

Riksdagens snabbprotokoll

2021/22:116

Onsdagen den 18 maj

Kl. 09.00–20.27

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 27 april justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2021/22:460

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:460 Återvinning av kompositmaterial
av Alexandra Anstrell (M)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 27 juni 2022. Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.
Stockholm den 17 maj 2022
Miljödepartementet
Annika Strandhäll (S)
Enligt uppdrag
Egon Abresparr
Expeditionschef

Interpellation 2021/22:484

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:484 Ekocid och Stockholm+50
av Jens Holm (V)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 27 juni 2022. Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.
Stockholm den 16 maj 2022
Miljödepartementet
Annika Strandhäll (S)
Enligt uppdrag
Egon Abresparr
Expeditionschef

Interpellation 2021/22:487

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:487 Underhåll på befintliga vägar och järnvägar
av Thomas Morell (SD)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 22 juni 2022.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.
Stockholm den 17 maj 2022
Infrastrukturdepartementet
Tomas Eneroth (S)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2021/22:488

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:488 Det slitna järnvägsnätet
av Patrik Jönsson (SD)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 22 juni 2022.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.
Stockholm den 17 maj 2022
Infrastrukturdepartementet
Tomas Eneroth (S)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2021/22:490

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:490 Initiativ för att ge det nordiska samarbetet en pånyttfödelse
av Johan Hultberg (M)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 22 juni 2022.

Skälet till dröjsmålet är resa.
Stockholm den 16 maj 2022
Utrikesdepartementet

Anna Hallberg (S)
Enligt uppdrag
Anna Hammargren
Expeditionschef

§ 3 Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till socialutskottet:

RiR 2022:10 Statens insatser för att säkra skyddsutrustning – krishantering till ett högt pris

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition
2021/22:242 till kulturutskottet

Motioner
2021/22:4706, 4717–4719 och 4728 till skatteutskottet
2021/22:4736 och 4738 till trafikutskottet

EU-dokument
COM(2022) 204 till civilutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 12 juli*.

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Konstitutionsutskottets betänkanden
2021/22:KU36 Val och beslut i kommuner och regioner
2021/22:KU34 Kommunala och regionala frågor

Justitieutskottets betänkanden
2021/22:JuU39 Bättre tillgång till finansiell information i brottsbekämpningen
2021/22:JuU43 Skärpt straff för gravfridsbrott
2021/22:JuU32 Sekretess för ljuddämpare

Socialutskottets betänkande
2021/22:SoU18 Socialtjänstfrågor – barn och unga

Finansutskottets betänkande
2021/22:FiU32 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om återhämtning och resolution av centrala motparter

§ 6 Förbättrade rättsliga förutsättningar för att kunna ta emot militärt stöd från andra stater

Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU19

Förbättrade rättsliga förutsättningar för att kunna ta emot militärt stöd från andra stater (prop.
2021/22:246)
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 1 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Herr talman! Den 24 februari i år vaknade vi upp till den verklighet som vi fruktat. Vi vaknade upp till nyheten att Ryssland invaderat Ukraina. Redan i december markerade Ryssland att de inte längre ställer upp på den europeiska säkerhetsordningen: den ordning som innebär att varje land bestämmer över sin egen säkerhetspolitik och att Europas gränser aldrig mer ska ritas om med våld och den ordning på vilken vi grundat Sveriges säkerhetspolitik.

Den 24 februari i år gick Ryssland från ord till handling. Den ryska regimen har visat vilka medel den är villig att ta till för att nå sina mål. De ryska soldaterna har visat sig från sin allra värsta sida genom att använda våld, sexuellt våld och avrättningar i ren tortyr. Civilbefolkningen i Ukraina har mötts med en obekräftad brutalitet.

Den ryska aggressionen har fått stora konsekvenser för säkerhetsläget i Sveriges absoluta närområde. Vi ser hur våra grannländer nu ett efter ett ser över sin säkerhetspolitiska linje.

Danmark kommer den 1 juni att folkomrösta om att fullt ut ansluta sig till EU:s försvarssamarbete. Samtidigt ökar de också kraftigt sina egna försvarssatsningar för att nå upp till 2 procent av bnp.

Tyskland har deklarerat att de från och med nu kommer att lägga mer än 2 procent av bnp på försvar. Med det svänger Tyskland helt om i sitt förhållningssätt till sin egen försvarsförmåga och lämnar den linje de haft sedan återföreningen.

Nu i helgen stod det slutligen klart att Finland ansöker om medlemskap i Nato. I måndags deklarerade den svenska regeringen detsamma, och för nästan exakt en timme sedan lämnade Finlands och Sveriges Natoambassadörer gemensamt in våra respektive länders Natoansökningar till generalsekreterare Jens Stoltenberg.

Herr talman! När omvärldsläget förändras måste vi ta ansvar för Sveriges säkerhet och analysera det läge som vi befinner oss i. När säkerhetsordningen ifrågasätts, när ett land i vårt närområde helt provocerat invaderar ett grannland och inleder ett fullskaligt krig och när vår närmsta försvarspolitiska samarbetspartner Finland väljer att lämna den alliansfrihet vi delat och gemensamt upprätthållit, då måste vi analysera vad som är bäst för Sveriges säkerhet i dag och i framtiden. Det är det som vi socialdemokrater har gjort, och det är därför vi landat i att ansöka om ett medlemskap i Nato. Säkerhet bygger vi bäst tillsammans.

Med Finland har vi under många år byggt upp en mycket nära försvarspolitisk relation. Det är en

relation och ett samarbete som sträcker sig bortom fredstida förhållanden.

Mitt under pandemin, under riksmötets öppnande hösten 2020, samlades vi här i kammaren för att rösta igenom lagen om operativt stöd mellan Sverige och Finland. Det är en lag som möjliggör för den svenska regeringen att be om stöd från Finland för att hantera såväl kränkningar som väpnade angrepp men också för regeringen att besluta om att skicka militärt stöd till Finland.

Herr talman! Sedan vi beslutade om den lagen har säkerhetsläget tyvärr fortsatt att utvecklas åt fel håll. Säkerhetsläget i vårt absoluta närområde är än mer oroligt. För att stärka svensk säkerhet behöver vi kunna ta hjälp från andra stater. Så sent som i förra veckan besökte Storbritanniens premiärminister Boris Johnson Sverige för att underteckna en solidaritetsförklaring. Den innebär att om ett av våra länder ber det andra landet om hjälp på grund av katastrof eller angrepp hjälper vi varandra.

I en orolig tid krävs samarbete, och det krävs möjlighet till snabba beslut. Det ökar Sveriges säkerhet att regeringen får möjlighet att begära stöd inte bara från Finland utan från medlemsstater i EU och Nato för att, i enlighet med internationell rätt, möta ett väpnat angrepp mot Sverige och för att hindra kränkningar.

Det är därför vi har den här lagändringen på bordet i dag. Med regeringens förslag ändras den befintliga lagen om operativt militärt stöd mellan Sverige och Finland till att bli lagen om operativt militärt stöd. Förslaget ger regeringen ökade befogenheter i syfte att effektivisera Sveriges möjligheter att ta emot militärt stöd.

Med det här beslutet får regeringen möjlighet att agera snabbt för att säkra svensk säkerhet. Med det här beslutet ökar svensk säkerhet i en mycket osäker tid. Därför vill jag avslutningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 2 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! Den 16 mars debatterade och beslutade riksdagen om ett betänkande från utrikesutskottet angående vissa säkerhetspolitiska frågor. Då, alltså för två månader sedan, fann en majoritet bestående av fyra partier för gott att rösta ned förslag som lagts fram från fyra andra partier – M, KD, C och L – om svenskt medlemskap i Nato.

I går, den 17 maj, undertecknades Sveriges ansökan om att önska bli inbjuden som medlem, och i dag, den 18 maj klockan 08.00, överlämnades formellt denna viktiga handling till Nato tillsammans med den ansökan som Finlands riksdag ställt sig bakom med röstningssiffrorna 188 för och endast 8 ledamöter emot.

Herr talman! Precis om Alexandra Völker nämnde antog denna riksdag den 8 september 2020 lagen om operativt militärt stöd mellan Sverige och Finland. Med ny lagstiftning på plats skulle militärt utbyte underlättas. Men då fann en majoritet bestående av fyra partier för gott att rösta ned de förslag som fördes fram

om att bredda lagen till att inte endast handla om *ett* land utan att kretsen borde gälla även alla EU- och Natoländer.

Som konstateras i det betänkande vi har att behandla fanns en reservation från Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna. Den proposition vi nu har att behandla är i allt väsentligt den reservation vi lade fram redan för ett och ett halvt år sedan. Man skulle kunna säga: Vad var det vi sa? Men man skulle också kunna säga: Rätt och riktigt! Viktiga steg för att värna Sveriges säkerhet och därmed bidra till freden i Östersjöregionen tas med den här propositionen och Sveriges Natoansökan.

Herr talman! Det ryska anfallskriget mot Ukraina har nu pågått i snart tre månader. Det är månader av död och ofattbart lidande, familjer som splittrats och barn som aldrig kommer att få växa upp. Detta borde aldrig ha hänt, men i Kreml sitter en man som ser världen med andra glasögon – en man som väljer krig framför fred och våld framför samarbete. Där finns handlingen i Orwells bok *1984* i någon mening på riktigt: Där är krig fred.

Ryssland respekterar inte den regelbaserade världsordningen, som Sverige bygger sin säkerhet på. Och Putin förvägrar självständiga stater rätten att fatta självständiga beslut. Att Ryssland nu dessutom visar detta genom att använda militärt våld manar till handling för att stärka vår egen svenska säkerhet. Den säkerheten byggs bäst tillsammans med likasinnade. För att kunna göra det krävs det att vi kan både ge och ta emot stöd i händelse av kris och krig.

I går, på Norges nationaldag den 17 maj, besökte president Sauli Niinistö Sverige och höll ett anförande i riksdagen om viktiga säkerhetspolitiska vägval. Sverige och Finland går nu hand i hand. Vi gör det för att vi delar en gemensamhet, en gemensam historia men också en gemensam framtid.

Herr talman! Som tidigare nämnts fattade riksdagen för två år sedan beslut om att möjliggöra operativt militärt stöd mellan Sverige och Finland. Analysen då var i mångt och mycket densamma som i dag, med undantaget att Ryssland nu har gjort verklighet av sina hot att med våld hindra självständiga europeiska länders vägval. Det beslutet byggde också på en utredning som analyserat de rättsliga aspekterna av de nya reglerna. För oss var det naturligt att redan då ta steget mot inte bara ett land utan hela kretsen av EU- och Natoländer.

Min kollega Pål Jonson lyfte i den debatten fram faktumet att Ryssland under det senaste årtiondet fördubblat sina försvarsutgifter och stärkt sina väpnade styrkor. Det manifesterades inte minst av ökade aggressiva övningar i vårt eget närområde. I dag är kriget ett faktum med allt sitt lidande.

Herr talman! För Moderaterna är ökad samordning och internationella försvarssamarbeten en av de tre pelare som det svenska försvaret vilar på. Vi är inte ensamma i vår syn på demokrati och mänskliga fri- och rättigheter utan delar den med andra, inte minst med

andra europeiska nationer och med USA. Därför är steget mot ett Natomedlemskap naturligt att ta.

Den andra delen är just den nära relationen och den säkerhetspolitiska samordningen med vårt grannland republiken Finland. Den är grundfast, och jag ser att det försvarspolitiska samarbetet kommer att fortsätta utvecklas i Norden och mellan Norden och Baltikum.

Den tredje delen är också den mest självklara: vår egen nationella försvarsförmåga. Denna är grunden för allt det övriga, om vi ska vara en trovärdig partner och allierad. Sverige ska kunna inte bara ta emot utan även ge stöd. Det betyder att vi också måste stärka vår egen förmåga. Sedan det ryska angreppet på Ukraina har regeringen anslutit sig till att vi så snart som möjligt måste komma upp till 2 procent av bnp till försvaret. Moderaterna säger tillsammans med andra partier att vi måste göra det till 2025.

Herr talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och därmed propositionen och vill i likhet med tidigare se att Sverige ges rättsligt stöd för att kunna ta emot militärt stöd från just EU- och Natoländer. Det är bra att detta sker just den dag då Sverige formellt överlämnar en ansökan om att bli inbjuden som medlem av den västliga försvarsalliansen Nato. Med moderata förslag kunde allt detta ha skett redan tidigare. Nu sker det i dag – vackert så!

Anf. 3 ARON EMILSSON (SD):

Herr talman! Politik är det möjligas konst, heter det. I tider som dessa behöver principer ställas mot realpolitiska förhållanden – det är mycket som har visat på det den senaste tiden – och kartan anpassas efter verkligheten, inte tvärtom.

I dessa dagar behöver Sverige noga förbereda sig på alla eventualiteter kopplat till de ryska hot som utfärdats mot vårt land. Därför välkomnar jag att regeringen nu har lagt ett förslag på riksdagens bord som innebär att vi kommer att kunna ta emot militärt stöd från de stater som är medlemmar i antingen EU eller Nato. Det är oerhört viktigt. Jag instämmer i att det finns synnerliga skäl för att det har varit en snabb hantering av ärendet.

Möjligheterna för att få militärt stöd från våra allierade kan vara avgörande i den situation som Sverige befinner sig i. Det militära stödet kan vara av olika slag och inkludera såväl marina förmågor som mark- och flygförband. Det kan även röra sig om vissa förmågor som Natos eller EU:s stater har tillgång till men som inte Sverige har eller förfogar över. Sharing is caring, som man säger på engelska.

Herr talman! Det är mycket som är viktigt med att de ryska hoten tas på största allvar. I den nyligen publicerade säkerhetspolitiska analysen, som vi har arbetat fram, står det också att Ryssland har kapacitet att genomföra sabotage med specialförband och insatser med långgräckviddiga vapen. Därmed finns en risk för att militärt våld kan användas mot Sverige under ansökningsperioden fram till ett Natomedlemskap.

Risken för detta är inte överhängande eller för den delen akut, vad vi kan se. Men det finns all anledning

att ta höjd för denna risk. Det är det som nu görs med det aktuella förslaget. Förslaget som möjliggör för militär hjälp från Nato och EU-allierade kommer att bidra till den tröskeleffekt som Försvarsmakten har mot ett angrepp. Förslaget är därmed bidragande till den krigs-avhållande förmågan.

Tidigare regeringar av både röd och blå kulör bär ett mycket stort ansvar för att vår totalförsvarsförmåga tidigare näst intill avvecklats och för att vår beredskap har varit allt annat än god. Försvaret har kallats särintresse, och förbandsslakten har varit ett faktum. Samtidigt har Sverigedemokraterna sedan 2010 här i kamraren framhårdat i fråga om ökade försvarsanslag och varnat för den ryska upprustningen.

Nu tas konstruktiva steg mot en ökad svensk försvarsförmåga, som förhoppningsvis är långsiktig och inte tillfällig. Men Rysslands krigföring i Ukraina och de följdverkningar det har lett till i den europeiska säkerhetsordningen innebär att det också krävs smidighet och effektivitet i utbytet av militärt stöd till och från andra stater. Det är något som detta lagförslag ringar in.

Herr talman! Samtidigt som dessa risker för militärt våld föreligger och förslaget kommer att bidra till att stärka försvaret av Sverige är det viktigt att gå varsamt fram med dessa ändringar som omfattar våldsmonopolet och ytterst statens kärnuppgifter. Därför vill jag understryka det som står i propositionen om att regeringen fortlöpande bör hålla Utrikesnämnden informerad. Det är av stor vikt att information om militära styrkor från andra stater, även allierade sådana, som kan verka på svenskt territorium fortlöpande lämnas.

Slutligen är det bra att detta kommer på plats så skyndsamt som möjligt eftersom det både förstärker tröskelförmågan, mot att en potentiell fiende använder militärt våld mot Sverige, och ger en ökad handlingsfrihet.

Jag yrkar därmed, vilket inte hör till vanligheterna, bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 4 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Herr talman! Jag gläds åt att Aron Emilsson och Sverigedemokraterna nu ändå instämmer i den säkerhetspolitiska analysen och ser den ryska hotbilden. Men jag kan inte låta bli att reagera när Sverigedemokraterna i talarstolen förklarar att det är de som har stått upp för svensk säkerhet och att det är borgarna och Socialdemokraterna som har stått för osäkerhet.

Vi kan nämligen se att Sverigedemokraterna i alla fall under de två senaste mandatperioderna har representerats i försvarsutskottet av politiska företrädare och talespersoner som har stått Ryssland nära, som i mycket har agerat i enlighet med ryska intressen och som nu båda har anslutit sig till partiet Alternativ för Sverige.

Jag skulle helt enkelt vilja höra hur Aron Emilsson reflekterar kring detta när man samtidigt menar att det skulle vara Sverigedemokraterna som sätter svensk säkerhet först.

Anf. 5 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är grundläggande och elementärt att skilja på sak och person. Om vi går tillbaka ända till 2010 och dessförinnan är det tydligt att Sverigedemokraterna har framhärdat i fråga om ökade försvarsanslag, förmåga att bygga vårt totalförsvar och civilförsvar – vår beredskap i stort. Vi har förspråkat ökad upprustning, och vi har aktivt motverkat och försökt förmå både Socialdemokraterna och tidigare borgerliga regeringar att ändra sig när det kommer till förbandsslakten, som jag också nämnde i mitt anförande.

Om man går tillbaka och ser på vilken politik vi har fört i försvarsutskottet och vilken politik vi har fört i försvarsberedningar är det tydligt att vi har varit det mest försvarsvänliga partiet.

Att vi haft enskilda individer som har brutit mot vår politik, vår ideologi och vårt sätt att argumentera är bara att beklaga. De är heller inte kvar i Sverigedemokraterna i dag, och det tycker jag är bra.

Anf. 6 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Herr talman! Man ska skilja på sak och person, säger Aron Emilsson från Sverigedemokraterna. Jo, absolut. Men dessa personer har ju varit era försvarspolitiska talespersoner. De har representerat er i såväl försvarsberedningar som andra djupgående samtal om Sveriges säkerhetspolitik. De har representerat er i försvarsutskottet. Så sent som i våras spred er tidigare försvarspolitiska talesperson rysk propaganda om Ukraina. Kan man då verkligen säga att man ska skilja på sak och person? Detta är de företrädare som ni har valt att ge förtroendet att företräda er i försvarsutskottet.

Anf. 7 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! För inte så länge sedan sa Magdalena Andersson att ett svenskt Natomedlemskap skulle destabilisera säkerheten i vår del av världen. När vi nu har blivit eniga efter att under ett par månader ha gjort en säkerhetspolitisk analys av det läge som vi befinner oss i tycker jag att det vore klädsamt om Socialdemokraterna inte försökte destabilisera bilden av att det finns en stark nationell enighet i bedömningen av Sveriges säkerhetspolitik och säkerhetsordningen i vår omvärld. Det är det viktigaste att slå fast i både denna debatt och i den senaste tidens andra debatter.

Vi har kloka företrädare i försvarsutskottet som både i dag och tidigare själva har en erfarenhet av och är en aktiv del av Försvarsmakten. Det tycker jag är viktigt att ta fasta på.

Anf. 8 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Skyddet av Sverige, våra medborgare och vår demokrati är alltid vårt första uppdrag. Ett angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. Det framgår av totalförsvarspropositionen, som riksdagen har antagit. Det framgår också av den säkerhetspolitiska analys som presenterades av riksdagens samtliga åtta partier i fredags. Det är ett nytt säkerhetspolitiskt läge, sägs där.

Men det är ett säkerhetspolitiskt läge som har utvecklats under rätt lång tid, och vi har kunnat se – det är nu tydligt – vart spåren leder.

I måndags rådde stor samstämmighet i riksdagens kammare då 88 procent av riksdagens ledamöter stod bakom att Sverige skulle söka medlemskap i Nato. I går, herr talman, röstade Finlands parlament. Det var också en tydlig röst för ett medlemskap i Nato då 188 röstade för förslaget mot 8 för motförslaget. Stöd kom från de gröna och delar av Vänsterförbundet. Det var en stark röst för att bygga säkerhet tillsammans i Norden, i Norden–Baltikum och med våra vänner i EU och Nato.

När Finland tog ställning för att skapa utrymme för operativt militärt stöd för sitt land och sitt folk valde de att göra det utan att territoriellt begränsa det till enbart Sverige. Vår riksdag valde dock att göra en territoriell begränsning när vi fattade beslut den 8 september 2020. Finland var det enda land för vilket den svenska regeringen fick möjlighet att öppna för operativt militärt stöd.

Som redan har framgått fanns det en reservation i vilken vi konstaterade att Sverige bygger sin säkerhet tillsammans med andra. Solidaritetsförklaringen innebär att Sverige inte kommer att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-medlemsland eller nordiskt land. Vi konstaterade också att ett väpnat angrepp på något av medlemsstaternas territorium skulle innebära att vi måste ge bistånd med alla till buds stående medel.

Vi välkomnade ett fördjupat samarbete med Finland men såg det som ett komplement till Nato, inte som ett alternativ till Nato. Vi ansåg att vid en säkerhetspolitisk kris behövde regeringen få handlingsfrihet att kunna välja medel för att skydda vårt land, och vi ville att fler länder skulle inkluderas, nämligen EU-länder och Natoländer. Tyvärr gjorde vi inte som Finland som hade en öppen lagstiftning, utan vi valde en snävare definition av operativt stöd.

Nu är vi på väg att rätta till detta, herr talman, och det är välkommet. Det är välkommet eftersom det är en viktig förutsättning för att i en orolig tid kunna säkra Sverige och Sveriges befolkning. Riksdagen visar att vi kan agera snabbt. Vi har hanterat en proposition och en utskottsprocess under loppet av två dagar och har kunnat fatta beslut för att sätta säkerheten först. Det är, herr talman, naturligtvis väldigt bra att vi i dag kan fatta detta beslut så att det kan börja gälla från och med i morgon.

Vi befinner oss i en orolig tid och i ett säkerhetspolitiskt bekymmersamt läge. Det är mycket allvarligt, vilket alla partier här i kammaren har konstaterat. Därför är det angeläget och bra, herr talman, att alla partier i dag när vi ska fatta detta beslut ser behovet av att öppna möjligheten för regeringen att säkra vårt land och våra medborgare mot en hotfull situation som tentativt skulle kunna uppkomma. Vi ser inte att det är aktuellt eller troligt militärt, men det är viktigt att i detta skede höja trösklarna och skapa handlingsfrihet för ett snabbt agerande. Det gör vi med dagens beslut.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet, herr talman.

Anf. 9 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Den ryska invasionen av Ukraina är inte bara oprovocerad, olaglig och oförsvarlig, utan den innebär också att vi har ett fullskaligt krig mitt i Europa och därmed ett nytt säkerhetspolitiskt läge även för Sverige. Det utmanar den europeiska säkerhetsordningen och ställer nya krav på enskilda länder i Europa. Rysslands aggression kan inte tolereras. Ukraina måste ha omvärldens stöd. Sverige måste som en konsekvens av det stärka sitt totalförsvar.

Herr talman! Riksdagen ska i dag med mycket kort varsel fatta beslut om regeringens proposition om att ta emot militärt stöd från andra länder. Sverige har, som många varit inne på under debatten, sedan 2020 en lag om att Sverige får ge och ta emot militärt stöd från Finland. Det är den lagen som regeringen föreslår ändringar i, så att fler länder, om regeringen så beslutar, kan vara med och försvara Sverige.

För mig som politiker i Sverige står alltid värdskapet av vårt lands säkerhet och våra medborgares trygghet i första rummet. Den svenska försvars- och säkerhetspolitiken ska utgå från en självständig analys och strategi som syftar till att skapa trygghet för Sverige och våra medborgare. Det territoriella försvaret av Sverige är centralt. Vårt land, vatten eller luftrum ska inte kränkas av andra stater. Utgångspunkten ska alltid vara att stödja förslag och beslut som ökar skyddet av Sverige och de svenska medborgarna. Sverige ska ha ett starkt och folkligt förankrat totalförsvar med förmåga att möta olika former av hot som vårt land kan ställas inför, ytterst en väpnad konflikt.

Regeringen föreslår i propositionen en förändring av den lagstiftning som i dag enbart reglerar det fördjupade militära samarbetet mellan Sverige och Finland i syfte att också omfatta stater som är medlemmar i EU eller Nato. Lagändringen beskrivs som en justering men måste nog ändå betraktas som en större förändring. Beredningen av frågan har skett med sällsynt skyndsamhet med förkortad motionstid och beredningsprocess. Det finns därför en del utmaningar med denna lagstiftning som jag vill återkomma till.

Den föreslagna lagstiftningen är ett försök att täcka upp för den ökade säkerhetspolitiska risk det innebär att befinna sig i en ansökningsprocess till Nato, och vad ett Natomedlemskap i sig självt innebär, i det läge som Sverige nu befinner sig i efter regeringens beslut. Det är en förhöjd oro som Vänsterpartiet tillsammans med Miljöpartiet tar på största allvar.

Våra partier ser i stället att den nu föreslagna lagstiftningen utgör ett alternativ för att trygga tillgången till militärt stöd från andra stater i händelse av ett angrepp. Denna lagstiftning skapar en möjlighet utan att vi samtidigt förbinder oss att ingå i en kärnvapenallians.

Sveriges försvars- och säkerhetspolitik har byggt på en doktrin som går ut på att vi genom att inte ingå i militära allianser har bättre möjlighet att skapa

trygghet för vår befolkning och hålla svenskt territorium utanför krig. Sverige har varit militärt alliansfritt och bevarat det militära självbestämmandet just för att i ett sådant säkerhetspolitiskt läge vi nu ser kunna fatta självständiga beslut som gynnar svensk säkerhet och trygghet.

Vi i Vänsterpartiet, och Miljöpartiet, är därför tydliga i vårt nej till ett svenskt Natomedlemskap. Vi vill att Sverige även i framtiden själv ska kunna välja våra samarbetspartner när det gäller säkerhetspolitiska frågor.

Jag ser således att det finns ett behov av en förändrad lagstiftning i syfte att stärka Sveriges säkerhet. Sverige kan inför ett fullskaligt angrepp inte försvaras enbart med ett nationellt militärt försvar. Även om ett sådant angrepp fortfarande är osannolikt kan det inte uteslutas, särskilt inte efter Rysslands invasion av Ukraina.

Samarbetet med länderna i vårt närområde skulle i ett sådant läge vara avgörande. Jag tror att Sverige bäst avgör hur dessa samarbeten ska utformas och med vilka. Vid en eventuell kris ska det finnas handlingsutrymme. Det är rimligt att regeringen har mandat av Sveriges riksdag att då besluta om Sveriges säkerhetspolitik.

För att möta de hot vi står inför krävs ett gott samarbete med våra grannländer, framför allt våra nordiska grannländer men också länderna runt Östersjön. Internationellt samarbete måste alltid bygga på att Sverige fattar självständiga beslut, men att vi gör det i nära kontakt med andra länder.

Sverige har ett långtgående försvarssamarbete med Finland. Det har en särställning i svensk försvars- och säkerhetspolitik, och det ska därför ses i en särskild kontext. Det tydliggörs inte minst i denna lagstiftning då finsk militär fortfarande har fler befogenheter än militär från andra länder.

Den skyndsamma processen som har skett med denna lagstiftning medför vissa frågor som gör att det får anses befogat med att en mer permanent lagstiftning än denna tas fram med erforderligt förberedande arbete. Det hade därför varit mer rimligt om denna lag hade varit tillfällig till dess att mer permanent lagstiftning kunnat komma på plats. Jag hoppas ändå att regeringen lyssnar på kritiken, tar den till sig och kommer med nya förslag till riksdagens bord.

Herr talman! Ett medlemskap i Nato innebär att Sverige skriver under på att använda kärnvapen som ett hot, som en del i vår försvarsstrategi. Att arbeta aktivt för kärnvapennedrustning samtidigt som vårt försvar bygger på kärnvapen kommer att bli betydligt svårare. Ett Natomedlemskap skulle också kunna påverka Sveriges möjligheter att fortsätta att främja grundvärden som demokrati och mänskliga rättigheter i svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Sveriges roll som medlare och överbryggare lär ifrågasättas.

Sverige bör därför, i likhet med Finland, stifta en lag om att kärnvapen inte ska finnas på svenskt territorium. Det är också en lagstiftning som finns i Litauen och Spanien. Många hänvisar till Finland i den

politiska debatten. Men när det kommer till att Finland har en lag om kärnvapen är det som att Natoanhängarna slår dövörat till och glömmer bort den biten.

Sverige bör också öka sina ansträngningar för kärnvapennedrustning och skriva under FN:s kärnvapenkonvention för att fortsatt tillhöra de länderna som tydligast förespråkar en kärnvapenfri värld. I juni är det dags för statsparternas möte i Wien. Det är nu 61 länder som undertecknat FN:s kärnvapenkonvention. Sverige kommer tillsammans med Finland och ett par Natoländer att delta som observatörer. Det blir en viktig arena för utrikesministern att visa att de vackra orden också kan omsättas i verklig handling.

Det finns flera Natoländer där den demokratiska utvecklingen under det senaste decenniet har gått bakåt. Under måndagens EU-möte blockerade Ungern nya EU-sanktioner mot Ryssland gällande olja och gas. Det är den första sprickan i EU:s annars så tydliga linje gentemot Ryssland.

De senaste dagarna har, som förväntat, Turkiets president dragit igång en storpolitisk kris för Nato, Finland och Sverige. Trots tidigare löften använder sig Erdoğan, som vanligt, av situationen för att maximera sina egna politiska intressen. Det som förvånar mig är förvånningen hos Natoanhängarna. Varför såg ni inte detta komma? För egen del lyfte jag fram det vid ett flertal tillfällen i de säkerhetspolitiska överläggningarna men ignorerades av andra partier förutom Miljöpartiet, som höll med.

Erdoğan's kravlista är känd och väntad. Han vill tysta Sveriges röst för demokrati och för kurdernas rättigheter både i och utanför Turkiet. Han vill fördjupa underrättelsesamarbetet mellan Säpo och MIT för att få fler politiska motståndare som har sökt skydd här i vårt land utlämnade. Han vill upphäva det vapenembargo som vi i full enighet i riksdagen införde när Turkiet bombade kurdiska hem i nordöstra Syrien 2019.

Nu avgörs frågan om Sverige står upp för sin utrikespolitik, eller om kurderna offras för Natomedlemskapet. Jag hoppas såklart att regeringen står upp för den politik som Sverige har fört.

Herr talman! Med det sagt står jag bakom utskottets förslag till riksdagsbeslut. Men jag vill särskilt notera Vänsterpartiets och Miljöpartiets särskilda yttrande.

(Applåder)

Anf. 10 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Först får man väl notera att Socialdemokraterna inte tar replik på sitt regeringsunderlag, om det blir så att det blir ett flertal för den röda sida som ska ge Magdalena Andersson fortsatt makt.

Det är notabelt att Socialdemokraterna ligger lågt efter denna armada av argument, som jag utgår ifrån att Vänsterpartiet kommer att driva i eventuella förhandlingar för att utgöra ett regeringsunderlag. Men det ligger långt bort i tiden. Det finns ett mycket enkelt sätt att undvika det. Det är naturligtvis att rösta på andra partier som kommer att möjliggöra för Ulf Kristersson att kunna bli statsminister.

Herr talman! Jag tänkte fortsätta min gamla tradition att säga vänliga saker. Jag kanske inte började så bra, men jag fortsätter nu. Jag tycker att det har varit en styrka i Sveriges riksdag att Vänsterpartiet och Miljöpartiet trots sitt motstånd mot Nato har kunnat medverka till den snabba processen. Det har varit i landets intresse. Det tycker jag att ni ska ha heder utav. Ni har inte heller följdmotionerat, utan ni lägger fram ett långt särskilt yttrande. Jag håller inte med om det. Men jag tycker att ni utvecklar era argument där. Det är bra, och det är bra för Sverige.

Håkan Svenneling säger att hans utgångspunkt är att bygga svensk säkerhet. Men får nog visa den respekten också mot sina motståndare. Jag menar inte att han inte gjorde det. Men vi bygger också svensk säkerhet. Vi tror dock att man gör det tillsammans med andra. Det är därför vi är hängivna tanken att göra det inom Nato. Det finns ingen motsättning. Man kan bygga säkerhet på olika sätt. Det kan vara rätt sätt med Nato, eller ett annat sätt, Håkan Svenneling.

Nu har jag en fråga. Ni har från Vänsterpartiet drivit detta med nej till Nato lika länge som jag har drivit ja till Nato. Hur ställer ni er nu till tanken: Borde man upplösa Nato som organisation? Eller har ni nu till slut övergivet den tanken?

Anf. 11 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Om man som väljare håller med om Vänsterpartiets och Miljöpartiets säkerhetspolitiska linje, Natomotstånd, våra krav gentemot en socialdemokratisk regering och att Sverige ska jobba hårdare för kärnvapennedrustning gör man gott i att rösta på något av de två partierna.

Får vi då egen majoritet i riksdagen kan vi stoppa ratificeringen av avtalet med Nato, och vi kan ansluta Sverige till FN:s kärnvapenkonvention. Vi kan verka för en lagstiftning som innebär att kärnvapen på svenskt territorium inte är möjligt. Det är en bit kvar till att vi två partier tillsammans når de siffrorna, så jag har inte riktigt det i spåkulan framför mig efter valet. Jag konstaterar att det är så som förhållandena ser ut.

Socialdemokraterna kommer sannolikt att behöva söka vårt stöd för att få regeringsmakten. Det kommer att bli intressanta förhandlingar som jag tycker att vi ska återkomma till efter att väljarna har gjort sin dom om vilka de vill se i Sveriges riksdag. Vi har ju flera partier som kämpar med att över huvud taget ta sig in i detta parlament.

Jag tycker att det finns mycket i Hans Wallmarks argumentation som i grunden är goda argument. Och det är väl det som har stört mig under hela processen med Natodebatten: För- och motargument har inte lyfts fram. Jag tycker att det är väldigt många mediehus i Sverige som har lyft argumenten för Nato men inte risker och argument mot ett Natomedlemskap.

Jag ser absolut att ett väpnat hot, ytterst, från Ryssland måste mötas och att vi möter det bäst tillsammans. Därför förstår jag i grunden hur Hans Wallmark argumenterar för det. Jag tycker dock att man missar vilken politisk organisation Nato är och vilket raster detta

lägger på svensk utrikespolitik. Det minskar våra möjligheter att själva agera.

Nu hann jag tyvärr inte svara på Hans Wallmarks riktiga fråga, så jag får återkomma till den i ett senare genmäle.

Anf. 12 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Som av en händelse tänkte jag nog upprepa frågan, men jag ska ta lite annat först.

Jag uppskattar verkligen tydlighet. Det är vad jag och mitt parti har försökt ha; vi har varit mycket tydliga med ja till Nato. Håkan Svenneling har haft vänligheten att räkna antalet inlägg från partier och enskilda ledamöter, så han om någon vet var beviset ligger. Moderaterna har varit det mest Natovänliga och Natopositiva partiet i riksdagen.

Därför är det naturligtvis ett anmärkningsvärt budskap han nu framför om att eventuella regeringsförhandlingar som underlag efter ett val kommer att innehålla de här komponenterna – om fel sida skulle vinna. Jag förstår att det gör Vänsterpartiet glada, men det borde ge Socialdemokraterna magont. Det är också därför valet delvis kommer att bli ett val om svensk säkerhetspolitisk linje. Med Magdalena Andersson kommer man att få Vänsterpartiets politik på ett eller annat sätt.

Jag ska ta fasta på ytterligare en sak som Håkan Svenneling sa. Han sa att det har varit ett skyndsamt arbete, och det kan man väl tycka. Samtidigt vill jag nog ändå understryka något som Håkan Svenneling kanske ger mig rätt i. Vi hade en reservation för ett och ett halvt år sedan. Det som nu händer är att vi ser att de som har röstat ned våra motioner om ja till Nato nu är för Nato. De som röstade ned vårt förslag för ett och ett halvt till två år sedan om att vi borde bredda samarbetet till EU och Nato och inte bara Finland är nu för detta.

Herr talman! Nu till den upprepade frågan: Är det faktiskt så att Håkan Svenneling och Vänsterpartiet har ändrat uppfattning? Eller vidhåller man det som har sagts flera gånger här i kammaren, nämligen att när Warszawapakten, den tvångsihopfösta krigsalliansen, löstes upp borde försvarsalliansen Nato ha lösts upp samtidigt?

Anf. 13 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet bangar aldrig för en debatt om Nato. Vi har alltid varit tydliga i våra argument, och det är också därför moderater och vänsterpartister i alla tider – eller i alla fall väldigt länge – har gillat att debattera Nato med varandra. Det finns en stor tydlighet och stringens i de båda sidornas argumentation.

Det är också det som gör att om man gör som Wallmark och jag har gjort och granskar vilka som är mest högljudda om Nato i Sveriges riksdag ser man att det är Moderaterna, Liberalerna och Vänsterpartiet. Det är vi som hamnar på den toplistan.

Det är rätt otroligt att en dag som denna säga att Socialdemokraterna alltid har varit för ett

Natomedlemskap. Det är lite så det känns i debatten. Men vi ska komma ihåg att det bara har gått tre dagar sedan partiet bytte uppfattning, så någon riktig tydlighet i sin argumentationslinje för ett svenskt Natomedlemskap har inte partiet riktigt hunnit forma.

Jag tror att valet behöver handla om andra frågor än bara säkerhetspolitik. Jag tror att det är väldigt viktigt att det är ett val som handlar om välfärd, skola, vård, äldreomsorg och pensioner. För min del hade det bästa varit om vi hade haft en särskild folkomröstning om ett Natomedlemskap, just för att de stringenta argumenten skulle kunna möta varandra och svenska folket skulle få göra sitt säkerhetspolitiska vägval. Jag hoppas att det fortfarande är möjligt inför att riksdagen ska ratificera avtalet med Nato.

Gällande Natos upplösande har vi från Vänsterpartiets sida fört ett resonemang om att man skulle kunna ha haft en mer deeskalerande linje i världen om man i samband med att Warszawapakten upplöstes också hade upplöst Nato som en militärallians med kärnvapeninnehav. Det har skett ett antal händelser från det att Warszawapakten upplöstes till i dag då Nato har brutit mot eller på olika sätt utmanat folkrätten. Det har också lett fram till den situation vi är i dag.

Vänsterpartiet ska skriva ett nytt partiprogram. Tanken var att det skulle ha skrivits för ett par år sedan, men då kom en pandemi emellan. Nu är planen att det ska skrivas 2024. Jag är rätt övertygad om att meningen om att Nato ska upplösas då också lämnas därhän i skrivningarna. Men det är partiet som skriver partiprogram, inte Håkan Svenneling.

Anf. 14 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det här är inte en Natodebatt i sig, men när Håkan Svenneling höll sitt anförande fick vi ändå den bilden in i debatten. Det gjorde att jag kände att jag måste begära replik.

Det här var intressant att höra, herr talman. Jag hade ett meningsutbyte om Nato och Vänsterpartiet och Håkan Svennelings syn på Nato tidigare. Nu hörde jag nästan en positionsförflyttning. Förra gången vi debatterade ville Håkan Svenneling upplösa Nato och ansåg att Nato skulle ha upplösts. Det jag hör nu inger nästan ett litet hopp om att ett nytt partiprogram kommer att landa i en annan formulering. Det är spännande! Vi har sett hur Vänsterförbundet i Finland har gjort. Kanske, herr talman, kommer Vänsterpartiet här att följa deras väg också när det gäller Nato.

Jag är dock lite nyfiken på med vilka samarbeten som Vänsterpartiet ser att man vill bygga svensk säkerhet, som ju alltid går först. Ukraina har gjort skillnaden mellan partnerskap och medlemskap tydlig.

Då undrar jag: När Finland har blivit medlem i Nato – vilka samarbeten är det som Vänsterpartiet vill bygga svensk säkerhet på? Är det till Österrike, Irland, Malta och Cypern som Vänsterpartiet sträcker ut en hand för att skapa militära samarbeten som ska skydda Sverige mot de ryska kärnvapnen, som är de enda kärnvapen som hotar Sverige i dag?

Anf. 15 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag tror inte att Kerstin Lundgren ska hoppas på alltför stora positionsförflyttningar gällande Nato och Vänsterpartiet.

Jag ska tala på en manifestation så snart som på fredag om nej till Nato, och vi kommer nog att stå ganska fast i vårt Natomedlemskapsmotstånd under lång tid framöver. Men jag tycker att det är viktigt att det är partiet som inom de partiprocesser som pågår avgör inriktningen för vad Vänsterpartiet anser om Nato mer långsiktigt.

När det gäller vilka samarbeten Vänsterpartiet ser framför sig och som vi kommer att stödja handlar det helt enkelt om försvaret av Sverige och Sveriges territorium. Vi måste skydda vårt land, vårt vatten och vårt luftrum. I det är alla länder som är intresserade av att förvara Sverige välkomna om de uppfyller de krav som vi har och om de inte har egna intressen som går bortom våra intressen.

Det är därför jag tycker att lagstiftningen i grunden är rimlig. Vi ger regeringen makten att bestämma vilka de har samtal med som är beredda att förvara Sverige. Jag är övertygad om att det är viktigt att förvara västkusten och Göteborgs hamn tillsammans med Danmark och Norge. Jag är övertygad om att Nordkalotten bäst skyddas av Finland, Norge och Sverige. Och jag är övertygad om att Östersjön bäst skyddas av Östersjöns länder tillsammans mot en eventuell rysk aggression.

Men jag är också övertygad om att vi ska ha samarbeten med Irland, Österrike, Malta och Cypern om kärnvapenedrustning och en deeskalering i den här världen. Om vi bara fokuserar på ett militärt angrepp, det yttersta hotet mot oss, och i värsta fall på kärnvapenhotet, det yttersta hotet mot mänskligheten, är problemet att vi inte fokuserar tillräckligt mycket på en deeskalering av situationen. Och det tycker jag att vi måste göra.

Just nu befinner sig Ryssland och Putin i en väldigt allvarlig fas – så får man nog kalla det – i säkerhetspolitiken där Putin har eskalerat och eskalerat. Men så sent som häromdagen hörde vi för första gången de- eskalerande tongångar från Moskva, där man inte såg Finland och Sverige som ett hot.

Anf. 16 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Många av oss hörde president Niinistö i går säga: Om man hör en cool Putin behöver man fundera på varför han är cool.

Jag tror att det är en viktig signal till oss alla. När Putin använder ord som deeskalering vet vi samtidigt att det i den ryska kärnvapendoktrinen så som den avslöjades 2020 i det policydokument som då offentliggjordes tydligt framgår att taktiska kärnvapen ses som en del av en väg till just deeskalering. Man måste alltså se, och läsa av, den ryska kärnvapenbildens om man tror att det är en väg framåt när Putin talar deeskalering.

Jag hörde tidigare att Håkan Svenneling var tydlig med att Sverige inte kommer att klara ett fullskaligt militärt angrepp själva, herr talman. Nå, vi har ju sett

att Ukraina har sökt andras stöd men att följande är tydligt: Nato försvarar varje tum – men inte utanför sina gränser. Om det fullskaliga angrepp som Håkan Svenneling säger att Sverige inte skulle klara inträffar och vi är omgivna av Natoländer, hoppas då Håkan Svenneling att Österrike, Malta, Irland och Cypern ska komma till vårt försvar mot Ryssland och ryska kärnvapenhot? Eller hoppas han på att en underskrift av ett kärnvapenförbud ska leda Putin in på fredens väg?

Anf. 17 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag instämmer i mycket av det som Finlands president Niinistö sa i går. Både det församtal som jag, Kerstin och talmannen deltog i och det öppna seminariet i riksdagens andrakammarsal tyckte jag var mycket intressant. Det resonemang han förde kring Ryssland och Putin tycker jag stämde i sak, det vill säga att man hela tiden måste tänka efter vilka de ryska intressena är när man möter ryska officiella företrädare. Det bär jag med mig i det fortsatta politiska arbetet.

Jag tycker att det i det här läget är lätt att piska upp en stämning av att angreppet kommer i morgon, men jag tror att det är viktigt att slå fast att ett väpnat angrepp mot Sverige fortfarande är osannolikt. Det kan inte uteslutas, vilket kriget i Ukraina har visat, utan det kan ske. Samtidigt finns det tydliga och ganska klara skillnader mellan Ukraina och Sverige – Ukraina var en del av Sovjetunionen och har en lång landsgräns till Ryssland – så det är väldigt osannolikt att det skulle ske ett väpnat angrepp mot Sverige här och nu.

Risken ska dock absolut inte förminskas på något sätt, och det är därför Vänsterpartiet står bakom den kraftiga satsning på försvaret som nu sker, det vill säga en höjning till 2 procent av bnp. Det är ingenting jag tror att man egentligen önskar, men i det säkerhetspolitiska läge vi befinner oss i måste vi lägga resurser på försvaret av Sverige, svenskt territorium och de svenska medborgarna.

Jag tror att vi bäst bygger säkerhet tillsammans med andra, och jag tror att vi gör det bäst utan att vara med i en kärnvapenallians. Jag tror inte på idén att hotet om total massförstörelse av varandra är det som kommer att skapa en fredligare värld. Jag tror att vi i framtiden kommer att ha möjlighet att tillsammans med andra jobba för deeskalering både i vårt närområde och i världen i stort.

Anf. 18 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Utrikesutskottet behandlar i dag betänkande UU19 *Förbättrade rättsliga förutsättningar för att kunna ta emot militärt stöd från andra stater*. Detta är ett avtal vi tidigare har haft gällande hjälp från Finland, och nu tar vi ett viktigt steg så att det även gäller hjälp från Nato. Som tidigare har påpekats är detta någonting som Kristdemokraterna, Moderaterna, Centern och Liberalerna föreslog redan i höstas.

Herr talman! Det är allvarliga tider i vår värld just nu. Det pågår sedan tre månader tillbaka ett krig i Ukraina där Ryssland har angripit sin granne. Det är

ett öppet erövringskrig som Ryssland ägnar sig åt, och vi vet inte hur kriget kommer att sluta. Klart är att vi som land har all anledning att dels fortsätta att stödja Ukraina – vi skulle så snart som möjligt behöva skicka en tredje sändning med försvarsmateriel – men det är också klart att vi måste se över vår säkerhet både på kort och på lång sikt.

Skulle en konflikt utbryta i vårt närområde kommer vi som land att dras med. Det har vi slagit fast i försvarsberedningar. Att tro att vi på egen hand skulle ha förmåga att avvärja ett angrepp är önsketänkande – vi kommer att behöva hjälp. Det bästa sättet att se till att vi inte hamnar i någon farlig situation är att vi tillsammans med andra har en sådan militär förmåga att Ryssland avhåller sig från äventyrligheter i vår del av världen.

Det är därför vi nu ansluter oss till Nato, herr talman, där artikel 5 radikalt höjer tröskeln för risken för ett angrepp och där vi också är garanterade att få hjälp. Vi har ju försvarssamarbeten i dag, men skillnaden är att vi som medlemmar – när vi blir det – är garanterade hjälp. Vi kan också ha en gemensam försvarsplanering och behöver inte improvisera om det värsta skulle hända. Vi kan i stället samöva och ha en gemensam försvarsplanering.

Detta kommer att göra enorm skillnad i vår försvarsförmåga och även fungera avskräckande. Det minskar risken för angrepp mot Sverige, Finland och Baltikum. Det är stabiliserande för vår del av världen. Det är ett viktigt budskap i vår tid.

Med det sagt behöver vi fortsätta att stärka vår egen försvarsförmåga. Vårt försvar är bra, men vår försvarsmakt är för liten. Därför är det nu så viktigt att vi snabbt ser till att den fortsätter att växa till, och det är därför vi kristdemokrater tillsammans med flera andra partier med tydlighet driver att vi måste satsa 2 procent inte om sex år, alltså 2028, utan 2025. Det är en överenskommelse som Natoländerna har sagt att man ska ha uppe till 2024, och Finland är ju redan uppe på 2 procent. Detta är alltså en viktig del.

Till sist vill även jag säga att detta är en historisk dag. I dag har vår Natoambassadör tillsammans med sin finska motsvarighet ansökt om Natomedlemskap. Detta är någonting som Kristdemokraterna har kämpat för under nio års tid, och vi är nu glada att det finns en så klar och tydlig majoritet i Sveriges riksdag som står bakom detta. Det är av yttersta vikt att vi tar det här steget och på det sättet kan öka tryggheten för Sverige och för omvärlden. Det beslut vi tar i dag är också en viktig del i detta, herr talman.

Anf. 19 JOAR FORSSELL (L):

Herr talman! Jag tackar för denna viktiga debatt en historisk dag som denna.

Herr talman! Bakgrunden till detta är, precis som Socialdemokraterna slog fast i inledningen av debatten, den vidriga och fullskaliga invasion av – det terrorkrig mot – Ukraina som Ryssland gick in i den 24 februari i år. Socialdemokraterna försöker dock få det

till att någonting väsentligt har förändrats när det gäller säkerhetsläget kring Sverige, och det är inte sant.

Det är såklart sant att det är en väsentlig förändring i vårt närområde att det pågår ett fullskaligt krig, men att det skulle vara en väsentlig förändring av det säkerhetsläge som Sverige befinner sig i är egentligen inte sant. Vi visste att det här kunde hända. Vi visste att Ryssland hade förmåga och byggde upp förmåga. De tecknen var glasklara. Vi visste att Rysslands upprustning också kom med ideologiska intentioner att göra någonting sådant här; det var uttalat, tydligt och glasklart. Det var ingenting man behövde leta efter eller försöka hitta spår för att förstå, utan det förstod man. Att det här kunde hända förstod vi, och det förstod många andra.

Var det troligt att det skulle hända precis just nu eller precis just där? Ja, det blev väl allt troligare – men man tecknar ju inte en försäkring för att skydda sig enbart mot de troliga sakerna, utan man tecknar en försäkring för att skydda sig mot det som absolut inte får hända. Det är därför vi behöver ett Natomedlemskap, och det är därför vi har behövt ett Natomedlemskap under mycket lång tid.

Att påstå att alliansfriheten har tjänat oss väl är, måste jag säga, ganska magstarkt. Alliansfriheten har absolut inte tjänat Sverige väl. Tvärtom har det som nu händer i Ukraina visat att den svenska politiken med alliansfrihet har inneburit att svenska politiker spelat lotto med Sveriges säkerhet under mycket lång tid. Detta hade kunnat hända när som helst. Vi har haft tur som här i Sverige inte har fått uppleva det som Ukraina nu upplever. Men det är tur, inte skicklig politik eller något annat. Det hade kunnat hända när som helst. Vi har behövt ett Natomedlemskap hela tiden för att teckna just en försäkring mot detta.

Herr talman! För ett och ett halvt till två år sedan lade vi från Liberalerna, Moderaterna, C och KD fram ett förslag om det som vi ska fatta beslut om i dag. Det handlar om att se till att vi kan ta emot operativt militärt stöd här i Sverige på ett ordnat och reglerat sätt. Precis som med analysen av säkerhetsläget – det var samma oförståelse för att det som nu händer i Ukraina skulle kunna hända Sverige – stoppade Socialdemokraterna och de andra vänsterpartierna huvudet i sanden och ville inte stödja det förslaget. Men vi har sedermera fått rätt i den här frågan, precis som med Nato-frågan.

Jag är såklart glad över att Socialdemokraterna har bytt fot och nu stöder detta förslag, som vi tidigare lagt fram, liksom Natomedlemskap. Men jag tycker inte att man som väljare ska låta sig luras, vare sig angående alliansfriheten eller att vi kan behöva ta emot militärt operativt stöd här i Sverige från andra länder än bara Finland.

Herr talman! Jag måste också säga att man som demokrat bör vända sig mot den bild som målas upp av bland andra Vänsterpartiet i den här debatten, att det på något sätt skulle provocera Ryssland att vi närmar oss Nato. Sanningen är ju den att man i Ryssland är mycket medveten om att Sverige länge har stått de

andra Natoländerna nära. Detta är ett rysk narrativ som jag tycker att vi ska vända oss mot.

Vänsterpartiet pratar också om att vi måste kunna fatta självständiga beslut och att det skulle vara ett skäl att inte vara med i Nato. Men tvärtom innebär ett självständigt beslut som Sverige fattar om att gå med i Nato att Sverige fortsätter att ha förmågan att fatta självständiga beslut. Det är precis detta som det handlar om. Om man låter sig pressas av Ryssland att inte gå med i Nato har man inte fattat ett självständigt beslut. Om man dessutom lever under ständiga hot från den ryska militären lever man inte i frihet att fatta självständiga beslut. Om det värsta skulle hända – det värsta som kan hända om vi inte tecknar en sådan försäkring mot invasion – och vi skulle bli invaderade saknar vi totalt och fullständigt förmågan att fatta självständiga beslut.

Att försvara Sveriges gränser, våra medborgares frihet och vårt politiska system mot militärmakten Ryssland är såklart statens allra mest grundläggande uppgift. Det handlar just om att bevara vår självständighet.

Herr talman! Dagens beslut handlar egentligen inte om Nato. Dagens beslut är nödvändigt oavsett om Sverige går med i Nato eller inte. Det underlättar såklart ett medlemskap i Nato, men det är nödvändigt i vilket fall som helst. Hur man än ser på frågan om Nato är det uppenbart att Sverige behöver ha förmågan att ta emot operativt stöd.

Det är egentligen märkligt att de partier som är emot Nato inte kan ställa upp på detta. Om man är emot Nato men säger att vi ändå ska bygga säkerhet med andra och på andra sätt behöver man ändå en lagstiftning som reglerar hur vi gör för att ta emot operativt stöd från andra länder. Det är alltså märkligt att man inte ansluter sig till propositionen.

Herr talman! Vi från Liberalerna har också sagt att vi behöver 2 procent av bnp till försvaret. Det har vi sagt länge. Vi har varit det parti som längst har förespråkat Natomedlemskap. Vi har tillsammans med andra lagt fram förslag om det som vi röstar för i dag.

Nu visar folk skyltar här i rummet. Man får gärna ta replik om man är missnöjd med vad jag säger.

Moderaterna har tidigare här i dag sagt att de har haft förslag om att vi skulle nå 2 procent av bnp till 2025. Liberalerna har velat ha det till 2024, men vi har lagt oss i förhandlingar med Moderaterna. Detta kanske visar vad det är för politik man kan få efter valet om man röstar på ett av de borgerliga partierna. Man kan få ett stabilt stöd till vårt försvar, även om vi får förhandla om huruvida det blir år 2024 eller år 2025.

Herr talman! Den här debatten har också visat vad man får om man röstar på den andra sidan. Då får man en motvillig socialdemokrati som tvingas förhandla med ett vänsterparti som egentligen vill upplösa Nato, lämna EU och stänga Sveriges gränser för stöd från andra länder.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till propositionen. Till Moderaterna, som sa att de var tidiga med de här förslagen, vill jag säga att om man hade röstat på

Liberalerna hade man kunnat få dessa förslag ännu tidigare än med Moderaterna.

Anf. 20 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Herr talman! Ledamoten Joar Forssell förklarade här i talarstolen att det säkerhetspolitiska läget inte är någon nyhet. Det har vi sett över tid. Jag instämmer till stora delar med det som ledamoten säger. Vi har absolut under en längre tid sett ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge.

Våren 2014 annekterade Ryssland Krim, och det satte säkerheten i vårt närområde i ett nytt läge. Det var också därför som vi i Socialdemokraterna och Miljöpartiet så fort vi tog över regeringsmakten efter valet 2014 inledde resan mot att höja vår försvarsförmåga och stärka vår säkerhet.

Bland det första vi gjorde var att återaktivera repetitionsplikten för att se till att Försvarsmakten för första gången på många år kunde öva med fulla förband. Vi har sedan dess steg för steg höjt försvarsanslagen. Vi har återinfört värnplikten. Vi har satsat och investerat. Vi har höjt vår militära förmåga, och det har skett med en socialdemokratisk försvarsminister. Detta skedde från den första dagen då vi tog över regeringsmakten 2014.

Under den här tiden har vi bland annat höjt försvarsanslagen med 85 procent räknat från när vi tog över regeringsmakten till det senaste försvarspolitiska beslutet. Vi har också under dessa snart åtta år aktivt arbetat med att sluta en rad bilaterala samarbetsavtal. Vi har arbetat intensivt för att skapa fred och stabilitet och samtidigt öka den svenska försvarsförmågan.

Nu är vi i ett läge där vi har sett Ryssland gå från ord till handling, och vi har sett vårt närmaste grannland Finland gå en annan väg. Snart har vi en skarp gräns mellan Nato och Ryssland i vårt absoluta närområde. Menar verkligen Joar Forssell att vi då inte har sett en skarp förändring den senaste tiden?

Anf. 21 JOAR FORSSELL (L) replik:

Herr talman! Svaret är egentligen ja. Jag menar det. Ryssland har hela tiden förstått att vi i praktiken har varit en del av Nato. Vi har övat tillsammans med Nato. Vi har deltagit i arbetet med Nato, och vi har uppenbart varit allierade med de övriga Natoländerna, men vi har inte åtnjutit det skydd som ett medlemskap innebär.

Faktum är att det finns ett annat land som har varit lika nära Nato som Sverige, och det är Ukraina. De har på samma sätt haft en mycket nära relation med Nato. Men det som händer när man inte är medlem av försvarsalliansen Nato är att man inte har rätt till det skydd som Nato innebär, även om man såklart kan få stöd.

Herr talman! Det är väl helt uppenbart. Åtminstone i retrospekt borde Socialdemokraterna kunna ge med sig. Vi har faktiskt vetat hela tiden att Rysslands systematiska upprustning också har kommit med en ideologisk intention att kunna göra det som man nu gör i Ukraina även mot andra länder i Rysslands omvärld.

Det borde Socialdemokraterna kunna göra, även om man inte såg det då. Hade man sett det då borde man såklart redan då ha förespråkat ett Nato-medlemskap. Man kan liksom inte teckna en försäkring när huset redan brinner. Men Socialdemokraterna borde nu, åtminstone retrospektivt, kunna erkänna att detta har varit det säkerhetspolitiska läget hela tiden. I den meningen har såklart inte det säkerhetspolitiska läget förändrats. Rysslands intention är densamma nu som tidigare. Rysslands upptrappning av sitt försvar har fortgått och löpt fram till den punkt där vi i dag befinner oss.

Anf. 22 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Herr talman! Jag kan absolut säga att Socialdemokraterna är ett parti som konstant och konsekvent agerar för Sveriges säkerhet. Vi är ett parti som konstant och konsekvent agerar för fred och stabilitet i vårt närområde. Under många år, under många decennier, har alliansfriheten tjänat oss väl. Vi har tillsammans med Finland upprätthållit alliansfriheten, som har gett stabilitet i vårt närområde. Detta har varit ett beslut för Sveriges säkerhet.

Nu är vi i ett annat läge. Vi är i ett läge då just vår alliansfrihetspartner Finland har valt att gå med i Nato. Vi har som sagt sett ytterligare steg från Ryssland. Och vi har gjort en analys av det läge vi befinner oss i och landat i att det i dag är rätt beslut att gå med i Nato.

Men ingen ska tveka om att socialdemokratisk försvars- och säkerhetspolitik alltid grundar sig på Sveriges säkerhet. Den grundar sig alltid på att skapa stabilitet, att värna Sveriges gränser och att verka för fred och frihet i vårt närområde.

Anf. 23 JOAR FORSSELL (L) replik:

Herr talman! Att Socialdemokraterna gillar lotterier är det ingen som har missat. De har faktiskt till och med egna. Men att Socialdemokraterna under alla dessa år har spelat lotto med Sveriges säkerhet tycker jag är ganska hårresande. För, vet du vad, plötsligt händer det.

Herr talman! Det som nu har hänt i Ukraina såg många komma. Man skulle kunna jämföra det med ett villaområde. Vi har haft ett ganska lugnt och trevligt villaområde här i Europa. Varje hus har varit ett land. Men i villaområdet har det sprungit runt en vettvillig pyroman. Det har sprungit runt en Putin, som har hämtat bensindunk efter bensindunk och ställt upp dem längs villaområdets gator. Han har varit dömd för pyromanbrott tidigare. Vi vet vad han vill. Vi vet vad han har för intentioner, och farorna har hopat sig. Det har blivit farligare och farligare.

Men där har Socialdemokraterna suttit i sin villa av elfenben och funderat kring: Ska vi inte behålla vår alliansfrihet? Annars skulle vi kanske kunna provocera pyromanen. Ska vi inte avhålla oss från att teckna en brandförsäkring? Annars kanske pyromanen blir provocerad att tända på just vårt hus.

Det som har hänt är att pyromanen har gjort som pyromaner gör. Han har tagit bensindunken och tättat

på ett hus i grannskapet. Då vaknar Socialdemokraterna och förstår att de som är ideologiskt motiverade och som har förmåga kommer att agera. Då tycker Socialdemokraterna att det är dags att teckna en brandförsäkring och hävdar att det hela tiden har varit bra att inte ha haft en, för om vi hade haft en hade pyromanen blivit provocerad.

Det är inte så det fungerar. Detta handlar om en ideologiskt driven motivation från Vladimir Putin. Och det handlar om att han har byggt upp förmåga under lång tid. Sverige har haft tur med att detta inte har hänt oss under denna tid. Det har inte handlat om socialdemokratisk politik. Det handlar om tur, och ni har spelat lotto med vår säkerhet.

Anf. 24 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Det råder viss munterhet här i kamarsalen, för folk är lite oroliga över att Joar Forssell inte har läst betänkandet. Det är ju så att vi från Vänsterpartiets och Miljöpartiets sida stöder propositionen. Vi gör det med ett särskilt yttrande. Det verkar vara det som Joar är upprörd över. Vi gör det för att vi tycker att detta är ett möjligt alternativ till ett svenskt Nato-medlemskap: att man samarbetar med andra länder för att stärka försvaret av Sverige.

Jag vänder mig mot Joars argumentation – att jag skulle argumentera kring att det handlar om att inte provocera Ryssland. Det är inte den argumentation som jag och Vänsterpartiet har haft. Det har handlat om att detta inskränker Sveriges möjligheter att bedriva en egen självständig säkerhetspolitisk linje. Men det gäller också andra frågor.

Jag tycker att Joar Forssell har hamnat i ett ganska tydligt dilemma. Han vill ta avstånd från en diktator i form av Putin och har hamnat i knät på en annan diktator i form av Erdoğan, för nu är det Erdoğan som avgör om Sverige får bli medlem i Nato. Vi ser att han då lyfter att han vill försäkra för kurderna, att han vill ha kurder utvisade till Turkiet, att han vill tysta Sveriges röst och att han vill öka samarbetet mellan säkerhetstjänsterna i Sverige och Turkiet. Detta brukar Liberalerna lyfta i olika sammanhang, men nu är Liberalerna tysta om det. Det är problemet när man fokuserar bara på en diktator och inte på två.

Joar Forssell håller på att utbilda sig till samhällskunskapslärare. Jag hoppas att han får kritiska elever som är källkritiska och som kan se de gånger som Sverige har gjort lite konstiga vägval, som tysktågen eller baltutlämningen, men som också kan fundera över: Hur kommer det sig att vårt land är det land som under längst tid i världens historia har levt utan krig och konflikter på sitt territorium? Någonstans tror jag ändå att Sverige har gjort rätt. Den militära alliansfriheten har tjänat oss väl.

Anf. 25 JOAR FORSSELL (L) replik:

Herr talman! Jag måste säga: Om man tycker att baltutlämningen och tysktågen var lite konstiga vägval förstår jag att man kan fortsätta att vara stolt över alliansfriheten. Om man har en sådan syn på Sveriges

historia förstår jag hur man kan ha den politik som Vänsterpartiet för. Jag måste säga, herr talman, att jag är ganska chockerad över detta uttalande – att det skulle vara ett lite konstigt vägval.

Detta är en skam för Sverige. Det är en skam för de politiker som satt och bestämde i Sverige. Det är en skam för de partier som stod bakom detta och som var en del av dessa beslut. Det är en skam för Sverige att vi inte tog strid, som vi borde ha gjort, för demokrati, för frihet och för mänskliga rättigheter i varje läge. Det är det som man ska göra om man är ett demokratiskt land, med ett folk som lever i frihet.

Jag har inte ens nämnt detta, men de exempel som Håkan Svenneling tar upp är de mest hårresande exemplen på vad den svenska undfallenheten har inneburit i svensk historia och vad vår oförmåga att ta ställning i världen har inneburit. Det är en del av historien som vissa partier – framför allt Socialdemokraterna, kanske inte framför allt Vänsterpartiet – gärna vill dölja och sopa under mattan. Man förstår nämligen att detta är skamligt, och man förstår att det sätter fingret på vad som har varit problemet med den politik vi har fört.

Herr talman! Jag menar att det var uppenbart i Vänsterpartiets anförande tidigare i dag att man går med på detta mycket motvilligt. Jag menar att det är uppenbart när man läser det särskilda yttrandet. Jag skulle ha kunnat vara tydligare med det, men jag tycker att det är tydligt att Vänsterpartiet egentligen inte vill detta.

Anf. 26 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag delar i grunden Joars analys om att de händelser som vi pratar om är en skam för Sverige. Men om man säger att vi i varje läge ska ta kampen för demokrati har du nu ett ansvar, Joar Forssell. Då är det nu det avgörs om kurderna ska offras för Natomedlemskapet. Det är nu det avgörs om fler kurder ska utlämnas från Sverige till Turkiet – och andra politiska flyktingar som finns här. Det har redan lämnats ut 38 stycken under de två senaste åren. De samarbetena ökar – det gäller den turkiska underrättelsetjänsten och Sveriges underrättelsetjänst.

Vi vet att Sveriges röst för kurderna har varit viktig. Vi vet att det var bakgrunden till att EU införde ett vapenembargo mot Turkiet – eller man införde inte ett vapenembargo, utan man gjorde ett uttalande som ledde till att länderna införde vapenembargo. Turkiet har till och med identifierat Sverige som en av de drivande faktorerna bakom detta. Det är nu vi ska stå upp för det vapenembargot från svensk sida. Men vi ska också stå upp för att vi kritiserar Turkiets agerande kring mänskliga rättigheter, både i Turkiet och utanför, och att Natomedlemskapet inte innebär någon form av begränsning i det. Det är nu det avgörs vilket inflytande en diktator som Erdoğan har.

Det är det här politik handlar om: att faktiskt göra avvägningar. I det här fallet står två saker emot varandra, och det innebär problem och utmaningar för Liberalerna. Ni vill jättegärna gå med i Nato, och ni

vill jättegärna slänga ut Turkiet ur Nato. Men ni har hamnat i rävsaxen att det är Erdoğan som nu ska bestämma om ett svenskt Natomedlemskap ska beviljas eller inte. Lycka till, säger jag!

Anf. 27 JOAR FORSSELL (L) replik:

Herr talman! Turkiets diktator Erdoğan och Håkan Svenneling har ett par saker gemensamt. Varken Håkan Svenneling eller Erdoğan verkar vilja att Sverige ska gå med i Nato, och båda parter, herr talman, tror att Nato är någonting annat än en försvarsallians.

Det som är och har varit Natos styrka är att Nato bara är en försvarsallians. Det är inte, som Vänsterpartiet tror, något stort politiskt projekt, utan det är en försvarsallians för de länder som är med. Det handlar om att försvara oss mot angrepp. Det är det som är kärnan i Natosamarbetet.

Jag vill understryka, herr talman, att Liberalerna står bakom embargot. Det är till och med så att det var Liberalerna tillsammans med Vänsterpartiet som drev igenom Sveriges linje om vapenembargo. Det är historien, och det är också Liberalerna som, ofta tillsammans med Vänsterpartiet, har drivit igenom en rad olika stöd till kurderna genom åren. Det är såklart politik som vi står bakom, men frågan som jag och Håkan Svenneling debatterar här i dag – som handlar om Nato – handlar faktiskt inte om kurderna.

Den här frågan handlar om Sveriges försvar och vårt medlemskap i försvarssamarbetet Nato. Vi ska stå upp för kurdernas rätt, och vi ska såklart stå upp för mänskliga rättigheter i hela världen och för demokrati alldeles oavsett. Och det är det som det handlar om: att se till att Sverige kan behålla sin integritet i världen så att vi kan bedriva en självständig utrikespolitik för frihet och för mänskliga rättigheter överallt och hela tiden.

Det är det vi behöver kunna göra, och det kan vi garanteras om vi också säkrar våra gränser.

Anf. 28 MARIA FERM (MP):

Herr talman! Sverige genomför nu snabbt mycket stora förändringar av säkerhetspolitiken. Efter den snabbt framtagna skrivelsen som den säkerhetspolitiska analysgruppen presenterade i fredags ändrade Socialdemokraterna sin partilinje kring Nato i söndags, och nu är också ansökan om medlemskap både undertecknad och inlämnad. Processen har forcerats fram, och Miljöpartiet beklagar att inte har funnits möjlighet till en djupare analys av både för- och nackdelar med ett medlemskap i Nato, en stabilare demokratisk förankring och större samhällelig debatt.

Vi lever nu i en alltmer osäker tid. Säkerhetsläget har försämrats dramatiskt i vårt närområde. Den europeiska säkerhetsordningen är ifrågasatt. En demokrati i Europa har blivit invaderad av en auktoritär stat som vill ta ifrån oss rätt till frihet och självbestämmande. Det finns starka misstankar om grova krigsbrott som inkluderar våldtäkter och massmord på civila. Putins krigföring har också redan nu resulterat i att 14 miljoner människor har tvingats på flykt.

Detta kommer att påverka oss under mycket lång tid. Vi behöver fortsätta med tydliga sanktioner mot Ryssland, och vi behöver fortsätta att stötta Ukraina på alla sätt vi kan – humanitärt, ekonomiskt och militärt. Vi måste vara beredda att försvara den europeiska säkerhetsordningen och våra värderingar som är grunden för våra liberala, demokratiska stater.

Även runt om i världen syns effekterna av Rysslands aggression. Bränslepriser och matpriser har ökat rejält, inte minst eftersom Ryssland och Ukraina är stora spannmålsexportörer. Det kommer ständigt nya rapporter om allt högre vetepreiser, och vi står inför en global svältkatastrof som vi inte ens har varit i närheten av tidigare. Det här innebär enormt stora förändringar för hela världen.

Vi ser en demokratisk tillbakagång i flera länder i dag, också bland länder som är medlemmar i Nato. Grundläggande mänskliga rättigheter utmanas alltmer.

Miljöpartiets grundhållning kring Nato har inte ändrats. Vi anser att det finns flera orosmoln kopplat till ett Natomedlemskap. Precis som Vänsterpartiet har vi till exempel varnat för risken att Sverige inte kommer att kunna ha samma självständiga röst inom utrikespolitiken som tidigare. Denna farhåga besannades tyvärr oerhört snabbt. För att inte blockera medlemsansökan har Turkiet krävt att både Sverige och Finland ska ändra sin politik på flera punkter, till exempel när det gäller vapenexport och utvisningar.

Vi ser också risker med att Sverige inte tydligt kan arbeta mot kärnvapen och för nedrustning, eftersom Nato är en organisation och en allians som använder kärnvapen som hot och som en del av en försvarsstrategi.

Miljöpartiet har därför i dag, samma dag som regeringen har lämnat in ansökan till Nato, lämnat in en motion med anledning av händelse av större vikt, just mot bakgrund av Sveriges ansökan om medlemskap i Nato. Där föreslår vi ett antal förändringar av regler och krav som Sverige kan driva under ansökningsprocessen. Vi kräver att Sverige inför en särskild lag mot införsel av kärnvapen på svensk mark. Det är någonting som Finland men inte Sverige har i dag. Vi vill också att Sverige ska driva på för att Nato ska ha ett demokratikrav. Nato ska vara en allians av demokratier och en mer transparent organisation.

Vi vill också att riksdagen tydliggör och markerar för regeringen att det är viktigt att Sverige fortsätter att bedriva en självständig utrikespolitik och en politik som står upp för mänskliga rättigheter, vilket är särskilt aktuellt mot bakgrund av de krav som Turkiet redan har ställt på Sverige att anpassa sig.

Den produkt som vi behandlar i den här debatten i riksdagen som en följd av det försämrade säkerhetsläget, men också som en följd av att en ansökan om medlemskap i Nato lämnats in, är en proposition om militärt stöd. Vi har i sak ingenting att invända mot propositionens förslag om att ta emot militärt stöd. Vi har i stället, tillsammans med V, tydliggjort våra farhågor kring Natoansökan i ett särskilt yttrande till detta betänkande men stöder propositionen.

Anf. 29 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Herr talman! Tack, Maria Ferm, för ett sakligt och intressant inlägg! Jag ser verkligen fram emot att läsa motionen. Det låter som om den innehåller konstruktiva inspel inför den kommande processen.

Utifrån Maria Fermers inlägg är jag dock nyfiken på hur Miljöpartiet och Maria Ferm ser på Sveriges närområde i ett läge när alla våra grannländer snart är medlemmar i Nato och när vi snart har en skarp gräns mellan Nato och Ryssland i vårt närområde.

Anf. 30 MARIA FERM (MP) replik:

Herr talman! Tack, Alexandra Völker, för frågan och kommentaren! Jag hoppas att ni kommer att tycka att den motion som vi förhoppningsvis snabbt kommer att behandla här i kammaren verkligen innebär konkreta förslag som i alla fall vi anser är nödvändiga och viktiga för Sverige att driva under ansöknings tiden för att pressa på arbetet mot kärnvapen och fortsätta att vara en självständig röst.

När det gäller samarbetet i vårt närområde är väl vår åsikt ungefär den som Socialdemokraterna hade för några dagar sedan. Vi tycker att det är väldigt viktigt att vi har ett nära samarbete med våra grannländer. Vi har ju ett djupt samarbete med Finland, vilket vi tycker att vi ska fortsätta att ha, men också med andra grannländer. Det är helt självklart. Vi har också sedan länge ett nära samarbete och gemensamma övningar med Nato och Natoländer och nu senast också ett fördjupat informationsutbyte. Det tycker vi är positivt och någonting som vi bör fortsätta med.

Men om vi faktiskt går in som medlemmar i Nato ser vi en stor risk att vi också dels behöver anpassa oss i utrikespolitiken, dels stå bakom användandet av kärnvapen som ett hot. Vi får mycket svårare att driva på för ett globalt kärnvapenförbud. Jag tror att det skulle vara mycket svårt för Sverige att till exempel skriva under och ratificera kärnvapenförbudskonventionen eller för den delen vara en tydlig röst för att försöka främja nedrustning i vår värld.

Anf. 31 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Herr talman! Samarbetet med Finland är otroligt viktigt, och vi socialdemokrater delar såklart den bilden. Vi kan också konstatera att Finland har valt att ändra sin linje, och det ändrar också förutsättningarna. Förutsättningarna för ett samarbete med Finland blir annorlunda efter ett finländskt Natomedlemskap om Sverige väljer att stå utanför. Vi kommer inom mycket kort att ha en skarp gräns mellan Nato och Ryssland i vårt absoluta närområde.

Jag instämmer i att det är otroligt viktigt att Sverige har en stark internationell röst, att vi fortsätter att arbeta för fred och nedrustning och att vi fortsätter att bedriva en stark feministisk utrikespolitik.

Den fråga jag själv har reflekterat över den senaste tiden är om vi verkligen blir mer självständiga och mindre beroende av andra länder i ett läge där vi räknar med stöd men står utan kollektiva försvarsgarantier.

Anf. 32 MARIA FERM (MP) replik:

Herr talman! Situationen med att Finland väljer att gå med i Nato är absolut någonting som påverkar Sverige mycket. Vi har ett djupt samarbete, och Finland är ett grannland som vi står nära.

Men vi i Miljöpartiet landar ändå efter mycket övervägande fram och tillbaka att nackdelarna med att Sverige går med i Nato överväger. Det får så stora konsekvenser för våra möjligheter att bedriva självständig utrikespolitik och arbete mot kärnvapen, och det är i sig ett stort problem. Vi tror inte heller att det automatiskt innebär en förbättring för vår säkerhet på det sätt som slås fast i den säkerhetspolitiska analysgruppens skrivelse, som också togs fram väldigt snabbt.

Något annat som skiljer sig mellan Sverige och Finland är att de har haft diskussionen under en längre tid. De har haft en djupare diskussion och har också en annan geografisk situation. Vi är helt enkelt två olika länder, som förvisso ligger nära varandra men som också behöver fatta självständiga beslut.

Jag är helt övertygad om att vi oavsett skulle fortsätta att samarbeta med Finland. Det finns också ett tjugotal olika försvarssamarbeten. Det är inte så att vi räknar med stöd men inte är med, utan självklart ska Sverige också hjälpa till oavsett om vi är med i Nato eller inte om ett grannland till oss skulle bli anfallet av Ryssland.

Miljöpartiet är positivt till djupa försvarssamarbeten med flera länder och även samarbete med Nato, men när Sverige går med i Nato kommer det att försvåra så pass mycket för våra möjligheter att bedriva en självständig politik. Sverige riskerar att bli utsatt för mer av den typen av påtryckningar från auktoritära stater som vi har sett de senaste dagarna. Det oroar mig mycket.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 7 Innebörden av begreppet helt försäkringsbestånd

Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU26
Innebörden av begreppet helt försäkringsbestånd
(prop. 2021/22:154)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 8 Ändrade transparensregler inom energibeskattningen

Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU27
Ändrade transparensregler inom energibeskattningen
(prop. 2021/22:165)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 22.)

§ 9 Världlandsavtal mellan Sverige och Internationella vaccininstitutet

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU29
Världlandsavtal mellan Sverige och Internationella vaccininstitutet (prop. 2021/22:145)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 22.)

§ 10 Genomförande av direktivet om inrättande av en europeisk kodex för elektronisk kommunikation

Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU17
Genomförande av direktivet om inrättande av en europeisk kodex för elektronisk kommunikation
(prop. 2021/22:136)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 22.)

§ 11 Yrkestrafik och taxi

Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU15
Yrkestrafik och taxi (prop. 2021/22:166)
föredrogs.

Anf. 33 STEN BERGHEDEN (M):

Herr talman! I dag ska vi debattera TU15 *Yrkestrafik och taxi*, och det är ett i stort sett enigt utskott som står bakom regeringens förslag angående utstationering av arbetstagare och kompletteringar i mobilitetspaketet. Om detta råder det egentligen inga större motsättningar.

Men problemet är att om vi inte har en kontrollfunktion som fungerar ute på våra vägar är varje ny lagstiftning ett slag i luften. Fortfarande med S-regeringen, som har varit vid makten i snart åtta år, är situationen på våra vägar densamma. Att vår yrkestrafik fungerar är nödvändigt om vi ska få in och ut varor i Sverige. Lastbilar håller igång landets företag och vår handel.

Men de åkerier som väljer att strunta i lagar och regler och kör med dubbla förarkort, bristfälliga lastbilar och struntar i kör- och vilotider, struntar i skatter, avgifter och böter, kan fortfarande köra runt på våra vägar utan att bli upptäckta. Denna olagliga

konkurrens gör att olagliga transporter konkurrerar ut de lagliga transporterna, och regeringen sitter tyvärr passiv.

Herr talman! År 2012 lades en parlamentarisk utredning fram, *Tillsynen av yrkesmässiga godstransporter på väg*. Där framkom bristerna med den olagliga konkurrensen. Vi redovisade också ett tiotal punkter som borde ha åtgärdats. År 2014 införde vi klampning, sanktionsavgifter och ett beställaransvar.

År 2014 tog S-regeringen över, och efter det har i stort sett ingenting hänt. Men däremot har vi en regering och en minister som går runt och påstår att man har gjort saker och ting fast man inte har gjort det.

Fortfarande har regeringen inte infört klampning tills böter är betalda och brister är åtgärdade. Sveriges S-regering låter fortfarande lastbilar köra iväg efter 36 timmar med samma brister som de hade när de blev stoppade och utan att ha betalat avgifter och böter. Hur svårt kan det vara? S-regeringen har alltså haft åtta år på sig att lösa detta.

Fortfarande finns ett beställaransvar som inte efterlevs. Var är regeringen i den frågan? Var sker efterlevnadskontrollen av straff för dem som bryter mot beställaransvaret? Ministern talar ofta om detta, men det görs ingenting.

Regeringen har höjt sanktionsavgifterna, men problemet är att med de få kontroller som görs på vägarna börjar olagliga åkerier att kalkylera med att ta sanktionsavgifterna och böterna och fortsätta att köra olagligt. Regeringens handlingsförlamning och brist på kontroller uppmuntrar till fortsatta olagliga transporter.

Fortfarande kan chaufförer och olagliga åkerier köra in i landet med knark och olagliga varor, köra runt med transporter i Sverige och strunta i regler och böter och sedan lämna landet med ett lass med stöldgods. Hur ska svenska lagliga åkerier kunna konkurrera med dessa olagliga transporter när inte S-regeringen klarar av att kontrollera efterlevnaden av svenska lagar och regler?

Herr talman! Det fattas över 5 000 yrkeschaufförer i Sverige, samtidigt som vi har bland Europas högsta arbetslöshet. Varför gör inte regeringen något för att lösa detta? S-regeringen har inte ens sett till att få fram nya chaufförer bland alla Sveriges arbetslösa. Hur ska en sådan regering klara av att lösa den stora frågan om arbetslösheten i Sverige?

Herr talman! Vad gör man på Rosenbad? Det räcker inte med att ministern går till jobbet på morgonen, utan ministern måste faktiskt också jobba med frågorna. Sverige kan inte ha en regering som bara är på jobbet utan att faktiskt göra något. Vi ser i dag att den här viktiga debatten inte heller är prioriterad av ministern, som saknas i kammaren.

Vad gör regeringen? Jo, den fortsätter att höja bränsleskatten för landets åkerier, drar ned på vägunderhåll och sänker hastigheterna på landets vägar. Det är knappast den vägen Sverige kan gå. Socialdemokraterna har inte lyft ett finger för att försöka sänka

bränsleskatterna i sina budgetar utan har i stället blivit överkörd av en annan riksdagsmajoritet.

Herr talman! De förslag som togs fram 2012 och därefter är omfattande, men de har fortfarande inte genomförts. Vad behöver göras? Här är några saker jag tänker räkna upp som regeringen borde ha gjort under de åtta åren. Man har tre månader kvar till nästa val, och då kanske man kan påbörja arbetet.

Vi behöver en bättre samordning mellan myndigheter och mellan länder för att komma åt de olagliga transporterna.

Vi behöver fler poliser som kan utföra fler vägkontroller.

En egen avdelning inom polisen liknande BAG i Tyskland bör införas.

Utbilda och samordna åklagare som kan klara av sådana här brott!

Klampa på riktigt! Det vill säga att böter ska vara betalda och brister åtgärdade innan man släpper iväg lastbilen.

Det behövs bättre kontroll av olagliga körkort.

Driv in böter och avgifter innan lastbilarna lämnar landet! Lämna de landet kommer vi aldrig att se de avgifterna eller de böterna.

Bygg ut och städa våra rastplatser, och se till att de inte förvandlas till boplatser eller används för olaglig verksamhet!

Samordning av böter och avgifter i EU:s länder behöver ske.

Ge polisen bättre verktyg för att kunna gå igenom lasterna ute på vägen!

Ge tullen bättre befogenheter att stoppa ingående och utgående olagliga transporter!

Utveckla och skärp beställaransvaret, och se till att kontrollerna och efterlevnaden av det fungerar!

Vi behöver se över kör- och vilotiderna och införa en vingelmann på 5 procent liknande den i Danmark.

Regeringen borde ha satsat på att öka underhållet på våra vägar i stället för att, som man nu tänker göra, bygga höghastighetståg för vägunderhållspengar.

Vinterväghållningen är undermålig och måste förbättras. Det handlar faktiskt om vår trygghet och säkerhet på landets vintervägar.

Vi behöver ha hårdare krav på bättre vinterdäck för utländska fordon så att de verkligen klarar av vårt kalla klimat och vinterväglag.

Herr talman! Vi behöver också sänka skatten på diesel och sänka reduktionsplikten till EU-nivå. Regeringens höga bränsleskatter gör att de som tankar i Sverige missgynnas och de som har med sig egen billigare diesel från andra länder gynnas.

Vi behöver också satsa på längre och tyngre lastbilar. Vad har hänt på de här åtta åren? Ingenting! Vi behöver förstärka våra vägar för att klara 74 ton. Detta klarade Finland omgående medan Sveriges regering inte har klarat av det på åtta år.

Vi behöver permanenta försöken med längre lastbilar så att de som måste använda dem slipper söka nya dispenser och leva i ovisshet.

Herr talman! Detta var bara några av alla de förslag, tillkännagivanden och uppmaningar som riksdagen riktat till regeringen men som regeringen struntat i att genomföra.

Ni socialdemokrater kan få den här listan av mig – det är över 20 punkter – så att ni kan börja jobba med frågorna de sista tre månaderna i regeringsställning.

Herr talman! Vad har regeringen gjort? Ja, som ni själva ser och hör är dess arbete under åtta år väldigt begränsat. Trots att flera av förslagen låg på bordet när regeringen tillträdde har man satt sig vid skrivbordet på Rosenbad och sedan tydligen somnat.

Sverige är beroende av fungerande lastbilstransporter. Vi har två av världens största lastbilstillverkare, Scania och Volvo Lastvagnar, i Sverige. Det är ingen slump, utan lastbilen har haft och kommer att ha stor betydelse för Sveriges tillväxt och utveckling, för ökat företagande och för vår gemensamma välfärd.

Herr talman! Det är inte rimligt att olagliga lastbilstransporter kan konkurrera ut lagliga transporter bara för att regeringen har suttit på händerna i åtta år. Kriminaliteten och brottsligheten har fortsatt att öka. Knark och olagliga transporter fortsätter att välla in i landet medan den här regeringen endast ägnar sig åt att försöka införa nya och högre skatter. Trots åtta år vid makten har S-regeringen fortfarande inte lyckats få bort de olagliga transporterna från våra vägar.

Herr talman! Den 11 september kan vi rösta bort denna trötta och handlingsförlamade regering. Låt oss verkligen göra det!

Jag yrkar också bifall till reservation 13.

Anf. 34 THOMAS MORELL (SD):

Herr talman! Rubriken på trafikutskottets betänkande nummer 15 är *Yrkestrafik och taxi*. Vi i Sverigedemokraterna står bakom alla våra reservationer i betänkandet, men för att spara tid vid voteringen yrkar jag bifall endast till reservation 4.

Herr talman! Under de senaste åren har den seriösa åkerinäringens villkor debatterats flitigt, inte enbart här i riksdagen utan också hos gemene man.

Allt fler människor förstår kopplingen mellan den olagliga godstrafiken och annan kriminell verksamhet. Det har uppmärksammats i medierna att det förs ut stöldgods ur landet motsvarande cirka 2 miljarder kronor årligen, och då talar vi bara om det gods som är försäkrat. Vägen är de kriminellas viktigaste verktyg, och regeringen har fullständigt tappat kontrollen över utvecklingen.

Trafikpolisen har under de senaste åren kraftigt minskat i antal anställda, och pensionsavgångarna inom myndigheten fortgår alltjämt.

Regeringen tillsatte en utredning om hur kontrollverksamheten ska vara organiserad i framtiden. Det är naturligtvis bra, men vi har inte sett något resultat ännu.

Hur är det tänkt att kontrollerna ska organiseras? Vilka personalförstärkningar ska genomföras?

Det är anmärkningsvärt att man låter verksamheten minska i den omfattning som skett under de senaste

åren. Varför säkerställer man inte bemanning och kompetens till dess att utredningen är klar och förändringarna kan införas? Det är fullständigt obegripligt.

Herr talman! Jag noterar med glädje att allt fler partier här i riksdagen börjar tala om en effektivare kontroll av den yrkesmässiga trafiken. Det är bra. Vi blir allt fler som vill skydda det seriösa företagandet inom transportnäringen och därmed trygga de arbetstillfällen som finns hos de seriösa företagen.

Att bekämpa den olagliga trafiken innebär också att man kraftigt beskär de kriminellas möjlighet att nyttja logistiksystemet för sina interna transporter av smugelgods och stöldgods. Med effektiva kontroller kastar man grus i maskineriet för de kriminella nätverken.

Frågan är given: Varför har regeringen haft så svårt att se sambanden och vidta nödvändiga åtgärder? Regeringen har suttit på händerna trots att medier, bransch, poliser och bilinspektörer gång på gång har påvisat hur illa det är. Varför?

Herr talman! Den 30 juli 2020 antogs det så kallade mobilitetspaketet av EU. Det är snart två år sedan beslutet fattades, men arbetet med mobilitetspaketet startade långt innan dess. Likväl är inte Sveriges förmåga att kontrollera den yrkesmässiga trafiken rustad för att klara uppgiften. Regeringens saktfärdighet är monumental. Ska de nya skärpta reglerna få någon som helst effekt måste kontrollverksamheten rustas upp rejält.

Trafikpolisen har under många år monterats ned, och i dag har vi endast några få enheter ute på vägarna. Det har skapat en situation där den olagliga yrkesmässiga trafiken har kunnat växa ohämmat. Detta har i sin tur dragit med sig annan kriminalitet, vilket vi kan se i övriga delar i samhället. Den olagliga trafiken har effektivt kunnat nästla sig in i våra logistikflöden. Därmed har möjligheten att smuggla in vapen, narkotika, alkohol, människor och ekonomiskt lukrativa varor ökat.

Herr talman! Sverigedemokraterna vill rusta upp vägkontrollerna och se till att välutbildade tjänstemän kontrollerar den yrkesmässiga trafiken. Vi vill lägga kontrollverksamheten i en särskild enhet underställd Polismyndigheten.

Enheten ska ha egen ledning och egen budget. Enheten ska inte vara kopplad till den reguljära polisverksamheten utan ha sitt eget givna uppdrag: att utföra kontroller på väg.

Sverigedemokraterna vill också ta bort bilinspektör som tjänstebeskrivning och utbilda dessa tjänstemän så att de kan utföra alla förekommande arbetsuppgifter. De ska kunna rapportera brister via ordningsbot, fatta beslut om hindrande av fortsatt färd och utföra alla andra uppgifter som ingår i vägkontroller. När situationen så kräver ska de också använda maktmedel. Kort sagt vill vi att alla tjänstemän i denna särskilda enhet ska klara alla förekommande uppgifter vid en vägkontroll.

Till den här enheten ska även Transportstyrelsens företagskontroller läggas.

Herr talman! Med en effektiv kontrollverksamhet på väg och välutbildade tjänstemän kan Sverige

återigen erbjuda den seriösa transportnäringen sjysta villkor, något som nuvarande regering misslyckats med i alla väsentliga delar.

Herr talman! Några ord om färdskrivare i fritidsfordon. Generellt kan man säga att lastbilar med eller utan släp med en totalvikt över tre och ett halvt ton omfattas av kravet på färdskrivare, liksom bussar med fler än nio personer, inbegripet föraren. Till detta kommer en rad undantag som befriar fordon och förare från kravet att använda färdskrivare. Personbilar omfattas dock inte av något undantag om fordonet har en totalvikt överstigande sju och ett halvt ton. Det spelar ingen roll om fordonet är ett så kallat campingfordon. Krav på färdskrivare finns ändå, enligt Transportstyrelsen, även om ingen gods- eller persontransport utförs.

Lagstiftaren har som mål att skapa rimliga förhållanden för förare och företag inom transportområdet, och det är en helt rimlig och nödvändig ståndpunkt. Det är några delar som ska vara uppfyllda för att lagstiftningen ska gälla fullt ut. Det ska handla om transport av gods eller personbefordran, och det ska dessutom finnas en kommersiell del i verksamheten.

Herr talman! Låt mig ta ett exempel. Kör man en personbil i klass II med en totalvikt på sju ton är man befriad från krav på färdskrivare, men kör man en personbil i klass II med en totalvikt på åtta ton inträder krav på färdskrivare. Övertolkningen blir tydlig om det i övrigt är samma typ av fordon som har registrerats med olika totalvikter. En personbil i klass II med en totalvikt på sexton ton är befriad från kraven på färdskrivare om fordonet är 30 år eller äldre. Ett i övrigt likadant fordon med en ålder på endast 25 år blir däremot färdskrivarpliktigt.

Gemensamt för samtliga dessa fordon är att de blir färdskrivarpliktiga oavsett vikt eller ålder om de brukas i syfte att transportera gods eller personer i kommersiell verksamhet. Den gemensamma nämnaren är således en gods- eller persontransport där det finns en kommersiell del, direkt eller indirekt.

Herr talman! Att kräva färdskrivare i ett fordon som inte utför gods- eller persontransporter är en övertolkning av regelverket och skapar onödiga kostnader för dem som använder fordonet som just ett fritidsfordon.

I förarbetena till förordning (EG) 561/2006 står följande att läsa i skäl 12: ”Förteckningen över undantag bör uppdateras så att den återspeglar utvecklingen inom vägtransportsektorn under de senaste nitton åren.”

Sedan maj 2006 kan personbilar i klass II registreras som husbilar, och dessa fordon kan ha en totalvikt över sju och ett halvt ton trots att de inte utför gods- eller persontransporter. Det är rimligt att en revidering av undantagen genomförs eftersom det tillkommit en fordonskategori som trots storlek och vikt är att betrakta som ett utpräglat fritidsfordon. Personbil i klass II bör undantas från krav på färdskrivare oavsett totalvikt, givet att fordonet inte nyttjas för kommersiell verksamhet.

Anf. 35 MIKAEL LARSSON (C):

Herr talman! Tänk dig att tidigt en morgon hoppa upp i hytten på en Volvolastbil som ska köra takbjälkar av betong till en simhall som byggs utanför Kungälv. Det är mycket man ska ställa in och ha koll på, och det ska tankas innan man kan köra iväg. Jag har själv gjort ett flertal besök på åkerier, och under de senaste tre åren har jag åkt med en chaufför för att se hur det fungerar ute på vägarna och lära mig mer. Det är inte bara att hoppa upp i hytten och köra, utan det är mycket som föraren ska ha koll på innan man kan ge sig av. Efter att ha varit med vid alla dessa tillfällen kan jag konstatera att det verkligen är vägens hjältar som varje dag utför olika transporter av olika slag till olika delar av vårt land.

Herr talman! Mobilitetspaketet, som ingår i detta betänkande, är vi som sagt i stort sett överens om. Men det är ändå vissa saker som behöver komma till för att vi ska lyckas med detta. En del gäller den hårda konkurrenssituation som råder inom transportnäringen. Dessvärre har den stora förekomsten av illegala transporttjänster lett till att det i stor utsträckning uppstått illojal konkurrens mellan företag, och detta gör att människor utnyttjas.

När tilltron till regelverk och myndigheter urholkas har detta en negativ inverkan på såväl miljön som samhället i stort, men det innebär även ett betydande hot mot alla de seriösa företag som är verksamma inom åkeribranschen. Centerpartiet ser därför med oro på de tecken som finns på att antalet åkerier som bedriver illegal verksamhet har ökat. Även om polisen har fått ökade befogenheter att stoppa och kvarhålla lastbilar och chaufförer som utför olagligt cabotage räcker inte resurserna till. Centerpartiet anser att det är en prioriterad fråga att minska fuskets på våra vägar och minska de olagliga cabotagetransporterna, och vi anser därför att det bör vidtas åtgärder för att öka trafiksäkerheten och tillsynen samt minska förekomsten av olagliga cabotagetransporter.

Vi i Centerpartiet anser till exempel att det finns anledning att gå vidare med krav på icke manipulerbara gps-sändare för de utlandsregistrerade åkare som trafikerar det svenska vägnätet enligt cabotagereguleringen. Vi anser att det behövs fler trafikpoliser och fälttjänstemän från Transportstyrelsen och framför allt en bättre samordning såväl mellan myndigheter som inom myndigheterna själva, till exempel Polismyndigheten, för att motverka brottslighet inom transportsektorn. Bristen på personal med kompetens att utföra kontroller är i dag ett väldigt stort problem, och här behöver bemanningen förstärkas för att vi ska få bort fusk från vägarna.

Herr talman! Centerpartiet anser vidare att teknikutvecklingen på trafikområdet bör kunna utnyttjas i större omfattning för att komma till rätta med oseriösa aktörer. Med dagens digitala hjälpmedel är det ganska lätt för den som vill vara en oseriös aktör att skaffa sig information om var kontroller äger rum och hur man kan undvika dem genom att välja annan färdväg. Vi menar att en mer grundläggande analys måste ligga till

grund för hur flöden och transporter utförs så att polisen med större precision än i dag vet vilka knutpunkter och vilka transportörer som finns i riskzoner och där efter kan utforma kontrollerna så att det inte går att välja andra vägar.

Ett annat sätt att öka effektiviteten är att använda möjligheten till automatisk registreringsskyltsavläsning utmed vägarna, gärna tillsammans med trafiksäkerhetskameror. Det skulle på så sätt lättare än i dag gå att avläsa registreringsnummer och kartlägga körda rutter i tid och rum samt söka i riskvärderingssystemet och därmed noggrannare välja ut fordon från de åkerier som polisen vill bevaka noggrannare för kontroll.

Herr talman! Det är av största vikt att olika myndigheters arbete med kontroll av yrkestrafiken i större utsträckning samordnas för att komma till rätta med oseriösa aktörer. Vi kan konstatera att ett drygt halvdussin myndigheter i dag är involverade i kontroll och tillsyn av yrkestrafiken, med Polismyndigheten och Transportstyrelsen som de mest involverade. Att samordna och utveckla det arbete som bedrivs för att kontrollera yrkestrafiken ur olika perspektiv – det kan till exempel gälla tull, arbetsmiljö, skatter och sociala villkor – är mycket angeläget. I detta förbättringsarbete kan gärna åkeribranschen själv vara med och tillsammans med myndigheterna utveckla ett system och en metod för att komma till rätta med de oseriösa åkarna.

Herr talman! Lastbilen och yrkestrafiken är viktiga för hela Sverige. Yrkestrafiken bidrar varje år till att varor och gods tar sig till och från olika delar av landet. Ofta börjar och slutar en varas resa med en lastbil, och en skicklig åkare ordnar med leveransen. Åkerinäringen är viktig för hela Sverige, och de åkerier jag träffar vill vara med och bidra till att hålla igång Sverige, aktivt jobba med miljö- och klimatfrågan och se till att varor kommer fram i tid.

När vi debatterar yrkestrafiken måste jag också säga något om alla de yrkeschaufförer som dagligen kör bussar över vårt land. I höstas åkte jag med en chaufför på bussbolaget Vy, som bland annat kör skolbussarna i Marks kommun, där jag bor, till och från Björketorpskolan. Det var ett fantastiskt tillfälle att få följa med och se hur just bussbranschen fungerar ute på vägarna och ta del av det fina arbete som görs där.

En avgörande fråga för yrkestrafiken är hur vi ska få fler att välja att utbilda sig inom åkerinäringen och självklart även inom bussnäringen. De som jag möter gör ett fantastiskt jobb och bidrar till att Sverige rullar och är igång. Vi behöver prata positivt om yrkestrafiken och med nya sätt och metoder stärka branschen med villkor och tider. Vi behöver tänka på att lastbilen och bussen i framtiden är en självklar del av vår fungerande välfärd.

Hit hör givetvis också taxibranschen och förutsättningarna för människor att vilja köra taxi. Centerpartiet har tillsammans med Moderaterna en reservation om att man bör utreda möjligheten för människor att ta taxilegitimation från det år man fyller 20.

Det är kontrollerna som är det viktiga för att komma till rätta med det fusk som sker på vägarna.

Men vi måste också komma ihåg allt det fina arbete som görs runt om i vårt land när det gäller yrkestrafiken inom åkerinäringen, bussbranschen och självklart även taxinäringen.

Med detta, fru talman, skulle jag vilja yrka bifall till Centerpartiets reservation nummer 5.

Anf. 36 JESSICA THUNANDER (V):

Fru talman! Vi står som alltid bakom alla våra motioner och reservationer. I dag yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation nummer 1.

Under lång tid har åkeribranschen haft stora problem med lönedumpning, osund konkurrens och bristande trafiksäkerhet. Genom åren har allt fler inrikestransporter utförts av utländska åkerier som betalar löner långt under svenska kollektivavtalsnivåer och som dessutom pressar sina chaufförer att bryta mot arbetstidsregler, vilotidsregler och trafikregler. Seriösa åkerier som följer lagar och kollektivavtal har haft allt svårare att klara den konkurrensen.

För Vänsterpartiet är utgångspunkten att alla som kör i Sverige ska arbeta med lika och goda villkor. För att nå dit krävs tydliga politiska åtgärder. Vi välkomnar regeringens förslag till lagändringar till följd av EU:s mobilitetspaket och anser att reglerna innebär steg åt rätt håll för att få bukt med många av de rådande missförhållandena inom yrkestrafiken för vägtransporter. Vi står i stort bakom propositionen.

Vi anser dock att det går att skruva lite till i de här reglerna och att de inte riktigt räcker hela vägen för att komma till rätta med missförhållandena. Vi har några förslag för att ytterligare vässa lagstiftningen och göra den svårare att komma runt. Till exempel har facken möjlighet att få tillgång till uppgifter från så kallade utstationeringsdeklarationer och annan information som en arbetsgivare lämnar till det gemensamma informationssystemet för den inre marknaden, men denna rättighet behöver förtydligas ytterligare för att arbetsgivarna inte ska ha möjlighet att komma runt regeln.

När myndigheter och fackförbund ska hantera ärenden och utreda fusk behöver de veta var ett företag har sin verksamhet och kunna nå företaget i fråga. Ett krav på att en korrekt fysisk adress där företaget har sin verksamhet står på trafiktillståndet bör därför införas. Det skulle underlätta för både myndigheter och fackförbund och bidra till att motverka fusk och så kallade brevlådeföretag.

Fru talman! Det finns inga gratis transporter. Någon betalar alltid, och när det gäller transporter är det alltför ofta chauffören som betalar genom usel lön och dåliga arbetsvillkor. Förhoppningsvis kommer de nya reglerna till rätta med en del av detta, men så länge det finns beställare av transporter som enbart bryr sig om att få det lägsta priset och inte om hur transportföretaget kan erbjuda så låga priser kommer problemen att kvarstå. Det finns ett regelverk om beställaransvar, och företag kan bli dömda till företagsböter om det kan visas att de anlitar transportföretag som brutit mot reglerna.

Vi anser att statliga bolag ska föregå med gott exempel och bara använda sig av sjysta transporter. Regeringen behöver vidta åtgärder för att säkra detta, dels genom ägarstyrningen av de statligt ägda bolagen, dels genom att ta fram förslag på åtgärder för att stärka beställaransvaret och upprätta en uppförandekod för transportköp i de statliga bolagen.

Fru talman! Taximarknaden avreglerades 1990. Konsekvenserna har varit stora, inte minst för taxichaufförerna. Överetableringen i storstäderna är stor, och chaufförernas situation har försämrats radikalt med sämre villkor, mer stress, ekonomisk osäkerhet och låga löner. Yrket har gått från att vara ett högstatusyrke med goda villkor till ett lågstatusyrke med dåliga villkor och stora risker. Upphandlingar vinnas alltför ofta av oseriösa företag som pressar priserna genom social dumpning.

Kollektivavtal är alltför sällsynta, och när de finns följs de ofta inte. På grund av hur branschen är uppbyggd är fackliga organisationers ställning svag. Så kallade plattformsbolags inträde på marknaden har ytterligare förvärrat problemen. Viss återreglering för att stävja de värsta avarterna har skett, men den gäller mest sådant som direkt drabbade kunderna, såsom ockerpriser. Konsekvenser för taxichaufförer och deras villkor verkar man inte ha funderat så jättemycket på.

Situationen har varit känd under en lång tid, och det är hög tid att politiken tar ansvar och ser till att taxiförarna får en god arbetsmiljö och rimliga arbetsvillkor. Vi föreslår att regeringen ska göra en större utredning av taxibranschen och föreslå tydliga åtgärder. Men under tiden finns det saker vi kan genomföra här och nu för att förbättra villkoren.

Förhållandena mellan förare, åkare, beställningscentraler och upphandlare är komplexa. Mycket tyder på att den som egentligen ska ha arbetsgivaransvaret kan smita undan det. Regeringen bör utreda de arbetsrättsliga gränsdragningarna för egenföretagare i taxibranschen för att förtydliga vad som utgör ett anställningsförhållande och vem som har ansvar för anställda och tydliggöra regler och roller samt föreslå åtgärder för att undvika att arbetsgivare smiter undan sitt arbetsgivaransvar.

Precis efter att taximarknaden hade avreglerats och det rådde mer eller mindre kaos passade Biltrafikens Arbetsgivarförbund på att säga upp kollektivavtalet. Det tog två år att förhandla fram ett nytt, och facket tvingades gå med på att införa procentlön i avtalet. Många taxichaufförer arbetar i dag enbart mot procentlön.

Vissa, alltför få, har kollektivavtal med en mycket låg garantilön. Alltför ofta betalas den inte ens ut. Som alla som någonsin varit i den situationen vet leder det till väldigt stor stress och mycket ångest att inte veta om man klarar sin vardagsekonomi från månad till månad. Det går naturligtvis ut över chaufförernas hälsa och påverkar hela deras livssituation.

Genom en EU-förordning har procentlön förbjudits inom godstrafiken med hänvisning till trafiksäkerheten. Samma sak borde göras gällande taxibranschen.

Att heltidsanställda arbetstagare jobbar mot ackord i Sverige år 2022 är under all kritik.

Dåliga upphandlingar där oseriösa företag vinner kontrakt genom social dumpning och orimliga tidsberäkningar är ett problem. Det har förbättrats något sedan lagen ändrades och upphandlare numera får ställa krav på kollektivavtal och annat och inte tvingas ta hänsyn enbart till lägsta pris, men situationen är fortfarande inte bra.

På grund av bristande kontroller är det heller inte säkert att företag som vinner upphandlingar sedan följer de krav som ställts. Ofta är brister i leveransen kopplade till stora viten, samtidigt som man har beräknat alldeles för korta ledtider som inte ger något utrymme alls för oväntade händelser. Det ökar förarnas stress och leder till att de inte kan ta sina raster som de ska.

Upphandlarna måste få större möjlighet att ställa större krav på anbudsgivare men måste också ta ett större ansvar för att lagar och regler följs och att kraven uppfylls. Det bör också vara obligatoriskt att vinnande företag tar över personalen med bibehållna eller bättre villkor från det bolag som tidigare hade den upphandlade trafiken.

Fru talman! Vi behöver vara mycket mer medvetna om människors arbetsvillkor och livsvillkor och göra medvetna val när vi handlar. Det gäller även när vi köper frakt av gods eller av oss själva. Att spara några kronor är ju alltid trevligt. Men det är mycket mindre trevligt när det görs på bekostnad av en annan människas grundläggande rättigheter. Det finns inga gratis transporter.

Anf. 37 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Kristdemokraterna står bakom alla sina reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall enbart till reservation nummer 2.

Vi delar intentionerna avseende mobilitetspaketet, och vi hoppas att det ska resultera i en rättvisare och sundare konkurrens inom EU:s transportmarknad. Vi konstaterar dock att den nya lagstiftningen är mycket detaljerad och svår att följa och kontrollera. Detta gör att det kommer att ta tid för transportföretag och myndighet att hitta ett bra sätt att hantera den nya lagstiftningen.

Avseende beställaransvaret anser vi att den nya lagen lägger ett oproportionerligt stort ansvar på beställaren. Vi anser att lagen utifrån ett juridiskt och logiskt perspektiv kan ifrågasättas då det nu kommer att bli strängare krav på den som beställer en transport än på den som utför transporten. Vi anser därför att regeringen bör återkomma med ett förslag som bättre överensstämmer med allmän rättsuppfattning när det gäller påföljderna vid otillåtet utförande av transport.

Fru talman! Svensk åkerinäring är utsatt för hård internationell konkurrens. Vi vill därför lyfta fram behovet av ytterligare övervakning av utländsk lastbilstrafik så att en sund konkurrens kan uppstå i praktiken. Tyvärr kan vi konstatera att utländska lastbilar löper en liten risk att åka fast. Det behövs därför fler

trafikpoliser och fler genomförda trafikkontroller längs med våra gränser och vägar.

Vi behöver också se till att svenska och internationella lastbilar hanteras på ett likvärdigt sätt. Medan svenska företag kontrolleras av Transportstyrelsen kontrolleras utländska företag av polisen. Detta snedvrider konkurrensen. I stället borde en och samma kontrollmyndighet hantera alla vägtransporter för att hitta de åkare och chaufförer som missköter sig. Vi anser därför att polisen ska återfå ansvaret för kör- och vilotidskontroller även för svenska åkerier.

Vi vill även uppmärksamma att flera EU-länders fordonsregister ännu inte är tillgängliga för våra kontrollmyndigheter trots att de enligt EU-beslut ska vara det sedan 2012. För att den gemensamma marknaden ska fungera är det viktigt att alla register är öppna för alla medlemsstaters myndigheter.

Fru talman! Reglerna inom transportbranschen är rigorösa i syfte att förhindra fusk, men regelverket har blivit för svårhanterligt för de laglydiga företagen. Vi anser därför att reglerna för skötsamma företag ska förenkla.

Transportstyrelsen har beslutat om höga sanktionsavgifter för smärre avvikelser, som åkerierna har liten eller ingen möjlighet att påverka. De färdskrivare som företagen måste installera är inte användarvänliga, vilket skapar misstag som gör att företag påförs sanktionsavgifter. Vi anser att Transportstyrelsens tillsyn av åkeriföretagen behöver bli mer rättssäker och att det borde vara möjligt att följa fordon via gps så att deras rörelser dokumenteras på ett tillförlitligt sätt.

Åkerinäringen är en internationell näring där svenska företag konkurrerar med utländska företag. Det är därför viktigt att man har likvärdiga villkor. Vi anser därför att det behövs en utredning som ser efter vad som behöver förändras för att våra företag inte ska missgynnas jämfört med övriga åkerier inom EU.

Fru talman! Det finns fusk inom åkerinäringen, och det problemet måste tas på allvar. Tyvärr finns det oseriösa aktörer som inte betalar avtalsenliga löner och struntar i miljöregler. Vi anser att detta riskerar att slå ut seriösa aktörer och efterlyser därför en översyn av straffsanktionerna mot exempelvis miljöförseelser inom åkeribranschen, i syfte att skapa lika villkor för inhemska och utländska åkeriföretag. En metod för att öka efterlevnaden av svensk lag kan vara att åkerier bötfälls eller att deras fordon klampas på plats även när de bryter mot miljöregler.

Fru talman! Vi anser att det finns för få rastplatser längs våra vägar. Det behövs fler säkra uppställningsplatser så att det blir lättare för chaufförer att följa dagens regler avseende kör- och vilotider. Vi anser därför att Trafikverket ska få i uppdrag att skapa fler uppställningsplatser för lastbilar som är skyddade och säkra även nattetid.

Ett annat problem som allt fler företag lyfter fram är behovet av säkra uppställningsplatser för fordon och släp invid våra större städer. I dag har man svårt att hämta och lossa gods på ett tryggt sätt då fler och fler kommuner tar bort möjligheten att parkera ett släp

under tiden man genomför transporter med själva lastbilen. Trafikverket, kommunerna och åkeribranschen behöver hjälpas åt med att hitta säkra och trygga uppställningsplatser i våra större städer.

Fru talman! Så till taxibranschen. Den är en viktig del av besöksnäringen, och det är därför viktigt att denna bransch får goda förutsättningar att utvecklas. Det är viktigt att man tar till sig ny teknik och nya bollsformer som underlättar mobiliteten. Samtidigt måste staten säkerställa att alla företag konkurrerar på likvärdiga villkor.

Fru talman! I Sverige är det i dag inte möjligt för döva att beviljas taxilicens. Det beror på att Transportstyrelsens regler anger att den som har taxiförarlegitimation ska kunna uppfatta vad en passagerare eller annan trafikant försöker kommunicera på fyra meters avstånd. Vi anser att detta är ett regelverk som missgynnar funktionsnedsatta som vill in i yrkeslivet. De som kommunicerar via teckenspråk stängs i dag ute från taxibranschen, vilket är beklagligt då det är brist på chaufförer samtidigt som arbetslösheten bland döva är hög.

Om döva tillåts ta taxilicens skulle det skapa möjlighet för nischade taxibolag eller nischade taxitjänster som riktar sig till döva. Vi anser att det både skulle underlätta för döva som behöver färdtjänst, skolskjuts och annan samhällsservice och öka möjligheten till försörjning för den som är döv. Mot denna bakgrund anser vi att döva ska kunna beviljas taxiförarlegitimation.

Fru talman! Vi kristdemokrater har under en längre tid argumenterat för att det behövs en reform när det gäller bränsle- och fordonsbeskattning. Genom att ha en digital beskattning skulle vi kunna komma åt en hel del av de problem som finns med svenska och utländska åkare. Vi skulle få en bättre kontroll, och vi skulle kunna få nya intäkter på nästan 3 miljarder. Vi vidhåller därför att det behövs en översyn av dagens fordons- och bränslebeskattning till förmån för det förslag som Kristdemokraterna har lyft fram vid flera tillfällen.

Fru talman! Det är stora problem med arbetsmiljön och konkurrensen i Sverige. Därför vill Kristdemokraterna att vägarna rustas upp i stället för att hastigheterna sänks. Vi vill att man genomför och fortsätter att genomföra en sänkning av bränslepriset genom sänkt skatt och minskad reduktionsplikt. Vi anser också att man måste jobba vidare med att förändra det regelkrångel som finns.

Men ytterst: Om vi ska lyckas ha en jämlik och rättvis marknad måste vi arbeta med de kontrollfunktioner som jag tidigare nämnt i mitt anförande.

Anf. 38 ELIN GUSTAFSSON (S):

Fru talman! I dag behandlar vi trafikutskottets betänkande TU15 *Yrkestrafik och taxi* med både motioner från allmänna motionstiden och ett lagförslag från regeringen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Fru talman! Jag kommer främst att uppehålla mig vid regeringens lagförslag om genomförande av mobilitetspaketet.

Varje dag rullar lastbilar runt om och in och ut i vårt land med gods och varor för att få vårt samhälle att fungera. Givetvis ska de som kör dessa fordon ha sjysta villkor. Därför, fru talman, säger jag: Äntligen! Äntligen ska kammaren besluta om de viktiga, övergripande delarna av ett arbete som pågått under många år på europeisk och nationell nivå.

Detta sammanfattas väl i regeringens förslag till lag om ändring i lagen om utstationering av arbetstagare, lag om ändring i lagen om trängselskatt, lag om ändring i lagen om arbetstid vid visst vägtransportarbete, lag om ändring i yrkestrafiklagen, lag om ändring i taxitrafiklagen, lag om ändring i vägtrafiklagen och utskottets förslag till ändring i lagen om uthyrning av arbetstagare.

Dessa förslag, fru talman, har som syfte att genomföra och komplettera det så kallade mobilitetspaketet, som innehåller ett direktiv med särskilda regler för utstationering av förare i vägtransportsektorn och ändringar i EU:s förordning om villkor som ska uppfyllas av den som bedriver yrkesmässig trafik. Kort och gott handlar det om att skapa ordning och reda på våra vägar. Det handlar om att skapa konkurrens på lika villkor för våra företag. Det handlar om att stoppa lönedumpning och om att svenska löner och villkor ska gälla i Sverige.

Fru talman! Detta borde vara självklart, men tyvärr har det varit en lång resa för att nå hit där vi är i dag.

När den dåvarande socialdemokratiska ledda regeringen kom till makten 2014 präglades yrkestrafiken av pressade villkor. Det var fri konkurrens utan krav på sociala villkor. Det var dumpade löner och usla arbetsförhållanden för utländska yrkesförare. Inte minst var det en hårt pressad svensk åkerinäring.

Bakgrunden till att fuskets kunde breda ut sig är en marknadsliberal övertro på att avregleringar skulle gynna innovation, konkurrens och kvalitet. Ordning och reda på våra vägar, sjysta villkor för yrkesförarna och sund konkurrens i transportsektorn blev regeringens tre övergripande mål för att vända utvecklingen.

Fru talman! Vi socialdemokrater är och har varit tydliga: I Sverige ska svenska löner och villkor gälla, punkt. Det gäller såväl i restaurangbranschen och i byggboden som i transportsektorn.

Jag kan konstatera att en del aktörer har gjort allt för att slippa följa gemensamma regelverk och skor sig på andras bekostnad. Det är helt oacceptabelt och motarbetar i transportsektorn inte bara den svenska åkerinäringens konkurrenskraft utan faktiskt också hela den svenska modellen.

Fru talman! Jag vill understryka att tunga gods-transporter på väg i många fall är gränsöverskridande. Det är därför det krävs gemensamma åtgärder på europeisk nivå för att upprätthålla en konkurrens på lika villkor. Vi kan inte klara allt jobbet själva här i Sverige. Därför, fru talman, var det viktigt att vi i EU-förhandlingarna om bättre villkor i yrkestrafiken tog

ledartröjan från svenskt håll. I dag vill jag därför rikta ett särskilt tack till alla från fackligt håll, från branschen och från mitt eget parti som gjort ett viktigt arbete under lång tid i Sverige och inte minst i EU.

För arbetare och för den svenska modellen var det glädjande att rådet och Europaparlamentet efter lång tids arbete med det så kallade mobilitetspaketet antog tre rättsakter som omfattar bland annat tillträdet till godstransportmarknaden, inkluderat reglerna om cabotage, samt bestämmelserna om kör- och vilotider och om färdskrivare. Därutöver infördes specialutformade regler för utstationering av yrkesförare inom vägtransportområdet.

Detta innebär i praktiken att alla som kör inrikes-transport i Sverige ska göra det med svenska löner och arbetsvillkor. Befinner man sig permanent i Sverige ska man registrera fordonet och också betala skatt i Sverige. Nu blir det stopp för affärsmodeller som bygger på dumpade löner och villkor.

Vi har dock sett att det här beslutet har hotats på EU-nivå. Därför har regeringen tagit det unika beslutet att intervensera i samtliga rättsmål för att försvara yrkesförarnas villkor. Det är en unik åtgärd som understryker att vi från den svenska regeringens sida står upp för att gång på gång säkra och trygga villkoren för yrkesförarna.

Att bekämpa fuskets och de olagliga transporterna skapar bättre ordning och reda inte bara i Sverige utan i hela den europeiska transportsektorn.

Fru talman! Parallellt med att vi arbetat på en förändring på EU-nivå har den socialdemokratiska regeringen, först under Stefan Löfvens ledning och nu också under Magdalena Anderssons, samtidigt tagit steg för steg här hemma i Sverige för att bidra till ordning och reda. Vi är nämligen som socialdemokrater fast beslutna om att det ska vara ordning och reda på vägarna och har därför vidtagit ett stort antal åtgärder sedan 2014.

Vi har exempelvis, fru talman, skärpt beställarsvaret och möjliggjort klampning av fordon. Inom kort har vi en ny proposition på väg fram hit till kammaren, som vi kommer att kunna besluta om innan valet. Vi har också infört krav på vinterdäck, tillfört resurser till polisen för effektivare vägkontroller och lagt fram ytterligare förslag om skärpta sanktioner mot transportföretag som inte kan uppvisa rätt tillstånd vid vägen. Dessutom har vi infört en av EU:s absolut högsta sanktionsavgifter för otillåten cabotagetransport.

Därmed har regeringen steg för steg gjort det svårare och dyrare för oseriösa transportföretag att fuska. Vi vet att dessa åtgärder gör skillnad från Västerbotten till Skåne och i alla andra delar av landet.

Fru talman! Trots att detta viktiga arbete nu äntligen nått resultat i EU krävs mer åtgärder för att följa upp och kontrollera regelverket ute på våra vägar. Därför är det bra och viktigt att regeringen har tillfört mer resurser till kontroller och byggt ut polisen – sammanlagt 100 miljoner till Polismyndigheten mellan 2017 och 2020 – för att motverka illegal cabotageverksamhet.

Dessutom har vi tillfört tillskott till Transportstyrelsen för ökad kontrollverksamhet. Vi kan också se att det har skett en ökning med 470 procent av kontrollerna när det gäller otillåtet cabotage. Det har alltså skett en ordentlig ökning av kontrollerna, men vi vill mer. Därför är det viktigt att vi nu fortsätter att bereda förslagen från den utredning som vi tillsatte för att se över hur kontrollverksamheten för yrkestrafik på väg kan bedrivas på bästa sätt. Kontrollerna måste öka, och de måste systematiseras i högre grad. Man ska inte kunna fuska.

Slutligen, fru talman, kan jag konstatera att när andra partier har förhalat, fördröjt och ifrågasatt värdet och vikten av arbetet för ordning och reda har vi socialdemokrater alltid stått kvar vid samma position. Nu implementerar vi mobilitetspaketet. Nu ser vi till att svensk åkerinäring får sjysta villkor och att svenska löner och villkor gäller för dem som jobbar på svensk arbetsmarknad.

Vi fortsätter tills det råder full ordning och reda. Det handlar om att slå vakt om den svenska modellen. (Applåder)

I detta anförande instämde Denis Begic, Teres Lindberg och Jasenko Omanovic (alla S).

Anf. 39 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag noterar särskilt att ledamoten Elin Gustafsson talar om ordning och reda och konkurrens på lika villkor. Det är glädjande. Jag tror att vi alla är överens om det.

Men bara för att ta ett litet exempel: Våra inhemska åkare har hårdare regler, högre personalkostnader och högre bränslekostnader, och de betalar för att köra på svenska vägar. Det ska jämföras med externa åkare, som många gånger har sämre regelefterlevnad, lägre personalkostnader och lägre bränslekostnader och som inte betalar för att köra på våra svenska vägar.

Det är rätt självklart att detta varken leder till ordning och reda eller till konkurrens på lika villkor. Detta är snarare ett exempel på konkurrens på olika villkor.

Från kristdemokratiskt håll har vi lyft fram flera förslag, och jag vill nämna fem av dessa.

Vi vill ha en översyn av de inhemska reglerna, det vi själva kan påverka.

Vi har även under hösten och våren lyft fram förslag på sänkta bränslekostnader, av vilka en del också har gått igenom här i riksdagen.

Vi har vid flera tillfällen lyft fram behovet av en ny bränsle- och fordonsbeskattning som just syftar till att även utländska åkare ska betala för att köra på svenska vägar.

Vi har lyft fram behovet av ytterligare fler poliser och kontroller. Vi är väl medvetna om att regeringen har gjort en del, men att det inte räcker hör man när man väl är ute och lyssnar på åkerierna.

Slutligen har vi lyft fram förslaget att när klampning sker ska klampningen sitta antingen tills man har betalat sina kostnader eller alternativt, i de fall det är

åtgärder som ska vidtas, tills man har vidtagit sina åtgärder.

Då är min fråga till ledamoten Elin Gustafsson: Är det här fem förslag som socialdemokratin skulle kunna tänka sig att vara med och driva?

Anf. 40 ELIN GUSTAFSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Jacobsson, för frågan och för engagemanget! Vi från Socialdemokraterna tycker att det är glädjande att också Kristdemokraterna vill bidra till att stärka arbetares rättigheter och till att vi får en sjyst och stärkt svensk åkerinäring. Vi vet ju att när vi stärker villkoren för dem som arbetar i den sektorn får vi också konkurrens på lika villkor. Vi vet att det är någonting som branschen efterfrågar.

Från det att vi tog över makten har vi steg för steg vidtagit åtgärd efter åtgärd för att förbättra för branschen och inte minst för dem som arbetar i branschen som chaufförer. När vi nu implementerar mobilitetspaketet har vi lagt fram ett förslag på hur vi ska följa upp detta regelverk. Självklart vill vi inom ramen för det också se vilka ytterligare åtgärder som vi behöver vidta.

Som jag avslutade med att säga är vår position otroligt tydlig. Vi har hela tiden stått upp för sjysta villkor och ordning och reda, och vi kommer att fortsätta göra det. Vi kommer att ta alla de steg som krävs för att det ska bidra till att fullt ut nå ordning och reda.

Det är bra förslag som Magnus Jacobsson lyfter upp exempel på, men i grunden handlar det ju om att hela tiden säkerställa att arbetarnas villkor tryggas och att det blir konkurrens på lika villkor. Ett exempel på något som vi socialdemokrater vill se är en vägsplitageavgift, vilket vi har lyft fram flera gånger. Vi vet inte hur högern ställer sig till detta, så en fråga till Magnus Jacobsson är hur man från Kristdemokraternas sida ser på att säkerställa det som Magnus Jacobsson inledde med, det vill säga att de utländska chaufförerna och åkerierna bidrar till att betala för vad det kostar när de sliter på de svenska vägarna.

Anf. 41 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag är glad över att Socialdemokraterna har ett engagemang för arbetarna och arbetarnas förutsättningar. Även om detta inte har växt fram i Sverige, mycket på grund av Saltsjöbadsavtalet, är det ju så att den kristdemokratiska rörelsen har en egen fackföreningsrörelse och alltid har betraktat arbetsrätten som viktig och arbetsfrågorna som oerhört viktiga om man ska bygga ett gott samhälle.

Det kan noteras att ingenting i de fem frågor som jag lyfter fram handlar om att försämra arbetstagarnas villkor. Jag är väl medveten om att detta är en konkurrensfördel för en del av de konkurrenter vi har i form av lägre löner för personal. Det är dock inget vi förordar i Sverige, utan jag lyfter fram andra förslag.

När det gäller den konkreta frågan om vägsplitageavgift kommer vi att titta på detta när det kommer ett sådant förslag till riksdagen. Vi har ju själva vid flera tillfällen försökt att lyfta fram att man bör ta ett

helhetsgrepp där man ser på bränslet och fordonen i en gemensam beskattning. Det skulle göra att det går att få in helt andra aspekter när det gäller miljö och tider då transporter körs ut i städer – exempelvis skulle det kunna vara lägre beskattning om elfordon kör ut varor på kvällstid i stora städer. Det skulle kunna ge ett annat, mer effektivt sätt att jobba.

Vi kommer givetvis att titta på det här, för det måste bli en ordning där även de som kommer till Sverige och kör i Sverige är med och betalar för detta. Jag vet att Tomas Eneroth vid något tillfälle, i ett enskilt samtal, nämnde att det gäller cirka 3 miljarder. Det här är viktiga pengar för att kunna ha ordning på det svenska systemet.

Jag vill ändå återkomma till detta: Är ni beredda att se över de inhemska reglerna? Är ni beredda att fortsätta vara med och sänka bränslekostnaderna? Är ni beredda att vara med och se till att vi får fler poliser och mer kontroll? Är ni beredda att ändra reglerna för klampning så att man faktiskt står kvar till dess att man har betalat sin avgift?

Vi är för ordning och reda, och vi hoppas att regeringen är med på den resan.

Anf. 42 ELIN GUSTAFSSON (S) replik:

Fru talman! Som jag tidigare sa vill jag tacka för att Kristdemokraterna ansluter sig till att ta tydligare ställning för ordning och reda och sjysta villkor.

Jag kan konstatera att det inte hade skett någon prioritering av de här frågorna när vi tog över makten 2014. Det är den socialdemokratiskt ledda regeringen som har tagit steg efter steg i Sverige samtidigt som man på europeisk nivå har tagit ledartröjan för att säkerställa att mobilitetspaketet, som vi i dag ska rösta om, har kunnat bli verklighet. Jag kan också konstatera att det är positivt att vi är näst intill eniga om det lagförslaget, men som jag sa i mitt anförande har det varit en lång väg hit.

Vi har från Socialdemokraterna hela tiden varit, och kommer att fortsätta vara, tydliga med att vi vill nå ordning och reda och stärka förutsättningarna för svensk åkerinäring. Den uppföljning som vi nu har lagt fram, och som kommer att komma inom ramen för hur vi följer upp mobilitetspaketets implementering, kommer att vara en viktig del.

Som jag sa: Vi ska fortsätta att ta steg för steg. Vi socialdemokrater nöjer oss inte förrän vi har fått full ordning och reda på Sveriges vägar, sjysta villkor och sjyst konkurrens för Sveriges företag. Det är ett viktigt besked från Socialdemokraterna.

Anf. 43 THOMAS MORELL (SD) replik:

Fru talman! Jag gav mig in i den här diskussionen därför att det blir lite lustigt när ledamoten säger att Socialdemokraterna gör si och att Socialdemokraterna gör så och ingenting händer i verkligheten.

Elin Gustafsson avslutade det förra replikskiftet med att säga att Socialdemokraterna kommer att göra allt för att det ska bli ordning och reda och sjysta villkor. Jag har stått i den här kammaren och haft sex

interpellationsdebatter om Postnord och de grumliga affärer som de gör. Postnord är ett statligt bolag som regeringen ansvarar för, och vi hittar dem ständigt och jämt i samband med transporter där det pratas om att människor utnyttjas å det grövsta. Det vore ju klädsamt om regeringen tog tag i detta på allvar.

Det finns ett antal påståenden från ledamoten som är komiska, måste man säga.

År 2014 arrangerade jag ett möte med åkare nere i Göteborg. Anders Ygeman var där, och han lovade dyrt och heligt att om bara Socialdemokraterna vann valet skulle man satsa på trafikpolisen. Hur har det gått?

Jag har daglig kontakt med mina gamla kollegor. Det blir ingen utveckling när det gäller trafikpolisen. Det sker inga nyanställningar att tala om, för de täcker inte dem som går hem. Hur ska man kunna klara målet att nå dem som fuskar och begår brott på vägarna?

Ledamoten tog upp beställaransvaret. Det höll inte i en rättslig prövning; även det var för dåligt.

Klampning i 36 timmar fungerar inte. Man väntar ut de 36 timmarna; sedan åker man utan att göra rätt för sig. Det senaste exemplet var en transport för just Postnord.

Anf. 44 ELIN GUSTAFSSON (S) replik:

Fru talman! Jag kan väl säga så här: Det blir inte mer sant för att Thomas Morell upprepar samma sak om och om igen. Jag har vid ett flertal tillfällen, inte minst i debatter som jag har haft tillsammans med ledamoten, hört Thomas Morell ständigt säga att den socialdemokratiska regeringen sitter på händerna och att det inte sker någonting. Här hörde vi än en gång att ingenting händer.

Låt mig vara tydlig: Precis som jag sa tidigare kommer vi från Socialdemokraterna inte att ge oss förrän vi har full ordning och reda i transportsektorn. På tal om klädsamhet tycker jag att det vore klädsamt om Thomas Morell kunde erkänna och se de åtgärder som faktiskt har vidtagits sedan den socialdemokratiska regeringen tog över. Det är ett faktum att man inte hade vidtagit några åtgärder när vi tog över.

Vi har steg för steg till exempel möjliggjort för polisen att klampa. Vi har infört krav på vinterdäck för de tunga fordonen. Vi har de facto öronmärkt 100 miljoner kronor för fler kontroller av utländsk trafik. Vi har också skärpt beställaransvaret.

Precis som jag nämnde i mitt anförande har vi sett att det här har lett till en stor procentuell ökning av den totala andelen av kontroller. Vi kommer dock inte att ge oss eller nöja oss med det, för mer måste till. Det var därför vi tillsatte utredningen om hur man får en effektiv kontrollverksamhet, för det är viktigt att det inte bara är tomma ord utan att vi också vet att det fungerar i praktiken.

Vi är tydliga med att vi passar på att öka kontrollerna här och nu. Samtidigt vill vi få plats en långsiktigt stark och hållbar organisation som kan se till att det blir mer systematiska och effektiva kontroller.

Frågan är hur Sverigedemokraterna inför valet i höst ska se till att det regeringsalternativ som Sverigedemokraterna stöder kommer att prioritera detta. Det vore intressant att höra Thomas Morell svara på detta.

Anf. 45 THOMAS MORELL (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Om jag ska förklara vad vi vill göra räcker inte två minuter, men jag måste ändå bemöta det som sägs.

Det har satsats 100 miljoner på polisen. Av dessa har 2,6 miljoner kunnat redovisas; resten försvann i det svarta hålet.

När det gäller ökningen av antalet rapporterade cabotageärenden kan man jonglera med procentsatser, men om vi pratar i faktiska tal var det 61 rapporter 2016, 65 rapporter 2017, 221 rapporter 2018 och 238 rapporter 2019.

Det är banne mig ingenting att skriva hem om, kan jag säga. Det är alldeles på tok för dåligt med den verksamhet som är ute på vägarna. Vd:n för Larmtjänst skriver att Sverige har blivit ett smörgåsbord för kriminella nätverk. De opererar här runt omkring oss varje dag, och regeringen presterar inte i den här frågan. Ni underpresterar i snart sagt alla delar när det gäller att komma åt den kriminella verksamhet som omgärdar den olagliga trafiken.

Resultatet ser vi när vapen, ammunition, sprängämnen och narkotika flödar som aldrig förr in över gränserna, och ut åker stöldgods för 2 miljarder om året. Det blir lite komiskt när man försöker försvara någonting som inte fungerar.

Jag har sagt detta många gånger: Följ med ut och träffa mina gamla kollegor och se hur det är ute på vägen! Gör det någon gång så att ni får en bild av hur det ser ut och av hur svårt det är för polisen att nå de kriminella, för man har inte resurser. Det hjälper inte att skärpa lagstiftningen när det inte finns personal.

Anf. 46 ELIN GUSTAFSSON (S) replik:

Fru talman! Jag kan lugna Thomas Morell med att säga att ledamoten inte behöver vara orolig för att jag inte är ute och träffar dem som arbetar med detta – chaufförer, trafikpoliser och åkerier. Jag ägnar mycket tid åt att göra det, därför att jag representerar ett arbetarparti och tycker att det är viktigt att veta hur förutsättningarna ser ut runt om i vårt land. Men när vi lägger fram konkreta förslag på hur vi ska få igenom lagförslag och förbättra villkoren är det också viktigt att vi har fakta på bordet och att vi har statistik och underlag som säkerställer, precis som jag sa tidigare, att vi får en effektiv och hållbar kontrollverksamhet.

Vi har från Socialdemokraternas sida i regeringsställning stärkt polisen totalt sett. Vi har öronmärkt resurser för just den här delen av kontroller, men samtidigt har vi, precis som jag redogjorde för i mitt anförande, bidragit till den här utredningen där vi faktiskt vill säkerställa att vi får en effektiv kontrollorganisation på plats som fungerar i praktiken och som det inte bara låter fint att prata om när man står i riksdagens talarstol.

Vi är tydliga. Vi har bidragit steg för steg sedan vi tog över makten för att säkerställa sjysta villkor för och ordning och reda i branschen. Vi kommer att fortsätta hålla i det.

Jag har fortfarande inte hört något svar från ledamoten Morell gällande hur man ställer sig inför höstens val. Sverigedemokraterna har ett väldigt högt tonläge mot oss socialdemokrater som ändå är tydliga med var vi står i den här frågan. Men frågan är vad Sverigedemokraterna tänker svara svenska folket utifrån att man vill se Ulf Kristersson som statsminister i höst. Vi vet att Moderaterna historiskt inte har prioriterat sjysta villkor och ordning och reda. Det tycker jag hade varit ett viktigt besked för medborgarna att få från Sverigedemokraterna.

(Applåder)

Anf. 47 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Fru talman! Jag tänkte börja med att uppdatera ledamoten Elin Gustafsson när det gäller att alliansregeringen inte skulle ha gjort någonting. Jo, vi gjorde en hel del. Vi tog fram och gick igenom rapporten *Tillsynen av yrkesmässiga godstransporter på väg*. I mars månad 2012 överlämnades den till trafikutskottet.

Fru talman! Det skulle ha varit bra om ledamoten och regeringen hade läst igenom den. Då hade man haft en körordning att faktiskt jobba efter. Men när man nu stämmer av, åtta tio år senare, kan man se att vi införde klampningen, sanktionsavgifterna och beställaransvaret. Regeringen påstår att den har gjort det, men det stämmer inte. Här kanske ledamoten och ministern behöver uppdatera sig när det gäller fakta.

Det intressanta är att här skulle Socialdemokraterna ha haft en körordning för att genomföra detta. Det fanns tio förslag med i rapporten. Jag bockar av det ena förslaget efter det andra och konstaterar att det i princip inte har hänt någonting. Vi står där vi står.

Det ledamoten Gustafsson pratar om handlar om att svenska villkor ska gälla. Men det är ju faktiskt så att svensk lag också ska gälla i Sverige. De som kör in i landet ska hålla sig till de lagar som gäller, men när vi inte har poliser där ute som kontrollerar detta kvittar det hur många lagar vi stiftar i den här kammaren. Om inte regeringen ser till att det finns poliser där ute spelar det ingen roll.

Är det verkligen acceptabelt att tillsätta 100 miljoner till trafikpolisen och konstatera att det är effektivitet i 3 av de miljonerna, ledamoten Elin Gustafsson?

Anf. 48 ELIN GUSTAFSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Sten Bergheden, för engagemanget i de här frågorna!

Jag kan även till Moderaterna rikta ett tack för att man äntligen vill ansluta sig till att stå upp för ordning och reda och sjysta villkor, vilket är något som vi socialdemokrater alltid har gjort.

Låt mig säga någonting angående ledamotens fråga om polisen. Vi kanske också ska fråga oss vem som har skurit ned på polisutbildningsplatserna och som tidigare inte har prioriterat polisen. Det var en retorisk

fråga, fru talman. Jag kan konstatera att det är vi socialdemokrater som i regeringsställning har sett till att bygga ut polisutbildningen och få ut fler poliser. Det är viktigt. Vi har dessutom öronmärkt resurser för att säkerställa att man också inom transportsektorn ska kunna få mer riktade kontroller just för att lagen ska följas, som Sten Bergheden säger.

Det är också viktigt att, utöver de riktade stöd som vi har gett för att säkerställa detta, få på plats en effektiv, hållbar och långsiktig organisation som faktiskt fungerar ute på fältet och säkerställer att ingen riskerar att köpa en transport som man vet bryter mot lagarna för att man vet att risken att åka fast är stor. Den kontrollverksamheten vill vi se. Vi tycker därför att det är viktigt att vi utreder och har bra underlag för att vi ska kunna genomföra en sådan förändring.

Det är viktigt, och som sagt kan jag konstatera att när den socialdemokratiska regeringen tillträdde 2014 gjorde vi mycket. Oavsett hur mycket Sten Bergheden säger att Moderaterna har prioriterat detta är det ändå ett faktum att Moderaterna inte historiskt har prioriterat ordning och reda och sjysta villkor för våra yrkesförare i transportsektorn. Om Moderaterna nu har förslag på att göra det framöver är det bara välkommet.

Anf. 49 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Fru talman! Inför alla åhörare till den här debatten vill jag konstatera att ledamoten Elin Gustafsson inte tror på den handling som finns upptagen här sedan 2012 där vi gick igenom hela den här biten och som har legat till grund för det arbete som vi har fortsatt med men som helt uppenbart inte har legat till grund för regeringens arbete.

Det allvarliga är att vi har en konkurrenssituation där regeringen med skatter, sämre vägar och annat gör det tuffare och tuffare att bedriva åkeriverksamhet här i landet samtidigt som man blundar för att det rullar in knark, sprit och andra olagligheter och att det körs omkring med importerad och medhavd, ofta sämre, diesel till ett helt annat pris. Detta ser man mellan fingrarna med, och så pratar man om att man ska upprätthålla konkurrenskraften för svensk åkerinäring. Det här är oerhört allvarligt. Vi ser också hur man struntar i att driva in böter och annat och att de här förarna kan lämna landet.

Fru talman! Ministrar har ju varit duktiga på att säga saker inför val. Då lovar man rätt mycket. Jag kommer ihåg när Ygeman lovade att om Socialdemokraterna vann valet 2014 skulle man klampa på riktigt, det vill säga inte 24 timmar utan så länge som det behövdes. Nu i dagarna, fru talman, lägger regeringen fram en ny proposition där det fortfarande är 36 timmars klampning som gäller. Tänker regeringen någonsin klampa på riktigt, som det faktiskt finns en majoritet för här i riksdagen?

Elin Gustafsson, ministern och Socialdemokraterna i Regeringskansliet vägrar att klampa på riktigt. De tycker att det är rimligt att man kan lämna platsen efter 36 timmar.

Anf. 50 ELIN GUSTAFSSON (S) replik:

Fru talman! Sten Bergheden! Återigen – det är ändå värt att upprepa – det är inte tomma ord som spelar roll i praktiken utan vad vi faktiskt gör. Vi kan titta på vilka åtgärder regeringen har vidtagit steg för steg. Då ser vi att det är beställaransvar, sanktionsavgifter, klampning, krav på vinterdäck med mera.

Samtidigt har vi på EU-nivå visat ett otroligt starkt ledarskap för att se till att ro i hamn mobilitetspaketet, som vi ska besluta om här i dag. Vi har gjort allt detta steg för steg för att säkerställa att vi hela tiden förbättrar villkoren för Sveriges åkeriföretag och för våra yrkesförare. Det är en viktig prioritering för oss socialdemokrater.

Jag tycker att det är märkligt att Sten Bergheden återigen får det att låta som att vi socialdemokrater inte har gjort någonting. Det vi har gjort är verkligen att göra någonting.

Fru talman! Vi vet att det spelar roll. Det hör vi från branschen och från fackliga aktörer. Vi vet också att det finns en stor uppslutning bakom att åtgärderna faktiskt spelar roll. Men vi socialdemokrater kommer att fortsätta göra mer. Vi ger oss inte förrän vi vet att det är ordning och reda och sjysta villkor som gäller fullt ut.

Även om Moderaterna nu säger sig stå upp för de här villkoren är det, nu när det närmar sig val, relevant för medborgarna att få veta om Moderaterna är beredda att själva genomföra de förslag som de säger sig stå upp för. Genom historien har vi ju sett att det inte är Moderaterna som har bidragit till att lägga fram de konkreta förslagen, fru talman. Det är Socialdemokraterna som har lagt fram de konkreta förslagen och som har genomfört dem.

(Applåder)

Anf. 51 AXEL HALLBERG (MP):

Fru talman! Yrkestrafiken och åkerinäringen spelar en central roll för Sveriges logistik. Det är avgörande för hela samhället att vi har en fungerande yrkestrafik och en fungerande och stark åkerinäring. De senaste åren, inte minst under pandemin, har vi många gånger blivit påmind om hur viktigt det är med ett välfungerande och robust transportsystem.

Därför hade den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen under många år stort fokus på godstrafiken och tog bland annat fram en godstransportstrategi. Ibland får godstrafik i förhållande till persontrafik på tok för lite uppmärksamhet i debatten. Jag är därför glad att den tidigare rödgröna regeringen hade ett tydligt fokus på just godstransporter.

Jag är också väldigt glad att vi i dag ska fatta beslut om propositionen *Genomförande av mobilitetspaketet*. Mobilitetspaketet bygger på EU-regler om bland annat rimliga kör- och vilotider och möjlighet att ställa krav på svenska löner och villkor. Det är otroligt viktigt för att förbättra arbetsmiljön, skapa sjysta villkor och få ordning och reda på svenska vägar. Jag är väldigt glad att vi i dag kommer att kunna fatta det här beslutet i

stor enighet. Äntligen! sa Elin Gustafsson. Jag kan bara instämma.

Det kommer dock att krävas mer för att få till sjysta villkor på våra vägar. Det har S-MP-regeringen också arbetat mycket för. Regleringen av yrkestrafiken handlar för oss om trafiksäkerhet, god arbetsmiljö och sund konkurrens. Det är också värt att i det här sammanhanget komma ihåg att sund konkurrens och sjysta villkor är ett sätt att stärka den svenska åkerinäringens konkurrenskraft. Det arbetet kommer att behöva fortsätta.

Det är också viktigt att betona att hela vårt transportsystem står inför en väldigt stor klimatomställning. Vi vet att utsläppen måste minska, och vi vet att de måste minska fort. Nyligen konstaterade Världsnaturfonden att de svenska utsläppen behöver minska med ungefär 20 procent redan i år om vi ska nå upp till vårt åtagande i Parisavtalet. Det kommer självklart att påverka alla sektorer, även yrkestrafiken. Vi vet att den tunga trafiken står för ungefär 20 procent av utsläppen från trafiken i Sverige.

Det behöver först och främst ske en omfattande överflyttning från väg till järnväg och sjöfart. För att få till den nödvändiga överflyttningen måste konkurrensen mellan färdslagen bli jämnare. I dag är järnvägens och sjöfartens konkurrensförutsättningar för svaga jämfört med lastbilstrafikens, vilket gör att vägen är överutnyttjad för godstransporter. I stället för att överutnyttja vägen borde rätt transport göras med rätt trafikslag, och intermodala transporter borde främjas.

Dessutom måste omställningen i åkerinringen skyndas på. I dag är den tunga trafiken i Sverige i hög grad beroende av fossila bränslen. Det måste vi ändra på. Enligt siffror från 2020 fanns det då bara 29 inregistrerade tunga elfordon i hela Sverige. På det området behövs ett ökat stöd från politiken för att snabbare minska beroendet av fossila bränslen. Både elektrifiering och biogas är viktiga delar av lösningen.

Vi står inför väldigt stora utmaningar. Åkerinringen och våra godstransporter i stort måste bli både ekologiskt och socialt hållbara. Vi behöver fortsätta arbeta för trafiksäkerhet, sjysta villkor, sund konkurrens och minskade utsläpp.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag i sin helhet.

Det här är min sista debatt under min tid i riksdagen som avslutas i morgon. Jag vill därmed avsluta mitt anförande med att tacka mina kollegor i trafikutskottet för ett varmt välkomnande och för ett gott och konstruktivt samarbete.

(Applåder)

Anf. 52 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Fru talman! Jag tänkte ställa en ganska enkel fråga till ledamoten Axel Hallberg med tanke på att ledamoten talade om att stärka konkurrenskraften för svensk åkerinäring. På vilket sätt avser ledamoten och Miljöpartiet att stärka konkurrenskraften?

Vi har lagt fram ett förslag i trafikutskottet om att jämföra konkurrenskraftssituationen för åkerier i

Sverige med åkerier i andra länder. Den delen har Miljöpartiet och Socialdemokraterna struntat i att genomföra i Regeringskansliet. Därför har vi inte den konkurrenskraftsjämförelse som Sveriges riksdag har efterfrågat. Det är ett av problemen. Men nu har vi ett läge där vi faktiskt kan få reda på från Axel Hallberg vad man har tänkt göra för att satsa.

Den andra frågan gäller hur konkurrenskraften stärks genom att vi får sämre vägar. Socialdemokraterna och Miljöpartiet tänker alltså ta drygt 30 miljarder kronor av de pengar som Trafikverket har räknat med för att kunna underhålla vägarna och behålla dem i det dåliga skick som de är i i dag. 33 miljarder skulle gå till vägar och järnvägar. De pengarna har Socialdemokraterna och Miljöpartiet, som tidigare var i regeringsställning, tänkt ta så att vägarna och järnvägarna ska bli ännu sämre i Sverige. De har tänkt lägga dem på att bygga ut ett olönsamt höghastighetståg.

Jag vill fråga ledamoten Axel Hallberg: Hur blir konkurrenskraften bättre av att vi försämrar vägarna ännu mer i Sverige? Man tar pengarna från den del som måste finnas, om vi ska kunna köra och även klara av att ha den trafiksäkerhet som Axel Hallberg talade om i sitt anförande.

Anf. 53 AXEL HALLBERG (MP) replik:

Fru talman! Sten Bergheden och andra noterade möjligen att jag också talade om järnvägens konkurrenskraft och konkurrensmöjlighet gentemot andra trafikslag. När vi gör infrastrukturinvesteringar och väljer vad vi ska satsa på är detta en prioritering. Under väldigt många decennier har det satsats på tok för lite på järnvägen i Sverige. Miljöpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna drivit på väldigt hårt för att ändra på detta.

Att det har satsats på tok för lite på järnvägen har gjort att transportsektorn har höga utsläpp. Vi kommer att behöva satsa mycket mer på järnvägen framöver för att få till den överflyttning från väg till järnväg och sjöfart som krävs. Det är helt nödvändigt om vi ska lyckas minska utsläppen i den takt som krävs.

I detta sammanhang vill jag också säga att vägunderhållet självklart är otroligt viktigt, inte minst ur ett trafiksäkerhetsperspektiv. Men när vi fördelar pengar handlar det om prioriteringar, och för oss har det varit oerhört högt prioriterat att satsa på att bygga ut järnvägen. Det är nödvändigt för att stärka järnvägens konkurrenskraft och för att flytta över mer trafik från väg till järnväg och minska utsläppen.

Man kan göra väldigt mycket för att stärka konkurrenskraften för den svenska åkerinringen. Vi har drivit på hårt för en vägsitageavgift. Vi vill vidta ytterligare åtgärder för att främja omställningen av fordonsflottan så att svensk åkerinäring verkligen kan ligga längst fram i Europa och världen vad gäller omställning och elektrifiering. Vi är helt övertygade om att detta kommer att stärka konkurrenskraften för Sverige och svensk åkerinäring.

Anf. 54 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Fru talman! Det här var lite grann vad jag miss-tänkte. Miljöpartiet och den socialdemokratiska rege-ringen har alltså en baktanke med att göra det ännu svårare att bedriva åkeriverksamhet här i Sverige. Syf-tet är att försöka tvinga över ännu mer gods till järnvä-gen. Det var väl vad jag trodde.

Något annat Axel Hallberg tog upp för att stärka konkurrenskraften var nya vägslitageavgifter. Men konkurrenskraften för åkerinäringen stärks inte direkt om det införs nya skatter och avgifter här i Sverige som gör det ännu tuffare att bedriva verksamhet. Vi släpper ju samtidigt in utländska chaufförer som har med sig tusen liter diesel, som är inköpt för 2–3 kronor lägre i skatt och kanske har sämre dieselkvalitet, i landet och utan kontroller. Och de tar med sig stöldgoods ut utan kontroller. Det finns en del att göra där.

Nästa grej från Axel Hallberg var, fru talman, att vi ska gå över till mer miljövänliga lastbilar. Det är ingen emot. Vi jobbar stenhårt med det. Men det blir lite märkligt i politiken när regeringen, som Miljöpartiet har suttit med i, börjar med att lägga ned kärnkraftverk och ta bort elkraft till Sverige, när vi behöver mer el och fler elledningar i landet. Därmed höjer man priset och skapar brist på el i Sverige. Det är kanske inte det smartaste om man verkligen vill satsa på en utbyggnad för fler elbilar här i landet.

Jag vill gärna ha en kommentar om detta. Hur gyn-nas svensk åkerinäring och nya ellastbilar om man stänger ned en del av våra kärnkraftverk?

Anf. 55 AXEL HALLBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag vill egentligen lämna energidebat-ten till våra kollegor i näringsutskottet, men när Sten Bergheden nu ändå bjuder upp vill jag säga att det är otroligt viktigt att vi ökar den svenska elproduktionen. Det stora hindret vi har i dag handlar inte om kärnkraf-ten utan om att moderata kommuner säger nej till havs-baserad vindkraft.

(Applåder)

Om moderata kommuner inte hade gjort det hade vi snabbt kunnat öka den svenska elproduktionen väl-digt mycket. Det behövs.

Sedan talade jag om bättre förutsättningar för järn-vägen och vikten av att satsa på järnvägen. Då får Mo-deraterna på något sätt detta till att vi försöker straffa ut den svenska åkerinäringen. Det är inte vad jag säger.

Vi vet att det måste bli en överflyttning från väg till järnväg. Då är det mycket effektivt och klokt att satsa på att bygga ut järnvägen. Det har satsats på tok för lite resurser på den svenska järnvägen, både vad gäller in-vesteringar och underhåll, och det måste vi ändra på illa kvickt.

Vi har många förslag som ska se till att snabba på omställningen av fordonsflottan för åkerinäringen, bland annat ökat stöd för inköp av tunga elfordon och framtagandet av nationella planer för att bygga ut tank-infrastruktur för biogas och laddinfrastruktur. Detta är viktiga förslag som skulle underlätta för åkerinäring-ens nödvändiga omställning, och jag hoppas att

Moderaterna vill vara med och driva på dessa förslag och kan ställa sig bakom de förslag som Miljöpartiet har.

Anf. 56 THOMAS MORELL (SD) replik:

Fru talman! Järnvägen är ett fantastiskt sätt att transportera gods på, Axel Hallberg. Den svenska åke-rinäringen var järnvägens största kund. Men sedan in-träffade någonting. Man fick in transportörer som lig-ger och kör långt under vad som är rimligt i pris med hjälp av att det är en olaglig transport. Man tar in bränsle den illegala vägen. Detta konkurrerar ut de se-riösa åkeriföretagen och även järnvägen.

I stället för att flytta gods från bil till järnväg, vilket är väldigt bra om vi talar om de långväga och tunga transporterarna, flyttar man över det till 40-tonsekipage. Det går då åt fler lastbilar för att transportera samma mängd gods. Det görs bara för att de är så pass mycket billigare; de följer inte lagar och regler, och de kör på insmugglat bränsle.

I detta vidtar regeringen åtgärder för att styra över gods från väg till järnväg genom att höja skatter. Man inför även en reduktionsplikt som gör att bränslet i Sverige ligger på 5–7 kronor – det pendlar lite – över priset i jämförbara länder. Det är klart att det inte går att bedriva åkeriverksamhet i sett sådant läge. I stället styrs godset över till bilar som inte följer de miljökrav vi har och som ligger och kör på insmugglat bränsle.

Man bygger upp mobila tankställen, verkstäder och däckverkstäder. Det är lite märkligt med tanke på att cabotage innebär att det ska vara en tillfällig inrikes-transport i ett värdland. Då ska man ju inte behöva bygga upp detta.

Miljöpartiet bidrar till denna utveckling.

Anf. 57 AXEL HALLBERG (MP) replik:

Fru talman! Låt mig först och främst säga att re-duktionsplikten fyller flera viktiga funktioner. Det är ett sätt att blanda i mer hållbart bränsle i det vanliga bränslet och att på lång och kort sikt stärka förutsät-ningarna för att producera hållbara biodrivmedel i Sve-rige. Det är en otroligt viktig framtidsfråga, och därför är det oerhört sorgligt att den svenska reduktionsplik-ten, som det ser ut, kommer att pausas. Vi behöver långsiktiga förutsättningar för att öka produktionen av biodrivmedel om vi ska lyckas göra den klimatomställ-ning som åtminstone de flesta av oss här vill göra.

Jag är den första att önska att fler länder skulle följa Sveriges väg och vilja gå snabbare fram i klimatom-ställningen. Men oavsett det tycker jag att Sverige ska ligga långt fram. Det är helt rätt att vi vågar ha en re-duktionsplikt som gör att vi nu faktiskt ser ut att nå våra mål för transportsektorn. Om vi inte hade haft den hade vi inte nått dessa mål.

Någonstans måste vi välja. Det är lätt att glömma bort att vi befinner oss mitt i en klimatkris. Världsnaturfonden säger att utsläppen i Sverige måste minska med 20 procent i år om vi ska nå upp till våra åtagan-den i Parisavtalet. Därför menar Miljöpartiet och jag att det är rätt med en politik som ligger i framkant.

Ibland går den lite före andra EU-länder, men den gör att vi kan vara en föregångare i världen och att våra utsläpp kan minska snabbt.

Anf. 58 THOMAS MORELL (SD) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Axel!

Det här är sista debatten för din del. Det är lite tråkigt. Men du får gärna följa med mig upp till Dalarna och träffa ett av de större privata åkerierna som ville byta till eldrift på sina bilar. Leverantören av lastbilarna sa att det inte var några bekymmer. De skulle klara det. Företaget var då intresserat av att investera i elektriska lastbilar. Men det förutsatte en sak, nämligen att det skulle gå att ladda dem. Både kommun och elverk sa dock nej. Att bygga ut elnätet så att det skulle klara det kapacitetsbehov som åkeriet hade fanns inte i deras planering.

Då tog det stopp. Ambitionen och viljan fanns att ställa om till elektrisk drift. Men sedan blev det stopp när man inte kunde få ström. Hur går det då med omställningen?

Reduktionsplikten gör att förbrukningen för en lastbil ökar med 19 procent. Det är inte nog med att priset sticker iväg, utan även förbrukningen ökar. Man tappat momentum när man ligger och kör i motlut.

Man behöver byta bränslefilter oftare för att de klibbar igen. Man behöver byta motoroljan oftare för att bränslet spår ut motoroljan. Vad har man då vunnit i miljöhänseende?

Samtidigt ökar man kostnaderna för de svenska åkerierna. Jag vill påstå att de ligger långt fram när det gäller miljöarbete. I stället styr man över transporterna på sådana som ligger och kör med osunda konkurrensfördelar.

Det har de genom att använda chaufförer som inte får ordentligt betalt och att köra med insmugglat bränsle. De kanske inte ens har tillstånd att bedriva transporter.

Fru talman! Jag vill passa på att tacka Axel Hallberg för den tid som han varit i trafikutskottet.

Anf. 59 AXEL HALLBERG (MP) replik:

Fru talman! Det som är vunnit med reduktionsplikten är att när vi ser på vårt klimatmål för transportsektorn ser det enligt den senaste utvärderingen ut att nås. Det är tack vare reduktionsplikten. Det är vad som är vunnit. Vi ser att vi för första gången är på väg att nå våra klimatmål. Det är ingen liten sak. Reduktionsplikten är helt avgörande i det.

Jag vill hålla med Thomas Morell om att den svenska åkerinäringen och svenska åkerier ligger långt fram. Jag tycker att omställningen borde gå ännu snabbare. Vi kan göra ännu mer. Jag menar inte att skylla någonting på åkerinäringen och att säga att det är deras ansvar. Vi som är politiker och som sitter i riksdagen kan göra betydligt mer för att stötta den svenska åkerinäringen i omställningen.

Fru talman! Jag får avsluta med något lite ovanligt. Jag håller helt med Thomas Morell om det han säger om elektrifiering. Jag möter också precis den

diskussionen. Många vill investera och gå över till att elektrifiera sin fordonsflotta. Men ibland finns det inte förutsättningar till det.

Här finns det stora utmaningar vi behöver möta. Just för att hantera de problem som Thomas Morell lyfter fram vill Miljöpartiet bland annat ta fram en nationell plan för laddinfrastruktur för att bättre kunna se hur vi kan samordna det i hela landet.

Vi behöver en ökad statlig styrning och statlig samordning för att fler ska kunna gå över till hållbara bränslen och att elektrifiera sin fordonsflotta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 12 En utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar

Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU36

En utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar (prop. 2021/22:74)
föredrogs.

Anf. 60 MUBARIK MOHAMED
ABDIRAHMAN (S):

Fru talman! I dag debatterar vi åtgärder för att stärka människors rätt och möjlighet att byta försäringsgivare av sina privata pensionsförsäkringar och individuella tjänstepensionsförsäkringar. Förslaget handlar i grund och botten om att se till att konsumenterna får större inflytande över sitt sparande.

Betänkandet innehåller till att börja med regeringens förslag till ändringar av lagstiftningen för att möjliggöra återköp och flytt av individuella livförsäkringar där försäkringstagare eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken, så kallade fond- och depåförsäkringar.

Det finns en avgörande skillnad mellan traditionella försäkringar och fond- och depåförsäkringar. En traditionell försäkring kännetecknas av att försäkringstagaren har liten eller ingen möjlighet att påverka förvaltningen av de inbetalda premierna och att försäringsgivaren bär placeringsrisken. Men i en fond- eller depåförsäkring är det försäkringstagaren som väljer var premierna ska placeras samt i huvudsak bär risken.

I dag finns det 1,4 miljoner individuella fond- och depåförsäkringar tecknade före den 1 juli 2007, varav en halv miljon saknar rätt till återköp eller flytt. De uppgår till ett värde av 142 miljarder kronor.

Att möjliggöra återköp och flytt är viktigt för att skydda konsumentens rätt till inflytande över sitt sparande och att inte bli inlåst i avtal som tecknas över flera decennier. En stärkt rätt till återköp och flytt är också viktigt för att skapa en mer välfungerande marknad.

I dag är rätten till återköp begränsad till försäkringar som ingåtts från och med den 1 januari 2006 och flytträtten begränsad till försäkringar som ingåtts från och med den 1 juli 2007. Regeringens förslag innebär

att det ska vara möjligt med återköp eller flytt oavsett när försäkringsavtalen har ingåtts. Regeringen föreslår också ändringar i lagen om årsredovisning i försäkringsföretag som endast avser rättelser av felaktiga hänvisningar.

Fru talman! Betänkandet innehåller också två förslag till tillkännagivanden som syftar till att underlätta för människor att i praktiken flytta sina tjänstepensioner och tillgodogöra sig sina rättigheter som konsument. Vi välkomnar de här initiativen och ser positivt på att fortsätta att utveckla politiken på de här områdena.

Fru talman! Marknaden för privata liv- och pensionsförsäkringar omsätter enorma värden och är central för individens ekonomiska trygghet. Det är angeläget att både stärka konsumenternas rättigheter och se till att vi får en välfungerande marknad. Samtidigt är det viktigt att poängtera att vi även måste säkra en god trygghet för alla som väljer att inte ha en lika aktiv roll i placeringarna av sina försäkringspremier.

Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet. Med tanke på att detta är min sista debatt vill jag också passa på att tacka finansutskottet. (Applåder)

Anf. 61 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna har sedan 2017 drivit frågan om en fri flytträtt på pensionsförsäkringsmarknaden. Därför var det ett mycket angeläget besked när regeringen förra mandatperioden aviserade att den skulle gå fram med ett förslag som skulle förbättra den lagstadgade flytträtten i enlighet med de synpunkter som Konkursverket, Finansinspektionen och Sverigedemokraterna fört fram.

Sedan gick detta ut på remissrunda och kom tillbaka i form av ett mer eller mindre urvattnat förslag våren 2019. Regeringen föreslog bland annat en modell där försäkringsföretagen fortsättningsvis skulle ha rätt att ta ut en avgift för oamorterade anskaffningskostnader. På ren svenska betydde det här att flyttavgifterna alltså skulle ligga kvar på samma höga nivåer om regeringen hade fått sin vilja igenom.

Initialt ville finansmarknadsministern dessutom att rätten till avgiftsuttag skulle begränsas till fem år, men i propositionen föreslog man i stället tio år, tvärtemot Konkursverkets egen rekommendation. I detta skede ville regeringen heller inte att flytträtten skulle omfatta alla pensionssparare.

Därför rättade finansutskottet till det här i ett tillkännagivande till regeringen i november 2019 som innebär att regeringen skulle återkomma skyndsamt till riksdagen med ett lagförslag där

1. flyttavgifterna kraftigt begränsades
2. ett avgiftstak infördes
3. försäkringar tecknade före den 1 juli 2007 omfattades
4. ett fribelopp infördes.

Sedan kom pandemin. Därför lämnade regeringen först hösten 2021 ett förslag där den levererade på tre av fyra punkter av utskottets tillkännagivande. I det här skedet var det ett alljämt ett nederlag för regeringen att Sverigedemokraterna med partier drev igenom bättre villkor för de framtida pensionärerna.

Därför är det först efter fem års arbete som vi har ett förslag på riksdagens bord som kommer att sänka flyttavgifterna kraftigt och varaktigt för en halv miljon svenskar som hittills suttit inlåsta i dyra försäkringar tecknade före den 1 juli 2007.

Fru talman! Vad kan man då säga om denna process? Som med mycket annat i riksdagen jobbade oppositionen i uppförsbacke men lyckades till slut övertyga regeringen om att alla pensionärer bör omfattas av sjysta flyttregler.

Jag tycker att det är bra att regeringen har en förmåga att säga en sak först för att sedan ändra sig, men det vore naturligtvis smidigare om man skulle stå på pensionsspararnas, och inte på försäkringssjättarnas, sida från första början. Då hade det beslut som kommer att fattas i dag i stället kunnat fattas redan för tre år sedan.

Med det sagt tycker jag att det är positivt att man har kunnat dra lärdom av den process som har varit så att vi slipper göra samma övning igen i detta ärende.

Nu finns det ett bra förslag från Kristdemokraterna där man vill utreda om det också går att ta bort kravet på firmatecknares underskrift vid flytt av tjänstepension. I motionstexten kan vi läsa att försäkringstagaren, som vanligtvis är en före detta arbetsgivare, måste godkänna att byte av försäkringsbolag sker. Detta innebär i praktiken att en privatperson behöver få kontakt med firmatecknaren hos sin tidigare arbetsgivare, processa påskrifter och övrig administration och få godkänt för att kunna genomföra bytet.

Det här låter ju jättekrångligt – enkelt uttryckt – och därför tycker vi att det är rimligt att vi föreslår detta tillkännagivande till regeringen. Jag är också glad över att vi har ett enigt utskott där alla partier från början, denna gång, ser samma problem och vill se samma lösning.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 13 Effektivare bevisupptagning inom EU

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU36
Effektivare bevisupptagning inom EU (prop.
2021/22:142)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 14 Skärpta straff för knivbrott

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU38
Skärpta straff för knivbrott (prop. 2021/22:192)
föredrogs.

Anf. 62 LOUISE MEIJER (M):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag kanske kommer att dra över lite på talartiden.

När vi har den här kammardebatten i dag kan vi konstatera att Sverige inte mår bra. Visst bor vi i ett land som på många sätt är fantastiskt. Men när det handlar om de frågor som vi ska diskutera nu, nämligen rättsfrågorna och otryggheten, mår Sverige tyvärr allt annat än just bra.

Vi har en regering som inte har legat på latsidan de senaste åren med att ställa ut olika löften till allt och alla om att det ska bli förändring. Vi har gång på gång kunnat höra att skjutningarna ska gå ned, att tryggheten ska öka, att polisrekryteringen ska ta fart – ja, allting ska bli bra igen. Så har det låtit.

Nu är vi i slutet av mandatperioden, och vi är i position att kunna utvärdera hur det egentligen har blivit. Och det är så här, fru talman: Kriminaliteten har bitit sig fast i vårt land. Vi ser skjutningar som ligger kvar på en väldigt hög nivå. Vi ser dödsskjutningar som slår rekord. Aldrig tidigare har så många människor skjutits ihjäl i de gängkriminella miljöerna som i Sverige våren 2022. Vi ser dessutom en nyrekrytering till de kriminella gängerna som även den slår rekord. Det är tusen personer om året, tre om dagen och flera tiotusentals personer i Sverige 2022 som befinner sig i de gängkriminella miljöerna.

Bara för att ha det sagt på en gång: Det här handlar inte om att regeringen inte skulle ha gjort någonting. Där kan vi vara helt överens: Visst har man gjort någonting! Det har varit en massa propositioner och framför allt en väldigt massa pressträffar. Jag har tappat räkningen på hur många gånger regeringen har hållit pressträffar.

Men vi kan samtidigt konstatera någonting annat: Det handlar inte främst om vad man gör, utan det handlar om de resultat som man uppnår – eller kanske i det här fallet, som man inte uppnår. Vi är vid en punkt där vi inte måste göra flest saker utan rätt saker. Vi måste göra det som verkligen skulle göra det riktigt, riktigt jobbigt att vara kriminell i Sverige och det som är mönsterbrytande.

De senaste åren har det inträffat en mycket kraftig ökning av antalet skjutningar och sprängningar. Problemen är på många sätt allra störst i Sverige i hela Europa – i det land vi lever i, i Sverige. Hur man än vrider och vänder på detta och hur mycket vackert-väderpolitik man än vill använda för att beskriva detta går det inte att komma ifrån att det är ett omfattande politiskt misslyckande att det ser ut på detta bedrövliga sätt i det land som på många andra sätt är så oerhört bra och fantastiskt.

Ansvaret faller på regeringen i allmänhet och på justitieminister Morgan Johansson i synnerhet. De har

under lång tid konsekvent förminskat problemen och gett sken av att utvecklingen går åt rätt håll. Men det räcker med att öppna en tidning eller att läsa en lång rad undersökningar från till exempel Brottsförebyggande rådet eller polisens egen statistik för att se att så inte är fallet. Regeringen har vägrat att agera och gjort det först när riksdagen har tvingat den framåt genom en lång rad olika tillkännagivanden. Det gäller även i detta ärende om skärpta straff för knivbrott.

Fru talman! Moderaterna har länge drivit frågan om skärpta straff för knivbrott. Det finns ett tillkännagivande från riksdagen på området. Därför är det välkommet att straffskalan skärps för uppsåtliga knivbrott och för grova knivbrott.

Varför är det då viktigt att skärpa straffen för knivbrotten? Jo, vid jämförelser ser man att det som närmast kan liknas vid den svenska trenden när det kommer till dödligt våld är en uppgång i dödligt våld med kniv i England och Wales mellan 2015 och 2018. Trots skillnaden i våldsmetod skedde dessa händelser i kontexter som liknar de ökande dödsskjutningarna i Sverige, nämligen bland unga män i kriminella miljöer inom utsatta områden med kopplingar till den illegala drogmarknaden.

Fru talman! Moderaterna har en del synpunkter på regeringens förslag. Bland annat lämnas straffskalan oförändrad för oäktsamma knivbrott. En gärning som begås av oäktsamhet föreslås inte heller kunna utgöra grovt brott. En sådan åtskillnad är inte motiverad och finns inte heller i nuvarande lagstiftning. Det är oomöjligt att införa denna skillnad i kommande lagstiftning, så som föreslås i regeringens proposition.

Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag om att maximistraffet för brott som begås av oäktsamhet också ska vara fängelse i högst ett år och att även en gärning som begås av oäktsamhet ska kunna bedömas som grovt brott.

Fru talman! En moderatledd regering kommer efter höstens val att genomföra den största offensiv mot de kriminella gängerna som någonsin har skådats i svensk historia. Vi kommer att vända på stenar om det är vad som behövs, och vi kommer att vända berg om det är vad som behövs. Vi kommer att göra det som krävs. Sverige ska inte få ytterligare åtta förlorade år, utan vi ska se till att hantera problemen. Vi ska trycka tillbaka gängerna, ge brottsoffer upprättelse och göra Sverige tryggt och säkert för medborgarna igen.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 63 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Brottsligheten sprider sig i Sverige, och gängvåldet kommer allt närmare allt fler. I absolut närtid har det bland annat kommit larm om en misstänkt bomb på Stockholms Centralstation, bara 10 minuters promenad härifrån, och om en gängskjutning i ett köpcentrum på Östermalm, ungefär 20 minuters promenad härifrån. Båda händelserna ägde rum mitt på dagen, bland oskyldiga som vid tillfället råkade befinna sig på de berörda brottsdrabbade platserna.

Den utveckling som har lett fram till dagens splittade och brottstyngda Sverige har pågått länge, mitt framför ögonen på styrande politiker. Tyvärr dröjde det dock för länge innan riktiga åtgärder började komma på plats, trots Sverigedemokraternas alla försök och förslag på området.

Nu händer det som tur är lite grejer: Riksdagen har bland annat säkerställt ett tillkännagivande om hårdare straff för vapenbrott, vilket sedan blev regeringens politik, och i dag debatterar vi alltså skärpt straff för knivbrott efter riksdagens tillkännagivande på detta tema.

Fru talman! Dessa båda brottstyper bör ses som en del av samma helhet. I stor utsträckning är det samma klientel som illegalt beväpnar sig med knivar som beväpnar sig med skjutvapen – åtminstone när detta sker i kriminella miljöer. Naturligtvis kan det finnas allt från hantverkare till jägare som i sin profession eller i utövandet av sin hobby är i behov av att bära eller bruka kniv. Som jägare vet jag själv vilken ofantlig framgång man kan ha om man tar med sig en kniv ut; det är naturligtvis en direkt förutsättning för en framgångsrik jakt.

Det är därför viktigt att regeringens proposition tydliggör att dessa och andra i liknande situationer inte ska träffas av lagen. Detta riktas mot dem som brukar kniv för kriminella syften, inte mot dem som brukar kniv som en del av sin arbetsutövning eller dylikt. Det finns därutöver specifika bestämmelser gällande oakt-samhet i detta.

Om vi återgår till de kriminella som ska straffas av lagen är det som sagt viktigt att straffskärpningar träffar både knivbrott och vapenbrott när vi tar oss an det kriminella Sverige och den gängkriminalitet som har tillåtit växa fram. Om man ensidigt fokuserar på vapenbrott finns nämligen risken att kriminella helt enkelt övergår till att bruka kniv som vapen. Exempelvis i Storbritannien, som Louise Meijer berörde, har skjutningarna helt bytts ut mot knivdåd.

Korrelationen mellan framgångar i bekämpandet av skjutvapenvåldet – vilket denna regering förvisso har misslyckats med – och ett ökat användande av kniv torde vara ganska ostridig. Därför, fru talman, är det positivt att regeringen genom denna proposition går riksdagens uttalade tillkännagivande till mötes och verkar för att skärpa straffen för knivbrott.

I regeringens förslag finns det dock vissa saker att lyfta ut och beröra, både i denna debatt och i följdmotionsprocessen tidigare.

Gällande kvalifikationsgrunderna inskränks möjligheten att döma för grovt brott om föremålet har innehåfts i ett sammanhang där det kan befaras komma till användning vid vissa brottsliga angrepp. Ska det anses grovt ska föremålet alltså ha brukats i ett sammanhang där det kan misstänkas användas för annan kriminell handling. Regeringen exemplifierar detta med att medhavd kniv vid exempelvis inbrott inte ska tala för att brottet bör ses som grovt.

Sverigedemokraterna är dock av uppfattningen att en medhavd kniv i sådana situationer talar för att knivbrottet ska anses grovt, inte minst eftersom det riskerar

att snabbt eskalera situationen om inbrottstjuven exempelvis blir påkommen. Även om inbrottstjuven inte brukat kniven som en del i sitt brott riskerar det att leda till värre brott om han blir påkommen när han har kniven på sig, och därför bör detta anses vara en kvalifikationsgrund även för grovt brott.

Mot den bakgrunden önskar jag yrka bifall till vår reservation 4 om kvalifikationsgrunder för grovt brott.

Utöver detta finns det skäl att bemöta vad remissinstanserna har anfört gällande den föreslagna straffskalan för knivbrott i relation till andra brott. Sverigedemokraterna har tidigare förespråkat en övergripande översyn av just denna anledning. Att höja straffen för ett brott i ett ärende leder antingen till att det inte höjs tillräckligt för att straffen ska harmonisera eller till att ett straff höjs så mycket att straffskalan blir högre än för ett brott som anses vara mildare.

Detta är något som har noterats av flera remissinstanser, däribland Svea hovrätt, och något ganska symptomatiskt för politiken på justitieområdet under dessa mandatperioder: Man ger sig på enskilda straffskalor utan att få med det övergripande perspektivet för att de ska harmonisera med varandra utifrån graden av klander och det allmännas rättsmedvetande. Därför kommer Sverigedemokraterna att fortsätta ligga på regeringen om att tillsätta en utredning som kollar brett och ser över samtliga straffskalor.

Anf. 64 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! I dagens Sverige råder det tyvärr stor otrygghet. Tidningarnas rubriker, men också de rättsvårdande myndigheternas redovisning, visar att det begås många och grova brott i vårt land. Gängkriminaliteten har fortfarande inte stoppats på ett effektivt sätt. Visserligen har Sveriges regering gjort en del, men det är inte tillräckligt. Det dödliga våldet måste bemötas hårdare.

Under lång tid har kniv varit det vapen som oftast används vid dödligt våld, och därtill har antalet knivbrott ökat. Det är också vanligt att kniv används vid rån, och där har vi även sett exempel på grymma och förnedrande rån mot barn och ungdomar. Kniv är tyvärr ett lättanvänt vapen som innebär stor risk för livshotande skador för den som utsätts för ett angrepp.

Det är också så att riksdagen har efterfrågat skärpta straff för knivbrott genom tillkännagivanden. Det är därför hög tid att straffen för knivbrott skärps. I dag är påföljden för brott mot knivlagen böter eller fängelse i högst sex månader. Det är inte rimligt i ljuset av att knivar är ett lättanvänt och dödligt vapen som inte minst används i rån mot unga brottsoffer. Det är därför Kristdemokraternas uppfattning att det är hög tid för en förändring av knivlagen så att straffen skärps.

Förslaget vi nu debatterar innebär att maximistraf-fet för uppsåtliga knivbrott höjs till fängelse i ett år. Vidare ändras straffskalan för grovt knivbrott från fängelse i högst ett år till fängelse i lägst sex månader och högst två år. Trots straffskärpningarna anser vi att regeringens förslag till straffskärpning för grovt brott är för liten.

Knivlagen träffar även så kallade gatustridsvapen och mycket grova stickvapen. I de fall då kriminella och andra våldsbejakande grupper i stor skala och samordnat begår brott mot knivlagen eller har en synnerligen stor mängd vapen på sig som faller inom knivlagen torde straffvärdet vara högre än två års fängelse, och det borde återspeglas i lagen. Vi vill därför att straffet för grovt knivbrott skärps ytterligare.

Utifrån det resonemanget yrkar jag bifall till reservation 1.

Fru talman! Straffskärpningarna gällande vapenbrott är bakgrunden till att straffen bör skärpas för knivbrott. Kristdemokraterna anser emellertid att straffen för vapenbrott fortfarande är för låga och behöver skärpas ytterligare. Det grova vapenbrottet bör enligt oss ha ett minimistraff på minst fem års fängelse, och om det höjs till den nivån kommer samma problem att inträffa, nämligen att brott mot knivlagen inte är i paritet med brott mot vapenlagen. Om grovt kriminella i så fall övergår från vapenvåld till knivvåld kommer lagen att behöva skärpas igen. Därför anser vi att en större översyn bör göras i närtid.

Fru talman! Sveriges problem med grov brottslighet måste bemötas på ett mer aktivt och mer målmedvetet sätt än vad dagens regering lyckats göra. Sverige behöver en ny regering som tar på sig det uppdraget. Vi kristdemokrater är beredda att ta initiativet för att trycka tillbaka den grova brottsligheten som har ett grepp om vårt land.

Med detta vill jag avsluta med att säga att jag stöder lagändringen i propositionen men att det borde ha gjorts större förändringar och straffskärpningar än vad som blev resultatet av regeringens beredning.

Jag ger naturligtvis stöd till de reservationer som Kristdemokraterna har i detta betänkande men väljer alltså att yrka bifall endast till reservation 1.

Anf. 65 MARIA STRÖMKVIST (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till propositionen. Riksdagen har ju, som vi hört här tidigare, tillkännagett för regeringen att straffen för brott mot knivlagen ska skärpas. Och nu kan vi väl säga: Här kommer leveransen!

Knivlagen infördes 1988 efter en enmansutredning av Leif GW Persson. Den innebar att den som bär kniv eller har en kniv tillgänglig, till exempel i bilen, utan att ha användning för den i exempelvis yrket kan dömas till böter. Lagen har tjänat oss väl. Tiotusentals vapen har tagits från personer som av olika anledningar inte ska gå omkring med dessa föremål på gator och torg. Människoliv har räddats. Akutmottagningar har kunnat ägna sig åt hjärtinfarkter i stället för knivstick.

Nu anser dock riksdagen, regeringen och justitieutskottet att lagen åter behöver ses över. I dag ser vi att skjutvapen står för en allt större andel av det dödliga våldet, men antalet knivdåd och hot med kniv inblandat är på oacceptabelt hög nivå. Under 2000-talet har kniv använts i drygt 40 procent av samtliga fall av dödligt våld. Vi vill därför skärpa straffen för att höja

trösklarna för att kriminella eller personer i missbrukskretsar tar med sig kniv när de går hemifrån.

De flesta som bär kniv i dag bär vapen i syfte att skydda sig från angrepp av andra människor med vapen. Rädslan är alltid en närvarande faktor i en kriminell människas liv. Otaliga är de brott som skett i vredesmod och på fyllan, där den omedelbara tillgången till kniv fått förödande konsekvenser.

I propositionen föreslår regeringen att maximistraffet för uppsåtliga knivbrott höjs från fängelse i sex månader till fängelse i ett år. Samtidigt föreslås bland annat att en särskild straffskala för oakt samma knivbrott ska införas. Straffskalan för grovt knivbrott föreslås ändras från fängelse i högst ett år till fängelse i lägst sex månader och högst två år. Att vi har detta minimistraff kommer att få påtagliga konsekvenser för de kriminella.

Det finns naturligtvis ett antal reservationer i ärendet. Oppositionen landar ofta, helt logiskt, i att vi inte gör tillräckligt eller att vi gör saker för sent. I det här läget anser vi dock att förslaget är väl avvägt. Om det inte räcker kommer vi naturligtvis att återkomma, men ibland måste politiken ta steg för steg. Domstolarna behöver få rimliga förutsättningar för att mejsla ut praxis.

Fru talman! När det gäller kvalifikationsgrund för grovt brott är ett innehav av kniv på allmän plats i princip en förutsättning för straffansvar. Därmed är det inte lämpligt att låta det vara en egen kvalifikationsgrund för grovt brott. Men i denna del ligger kanske det viktigaste i den föreliggande propositionen, nämligen att vi inför tydliga riktlinjer när det gäller vad som ska betraktas som grovt brott.

Det handlar om fyra kvalifikationsgrunder. Jag ska kort beskriva dem. Den första är om att kniven finns i det som lite slarvigt kallas kriminella miljöer kan man anta att det är en del av den problematik som finns med hot och våld i dessa miljöer, och då ska brottet betraktas som grovt.

Den andra handlar om huruvida vapnet är av särskild farlig typ. Det är alltså allvarligare att ha till exempel en stor kniv med hullingar vars huvudsakliga syfte är att injaga fruktan eller skada maximalt, och då ska det också få direkt genomslag för påföljden.

Den tredje handlar om huruvida det är flera vapen som anträffas. Det är också en kvalifikationsgrund.

Den fjärde är att gärningspersonens bakgrund och övriga omständigheter kan göra att gärningen ska ses som grovare. För att vara tydlig: Om du är gängkriminell, tidigare dömd för våldsbrott eller hög som ett hus kommer ditt innehav av kniv att innebära att du låses in minst i ett halvår, oavsett om vapnet har använts eller inte. Det finns även en oakt samhetsdel i detta, men den kommer nog inte träffa dessa individer speciellt ofta.

Anf. 66 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! På senare år har vi tyvärr sett ett alltmer utbrett skjutvapenvåld i vårt samhälle – ett hänsynslöst våld, framför allt utövat av unga män. Den

utvecklingen har lett till reaktioner här i riksdagen. Det har blivit höjda straff, så den som går runt på stan med ett skarpladdat vapen i fickan riskerar i dag ett flerårigt fängelsestraff. Men samtidigt är det nästintill riskfritt för samma person att vandra runt på stan med ett annat livsfarligt vapen i fickan, nämligen en kniv. Det gängse straffet för den som i dag ertappas med kniv på sig är böter.

År 2020 anmäldes 8 500 brott mot vapenlagen. Det kan jämföras med drygt 13 000 brott mot knivlagen. Både vad gäller skjutvapen och knivar ökade antalet anmälda brott jämfört med året innan med 13–14 procent. Bland dem som misstänktes för brott mot knivlagen så var nästan var femte person ung, mellan 15 och 20 år.

Det här pekar på att det finns ett utbrett bruk bland våra ungdomar att bära kniv, och återigen är det främst unga män det handlar om. I den gruppen har vi tyvärr även sett en kraftig ökning av rån, de så kallade ungdomsrånen, där kniv är det som oftast används för att hota och tilltvinga sig sånt som mobiltelefoner, jackor och pengar. Tröskeln för att plocka med sig en kniv innan man går hemifrån kanske inte är särskilt hög för den som överväger saken och samtidigt vet att straffet vid upptäckt är böter.

Fru talman! Det var först år 2000 som det infördes en särskild straffskala för grova brott mot knivlagen, där utgångspunkten är fängelse. Men den straffbestämelse som har funnits sedan dess anger inte specifikt vad som gör att ett knivnehav på allmän plats ska bedömas som grovt. I stället ska en helhetsbedömning göras av samtliga omständigheter utifrån brottets bakomliggande skyddsintressen. Låter detta glasklart? Nej, det har det inte visat sig vara heller. Praxis i våra domstolar har spretat betydligt. Och det har visat sig att sedan det grova brottet infördes för mer än 20 år sedan har endast några promille av de mer än 35 000 personer som under samma period lagförts för att ha haft kniv på allmän plats dömts för grovt brott.

För ett par år sedan kom visserligen Högsta domstolen fram till att en gymnasieelev som dagen efter att han varit inblandad i ett bråk traskade till skolan med två knivar och ett metallrör hade gjort sig skyldig till grovt knivbrott. Den eleven hade även kopplingar till våldsbejakande miljöer. Men året efter Högsta domstolens dom, när en narkotikapåverkad man dök upp på Ica Maxi i Karlstad mitt under rusningstid och hade två knivar innanför västen, ansåg hovrätten att detta inte var tillräckligt för att bedöma brottet som grovt. I stället blev det böter, liksom för mer än 95 procent av alla dem som dömdes för knivbrott förra året.

Fru talman! Ett syfte med att förbjuda kniv på allmän plats är att minska risken för att personer tar med sig knivar som lätt kan användas om det uppstår bråk eller konflikter. Då är det förstås även viktigt att straffet för den som bär kniv fungerar avskräckande, så att en person som överväger att stoppa kniven i fickan när den går hemifrån låter bli. Det är verkligen på tiden – och Centerpartiet välkomnar detta – att straffen för brott mot knivlagen nu skärps. Det är också viktigt att

straffskalan nu blir mer diversifierad med större möjligheter att döma ut strängare straff för både brott av normalgraden och för grova brott. Det är välkommet och centralt för att straffskärpningarna verkligen ska få effekt att det markeras att fängelse ska väljas i fler fall än i dag och att detta att bära kniv när man rör sig ute bland folk har ett så kallat artvärde, alltså att det är något som samhället ser särskilt allvarligt på.

Inte minst välkomnar Centerpartiet att det nu anges i straffbestämmelsen för grovt brott vad som särskilt ska beaktas vid bedömningen för att brottet ska kvalificeras som grovt. Det kommer att bidra till att skapa en mer enhetlig och förutsägbar rättspraxis och göra att den bestämmelsen kan användas oftare än i dag.

Sammantaget borde dessa lagändringar fungera i avskräckande riktning och leda till att färre personer än i dag kommer att bära kniv ute på stan. Och förhoppningsvis kan det bidra till att minska det grova våld som vi tyvärr ser alltför mycket av i samhället i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 15 Ändringar i lagar som genomför internationella bestämmelser om radiologiska skador och skador vid sjötransporter

Civilutskottets betänkande 2021/22:CU18
Ändringar i lagar som genomför internationella bestämmelser om radiologiska skador och skador vid sjötransporter (prop. 2021/22:117)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 16 Ett moderniserat konsumentskydd

Civilutskottets betänkande 2021/22:CU19
Ett moderniserat konsumentskydd (prop. 2021/22:174)
föredrogs.

Anf. 67 SANNE LENNSTRÖM (S):

Fru talman! I dag debatterar civilutskottet betänkandet med det passande namnet *Ett moderniserat konsumentskydd*. Det gäller lagändringar som genomförs i syfte att implementera nya direktiv från Europaparlamentet och rådet. Ändringarnas mål är att skapa en modernisering av hela unionens konsumentskyddsregler. Det är välkommet att utskottet i stort är positivt till dessa förändringar. En förändring som vi socialdemokrater dock har gått med på är att senarelägga ikraftträdandet av detta. Det beror på att företagare ska få en chans att ordna sina it-system och rutiner för att kunna möta de nya kraven i detta direktiv.

Förändringarna är moderniserande, inte minst för att dessa tar hänsyn till att vi konsumenter i dag lever i en alltmer digitaliserad värld. Vi gör dessutom väldigt många inköp från vår omvärld. Detta gör att det är väldigt positivt och välkommet med ett harmoniserat regelverk för hela unionen.

Ett exempel är att det blir otillbörligt att använda automatiserade metoder för att exempelvis köpa konserterbiljetter och sälja dem vidare inom EU. Det blir också otillbörligt för näringsidkare att ge uppdrag åt någon att lämna en falsk kundrecension för en vara. Detta är viktiga förändringar som stärker konsumentmakten, och det ökar möjligheten att göra informerade val som konsument inom EU.

Fru talman! I detta betänkande finns det en reservation 4, som jag skulle vilja yrka bifall till. Det handlar om att Sverige ska implementera prisinformationsdirektivet, som ska reglera vilka uppgifter som ska finnas vid en prissänkning. Här är propositionens förslag att näringsidkare vid en prissänkning ska ge information om det lägsta pris produkten har haft de senaste 30 dagarna. Det kan motverka så kallad fulrea, där ett företag låtsas att en vara är billigare än vad den har varit tidigare. Denna skyldighet att informera om prissänkningar ska inte gälla varor som snabbt kan försämrats eller bli för gamla, såsom exempelvis livsmedel och växter.

Utskottets majoritet har bedömt att den sista skrivningen är otydlig och vill att regeringen ska vidta åtgärder för att förtydliga informationskravet och vilka varor och försäljningsställen som skulle omfattas av det. Detta är dock ett EU-direktiv, och det ska Sverige implementera. Dessa ändringar riskerar att få följden att kommissionen kommer att underkänna Sveriges agerande och säga att vi inte har genomfört direktivet på ett korrekt sätt.

Förutom denna allvarliga risk känner vi socialdemokrater oss trygga med att det svenska rättssystemet skulle klara av att reda ut en eventuell gränsdragningsproblematik. När det gäller vilka försäljningsställen som omfattas är det, enligt oss, inte otydligt. Det är tydligt om man har läst kommissionens vägledning till artikel 6 a i prisinformationsdirektivet. Där står det tydligt att näringsidkaren är konsumentens faktiska avtalspart. Om en näringsidkare säljer varor via flera försäljningsställen till olika priser och dessa omfattas av ett tillkännagivande om prissänkning måste näringsidkaren som tidigare pris för varorna på varje ställe ange det lägsta pris som under minst 30 dagar tillämpades på det försäljningsstället.

Förslaget från regeringen är väl avvägt. Tillkännagivandet är därmed inte nödvändigt, och det bidrar som sagt till en onödig risk för att det inte ska ses som att vi implementerar detta EU-direktiv. Därför yrkar vi bifall till vår reservation 4.
(Applåder)

Anf. 68 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

Det lagförslag som regeringen nu lägger fram med anledning av EU:s ändringsdirektiv om bättre konsumentskyddsregler är i vissa delar bra. Men i mångt och mycket är det ett hafsverk som till största del innebär ett tillkrånglat regelverk, vilket är till nackdel för konsumenter, för företagare och för det svenska samhället.

Lagrådet framför kritik mot förslaget, och detta är ett skolboksexempel på hur fel det blir när lagstiftning på grund av nya direktiv fortlöpande byggs på. Särskilt avtalsvillkorslagen, som redan nu är krånglig, kommer med detta lagstiftningsärende att framstå som ett ostrukturerat lapptäcke enligt Lagrådet.

Detta är lagstiftning som behöver förenklas, inte tvärtom. Men i stället blir den redan snåriga regleringen kring konsumenträtt ännu mer svårtolkad. När till och med domstolarna tycker att lagen är svårbegriplig är risken stor att varken konsumenter eller näringsidkare förstår den. Antalet ärenden som drivs i domstol kan därför komma att öka, något som knappast är önskvärt.

Väldigt många småföretag kommer att beröras av förslaget. Ungefär 144 000 företag med färre än tio anställda bedriver i dag e-handel mot konsumenter. Många av dem saknar de juridiska och ekonomiska resurser som skulle krävas för att anpassa sig till den nya lagstiftningen. Det har regeringen inte tagit hänsyn till. Småföretagarnas Riksförbund tvivlar starkt på om lagen ens kommer att nå målsättningen om ökad medvetenhet kring konsumenters rättigheter hos näringsidkare och konsumenter.

Det faktum att denna lagstiftning skulle ha varit implementerad i svensk lag redan den 28 november förra året har förstås gjort att regeringen har haft bråttom med att få till det. Men det är inte rimligt att regeringens senfärdighet eller EU:s tidsgränser ska missgynna svenska företag och konsumenter på det sätt som det förslag som nu ligger på bordet gör.

Fru talman! Det ska nu säkerställas att de recensioner om produkter och företag som vi läser på nätet faktiskt kommer från riktiga konsumenter och vilka kriterier som bestämmer hur företag rankas. Det är bra. Det är också ett steg i rätt riktning att det nu tydligt ska framgå om den som erbjuder en produkt till försäljning på en marknadsplats online är en privatperson eller en näringsidkare. Men lagförslaget löser inte problemet med att identifiera *vem* som har lagt ut en annons för att sälja exempelvis en hund.

När djur säljs på marknadsplatser online kan det många gånger vara svårt för köparen att avgöra vem som verkligen ligger bakom annonsen och vem som bär ansvar för försäljningen. Är det en skötsam uppfödare som följer de regler och lagar som vi har och som ser till att djuret är friskt och har fått en bra uppväxt hittills? Eller är det en hundsmugglare som försöker sälja en illa behandlad hund från en hundfabrik? Här behöver regeringen återkomma med kompletterande lagstiftning så att vi kan stoppa den vidriga försäljningen av smuggelhundar.

Ett annat problem med lagförslaget är den del som rör prisinformationslagen. Bestämmelsen innebär att

om priset sänks på en produkt ska näringsidkaren även ange det tidigare priset – detta för att komma till rätta med företag som höjer priset på produkter inför olika reor för att sedan sälja dem på rea fast priset de facto är detsamma eller liknande som tidigare. Det är kanonbra när det gäller produkter som tv-apparater, smink, kläder och så vidare. Men det blir mycket problematiskt när det gäller mjölk och bröd. Det är i regeringens förslag oklart vilka varor som ska undantas från detta. Det är även oklart vad det är som kommer att gälla för näringsidkare som har flera försäljningsställen.

Att en majoritet i utskottet går fram med ett tillkännagivande till regeringen om att förtydliga dessa delar är därför positivt, även om vi från Sverigedemokraternas sida hellre hade sett att otillräcklig och ogenomtänkt lagstiftning aldrig infördes från första början utan att lagförslaget gjordes om och gjordes rätt. Lapptäcket som konsumenter och näringsidkare ska förhålla sig till blir bara större och större.

Fru talman! Regelverket är i dag både omfattande och krångligt för många att ta till sig. Att då ytterligare bygga på det på det sätt som regeringen föreslår skulle försvåra näringsidkares möjligheter att leva upp till ett bra konsumentskydd och kan i praktiken alltså leda till ett sämre konsumentskydd.

Sverigedemokraterna har därför yrkat avslag på propositionen i dess helhet för att ge regeringen – den här eller nästa – en chans att återkomma med ett mer genomarbetat och välavvägt förslag som innebär att det aktuella EU-direktivet inte överimplementeras eller missgynnar svenska företag och som på riktigt stärker konsumentskyddet.

Anf. 69 OLA JOHANSSON (C):

Fru talman! Ärade ledamöter av civilutskottet, titlare och kunniga, intresserad åhörare på läktaren!

På konsumenträttens område har vi att ta ställning till nya förslag i ett rasande tempo den här våren. Vårt köpbeteende förändras och anpassas till nya sätt att köpa och att sluta avtal om pris och leverans. Det blir allt svårare för oss konsumenter att värdera en varas pris i förhållande till dess kvalitet när vi inte kan se och känna på den och ha möjlighet att ta hem den och prova för att sedan kanske ångra oss och lämna tillbaka. Det är nämligen inte säkert att det företag som du först gjorde beställningen hos och skickade dina pengar till finns kvar när du har fått hem varan och inser att kvaliteten inte riktigt motsvarade det du trodde att du betalade för.

Fru talman! Dropshipping är ett enkelt sätt för vem som helst att erbjuda varor man själv inte behöver lagervålla. Man förmedlar och tar betalt för sådant som importeras direkt från fjärran länder, ofta Asien, inte via den som säljer varan utan direkt till kund. Det är snabbt, smidigt och enkelt men också väldigt osäkert för dig som kund. Hur ska du kunna lita på en kundrecension som ger varan ett toppbetyg när du inte kan härleda källan till betyget och när de kritiska och kanske sanna synpunkterna om varan har tagits bort?

Nya sätt för bra produkter att hitta sin marknad ska självklart inte stoppas. Det bästa om en sådan marknad ska kunna utvecklas är att få bort fusk och komma till rätta med de oseriösa aktörerna, reglera den och se till att avtalsvillkor efterlevs så att man som kund kan förstå konsekvenserna av sitt köp och med stöd av lagen om ångerrätt kan reklamera en vara som man är missnöjd med. Därför, fru talman, finns det ingen anledning att avslå propositionen som tidigare har föreslagits.

Oavsett om det pris du betalar för en tjänst endast är att du uppger dina kontaktuppgifter eller låter marknadsplatsen installera sina cookies och få tillgång till dina kontakter på sociala medier ska den definieras som en marknadsplats. Krav ska kunna ställas även på den som väljer en sådan försäljningsmetod att respektera kundernas personliga integritet.

Stora mängder information lagras i dag om konsumenter och deras köpmönster, information som sedan används för att skräddarsy erbjudanden och reklam till den enskilde konsumenten. Informationen kan sedan säljas vidare till andra aktörer, och dessa integritetsaspekter måste beaktas och utvärderas löpande. Centerpartiet menar att Konsumentverket bör ges i uppdrag att ansvara för en sådan övergripande översyn. Det är andemeningen i vår reservation 5, som jag yrkar bifall till, fru talman. De behöver ett tydligare uppdrag från regeringen att samverka med andra myndigheter som Datainspektionen och Integritetsskyddsmyndigheten och ta ledningen i ett sådant arbete.

Mycket av det som vi debatterar och beslutar om i dag är bra och sådant som Centerpartiet välkomnar. Men i likhet med en majoritet kritiserar också vi förslaget om att redovisning av prisinformation de senaste 30 dagarna ska gälla en näringsidkare och inte följa försäljningsstället. Det slår mot näringsidkaren själv och hindrar konsumenter från att kunna ta del av ett utbud av varor som verkligen är prissänkta och behöver komma ut på marknaden eftersom de annars måste kastas.

I min, Larry Söders och Jon Thorbjörnsons hemkommun Kungsbacka finns det en sådan näringsidkare som driver två butiker, en vid torget och en i en av stadsdelarna i den lilla stadens utkant. Båda butikerna har egna kundgrupper, och de drivs på olika sätt utifrån varje butiks lokala förutsättningar. När det av regeringen föreslagna lagkravet riktas mot näringsidkare skulle denne näringsidkare behöva investera i och installera ett datasystem för att registerföra prissänkningar för tusentals varor i båda butikerna. Detta är inte till någon nytta för kunderna, som är vana vid att ta del av utbudet i sin närbutik. Men när en av de båda butikerna vill skylta med prissänkning skulle man i så fall behöva säkerställa att det var rätt 30-dagarspris även på skylten som står i den andra butiken, eftersom det är samma näringsidkare vi talar om.

Den kostnad i system och arbetstid som följer av att tvinga en kedja att ständigt kartlägga allt som sker i alla dess butiker kommer på ett eller annat sätt att landa på konsumenten i form av högre kostnader för

varan. Eftersom en butik inte får återlämna osålda varor till leverantören är prissänkningar det enda och bästa verktyget när osålda livsmedel närmar sig bäst-föredatum.

Det är flera remissinstanser som kritiserar förslaget och pekar på otydligheter och tolkningssvårigheter. Centerpartiet är inte nöjda med den formulering som regeringen har valt, nämligen att man vill undanta ”varor som snabbt kan försämrats eller bli för gamla”. Vad det är blir en tolkningsfråga och något som det är hart när omöjligt att utarbeta en praxis kring, eftersom det kan röra sig om tusentals produkter och flera hundra varuslag.

Då blir det bättre att, som riksdagen beslutar i dag, låta lagstiftningen träda i kraft lite senare och då med ett krav på prisinformation som gäller per försäljningsställe. Den butiksägare som jag gav som exempel är bara en av många tusen småföretagare som självklart vill vara lönsamma men också förse sina kunder med bra och prisvärda produkter och som hatar att kasta bort livsmedel som de har köpt in för att sälja och som är ätligt men har ett kort datum.

Fru talman! Centerpartiet är för regelförenklingar för företagen, eftersom motsatsen, alltså detaljerade och svårtolkade regler, medför kostnader som i slutändan hamnar hos kunden. Vi vill också motverka matsvinn och främja resurshushållning.

Anf. 70 JON THORBJÖRNSSON (V):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 2.

Vänsterpartiet har överlag inte mycket att invända mot de förslag som regeringen lämnat i propositionen *Ett moderniserat konsumentskydd*. Vi ifrågasätter dock förslaget om att undanta vissa reparationstjänster från ångerrätten.

Ångerrätten ska inte gälla för en tjänst som har fullgjorts om konsumenten uttryckligen har begärt ett besök från näringsidkaren i syfte att denne ska utföra reparationsåtgärder och konsumenten uttryckligen har samtyckt till att tjänsten börjar utföras.

Det kan innebära att det blir omöjligt för konsumenterna att ångra tjänster från oseriösa företag. Det handlar om ett EU-direktiv, där denna del är frivillig att genomföra. Frågan uppstår därför: Finns det ett praktiskt behov av att göra dessa ändringar i ångerrätten?

Fru talman! Här har regeringen landat i ett förslag som blir en försämring för konsumenterna, helt enkelt att det är näringsidkarna som behöver ett ökat skydd. Vi ser det annorlunda.

Visserligen ser vi att det kan uppstå situationer där även konsumenterna missbrukar ångerrätten, men vi ser också problem med oseriösa företag som med sina tvivelaktiga affärsmetoder pressar på människor tjänster som de inte behöver. Konsumenterna riskerar att förlora pengar på till exempel en takomläggning som inte behöver göras, och det kan handla om stora pengar för den enskilde individen.

Lagändringen riskerar att bli en skänk från ovan till dessa företag, då den helt enkelt ger dem större utrymme för dessa oseriösa affärsmodeller. I dag riskerar företagen trots allt att inte få betalt från de konsumenterna som vågar konfrontera dem och ifrågasätta betalningsskyldigheten. Det krävs mod, tid och kunskap för att ifrågasätta, och det finns många som inte orkar eller vågar gå igenom en sådan process.

Fru talman! Det här handlar om en verksamhet där företag ömsar skinn för att kunna fortsätta att få kunder på kroken. Man byter firmanamn, organisationsnummer och ansvariga trots att det är samma huvudmän som återkommer.

Dessa oseriösa företag, som bland annat verkar inom takläggningsbranschen, använder sig av säljstrategier, där den vanligaste är att mötesbokare ringer upp konsumenten för att få konsumenten att på eget initiativ få företaget att komma på besök. Besöket syftar till att konsumenten ska beställa företagets tjänst. Både mötesbokare, säljare och besiktningsmän jobbar enligt samma strategi. Telefonsamtalen görs oftast utifrån kontaktlistor, men påfallande ofta kontakter man äldre personer eller människor med intellektuella funktionsnedsättningar. Detta är något som Sveriges Konsumenter har sett exempel på i sin konsumentvägledning till både kommuner och de tre pensionärsorganisationer de samarbetar med. Det är dessutom fråga om företag som det ofta blir svårt att kommunicera med när bollen väl är i rullning och till exempel taket har börjat läggas om.

Fru talman! Vi anser, i likhet med Konsumentverket, att den nuvarande lagstiftningen är väl avvägd i och med att det redan finns en möjlighet att undanta ångerrätten om konsumenten uttryckligen har samtyckt till att tjänsten börjar utföras och gått med på att det inte finns någon ångerrätt när tjänsten har fullgjorts.

Även Sveriges Konsumenter och Villaägarnas Riksförbund ser med oro på ändringarna i lagstiftningen. De är kritiska i sina remissvar och anser att det vore lämpligt att behålla nuvarande lagstiftning, som slår mot de oseriösa företagen och gör att de inte har självklar rätt till betalning, samt att konsumenterna ska ha möjlighet att kostnadsfritt backa ur avtalen.

Både Konsumentverket, landets konsumentvägledare och Villaägarnas Riksförbund har fått ett stort antal anmälningar rörande företag som agerar tvivelaktigt. De ser stora problem med att en lagändring införs som direkt gynnar dessa oseriösa företag. Det finns ju redan en fungerande lagstiftning på plats.

Laga inte det som redan är helt och fungerar. Och det gäller både lagstiftning och hustak.

Anf. 71 LARS PÜSS (M):

Fru talman! Först måste jag få säga följande. Visst känner vi alla här i kammaren hur fantastiskt det är att få lyssna på fyra hallänningar på raken? Det händer inte ofta! Med tanke på att det är mer än hälften – eller hur? – i den här debatten som kommer från Halland blir det lite extra speciellt.

Fru talman! Moderaterna tror på den upplysta konsumenten; att fria individer ska tillåtas fatta egna beslut om sin konsumtion på en fri marknad och att det ska finnas en trygg lagstiftning som skyddar individen från vilseledning och bedrägerier. En viktig utgångspunkt för Moderaternas konsumentpolitik är att konsumenterna ska kunna tillgodogöra sig information som är tillförlitlig om produkters pris och egenskaper samt om produktionsmetoder, säkerhetsaspekter och hur konsumtionen påverkar människor, miljö och klimat.

På samma gång är det också viktigt att vi ställer rimliga krav på våra näringsidkare så att det finns förutsättningar att verka inom till exempel handel. Ärenden som vi behandlar i dag handlar om att regeringen har föreslagit en rad lagändringar som ska ge ett starkare skydd för konsumenter, anpassat till en ökad digitalisering. Ändringarna görs med anledning av EU-regler på området. Bland annat innebär ändringarna att konsumenters rätt till information från näringsidkare utökas, vilket vi tycker är alldeles utmärkt utifrån moderat synpunkt.

Moderaterna tillsammans med Kristdemokraterna har dock haft invändningar, som glädjande nog utskottet valt att ställa sig bakom. Den första handlar om att tiden från dagens beslut till ikraftträdandet den 1 juli i år är alltför kort. För företagen innebär det nya informationskravet att prisuppgifter för en stor mängd varor ska dokumenteras, administreras och systemhållas. För att kunna leva upp till det nya informationskravet behöver nya administrativa processer och nya it-system tas i bruk, vilket inte låter sig göras med bara några månaders framförhållning. Därför är det utmärkt att vi med tydlig majoritet också kan flytta fram datumet för ikraftträdandet från den 1 juli till den 1 september i år.

Den andra handlar om prisinformationslagen. Regeringen lägger bland annat fram förslag som syftar till att motverka så kallade bluffreor. I grunden är det bra att konsumentskyddet stärks för att undvika problem med tillfälligt höjda ordinarie priser inför reor. Regeringens förslag lämnar dock den svenska handeln med en lång rad otydligheter, och för somliga saknas svar helt och hållet.

När det gäller livsmedel föreslår regeringen att det ska införas ett informationskrav i prisinformationslagen som innebär att man vid rea måste tala om vad priset var förut. Till denna huvudregel införs också ett undantag som säger att informationskravet inte ska gälla för varor som snabbt kan försämrats eller bli för gamla.

Vi menar att det finns en risk för att detta förslag får olyckliga och långtgående konsekvenser för dagligvaruhandeln. Priserna på livsmedel stiger just nu, bland annat till följd av kriget i Ukraina och de ökade drivmedelspriserna. Att i detta läge gå fram med en otydlig lagstiftning som gör det svårare för matbutiker att sänka sina priser är direkt oansvarigt både mot näringslivet och ytterst framför allt mot Sveriges konsumenter.

Vi välkomnar att regeringen utnyttjar möjligheten att göra undantag för varor som snabbt kan försämrats

eller bli för gamla. Undantaget i den form som regeringen föreslår är dock svårtolkat och skapar onödiga otydligheter om vilka varor det ska tillämpas på. Vi menar att regeringen gör en felaktig bedömning när den föreslår att gränsdragningsproblemen ska överlämnas till rättstillämpningen för att utveckla praxis kring frågan i enskilda fall. Givetvis kommer tillämpningen att förfinas genom praxis, men det behövs också tydlighet från regeringen. Framtagandet av praxis riskerar annars att bli en långdragen process. Det vore därför bättre med ett förtydligande i författningskommentaren till prisinformationslagen där det uttryckligen framgår att undantaget ska tillämpas på livsmedel och växter. Med ett sådant förtydligande stärks konsumentskyddet samtidigt som lagen inte vållar problem för dagligvaruhandelns aktörer. Därför är det glädjande att vi lyckats samla en majoritet även för att förtydliga författningskommentaren så att det framgår vilka varor som avses, som till exempel livsmedel och växter.

Slutligen behövs det också ett förtydligande om försäljningsställe, vilket även det samlat en majoritet i utskottet. Regeringens förslag om att införa ett nytt informationskrav i prisinformationslagen är inte anpassat för verksamheter där priserna varierar och butikerna sätter sina egna priser, exempelvis matbutiker – precis som Ola Johansson har beskrivit. Regeringen föreslår nämligen att informationskravet ska införas per näringsidkare i stället för per försäljningsställe.

Det är ofta så att en näringsidkare har flera butiker med olika priser på samma vara eftersom butiker sätter sina priser utifrån den lokala konkurrensen. Med regeringens förslag tycks de näringsidkare som har flera butiker behöva ange det lägsta priset som gällt i någon av butikerna. Det är inte en relevant information för kunden vilket pris som gällt i en helt annan butik i en grannkommun. En konsekvensanalys kring detta saknas dessvärre i regeringens förslag och förarbeten. För att skapa tydlighet föreslår vi därför att det ska förtydligas att prisinformationslagen ska gälla per försäljningsställe och inte per näringsidkare.

För första gången yrkar jag bifall i sin helhet till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 72 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik:

Fru talman! Jag hade tänkt att begära replik även på Centerpartiets anförande, men eftersom Moderaterna och Centerpartiet har ungefär samma ingång passar jag på att ge Lars Püss en chans att förtydliga Moderaternas ställningstagande i frågan.

Vi från Sverigedemokraternas sida delar både Centerpartiets och Moderaternas invändningar mot lagstiftningen. Det som gäller prisinformationslagen är något som kan ställa till mycket problem för framför allt dagligvaruhandeln. Av den anledningen har Sverigedemokraterna lagt fram ett förslag om att avslå propositionen i syfte att så fort som möjligt återkomma med ett nytt förslag som omfattar dessa delar, för att

säkerställa att vi inte inför en lagstiftning som är dålig för företagare och som är dålig för konsumenterna.

Att vi nu flyttar fram införandet två månader är förvisso något som Sverigedemokraterna har ställt sig bakom, men det beror enbart på att det var lite sämre att införa det redan nu. Nu har vi två månader på oss. Det är i och för sig inte så lång tid, det heller.

Problemet med Centerpartiets och även Moderaternas ställningstagande i den här frågan blir att vi kommer att införa den här lagstiftningen i den form som nu ligger, så som den ser ut i dag. Det är enbart vi sverigedemokrater som har sagt att vi vill avslå propositionen i syfte att återkomma med ett bättre förslag.

Om man nu inför den här lagstiftningen, på vilket sätt tänker Moderaterna att det kommer att förbättra för företagen? De kommer ju att få anpassa sig till den här lagstiftningen från och med den 1 september alldeles oavsett vad riksdagen har tillkännagivit. Ett tillkännagivande är ju något som kan ta väldigt lång tid att behandla, ibland fem sex år. Det vet vi ju, så frågan är på vilket sätt ett bifall till propositionen – eller utskottets förslag i sin helhet, som Lars Püss har yrkat på här i dag – kommer att förbättra för företagen.

Anf. 73 LARS PÜSS (M) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Angelica Lundberg!

För mig är det så att vi inte stiftar lagar enbart för våra företagare utan också för våra konsumenter. I grunden anser vi att väldigt mycket av det som finns i förslaget är bra och att det, med de justeringar som vi nu har fått igenom, är ett bra lagförslag.

Det gäller att hitta en balans mellan näringsidkare å ena sidan och konsumenter å andra sidan. Det blir alltid en kompromiss i de här lägena. Men, som sagt, med de justeringar som vi nu får en majoritet för i kammaren anser vi att vi vill gå vidare med det här. Där har vi moderater landat tillsammans med väldigt många andra i utskottet.

Anf. 74 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik:

Fru talman! Tack, Lars Püss, för svaret!

Lars Püss talar om ”de justeringar som vi nu har fått igenom”, men det är ju inte riktigt så det fungerar. Det enda som egentligen händer nu är att utskottet kommer att lämna ett tillkännagivande till riksdagen. Det innebär inte några som helst justeringar i den proposition som ligger på bordet, utan den kommer av allt att döma att antas i sin helhet.

När tillkännagivandet sedan riktas till regeringen har regeringen inga tidsramar över huvud taget för att återkomma till riksdagen med ett förslag. Regeringen behöver faktiskt inte återkomma till riksdagen över huvud taget. Det finns inga sådana krav.

Därför är det lite märkligt att man inför det här den 1 september. Vi har ett val i år, och vi har en ny regering på plats först i början av oktober – förhoppningsvis; vi får väl se hur lång tid det tar den här gången. Det innebär att lagstiftningen kommer att införas.

Både konsumenter och företagare kommer att drabbas av den ofullständiga lagstiftning som vi nu

genomför, och det är därför Sverigedemokraterna yrkar avslag. Jag tycker att det hade varit bättre att avslå lagen i sin helhet och återkomma med ett välarbetat och genomarbetat förslag som inte missgynnar svenska företagare eller svenska konsumenter och som inte överimplementerar EU:s lagstiftning.

Anf. 75 LARS PÜSS (M) replik:

Fru talman! Jag kan förstå Angelica Lundbergs frustration, men vi har ju det system vi har.

Vi har dessutom det faktum att det i botten ligger EU-lagstiftning som Sverige är skyldigt att följa, och där är vi faktiskt ganska sena på bollen. Jag tycker att vi tillsammans, gemensamt, måste ta ansvar för att stå upp också för EU:s lagstiftning.

I det här fallet känner vi oss, som sagt och återigen, trygga med grunden i det förslag som Socialdemokraterna och regeringen har lagt fram – med de justeringar som nu har kommit fram. Där har framför allt tiden varit ganska avgörande för oss.

Anf. 76 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Konsumentpolitik står kanske inte högst upp på dagordningen för medborgarna i dessa dagar. Vi hade en Natodiskussion i kammaren i måndags, och det utkämpas ett krig i Europa. Men som politiker måste vi ändå kunna se olika saker ur ett helikopterperspektiv, och vi behöver också se över den konsumentpolitik vi har. Vi borde orka ha en helhetssyn på politiken.

Även de frågor som vi på ett eller annat sätt genomdriver i kammaren måste vi ha en helhetssyn på. Jag tycker dock inte att regeringen har lyckats med det när det gäller prisinformationslagen. Det är bra att man stoppar bluffreor. Det är bra att man ser över distansavtalslagen. Men det man också gör i olika delar blir otidlig lag som slår mot Sveriges mataffärer och därmed våra medborgare.

Ett exempel är att det i propositionen står att ett undantag från prisinformationskravet ska göras ”för varor som snabbt kan försämrats eller bli för gamla”. Här har regeringen valt ett annat begrepp än det som står i det EU-direktiv som man säger att man vill följa. I EU-direktivet står det faktiskt ”sannolikt kan försämrats”.

I den diskussion som förts har jag framfört att man använder ett ord som är hårdare än vad som skulle behövas för att kunna fullfölja detta direktiv. Men svaret har varit att man tycker att praxis är det som ska lösa uppgiften. Jag tror att det blir mycket enklare om riksdagen är tydlig från början, talar om vad man förväntar sig av rättsvärdande instanser och på det sättet styr vilken praxis det blir.

Jag noterade i debatten att Vänsterpartiet i sitt anförande över huvud taget inte nämnde den här delen av betänkandet. Det skulle vara ganska intressant att höra vad Vänsterpartiet tycker om att man överimplementerar en del av EU-direktivet och hur man anser att detta ska hanteras – om man är nöjd med vad regeringen har gjort eller om man tycker att regeringen på

ett eller annat sätt ska återkomma till riksdagen med ett annat förslag, så som majoriteten i riksdagen anser.

Jag tycker att det är ganska stor skillnad mellan om något försämras snabbt och om det sannolikt kan försämras. Direktivets formulering gör det lättare att inkludera livsmedel och växter i undantaget. Men regeringens lagförslag gör att det blir svårare för dagligvaruhandeln att veta exakt vad som faktiskt gäller.

Jag skulle bli glad om någon från regeringspartiet kunde svara på varför man vill överimplementera EU-direktivet. Det är ju inte första gången som riksdag och regering gör detta. Det är inte sista gången heller.

Varför vill man göra det svårare för Sveriges alla matbutiker att hantera prissänkningar på mat? Det skulle vara ganska intressant att få veta det från regeringspartiet.

Vi har pratat här om att matpriserna ökar. Det är ju så. Jag såg en artikel i Dagens industri om att matpriserna i år förväntas öka upp till 10 procent.

Vi vet också att svenska lantbruk har fått ökade kostnader för drivmedel men också för gödning och foder – om man lyckas få tag i det. Det har alltså blivit dyrare att vara svensk men faktiskt också att vara lantbrukare i Sverige.

Det är inte bara för lantbrukare vi ser att det är svårt. Det blir också svårare för mataffärer att sänka priset på livsmedel som har kort bästföredatum. Därmed blir det svårare för livsmedelsbranschen att hjälpa dem som vill hitta bra priser på mat för att ekonomin krymper.

En annan del som vi inte har diskuterat särskilt mycket är att matsvinnet i livsmedelsbutikerna kan öka när man inte kan lägga ut detta på rea. Man kanske väljer att hantera det på annat sätt i den administrativa delen än att lägga ut det på rea.

Det är inte bara i denna del som regeringen försöker göra det lite svårare. Det gäller även, som vi pratat om förut, orden försäljningsställe kontra näringsidkare. Jag skulle vilja veta om regeringen har funderat på dessa två ord och om man funderat på hur olika de är.

Som vi hört här tidigare kan en näringsidkare faktiskt ha flera försäljningsställen, men jag som konsument går normalt bara till ett försäljningsställe. Jag är bara intresserad av vad priset är i Kungsbacka. Jag är inte intresserad av vad priset är i Trollhättan. Men i detta fall kan näringsidkaren bli tvungen att leverera samma pris i bägge butikerna trots att det är helt irrelevant för mig som konsument.

Jag vet inte varför man tycker att detta är viktigt.

Det hade varit mycket enklare att använda försäljningsställe, vilket faktiskt finns i svensk lagstiftning redan i dag. Visst, i direktivet kan utläsas att man i det fallet vill använda näringsidkare, men det ordet används på annat sätt i övriga EU än i Sverige. Det hade alltså varit mer relevant att använda ordet försäljningsställe, och det är faktiskt också detta regeringens företrädare säger att man menar.

Jag tycker att dessa två saker klart och tydligt visar att man inte har försökt grota ned sig i dessa frågor

utan helt enkelt bara vill implementera ett EU-direktiv som det tagit för lång tid att implementera, och man vill inte ha böter från EU. Jag tycker att man skulle ha gjort tvärtom. Man skulle ha informerat sig om situationen och försökt hitta lösningar som är bra för den bransch som drabbas av detta.

Sedan ska man ge beröm också, och det tänker jag göra. Det är jättebra att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har insett att det behövs lite mer tid för att implementera detta. Sedan kanske jag, på min egen kammare, hade önskat ännu lite mer tid. Men nu är vi där vi är, och vi har kommit överens – det är väldigt bra.

Jag skulle ändå, precis som Sverigedemokraterna var inne på, vilja påpeka att riksdagen är folkets främsta företrädare och att regeringen styr riket men också är ansvarig inför riksdagen. Jag skulle vilja fråga regeringspartiets företrädare: När återkommer ni med ett nytt förslag utifrån de tillkännagivanden som finns? En bransch vill ha det, och en riksdag vill ha det. Vi tror att det vore bra att komma tillbaka så fort som möjligt.

Anf. 77 SANNE LENNSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Jag hade kanske inte tänkt begära replik på detta anförande, men eftersom ledamoten Larry Söder bad så fint ska vi ta ett replikskifte angående det som nu har nämnts flera gånger i talarstolen: vilka produkter som avses, som skulle kunna bli för gamla eller så.

Jag kan inte se att Larry Söder har med sig betänkandet som vi behandlar här i dag, men jag ska läsa från sidan 26, där jag i alla fall tycker att det står ganska glasklart. Detta är en text som inte kommer från regeringen utan rakt från kommissionen, som anför följande:

”Varor som ’sannolikt kan försämrats eller har kort sista förbrukningsdatum’ är lättförädlade varor som kan behöva rabatteras oftare för att de ska kunna säljas snabbare på grund av att de närmar sig sista förbrukningsdatum. Detta begrepp används även i artikel 16.1 d i direktivet om konsumenträttigheter, där det föreskrivs att konsumenter inte har ångerrätt vid distansavtal och avtal utanför fasta affärslokaler när det gäller ’tillhandahållande av varor som snabbt kan försämrats eller bli för gamla’.

I direktivet om konsumenträttigheter definieras inte ’varor som snabbt kan försämrats eller bli för gamla’. Huruvida de objektiva kriterierna ’som snabbt kan försämrats eller bli för gamla’ är uppfyllda ska bedömas från fall till fall. Exempel på varor som snabbt kan försämrats eller bli för gamla är färska livsmedel och drycker med kort hållbarhet.”

Färska livsmedel har vi hört om flera gånger häri från talarstolen, i Icabutiker och så vidare, och de nämns uttryckligen som exempel.

Det är fint att ledamoten Larry Söder också tycker att vi behöver mer tid för detta. Vi har ju gått med på det från Socialdemokraternas sida för att de olika företagarna ska få chansen att införliva it-system och

sådant för att kunna möta detta. Jag tror att man kan lösa det på olika försäljningsställen, med olika system, så att man utan problem ser vad en vara har haft för tidigare pris.

Anf. 78 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Vi hörde det som ledamoten läste upp, och vi har också haft denna diskussion i utskottet. Jag har ställt frågan direkt till regeringens företrädare om just orden "sannolikt kan försämrats", som jag sa. Det är dessa ord som finns i direktivet. I det som ledamoten läste upp fanns faktiskt inte ordet snabbt med.

Problemet är att man alltså lägger ansvaret att bestämma hur direktivet eller lagändringen ska hanteras på den som är anställd i en enskild livsmedelsbutik. Jag tycker att det hade varit mycket enklare om vi som riksdag talade om att vi ser detta som ett vidare begrepp. Ni gör faktiskt begreppet smalare i stället för att göra det vidare. Det tycker jag är ganska fel.

Jag tror att vår definition, där man säger "sannolikt kan försämrats" hade varit mycket enklare för den enskilde butiksanställda att ta till sig. Och då skulle man veta att livsmedelsprodukter som långsamt försämrats också är med i detta. Nu måste man välja från fall till fall, precis som ledamoten säger. Vem ska avgöra detta från fall till fall? Det blir ju den enskilde som står i butiken som gör det. Det borde vara någon annan som gör den avvägningen. Vi kan göra det här. Hade vi haft ett vidare begrepp hade det inte behövt avgöras i varje enskild butik.

Anf. 79 SANNE LENNSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Vi vill inte heller att vi ska få den problematik som ledamoten beskriver. Just därför tycker jag som sagt att den exemplifiering som finns här är tydlig. Det jag läste upp, där det står "snabbt kan försämrats", var som sagt inte något som kom från regeringen. Det är ett utdrag ur det som kommissionen har skrivit, så det ordet används av kommissionen. Och exemplet används av kommissionen: färsk livsmedel och drycker med kort hållbarhet. Jag tycker att det är rätt klockrena exempel.

Jag har inte så stora problem med detta, för jag tycker att det är en ganska tydlig skrivning. Och är den inte det har jag full tilltro till vårt svenska rättssamhälle och till att vi kommer att få en bra praxis för detta, som är rimlig för alla.

Jag tror, återigen, att den extra tid vi har givit för implementeringen av detta direktiv så att företagarna ska kunna bygga upp it-system och sådant också kan lösa en del.

Men jag har en fråga till ledamoten Larry Söder: Ser inte han några problem med att vi kanske inte införlivar ett EU-direktiv, vilket skulle kunna få allvarliga konsekvenser för Sverige, exempelvis böter, som ledamoten själv nämner? Det skulle jag vilja ha svar på.

Anf. 80 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Jag kan svara på det ganska snabbt. Eftersom vi hade Regeringskansliet på besök i utskottet känner jag tillförsikt, och jag är glad över den information man gav, nämligen att även min definition hade inneburit att vi hade implementerat EU-direktivet. Vi hade alltså inte åkt på några böter. Om vi däremot hade avslagit hela propositionen hade det varit en helt annan sak, men det är vi nog överens om. Men jag tror att vi kunde ha haft ett vidare begrepp och ändå implementerat EU-direktivet. Jag menar ju att detta innebär en överimplementering.

Det vi inte över huvud taget kom in på, och som kanske också är en stor del i detta, är varför ni använder ordet näringsidkare i stället för försäljningsställe, vilket jag inte förstår. Jag tror att man helt enkelt inte har tänkt på ordens och begreppens betydelse. Vi använder faktiskt försäljningsställe i andra lagar i Sverige. Man borde ha använt försäljningsställe även i dessa lagar. Nu har du tyvärr ingen möjlighet att svara på detta, men jag tror att man måste fundera på detta även när man gör tillkännagivandet.

Jag fick inget svar från ledamoten på frågan om när regeringen återkommer med detta. Vi har ju kommit oss att så snart som möjligt och på ett eller annat sätt återkomma till det här – det tror jag faktiskt att även regeringen önskar. Då måste vi hålla farten uppe, och det hoppas jag att vi kan göra gemensamt.

Anf. 81 ROBERT HANNAH (L):

Fru talman! Jag kan avslöja för riksdagsledamot Lars Püss att jag faktiskt är född i Halland, så nu är det kanske den femte hallänningen i rad som pratar. Min familj kom till Sverige från Irak och placerades i Falckenberg, och vi flyttade till Göteborg när jag var ett år.

Fru talman! Inget annat samhällssystem än den fria marknadsekonomin, med tydliga spelregler och fungerande konkurrens, ger möjlighet till konsumentmakt. Det finns en tydlig skillnad mellan den liberala konsumentpolitiken och den kollektivistiska syn som S-regeringen har, där man vill styra människors beteenden. Den svenska staten ska ge konsumenter goda möjligheter att göra sina egna val, men staten ska inte bestämma vilka val som konsumenter ska göra.

Liberalerna välkomnar den nya produkten *Ett moderniserat konsumentskydd* och lagförslaget vi diskuterar i dag. Som Sveriges mest EU-vänliga parti tycker vi att det är en enorm styrka för oss att vi har gemensamma regler inom EU. Det stärker konsumenterna och företagets makt.

Liberalerna välkomnar också tillkännagivandet om att informationskravet i prisinformationslagen inte ska gälla livsmedelsvaror. Det är både synd och fel att regeringen är oförmögen att lyssna på den oro som finns hos företagare runt om i Sverige för att de nya lagreglerna kan tolkas på ett orimligt sätt.

Om man tittar på betänkandet ser man att Liberalerna inte hade någon motion i det här ärendet. Men vi fick ett stort antal samtal, e-mail och annat från olika

delar av Sverige. Oroliga företagare skrev till oss och vädrade sin kritik mot lagprodukten.

En av de företagare som hörde av sig till mig heter Andreas Quist och driver en Hemköpbutik i Billdal i södra Göteborg, nära Hallandsgränsen. Han skrev: Återkommande sänker vi i min affär priser på varor som har ett kort bästföredatum. Vi har många kunder som är tacksamma för denna möjlighet. Det är roligt att se hur vi kan hjälpa dem som kämpar med ekonomin samtidigt som vi med dessa tillfälliga reor faktiskt undviker matsvinn. Regeringens lagförslag gör det mycket svårare för oss att ha den här sortens sänkta priser och ordna med lokalt anpassade kampanjer. Kravet på prisinformation på livsmedel är inte bara dumt – det blir dessutom fel. Det är omöjligt för min butik att ha koll på det lägsta priset på en matvara under de senaste 30 dagarna i någon annan butik i Kungsbacka eller Göteborgsområdet.

Fru talman! Sanne Lennström från Socialdemokraterna borde lyssna mer på företagarna än på juristerna på Justitiedepartementet. Lagförslaget som riksdagen i dag beslutar om ger inte matbutikerna tydliga spelregler. Det ger inte alla livsmedelsaffärer ett undantag från de här reglerna. Man måste kunna särskilja mellan vilka varor som ska inkluderas och vilka varor som inte ska inkluderas. Man särskiljer inte mellan ordet näringsidkare och vilket försäljningsställe det är. Det finns olika skrivningar om vilka produkter som ska inkluderas snabbt i EU-lagstiftningen som sannolikt kan missbrukas i den svenska lagstiftningen. Det skiljer sig på ett flertal punkter. Det är det största och viktigaste skälet till att Liberalerna lyssnade på kritikerna och på de partier som motionerat. Det här räcker faktiskt inte. Det är inte en tillräckligt bra produkt. Den behöver ändras.

Vi håller också med om att lagen ska börja gälla först i september. Sanne Lennström får det att låta som att Socialdemokraterna har velat det här hela tiden. Men det var faktiskt först när en majoritet i utskottet visade att man ville ha en förlängd period som Socialdemokraterna vände. Det är den socialdemokratiska regeringen som har varit sen med att komma till riksdagen med denna produkt. Svenska företag ska inte behöva betala genom ett framstressat beslut och ikraftträdande av nya lagar. Det är väldigt tydligt.

Sanne Lennström påpekade också att risken är att vi kommer att bötfällas. Ja, regeringen är nästan ett helt år sen med den här produkten och kommer förmodligen att bötfällas redan som det är. Det finns redan ett ärende hos EU. Jag förstår inte riktigt den kritik som handlar om att man kan komma att bötfällas ifall man ändrar lagstiftningen, för det här är redan ett bötesärende.

Fru talman! Vi menar att samtliga reservationer ska avslås, eftersom utskottet går på Liberalernas linje helt och hållet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 17 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet

Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU21

Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet (prop. 2021/22:153) föredrogs.

Anf. 82 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Sverige är landet som en gång hade världens kanske bästa elsystem, världens mest robusta elsystem och världens mest överdimensionerade elsystem. Vi har nu under de senaste 30 åren rört oss bort från den punkten. Regeringen har ägnat sig åt något som närmast kan liknas vid ett energipolitiskt självskadebeteende. Man har sett till att lägga ned planerbar elproduktion utan någon konsekvensanalys över huvud taget av vad det innebär för elsystemet. Man har helt saknat systemperspektivet, som en gång var en grundförutsättning för att bygga vårt elnät starkt, robust och välfungerande. Det var ett elnät som erbjöd låga priser. Det var ett elsystem som redan i slutet av 80-talet erbjöd en i princip koldioxidfri elproduktion.

Man brukar säga att vi ägnar oss åt att ställa om. När det kommer till elproduktionen stämmer det att vi ägnar oss åt att ställa om. Men det vi ägnar oss åt att ställa om är egenskaperna i elsystemet. Vi har inte i någon större omfattning ägnat oss åt en klimatomställning av elsystemet. Vi har lagt ned ett koldioxidfritt produktionsslag och sedan försökt ersätta det med ett annat, som har helt andra systemegenskaper. Vi har bytt ut planerbar elproduktion mot oplanerbar elproduktion utan att fråga oss vad detta får för effekter för systemet.

Fru talman! Det här kokar ned till den grundläggande frågeställningen: Vem är det som har ansvaret egentligen? Vem är det som har ansvar för att elsystemet fungerar i morgon, nästa vecka, nästa år och om tio år? Svaret på den frågan är tyvärr alldeles för otydligt i Sverige. Redan för tre år sedan sa en riksdagsmajoritet åt regeringen att införa ett leveranssäkerhetsmål – ett tydliggörande av vem som har det långsiktiga ansvaret för leveranssäkerheten och för att elsystemet ska fungera i morgon, i övermorgon och nästa år. Men regeringen har fortfarande inte infört ett leveranssäkerhetsmål.

Nu står vi i denna kammare och debatterar implementering av elmarknadsdirektivet. I grunden är det en mycket bra lagstiftning som vi ska implementera, för den är väldigt tydlig när det kommer till ansvarsfördelningen i systemet. Det är därför med stor besvikelse man får konstatera att regeringen även här har försökt krypa undan beträffande ansvarsutpekandet. Just bristen på ansvarsutpekande menar vi är med och skapar den situation där ingen har det långsiktiga systemperspektivet och där ingen tar det långsiktiga ansvaret för systemet.

Det kan låta som petitesser när man hänger upp sig på enskilda ord, men i juridiska sammanhang är det enskilda ord som spelar all roll. Det är skillnad på

transmissionsnät och överföringssystem. Ett överföringssystem innefattar också gränssnittet mot producent och mot förbrukare. Det sätter också de grundläggande förutsättningarna för att till exempel ställa anslutningskrav, såsom krav på skyldigheter att tillhandahålla vissa stödtjänster. Det skapar även den grundläggande förutsättningen för att kunna ställa specifika krav som exempelvis förmåga till ödrift, förmåga till dödnätsstart och så vidare. Det här är ett område som tyvärr är eftersatt i dag i Sverige. Det påverkar elnätets robusthet i en mycket negativ riktning.

Vi moderater samt liberaler, kristdemokrater och sverigedemokrater uppfattar jag har en gemensam utgångspunkt här. Vi vill skapa förutsättningar för att göra det svenska elsystemet mer robust, tydligt peka ut ansvaret och se till att man tar det långsiktiga ansvaret.

Man kan till exempel titta i Svenska kraftnäts systemutvecklingsplan och scenariot gällande förnybart. Det är det scenario som Svenska kraftnät skisserar utifrån om de fyra partier som i dag utgör regeringsunderlaget skulle få igenom sin energipolitik fullt ut, det vill säga ett scenario där vi har lagt ned kärnkraften till 2045. Då fattas det under nästan tusen timmar per år 13 000 megawatt, vilket är halva Sveriges elförbrukning en kall vinterdag. I det scenariot tillgodosör vi oss dessutom maximal import. Det betyder att vi måste släcka halva Sverige eller bygga mer och ny planerbar elproduktion.

Men då måste också någon ha det huvudsakliga ansvaret för att peka på detta. Svenska kraftnät säger detta i sina långtidsrapporter, men det är ingen som tar ansvaret på systemnivå för att åtgärda detta. Vi från politikens sida måste tydligt sätta oss i förarsätet och se till att bygga ett elsystem som faktiskt fungerar i framtiden.

Jag tror nämligen inte att det finns en folklig acceptans i detta land för att gå från världens mest robusta, bästa, billigaste, mest tillgängliga elsystem till ett elsystem där vi uppemot tusen timmar per år kan behöva ägna oss åt roterande fränkoppling. Det är en ordning som är helt otillständig.

Fru talman! Vi börjar nu ta några små steg mot att rätta till denna ordning och staka ut en ny riktning för svensk energipolitik genom att lämna denna reservation. Tyvärr ser det i vanlig ordning ut som att vi kommer att förlora med en röst i kammaren, och det beklagar jag.

Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation nummer 5.

Anf. 83 MATTIAS BÄCKSTRÖM
JOHANSSON (SD):

Fru talman! Jag yrkar inledningsvis bifall till reservation 12 i betänkandet.

Sverige har gjort en fantastisk resa mot fossilfrihet, från nästan 80 procent fossilbaserat i början av 70-talet till att i dag närma sig en fjärdedel. Utvecklingen ser lovande ut, och det finns ett omfattande intresse i samtliga branscher för att fortsätta denna resa. En stor del

av arbetet kommer att handla om elektrifiering och el som insatsvara, och alla prognoser pekar tydligt på en kraftigt ökad elanvändning. Entusiasmen och investeringsviljan är god, och man har försökt tidigarelägga flera projekt.

Men ju närmare vi kommer ett realiserande av denna utveckling, desto mer problematiskt börjar det se ut. Vi har elpriser som gör att de ursprungliga investeringskalkylerna spricker och som klyver landet i två delar. Vi har tillståndprocesser där ledtiden överskrider projektiden och en allt lägre social acceptans för den infrastruktur som behöver byggas för projekten. Summerat kan man säga att planerna är lovande men verkligheten nedslående. Faktum är att det motsatta nog hade varit att föredra. Det är den punkt vi börjar närma oss.

När det gäller vår elförsörjning och vårt kraftsystem är det uppenbart att det är ideologisk övertygelse och naivitet som fått styra, vilket slitit sönder det som tjänat oss väl under lång tid och förstört något som fungerat. Hälften av landets kärnkraftsreaktorer har lagts ned under kort tid utan att man byggt ut ersättningskraft i tillräcklig omfattning, framför allt inte i de delar av landet där produktionen försvunnit.

I och med Sveriges indelning i elprisområden har landet därmed kluvits i två delar där man verkligen kan prata om en sylvass gräns mellan norra och södra Sverige. I norr är elen billig och ligger på den nivå vi historiskt sett varit vana vid medan elen i södra Sverige slår prisrekord på prisrekord, vilket slår undan benen på enskilda företag. Det innebär också att det spelar roll i vilken del av landet man bedriver verksamhet eller tänker etablera verksamhet. Elpriserna i södra Sverige gräver också allt större hål i hushållens plånböcker.

Regeringen verkar tro att någon extern omständighet omgående ska lösa de problem man själv varit med och skapat. Det framgick med all tydlighet när energiministern lovade att det inom en tvåårsperiod ska anslutas havsbaserad vindkraft som åter kommer att ge låga elpriser. Detta löfte kallades i public service för omöjligt, vilket säger en hel del om var vi står.

Utbyggnaden av vindkraft i kombination med nedläggningen av planerbar kraftproduktion har kraftigt ökat behovet av överföringskapacitet. Men det går trögt, och vi har fortfarande ledtider på uppemot tio till tolv år. Mycket talar för att vi kommer att behöva leva med nuvarande prisbild och rådande förutsättningar under lång tid framöver. Här är man svaret skyldig när det gäller hur vi ska kunna få tillräckligt med svängmassa och reaktiv effekt. Det handlar om de systemstödtjänster som man var med och slog sönder när stora synkrongeneratorer försvann från vårt elnät.

Samtidigt som behovet av att bygga nya elledningar och stamnätsledningar ökar minskar den sociala acceptansen bland markägare. De är missnöjda med ersättningen, processerna och förståelsen för det intrång som denna typ av infrastruktur innebär. Här är det uppenbart att man behöver se över ersättningsfrågan och

hur man planerar på ett värdigt sätt tillsammans med samhället i stort.

Den nuvarande politiska inriktningen kommer med all tydlighet att bygga ett kraftsystem som i allt högre grad inte kan leverera el när den efterfrågas och med en överföringskapacitet som utnyttjas i väldigt liten grad. Detta kommer att slå hårt mot slutkonsumenter, som kommer att få betala för detta.

I stället behövs en ordentlig elmarknadsöversyn så att marknaden får incitament att investera i elproduktion som har förmåga att leverera el när den efterfrågas och så att vi inte bygger ut elnäten onödigt mycket utan har infrastruktur som används i betydligt högre grad.

Dagens indelning i elprisområden behöver ses över. Vi kan inte ha en situation där landet delas upp i flera delar med radikalt olika förutsättningar att bedriva verksamhet. Ett första steg vore att minska till de två delar vi i praktiken redan har, med ett tydligt uppdrag att bygga bort de flaskhalsar som finns för att få ett enhetligt elpris i hela Sverige.

Tillståndprocesserna utgör det största hindret för industrins omställningsarbete och investeringsvilja. Tiden måste kortas från uppemot tolv år till hälften. Men regeringens arbete handlar framför allt om ytterligare utredningar. Man skjuter frågan framför sig och lovar leverans efter valet. Vi får se vad som händer. Detta kommer inte att räcka om vi ska lyckas. Det gäller att gå från ord till handling och se till att något faktiskt händer.

Även andra tillkännagivanden visar att arbetet är saktfärdigt på detta område. När det gäller exempelvis mål för leveranssäkerhet, ett tillkännagivande som riksdagen riktade till regeringen för ganska många år sedan, har det fortfarande inte hänt något, utan det står på listan över sådant som ska levereras efter valet.

Det Sverige i stället behöver är en bred koalition som omgäende kan vidta åtgärder och vända utvecklingen, med insikten om att Sverige även i framtiden måste ha ett fungerande kraftsystem med planerbar kraftproduktion. Vi kan inte vänta ytterligare fyra år på att något ska hända.

Anf. 84 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Sverige har unika förutsättningar för omställning. För att klara denna omställning behövs en rejält utbyggd energiproduktion, men vad det blir styrs av marknaden, inte politiken. Det är inte heller ämnet för denna debatt, även om en del partier gärna vill få det till det.

Oavsett kraftslag behövs bra överföringskapacitet. Elnäten måste byggas ut. Det är det detta handlar om. Det är därför välkommet att regeringen nu äntligen börjar genomföra några av de direktiv som kommit från EU. Det är bra lagstiftning, och det är ledsamt att genomförandet inte gått snabbare. Tyvärr är det fortfarande ett antal direktiv som inte har genomförts. Med dem på plats hade vi fått en bättre marknad och minskad sårbarhet.

Omställningen kräver överföringskapacitet från norr till söder men också så småningom från söder till

norr när industriutvecklingen där tar fart. Rapporterna duggar tätt om att kapaciteten riskerar att slå i taket. Senast i raden är Göteborg, där effekten behöver fördubblas till senast 2030. Men då krävs kapacitet. Saknas den kommer de stora industriföretagen att vänta med sina investeringar, vilket betyder färre jobb, ökade utsläpp och minskad konkurrenskraft.

Vi vet redan att förbrukare i norr inte får sin kapacitet. Regeringen håller presskonferenser och visar på miljarder som satsas, samtidigt som företag sitter vid sidan av och konstaterar att det blev noll kapacitet till dem. Det är ohållbart. Att så många företag är besvikna och att Svenska kraftnät inte levererar tillräckligt är rent ut sagt pinsamt.

Trots det agerar inte regeringen. Tydligare direktiv till Svenska kraftnät skulle behövas. Mer förenklingar behöver göras.

Bygg ut elnätet med marginal när det väl byggs ut! Ibland pratas det om att bygga på spekulation, men det handlar snarare om att bygga på prognos och med marginal.

Nyttja den mothandel som man får nyttja! Det gör inte Svenska kraftnät i dag. Det skulle minska priserna i södra Sverige och hantera de elprisområdesskillnader som Mattias Bäckström Johansson bland annat pratade om.

Återbetala också en hel del av de medel som har kommit in och som i dag mest ligger på Svenska kraftnäts konto och inte gör någon nytta!

Det finns också ett antal förslag som är färdiga och som skulle kunna genomföras. Det går att förenkla för mikronäten och framför allt för nät som redan är miljöprövade, till exempel inom en vindkraftspark. De behöver inte ytterligare koncession. Det är sådant som redan är klart, färdigt att lagstifta om, men som regeringen bara har låtit bli att agera på.

Jag är vidare överens med tidigare talare om att vi behöver reformera både ellag, elnätreglering och en hel del annat kring elmarknaden. Vi behöver titta på att man får lönsamhet i att jobba med forskning och utveckling, som i Norge, och med flexibilitet, vilket i dag inte ger någon avkastning över huvud taget.

Vi behöver också bli bättre på att forska kring nätreglering och olika systemmodeller. Det är sådant som sker mer i andra länder, där man också får utväxling av det.

Det gläder mig att Sverigedemokraterna och en del andra partier i riksdagen som kommer efter mig på talarlistan har börjat prata om den lokala acceptansen och ersättningarna. Det är helt avgörande för att klara detta. Oavsett vilket kraftslag som förespråkas kommer det att behöva byggas mer elledningar. Då gäller det att bygga marknålt, nyttja befintliga ledningsgator, gräva ned där det är möjligt samt bygga på höjden så att man får ytterligare användning av den redan ianspråktaga marken.

Det handlar också om att ge vettiga ersättningar. Den markägare som i dag blir av med sin mark för all framtid kommer aldrig att vara nöjd. Då är det bättre att hitta ersättningsmodeller som bygger på

arrendering, till exempel, och sätt som gör att man faktiskt också kan få en acceptans. Då blir det färre överklaganden, och det går också snabbare.

Detta är även grunden för fler jobb och fler företag. Får man inte överföring på plats kommer inte omställningen och konkurrenskraften.

Vi behöver som sagt, fru talman, se över ellagen. Den är skriven för en annan tid med några storskaliga energianläggningar där kunderna passivt tog emot, inte som i dag med många små anläggningar där man producerar själv, lagrar och kanske till och med är flexibel.

Även marknadsmodellen behöver en översyn. Svenska kraftnät måste få det långsiktiga ansvaret för energiförsörjningen. Där är vi många partier i riksdagen som är överens.

Har man en brist på stödtjänster – här har pratats om olika typer av synkrona stödtjänster och annat – ska den självklart upphandlas. Rimligt är då att kostnaden läggs på dem som inte bidrar med den typen av stödtjänster i svängmassa, frekvensreglering och annat. Detta ska såklart göras teknikneutralt.

De som däremot, som vissa, önskar att vi ska börja betala för detta i blindo glömmar att berätta att det kommer att bli dyrt för konsumenterna. Att betala för någonting man i dag redan får och som bolagen inte kan låta bli att leverera kommer att kosta mångmiljardbelopp. Det är inte det vi behöver extra på kundernas fakturor i dag. Däremot är det fullt rimligt att de som inte bidrar till systemet också är med och ser till att det hålls stabilt.

Att bolagen lobbyar för att få betalt för sådant man inte kan låta bli att leverera är förståeligt. Det finns mångmiljardskäl för det. Att vissa partier däremot är beredda att lobbya för det är mer förvånande. Då har man köpt retoriken utan närmare eftertanke.

Slutligen, fru talman: Den gångna mandatperioden är ett underbetyg till regeringen. Den utbyggnad av stamnätet till havs som vi enades om 2016 är inte ens påbörjad. De här frågorna har mötts av ointresse och svalt engagemang från samtliga partier, så länge det inte handlat om att kasta bränsle på debatten om vindkraft versus kärnkraft.

Om det är någonting jag önskar mig efter valet är det att vi får en energiminister som börjar leverera verkliga beslut och inte fler fina papper och strategier. Jag önskar att vi faktiskt kan lägga debatten åt sidan och komma överens i de viktiga frågor som det här handlar om. I många frågor är vi tämligen ense.

Det fanns planerade förhandlingar som M och KD tyvärr lämnade innan de ens hann börja, i stället för att faktiskt sätta sig ned och diskutera tillsammans. Den energipolitik som moderater och kristdemokrater var med på fram till 2019, oavsett hur det låter i debatten, kunde ha fått fortsätta med modifieringar så att alla partier var nöjda. De här frågorna är för viktiga för att reduceras till valaffischer och snabba talepunkter.

Då är det också viktigt att man läser hela de rapporter från Svenska kraftnät som säger att bristen i systemet väntas uppgå till 0,5 timmar per år – inte de

siffror som Carl-Oskar Bohlin pratar om därför att han väljer att bortse från inte bara import, som ju inte nämns, utan också den efterfrågefleksibilitet som bolagen själva räknar med. Läser man vidare i meningarna i den rapport som både jag och Carl-Oskar Bohlin läste så sent som förra veckan, när vi satt på ett seminarium och hörde Svenska kraftnät prata om detta, kommer man till de slutsatserna. Men det är såklart lätt att sluta läsa där meningarna inte längre passar den egna agendan.

Om vi ska klara av den här utmaningen är det bättre att vi faktiskt gör det på ett seriöst sätt. Det är avgörande för Sveriges konkurrenskraft. Det är avgörande för omställningen. Det är avgörande för landsbygden, med vettiga ersättningar. Det är avgörande för hälsan – vi har i dag sett rapporter om de miljontals människor i världen som dör i förtid på grund av luftföroreningar. Det är avgörande för svensk energisäkerhet.

Utmaningen vi står inför är gigantisk. Vi i Centerpartiet har viljan och beslutsamheten att klara av detta. Nu är det upp till andra partier att komma till förhandlingsbordet. Det är dags att sätta spaden i backen, för klimatets bästa och för Sveriges bästa.

Därmed, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 40 under punkt 21.

Anf. 85 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Tack för inlägget, Rickard Nordin! Jag känner dock att det kan finnas behov av viss korrigering här.

Utan att börja bråka alltför mycket om kommatecknen i Svenska kraftnäts systemutvecklingsplan kan man ändå konstatera att det scenario där man bedömer att det fattas 13 000 megawatt alltså är efter uttömd importförmåga. 13 000 megawatt är innan eventuella flexibilitetslösningar.

Flexibilitet är ju nysvenska för att inte använda el när man egentligen vill göra det. Jag säger inte att det inte på marginalen kan vara en kommersiellt gångbar lösning att få stora förbrukare att ibland stänga av, men frågan är: Kan man i grunden bygga ett samhälle på den principen? Det är ju det vi pratar om när vi ska stänga av halva Sveriges elförbrukning för att nå balans med flexibilitet.

Är människor intresserade av att få strömmen avstängd på randomiserade tidpunkter mitt i vintern bara för att det inte råkar blåsa? Det är ju det som är slutstationen, så att säga, i den centerpartistiska tangentriktningen.

Sedan skulle jag vilja fråga Rickard Nordin: Tror han att det är ett realistiskt scenario att vi ska kunna överbrygga en brist på 13 000 megawatt med bara flexibilitetslösningar?

Anf. 86 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! För det första, Carl-Oskar Bohlin, tycker jag att det scenario som Svenska kraftnät målar upp inte är realistiskt i sig. Tittar man på vad som gäller för 2045 kan man konstatera att bolagen har sagt att de förväntar sig att driva vidare åtminstone de sex

reaktorer vi har nu till kanske 2060 med livstidsför-längningar. Det bortser man helt från i det scenario som Carl-Oskar Bohlin hänvisar till. Det är också det som vi tillsammans skrev under på: Det ska man få göra. Jag har inga problem med det. Ur det perspektivet tror jag, för det första, att premisserna för hela scenariot är tveksamma.

För det andra räknar bolagen själva med det här. Lyssnar man på till exempel Hybrit, som ska använda vätgas i sina processer, hör man att det är mer lönsamt för dem att producera väldigt mycket vätgas när det blåser mycket, det vill säga när priserna är låga. Sedan kan de lagra den och använda den kontinuerligt i sina processer. De vill inte ha el 24:7, för det kommer att vara dyrare.

Det Carl-Oskar Bohlin föreslår är att vi ska planera för dyrare system. Vi ska alltså öka företagets, och därmed också hushållens, elfakturor med det system som Carl-Oskar Bohlin tänker tvinga fram.

Det är ju inte du och jag som bestämmer det här. Det är inte vi i den här kammaren som bestämmer detta. Det är bolagen som väljer vad de investerar i. När de väljer att vara flexibla därför att det är mer lönsamt tycker jag att det är välkommet. Det gör att vårt system på totalen blir bättre.

Det handlar inte om någon typ av nyspråk. Det som Carl-Oskar Bohlin vill prata om är snarare nyspråk för statlig planering och för planeekonomi. Jag förstår att man vill tvinga bolag att alltid använda el om det är så att man har ett sätt att driva system i tanken, men detta kommer varken Carl-Oskar Bohlin eller jag att kunna styra över. Det är bolagen som gör det, och då får man lyssna på dem och räkna med det som de förutsätter.

Anf. 87 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis upp till varje ledamot i den här kammaren vilket ägarskap man vill känna för vissa samhällsproblem. Det är uppenbart att Centerpartiet inte vill känna något större ägarskap för de stora problem som tornar upp sig framför oss i det svenska elsystemet.

Saken är ju denna: När vi pratar om en effektkris på 13 000 megawatt handlar det inte bara om att stänga av några industrier, utan då handlar det om att stänga av vanliga konsumenter i Sverige. Centerpartiet blir fortfarande svaret skyldiga på den frågan. Visst är det så att de bolag som i dag driver kärnkraft gärna vill driva den vidare, men Centerpartiet lägger återkommande motioner om att vi år 2040 ska ha ett 100 procent förnybart elsystem. Det betyder alltså ett elsystem utan kärnkraftsproduktion.

Fru talman! Sedan är det ju inte så, utan att gå in alltför mycket i kalkyler om vätgasproduktion och annat, att det är realistiskt att tänka sig att vi ska kunna ha vätgaslager för kanske två tre vindstilla veckor, för det handlar om sådana gigantiska volymer och kostnader. Det är klart att det är mer kostnadseffektivt för vartenda bolag som använder vätgas som insatsvara i en industriprocess om de kan producera den kontinuerligt. De har naturligtvis anpassat sig till de

förutsättningar som politiken ger, och de ser framför sig att politiken ger förutsättningar med mer och mer oplanerbar kraft. Detta är naturligtvis inte ett optimalt system.

Anf. 88 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det är välkommet att Carl-Oskar Bohlin är så engagerad i energifrågorna, men det märks tyvärr att han är lite ny. Hybrit planerar ju ett vätgaslager på just två veckor, vilket Carl-Oskar Bohlin säger är helt omöjligt och helt orimligt. Jag tror att han får läsa på lite mer.

Den som läser sina kraftnätsrapporter kan se att man talar om 13 000 megawatt. Sedan fortsätter man dock några meningar och säger att om man räknar in till exempel de här vätgaslagren och flexibilitet, vilket är fullt rimligt på andra ställen, slutar det på en brist på 0,5 timmar per år. Det är alltså mindre än vad vi har planerat och framför allt mindre än vad vi har haft historiskt.

Det här är inte ett så gigantiskt problem som Carl-Oskar Bohlin vill få det att verka som. Det som däremot är ett stort problem är att den här debatten skymmer de verkliga problemen. Den skymmer de problem som handlar om att vi har regelverk som hämmar och som gör att det tar för lång tid att bygga ut kraftledning, att vi inte upphandlar vettigt med stödtjänster och att vi inte ger lokala ersättningar. Det är ju de här problemen som gör det svårt för bolag att investera. Investeringsviljan finns.

Elproduktion är inte det som är det hämmande. Det handlar om överföring, lagring, flexibilitet och lokal acceptans. Detta kan vi styra här i Sveriges riksdag. Att, som Carl-Oskar Bohlin vill, bestämma vad bolag ska investera i – det låter gärna så i debatten, och det gör att man får fina valaffischer – hör inte hemma här. Det är inte en del av det stora problemet.

Jag känner ägarskap. Frågan till Moderaterna, som får en bli en retorisk fråga som vi tyvärr aldrig får svar på, är om man är beredd att faktiskt sätta sig ned och lösa problemet.

Det var moderater och kristdemokrater som lämnade förhandlingarna 2019, då vi skulle sätta oss ned på riktigt och lösa detta. I stället valde de konflikt och att driva propaganda i Sveriges riksdag. Det tycker jag är under Moderaternas värdighet.

Anf. 89 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Jag tror att jag börjar med en sak som jag hörde; visst är det någonting som träffar rätt. Om det tar längre tid att söka tillstånd för elnät än att bygga dem har vi verkligen misslyckats med någonting i Sverige.

Det här handlar om näringsutskottets betänkande 21 *Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet*. Det kan ju tyckas att detta är helt i linje med att kunna ro i hamn vår industrialiseringsstrategi, omställningen av densamma och elektrifieringen av transporter. Vi i Sverige kommer att

behöva åtminstone dubbelt så mycket elproduktion 2040 som vi har på plats i dag.

Regeringens proposition, som vi pratar om, innefattar mer än 450 sidor. Regeringen marknadsför propositionen med att den är en viktig del i regeringens elektrifieringsstrategi genom att anpassa regleringar till EU:s elmarknad för framtida elbehov och därigenom hålla priserna nere för elanvändare. Det låter jättebra. Djävulen ligger dock i detaljerna, som inte är lätta att hitta och genomskåda.

Vad är elmarknadsdirektivet?

Elmarknadsdirektivets syfte är att fastställa gemensamma regler för produktion, överföring, distribution, energilagring och leverans av el samt bestämmelser om konsumentskydd inom EU. Syftet är att skapa verkligt integrerade, konkurrensutsatta, konsumentorienterade, flexibla, rättvisa och transparenta elmarknader inom EU. Bestämmelserna ska även leda till att kvarstående hinder för den inre marknaden för el inom EU, såsom fragmenterade och reglerade nationella marknader som försvårat elleverans på lika villkor och gränsöverskridande samarbete, tas bort.

Det innehåller också regler om öppet tillträde till den integrerade marknaden, tredje parts tillträde till överförings- och distributionsinfrastruktur samt krav avseende åtskillnad och regler om oberoende för tillsynsmyndigheter i medlemsstaterna.

Även gränsöverskridande tillträde för nya elleverantörer och tillhandahållare av elproduktion och energilagring möjliggörs genom propositionens förslag. Snacka om frihandel när vi tvingas att reglera bort nationella marknader!

På tal om handel, förresten: För två veckor sedan hade utskottet debatt om handelspolitik här i rummet. Då var jag på plats och lyssnade på anförandena och debatten, och då höll Åsa Eriksson ett fint anförande för regeringspartiet. Jag fastnade för något som ledamoten anförde. Hon framhöll hur bra det är med frihandel och hur flera partier betonar vikten av den samma. Jag håller med om det.

Men sen kom det här: ”Dock finns det partier som glider på det hela. Det finns partier som tycker att vi ska klippa elkablarna till Europa, till exempel. Då blir man svaret skyldig när det gäller vem som ska investera i den svenska elproduktionen, som behöver fördubblas för att vi ska klara klimatomställningen.”

Jag ställer då frågan: Vem är det som vill klippa kablar till Europa? Jag tycker att jag också förtjänar ett svar.

Frågan var vem som ska investera i den svenska elproduktionen. Ja, inte blir det vår omställning som industrin och transportsektorn vill göra lättare när utländska investerare investerar om de tar med sig produktionen. Eller hur blir det?

Visste ni till exempel att flera bolag har tecknat långtidsavtal med utländska kunder? Norsk Hydro köper el från Markbygden i Piteå, eller Markbygden Ett som det hette när man började bygga, vilket ägs av det statliga kinesiska energibolaget CGN och GE Capital

som är ett investeringsbolag kopplat till General Electric. De har köpt allt till 2039.

Jag ska nämna två parker som båda är belägna i mina hemtrakter. Nu blir det några finska namn, men det får ni leva med.

Lehtirova, som är en av parkerna, ägs av kinesiska CGN och det brittiska investeringsbolaget Hermes. Och Maevaara, som den andra parken heter, ägs av det tyska försäkringsbolaget Allianz. Produktionen från dessa är såld på tio år till Googles finska datacenter i Fredrikshamn.

Nu tog jag bara dessa två exempel på hur vi verkligen kommer att hamna fel ifall vi inte gör något åt detta marknadsexperiment när det gäller en samhällsviktig funktion, som elförsörjning faktiskt är. Enligt uppgift som Sveriges Radio tagit fram har CGN investerat ungefär 16 miljarder i svensk vindkraft, vilket motsvarar en femtedel av alla vindkraftsinvesteringar i Sverige under 2017–2022. Jag har ingenting emot att det finns utländska investerare, men det finns ett fel inbyggt när man kan ta med sig produktionen.

Hur bidrar dylika investeringar till industriomställningen som vår industri gör? Vi bidrar till en europeisk utbyggnad av det förnybara, ja, men tror ni inte att då om någonsin betraktar sig norrlänningar som koloniserade för elproduktion och exploatering, när inte ens elen stannar i Sverige? Och kommunerna får inte något tillbaka av produktionsvärdet, förutom givetvis från några servicetekniker och deras skatteinbetalningar.

Vi kan inte vänta på långdragna utredningar. Regeringen måste agera och se till att kommunerna får ersättning från vindkraftsproduktioner som hamnar hos dem. Samma sak gäller elnät, vilket många har lyft fram. Annars riskerar utbyggnadstakten att förhållas och viktig produktion av förnybart att utebli.

Fru talman! Ska vi få ned elpriserna och trygga tillgången till fossilfri el i Sverige måste regeringen omedelbart stoppa utbyggnaden av mer elkablar till Europa och släppa ambitionen om ett enhetligt elpris i EU. Regeringen måste ta tillbaka kontrollen över den svenska elmarknaden, för annars kommer det inte att spela någon roll hur mycket el som produceras i södra Sverige eller vilken överföringskapacitet vi har.

Investeringar i svensk elproduktion riskerar att i praktiken bli subventioner till grannlänernas industrier och marknader och till elbolagens affärer. Priset på el måste tillåtas spegla de olika ländernas förutsättningar och i vilken utsträckning de har lyckats ställa om till fossilfri el. Som det ser ut i dag skapas osunda incitament där länder som smiter ifrån omställningskostnader kan åka snålskjuts på dem som skött sig.

Självklart ska underskott och överskott av el kunna regleras mellan länder, och vi ska ha en beredskap att solidariskt kunna bistå varandra när det behövs. Så har vi gjort länge. Sverige ska dock inte betala övriga Europas misslyckanden i energipolitiken genom en fullt ut integrerad elmarknad med ett enhetligt europeiskt pris.

Det är helt enkelt dags att ta tillbaka kontrollen över en så samhällsviktig funktion som elproduktionen

är. Jag tycker att det är nog med marknadsexperiment som bara ger dyrare elpriser till företag och medborgare.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1 i betänkandet.

Anf. 90 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Inledningsvis ska jag säga att vi står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinande yrkar jag bifall till reservation nummer 12 när det gäller elmarknadsöversyn.

Vi har under de sista åren haft en stor debatt om energi, och det är förstås kopplat till det som har hänt. Vi har stängt två reaktorer de senaste åren. De finns ganska nära där jag bor. Detta har föranlett den situation vi har i dag med skenande elpriser under vintern som ett resultat av det underskott som har rått under en länge tidsperiod. Dagens spotpris är ett pris som man för ett år sedan bara kunde fantisera om, det vill säga att det faktiskt är högt.

Vi kan konstatera allihop att vi har misslyckats här, både i det långsiktiga perspektivet men också i det korta perspektivet. Vi kan alltid diskutera vems felet är eller vad vi skulle ha gjort, men vi är där vi är.

Skenande elpriser påverkar den enskilde medborgaren, men vi har även sett att det påverkar företag. Senast denna vecka såg vi att ett bageri som hade producerat bröd i 108 år faktiskt fick stänga på grund av det skenande elpriset, vilket är beklagligt, vill jag påstå.

Långsiktiga spelregler inom energipolitiken ska ligga till grund för att bygga ut den förnybara energiproduktionen, fasa ut fossila bränslen och ge förutsättningar för kontrollerade generationsskiften i den svenska kärnkraften, menar jag. Frågan om elproduktionen är viktig men inte det enda som ska vara i fokus. Elnäten är lika viktiga för helheten och förtjänar sin uppmärksamhet för att kunna lösa framtida problematik. Utan utbyggt elnät kommer vi inte att kunna utveckla samhället så som vi önskar. Företag kommer inte att kunna etableras, och nya bostäder kommer att stoppas i vissa områden.

Vi är nog rörande överens om att elnätets utbyggnad behöver snabbas upp. Vi är redan efter i detta och behöver komma ikapp det behov som faktiskt finns. En snabb utbyggnad av elnätet löser inte alla problem. Vi tror fortfarande att vi behöver bygga ut elproduktionen i södra Sverige, men en förbättrad överföringsförmåga av el från norr till söder kan ändå vara en delösning, i alla fall i ett kort perspektiv.

Vi har dock ett inbyggt problem med dagens elmarknadsmodell, och den behöver utvecklas. I dag får elproducenterna betalt för den el de levererar, men på systemnivå måste det finnas en stabilitet som garanterar robusthet och leveranssäkerhet. Vi bör i framtiden även ha med det så att man får betalt för leveranssäkerhet.

Leveranssäkerhet är nödvändig för näringslivet och dess möjlighet att leverera och utvecklas. Därför vill vi att det skapas en elmarknadsmodell som ger bättre

ersättning för de planerbara energislagen som kan garantera el vid varje givet tillfälle. Vi pratar om vattenkraft, kärnkraft och kraftvärme. Vi menar alltså, uttryckt på ett annat sätt, att de planerbara energislagen behöver få bättre betalt för att sitta barnvakt åt de intermittenta energislagen.

Anf. 91 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Tack, Larry Söder! Det är otroligt trevligt att ha en ny kristdemokrat i debatten i Camilla Brodins frånvaro.

Jag tycker att det som Larry Söder säger på många sätt låter väldigt bra. Jag har en liten fråga. När man ska betala för leveranssäkerhet – det brukar i andra termer pratas om kapacitetsmarknad – säger forskarna som har tittat på detta att det blir väldigt dyrt i Sverige med tanke på att vi har vattenkraften som man både kan få väldigt mycket betalt för bara för att finnas tillgänglig och när man sedan levererar.

Ett system med mycket vattenkraft lämpar sig alltså särdeles illa för just kapacitetsbetalningar. Det skulle i sin tur göra att fakturan för konsumenterna blir väldigt dyr. Jag funderar lite på hur Kristdemokraterna resonerar kring detta.

Anf. 92 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Man kan konstatera att de elfakturor som både ledamoten Rickard Nordin och jag får hem är dyra i dag. Vill man få ned priserna på dem på något sätt måste man hitta ett system som också gör att det är robust och säkert så att vi kan få vår el när vi behöver den.

Det är klart att gör man om ett system, som i dag bara bygger på att man får betalt när man levererar elen, så att det i stället går att få betalt för att det är robust och att det finns en säkerhet i att vi faktiskt kan få elen när vi behöver den kommer det att kosta lite mer. Det är helt solklart så.

Som ledamoten noterade så jag i mitt tal inte bara vattenkraft, utan jag sa även kärnkraft. Jag tror att vi behöver det i framtiden. På ett eller annat sätt måste vi se till att de olika kraftslagen får möjlighet att överleva. Jag tror att de som har en möjlighet att ge robusthet, att ge energi hela tiden måste få möjlighet att överleva på de villkoren. Vindkraft och solkraft är jättebra. Vi behöver dem. Men de kan bara leverera vid de givna tidpunkterna. Då måste vi ha något som kan leverera på annat sätt.

Jo, det blir lite dyrare för den enskilde konsumenten och för företaget. Det är solklart. Men vi har ganska dyra elräkningar i dag. Jag tror att vi skulle få lägre kostnader i framtiden med ett sådant system. Men det finns inget system som är självklart. Inget system är fulländat. Det har Rickard Nordin alldeles rätt i. Men vi måste på något sätt hitta ett system som gör att vi kan ha en säkerhet, så att företagen kan få el när de behöver det.

Anf. 93 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Larry Söder! Man konstaterar också att det helt enkelt blir dyrare för konsumenten. Det är beklagligt med dagens priser. Planerbart är ju inte bara ett eller flera kraftslag. Det finns andra sätt att lösa det på också.

Jag tänker avsluta lite positivt. Det Larry Söder sa var väldigt bra; vi är där vi är. Det är kanske inte meningsfullt att per definition peka finger. Vi behöver fokusera framåt. Vi har tillsammans skapat energipolitiken fram till 2019.

Larry Söder pratar om långsiktiga spelregler och annat. Min fråga till Kristdemokraterna och Larry Söder blir: Är man beredd att sätta sig ned vid förhandlingsbordet och lösa det här? Långsiktiga spelregler får vi inte med en rösts marginal i kammaren, oavsett åt vilket håll det är. Det behövs en bredd. Vi skapade en bredd först 2009 med Alliansen och sedan 2016 i en ännu bredare kontext. Är man beredd att sätta sig ned igen? Jag tror att ganska mycket av det här går att lösa, om man väljer att lägga konflikterna åt sidan och fokusera på de verkliga problemen.

Anf. 94 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Inte bara när det gäller elmarknaden utan i all politik, till exempel när det gäller bostadsmarknaden, hjälper det föga att tala om vem som har fel eller rätt, utan man ska se framåt. Jag är nog en vän av det. Vårt parti brukar alltid försöka prata med alla partier och försöka hitta möjliga lösningar, om det finns förutsättningar.

Precis som Rickard Nordin säger är jag här i Camilla Brodins frånvaro. Hon får svara närmare på om det är möjligt att hitta en gemensam lösning. Men medborgarna är nog ganska ointresserade av vem som hade fel från början. Man vill att det ska bli rätt i framtiden. Vi måste ha den inställningen.

Man kan alltid diskutera hur man ser på framtiden och om man ser lite olika saker. Jag ser till exempel att vi behöver alla kraftslag, det vill säga också kärnkraft. Andra ser att vi inte behöver det. Då får man bryta de ståndpunkterna mot varandra.

Anf. 95 ARMAN TEIMOURI (L):

Fru talman! I dag debatterar vi näringsutskottets betänkande NU21 *Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet*.

En klok och därmed effektiv energipolitik är ett viktigt medel i klimatarbetet men också för att stärka svensk konkurrenskraft. Energipolitiken lägger också grunden för den fortsatta utvecklingen av det svenska välfärdssamhället.

Fru talman! Jag tänker hålla ett förhållandevis kort anförande i dag. Till att börja med vill jag välkomna att regeringen har lagt fram en proposition för att implementera förändringarna i direktivet. Tyvärr har propositionen svagheter som till stor del går att spåra till regeringens avsteg från direktivets definitioner. Avstegen kommer att få konsekvenser om de inte åtgärdas.

Särskilt bekymmersamt är det att lagförslaget i regeringens proposition förstärker ottydligheten kring vem som bär det långsiktiga ansvaret för att elöverföringen i Sverige fungerar. Det är därför tveksamt om direktivet kommer att kunna anses vara implementerat.

Tekniskt kan man säga att direktivets systemfokus är avgörande. Det bör vara tydligt även i den svenska ellagen. Min kollega från Moderaterna, Carl-Oskar Bohlin, har förklarat detta väldigt tydligt. Man hade lätt kunnat åtgärda detta om man hade följt Liberalernas och Moderaternas gemensamma motion i frågan. Med några små tillägg i ellagen hade det varit löst. Det hade varit en lätt lösning, om viljan hade funnits hos fler partier.

Fru talman! Jag vill bara göra en kort utflykt i vår närhet. Rysslands invasion av Ukraina har påskyndat många delar i svensk och internationell politik. Vi ska exempelvis under en kommande punkt debattera betänkandet *Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi*. Och vi har diskuterat Natofrågan tidigare i veckan.

Något som finns med även i detta betänkande är den tredje elkabeln till Gotland. Jag hoppas att fler förstår vikten av det, med tanke på vad som händer i vår närhet. Svenska kraftnät har utvärderat hur Gotlands elförsörjning ska kunna tryggas och har landat i slutsatsen att en tredje elkabel behövs, men först 2030.

Fru talman! Det duger inte. Utvecklingen på elmarknaden under det senaste året och de dramatiska säkerhetsrelaterade händelserna i Europa innebär att det är ett helt nytt läge. Svenska kraftnät behöver så snart som möjligt återuppta arbetet med att projektera och färdigställa en tredje elkabel till Gotland. Det är av yttersta vikt med tanke på det som händer i vår närhet.

Fru talman! Jag står givetvis bakom Liberalernas alla reservationer, men för att spara tid yrkar jag bifall endast till reservation 3 om systemansvarig för distributions- och överföringssystem.

Anf. 96 LORENTZ TOVATT (MP):

Fru talman! Det var många olyckskorpar här inne. Det här blir lite av en parentes, men gnället om leveranssäkerhetsmål och leveranssäkerhet generellt är väldigt intressant.

Regeringen har faktiskt, bland annat som en följd av EU-krav, tagit fram en tillförlitlighetsnorm. Det är ungefär samma sak som ett leveranssäkerhetsmål. Det intressanta med just den är att vi, i motsats till vad man får höra i den här kammaren, anses ha ett så starkt och stabilt elsystem att EU sannolikt kommer att förbjuda oss att ha en effektreserv. Så bra är det svenska elsystemet i en internationell jämförelse och så vidare. Vi har alltså inte ett elsystem i fritt fall – tvärtom. Det svenska elsystemet är sannolikt det kanske mest stabila i världen.

Även själva elnäten är i ganska gott skick. Sedan behöver vi absolut investera mer där, bygga ut, rusta upp och så vidare.

Vi har också EU:s lägsta elpriser, bara så att vi för det till protokollet. Däremot har vi en situation med

låga priser i norra Sverige och betydligt högre priser i södra Sverige. Det är en utmaning. Det ska man inte sticka under stol med. Det är bland annat en följd av att vi inte har byggt ut elproduktionen i södra Sverige på länge och att gammal, dysfunktionell elproduktion har lagts ned.

Till den som är orolig för det här har jag ett tips: att sluta säga nej till ny vindkraft. Det är den elproduktion som kan byggas i närtid i södra Sverige. Framför allt Moderaterna har gjort det till någon typ av sport att säga nej till så mycket ny elproduktion som de bara kan.

Vi har sammanställt de senaste årens motstånd från Moderaterna och flera andra partier. Det är ett ganska samstämmigt motstånd från högerpartierna. Vi är uppe i 76 terawattimmar av nej tack till ny elproduktion i form av vindkraft. För den som inte greppar storheten i det är det alltså betydligt mer än vad all svensk kärnkraft levererar i dag, vilket ligger på ungefär 50.

Om man är orolig för priserna i södra Sverige ska man nog sluta upp med den metoden, med att säga nej till all ny elproduktion.

I motsats till högerpartiernas strategi att säga nej finns det de som väljer att titta framåt i stället och inte är nostalgiska. Jag vill särskilt lyfta fram det toppmöte som hålls i Danmark i dagarna. Danmark, Tyskland, Nederländerna och Belgien har tillsammans med EU-kommissionens chef samlats för att diskutera hur vi ska bryta beroendet av rysk energi och investera oss ur detta.

Det som statscheferna för dessa länder till slut har landat i, som de har kommunicerat och är väldigt stolta över är att man nu ska ta fram planer för att bygga 150 gigawatt havsbaserad vindkraft i Nordsjön. Bara för att förstå storheten har vi i dag 25 gigawatt havsvind över hela planeten. De ska alltså bygga enorma mängder havsbaserad vindkraft. Det motsvarar el för 200 miljoner hushåll. Det är ett otroligt stort kliv framåt för att frigöra Europa från de ryska bojorna och nå våra klimatmål. Detta är att titta framåt och ha en ambition att göra något positivt i stället för att fastna i det nostalgiska kärnkraftstjafset.

Jag tycker att det här är en bättre lösning att ha framöver. Sluta säga nej till vind och bygg i stället ut havsbaserad vindkraft! Det har också nytta för det vi diskuterar i dag, det vill säga nätet, hur systemet ska hänga ihop och så vidare.

Jag tycker att det i huvudsak finns många bra saker i regeringens proposition. Den hanterar de frågor som är viktiga för att systemet ska fungera och hänga ihop, till exempel stödtjänster och ökad kapacitet.

Jag vill uppehålla mig lite vid frågan om lagring. Den har redan varit ett hett ämne för diskussion under tidigare replikdueller.

Först och främst har en del felaktigheter sagts. När industrin nu tittar på att ställa om och gå från dagens fossila beroende till vätgas och fossilfrihet – helst av allt vill industrin ha förnybar vätgas, inte fossilfri – ser de möjligheten att få väldigt låga elpriser när det blåser mycket. Man kan hantera detta på två olika sätt. Det

finns elektrolysörer som producerar vätgas genom sådana modeller som tuggar dygnet runt, och det kommer vissa industrier att ha. Men vi vet att elektrolysertekniken utvecklas, och flera industrier kommer att välja flexibla elektrolysörer, vilket innebär att de helt enkelt kommer att producera när det blåser som mest.

Det är sådan flexibilitet som elmarknaden kommer att behöva när vi ställer om till hundra procent förnybar elproduktion. Därför kommer lagringsfrågor, egentligen oavsett om det handlar om vätgas, batterier, saltlagring, pumpkraft eller andra tekniker, att vara en nyckel.

Miljöpartiet har i regeringsställning drivit fram att en strategi för energilagring ska tas fram. Energimyndigheten har levererat den. Men efter att Miljöpartiet hoppade av regeringen har den tyvärr hamnat i en byrååda. Jag tycker att det nu är dags att ta den vidare. Vi måste göra verksamhet av detta och bygga ut kapaciteten för energilagring i Sverige. Regeringen bör därför anta en strategi för det här.

Med anledning av detta yrkar jag bifall till reservation 48. Jag står förstas bakom alla våra reservationer men för tids vinnande yrkar jag endast bifall till nummer 48.

Anf. 97 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Tack, Lorentz Tovatt, för anförandet!

Lorentz Tovatt talar om att vi ska ta oss ur de ryska bojorna. Problemet är dock att det är Lorentz Tovatt och hans partikollegor runt om i Europa som har varit med och slagit oss i dessa bojor.

Det stora gasbehovet är en konsekvens av den energipolitiska inriktning vi ser i många europeiska länder i dag. Man har ensidigt satsat på att bygga ut oplanerbar kraft, vilket får som konsekvens att man på kontinenten behöver balansera detta med gas. Och den är i de allra flesta fall rysk.

Jag tänkte uppehålla mig vid något annat. Lorentz Tovatt är en flitig twittrare. Apropå elpriser och kärnkraft twittrade han vidare ett inlägg som gjorde gällande att elen nu blev dyr på grund av att ett kärnkraftverk i Frankrike behövde gå ned för reparation. Lorentz Tovatt gör uppenbarligen kopplingen att driftsstoppad kärnkraft leder till höga elpriser. Därför vill jag fråga Lorentz Tovatt om han också är av uppfattningen att permanent stängd kärnkraft leder till varaktigt högre elpriser eller om permanent stängd kärnkraft inte har någon påverkan på elpriset.

Anf. 98 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Tack, Carl-Oskar Bohlin för frågan! Jag kan delvis instämma i Carl-Oskar Bohlins förtvivlan över hans eget parti i Tyskland. Det är Kristdemokraterna som har genomfört mycket av de senaste tio årens förändringar i Tyskland. Mitt parti i Tyskland har under de senaste 22–23 åren jobbat för att bygga ut det förnybara, vilket man har gjort väldigt effektivt. Man har lyckats väldigt bra med det.

Man kan dock inte riktigt dra ett likhetstecken däremellan. Fossil gas används framför allt inom värme-

och industrisektorerna i Tyskland. Den tyska regeringen, med Carl-Oskar Bohlin's eget parti i ledningen, har därigenom misslyckats. Man borde ha tittat på exempelvis Sverige och ställt om värmesektorn till värmepumpar och kraftvärme och ställt om industrin. Då hade man kommit mycket lindrigare undan nu.

När det gäller priset och kärnkraften har det varit väldigt många konstiga påståenden i debatten om det. Jag har inga problem med att erkänna att det påverkar prisbildningen på marginalen om man lägger ned kärnkraft i södra Sverige. Däremot kommer den stora prisökningen inte från det, utan den kom av att Putin ströp gasen. Det är helt uppenbart när man ser på hur det korrelerar och när prisökningen skedde.

Jag förstår dock inte varför det skulle hamna på min lott att säga att vi bör driva vidare reaktorer som varken är lönsamma eller lämpliga att driva vidare, som inte lever upp till de säkerhetskrav som vi har och som håller på att rosta sönder. Jag skulle aldrig kunna acceptera att vi fortsätter med sådan drift bara för att hålla priser nere.

Anf. 99 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Miljöpartiet representerar i debatten alltid någon form av Schrödingers kärnkraftsstängning. Ena dagen är det marknaden som har stängt kärnkraftverken, och andra dagen är det Miljöpartiet som förtjänstfullt har gjort detta när man satt i regeringen. Man har gjort det genom informell styrning av Vattenfall. Åsa Romson var mycket tydlig med att kärnkraftsreaktorer skulle stängas under mandatperioden. Vattenfall säger att det inte hade med olönsamhet i reaktorerna att göra, utan man gjorde det på grund av den effektskatt som regeringen hade höjt strax dessförinnan. Det var då man fattade beslutet.

Jag är den första att hålla med Lorentz Tovatt om att CDU i Tyskland har bedrivit en destruktiv energipolitik. Problemet är bara att de har bedrivit exakt samma energipolitik som Lorentz Tovatt bedriver i Sverige och som hans systerparti bedriver i Tyskland.

Det stämmer att en tredjedel av den europeiska gaskonsumtionen går till uppvärmning, och där finns mycket kvar att göra på kontinenten. Men under exempelvis 2021 använde Tyskland gas för att producera 89 terawattimmar el. År 2000 hade Tyskland 177 terawattimmar kärnkraftsproduktion i sin elmix. Om man hade behållit sin kärnkraft hade man inte behövt producera en enda kilowattimme med gas i dag.

Vi har en ordning där folk i dag går på knäna för att de inte har råd att betala sina elräkningar. Det har inget med Vladimir Putin att göra. Det är klart att det påverkar på marginalen. Men märk väl: Minns hur elpriserna var i december.

De var höga därför att det var kallt och vindstilla vid ett och samma tillfälle. Det är den typen av nyckfullheter som Miljöpartiet och dess gelikar på vänsterkanten vill cementera i svensk elproduktion, och det beklagar jag.

Anf. 100 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Tack, Carl-Oskar Bohlin, för replikskiftet!

Det är inte alls samma sak mellan Miljöpartiet och Kristdemokraterna i Tyskland. Tyskland har valt en väldigt snabb och aggressiv nedstängning av kärnkraften. Miljöpartiet har tillsammans med Carl-Oskar Bohlin's parti tidigare valt en successiv och planerad avveckling i ett system som saknar fossilt. Det är avgörande. Om jag hade suttit vid makten i Tyskland hade jag alltid prioriterat att fasa ut det fossila före kärnkraften. Vi har inte fossilt i vårt energisystem på samma sätt som Tyskland har.

Jag noterar att Carl-Oskar Bohlin väljer att inte respondera på det som jag pratade om i mitt anförande. Moderaterna har gjort det till en sport att säga nej till ny elproduktion i Sverige. Det handlar om 76 terawattimmar el. Det är betydligt mer än all kärnkraft i dag.

Det är det som Moderaterna nu har gjort till en sport att säga nej till på nationell nivå, regional nivå och lokal nivå. Det är ett väldigt hårt slag mot elkonsumenterna, oavsett om det är hushållen eller industrier.

Industrierna börjar bli väldigt oroliga. De förstår att det kan bli väldigt svårt att klara av i takt med att elbehovet ökar och vi har flera partier i Sveriges riksdag som konsekvent säger nej till ny elproduktion.

Det är väldigt märkligt att Moderaterna, som säger sig vara ett parti för företagare, industriintressen och hushållens energipriser, nu konsekvent motarbetar det enklaste och snabbaste sättet att få ned priserna.

Nästa gång Carl-Oskar Bohlin får chansen att stå här får han gärna bemöta det.

Anf. 101 MATTIAS BÄCKSTRÖM
JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Lorentz Tovatt försöker måla upp en bild av en fantastisk utveckling som han är tämligen stolt över. Min uppfattning, som jag tror att många andra delar, är att det är en utveckling som förskräcker.

Vi kan se vart den förda energipolitiken har fört oss. Vi har fått uppleva de högsta elpriserna någonsin när det inte är svensk kärnkraft som sätter priset på el i södra Sverige utan i stället rysk gas då vi inte har tillräckligt med elproduktion i de elprisområdena i de södra delarna.

Vi kan numera producera el med olja återkommande. Det är inte för att det effektmässigt behövs utan för att det är lönsamt. Man har gjort det lönsamt. Vi har en effektbalans där vi kan se från stamnätsoperatören att vi inte klarar oss med den elproduktion vi har i Sverige när behovet är som störst, vilket vi i praktiken har gjort sedan 70-talet i Sverige.

Det är så dålig driftssäkerhet att man från stamnätsoperatören behöver upprätta driftssäkerhetsprognoser nu även sommartid. Det började man efter stängningen av Ringhals 1. Det är någonting som man aldrig någonsin tidigare gjort i Sverige.

Vi kan se att man har fått reglera ned elproduktion för att det är för dåligt med svängmassa. Det är för

dålig stabilitet i kraftsystemet där vi inte har tillräckligt med reaktiv effekt och svängmassa. Det är en följd av den förda politiken.

Det som Miljöpartiet lyft fram som en del av lösningen är att vi ska göra vindkraft planerbar. Vi förlorar nästan två tredjedelar av energin. Man har en miljöpartistisk produktionsapparat där man får stoppa in 3 kilowattimmar el för att få ut 1 kilowattimme i andra änden.

Tittar vi runt om i världen på vilka länder som har lyckats med att bli fossilfria är det framför allt Sverige och Frankrike med perioder på nästan tio år för att gå från fossilt till att vara fossilfria.

Fru talman! Det jag undrar är om Lorentz Tovatt kan peka ut något annat land som har lyckats ställa om med de förnybara tankarna för att bli fossilfria. Eller stannar det vid att det är miljöpartistiska fantasier?

Anf. 102 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Tack, Mattias Bäckström Johansson!

Det finns väldigt många länder som har mer eller mindre helt förnybara elsystem. Det finns dessutom väldigt många som inom en ganska snar framtid kommer att ha det, som Danmark för att ta ett exempel.

Jag trodde att Mattias Bäckström Johansson hade bättre koll på vätgasen, men det verkar han inte ha. Det är väldigt få som förespråkar att vi ska producera el som vi sedan gör vätgas av och som vi sedan gör till el igen för att använda på nätet. Det är nog nästan ingen som förespråkar det.

På sin höjd kan man tänka sig att vissa för fram det som en metod för att i enskilda väldigt extrema effektsituationer kunna stabilisera nätet. Det tycker jag låter som en alldeles utmärkt idé om man jämför med det alternativ vi har i dag, som sjukt nog är att elda olja.

Det har kul att alla partier pratar om Karlshamnsverket. Det är inget parti förutom mitt parti och kanske något enskilda till som har drivit att man ska förbjuda det att elda just med olja.

Poängen med vätgasen är att den är flexibel i användningen hos industrin. Det är industrin som levererar flexibilitetstjänsten. När det är dåligt tryck i vinden och när solen inte skiner kan man reglera ned en del av produktionen och därmed släppa på den kapaciteten till några andra. Det är så tanken är bakom vätgas.

Sedan har vi alla de andra lagringsmetoderna som jag har nämnt tidigare. De kan också handla om att skicka ut el på nätet, batterier, pumpkraft och så vidare. Det finns alla möjligheter i världen. Mattias Bäckström Johansson behöver inte oroas sig.

Anf. 103 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att de allra flesta oroar sig när de ser vad det har lett till med de elpriser som vi har i södra Sverige. Det är en direkt koppling till att vi har en marginalprissättning där det är det sista kraftslaget som kommer in som sätter priset på el. Det är inte kärnkraft längre för södra Sverige utan det är kolkraft och

rysk naturgas som har kommit in och som är den sista produktionskällan som sätter priset.

Det är lite intressant att ledamoten hänvisar till Danmark. Där har vi kolkraft som har en högre grad av fossil kraftproduktion än vad vi har i Sverige. Vi bör vara stolta över den historiska utveckling som vi haft i Sverige. Vi är ett av få länder som gått från en relativt hög andel fossil produktion till att vara fossilfria under mer eller mindre en tioårsperiod. Det saknar motstycke runt om i världen.

Det som är problemet är att komma ifrån bristen med sol och vind. De har en roll att spela, och vi har vattenkraft som också kan reglera det. Men man måste också inse att det finns en bortre begränsning. Vi måste kunna producera el när vi behöver den.

Det är absolut så att vissa delar av industrin kan ha vätgas i industriella processer. Men då kan vi inte heller bygga ut den så mycket som helst. Det som behövs i andra änden är att bygga ut elnäten i sådana fall. Det innebär att vi kommer att bygga ut enormt mycket infrastruktur som inte kommer att användas under särskilt många timmar.

Det läggs också på bördan för den som är slutkonsument. Det handlar inte bara om den energi som ska levereras. Man betalar också för elnäten. Där tror jag att de flesta kan känna igen sig om man tittar på elnätsräkningarna. Det har inte direkt blivit billigare de senaste åren.

Med den politik som Miljöpartiet och Lorentz Tovatt förordar kommer vi att ytterligare mångdubbla de investeringarna i elnät. Vi kan redan i dag se i systemutvecklingsplaner att man flaggar för ordentliga höjningar av kostnaden för överföring.

Det gör sammantaget att vi måste ha en politik för både produktion och distribution för att se till att vi har den lägsta möjliga kostnaden för slutkonsument. Det kommer vi inte att få med den typen av fantasier som Miljöpartiet och Lorentz Tovatt ägnar sig åt.

Anf. 104 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Det är så otroligt roligt att partier som alltid har sagt att de är teknikoptimister av olika slag har blivit så otroligt pessimistiska när det gäller all ny teknik. Det spelar ingen roll. Ingen av de globala megatrenderna spelar någon som helst roll för Sverige tydligen.

Investeringarna i elektrolysörer går upp tusenfaldigt, och batterierna rasar i kostnad globalt. Allt det verkar tydligen inte existera i Sverigedemokraternas värld trots att i princip hela världen har pekat ut en riktning mot det hållet existerar det tydligen inte.

Jag erkänner direkt att mitt system kommer att vara billigt i produktion och dyrare i distribution. Problemet är att Mattias Bäckström Johanssons politik innebär att det blir en mycket dyrare produktion. I slutändan kommer det inte att vara en jättestor skillnad i själva priset.

Vad gäller elnäten kommer de att byggas ut. Det har vi samsyn kring i den här kammaren. Jag tror att vi på sikt snarare kommer att bygga fler vätgaspipelines.

Det är billigare att bygga och skapar inte lika mycket lokalt motstånd och så vidare.

Det är praktiskt nog så att man kan jämföra med sina grannländer. Låt oss ta de andra två länderna. Vi har Norge, som har 100 procent förnybar elproduktion, vilket Mattias Bäckström Johansson inte ens tror är möjligt. Där har vi ett exempel, och Norge har dessutom de lägsta elpriserna i Europa.

Sedan har vi Finland, som har valt Mattias Bäckström Johanssons väg. Hur ser det ut för Finland i dag? De har skandal efter skandal med sina otroligt dysfunktionella kärnkraftverk. De har behövt stoppa det senaste projektet för att det är så mycket rysk inblandning i det. De har dyr el, och de har ett enormt importbehov från Sverige och från Ryssland. De har importerat enorma mängder el från Ryssland.

Detta är den politik som Sverigedemokraterna vill ha i Sverige. Man säger nej till det förnybara och tittar bara på kärnkraft. Det låter man bara rulla på. Man tror att det ska ske nu, men det kommer att ske långt in i framtiden.

Anf. 105 MONICA HAIDER (S):

Fru talman! I dag debatterar vi betänkande NU21 *Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet*, som innebär ändringar i ellagen och ytterligare fem lagar. Dessutom finns fyra följdmotioner men också en himla massa motioner från den allmänna motionstiden om allt från elmarknadsöversyn till teknikval vid byggande av ledningar.

Jag yrkar avslag på alla motioner och bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Fru talman! Ändringarna i lagarna syftar till att genomföra EU:s elmarknadsdirektiv i de delar som gäller nätverksamhet i den svenska lagstiftningen. Direktivet syftar till att anpassa elmarknaden till de nya förutsättningar som en mer decentraliserad produktion av el från förnybara källor och utfasning av fossila bränslen innebär.

Ändringar i ellagen innebär bland annat att när en intäktsram bestäms ska hänsyn tas till i vilken utsträckning man använder flexibilitetstjänster och förbättrar effektiviteten. Till följd av det här ska även en skyldighet råda för distributionsnätsföretagen att ta fram specifikationer för detta om företaget anskaffar standardiserade produkter för dylika tjänster.

Distributionsnätsföretagen ska också ta fram en plan för hur nätverksamheten ska utvecklas. Detta har flera redan gjort, men det tydliggörs nu i lagstiftningen.

Elanvändare ska i vissa fall kunna ansluta mikroproduktionsanläggningar till elnätet utan att betala någon nätagift för inmatning, och kravet på att en mikroproducent ska vara nettoanvändare av el för att undantas från nätagiften för inmatningen av el på elnätet tas bort.

Ändringarna föreslås gälla redan från den 1 juli i år. Och det är välkomna förslag, flera av dem.

Betänkandet handlar också om stödtjänster, samarbete och informationsutbyte, om vad som är tillåtet för

ett nätföretag och om användning av flexibilitetstjänster. Det är mycket av det som är i aktuellt i den svenska debatten vad det gäller energifrågan. Vi har givetvis redan hört mycket om detta – det som betänkandet handlar om – här i dag.

Fru talman! Så sent som 2018 överlämnade regeringen en proposition om energipolitikens inriktning i linje med energiöverenskommelsen. I budgetpropositionen för 2022 konstaterar regeringen att energipolitikens inriktning ligger fast och att den syftar till att förena försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet. Regeringen anger att den fortsätter med arbetet med att nå de riksdagsbundna energipolitiska målen.

Vi vet ju alla i dag vad som hände med energiöverenskommelsen, men det är de här målen vi har att förhålla oss till. Och våra företag behöver stabilitet och långsiktighet i en föränderlig värld. Samtidigt behöver energipolitiken utvecklas och ta höjd för en kraftig ökning av elbehovet genom olika åtgärder, bland annat effektiv användning, ny infrastruktur och säkrad tillförsel.

Sverige har inlett ett skifte med betydande elektrifiering av transporter, industri och andra verksamheter. En framgångsrik elektrifiering är avgörande för nettollutsläpp 2045. Detta gör Sverige konkurrenskraftigt.

Därför har regeringen tagit fram en nationell strategi för elektrifiering – en trygg, konkurrenskraftig och hållbar elförsörjning för den historiska klimatomställning som vi ser framför oss. Elektrifieringsstrategins tolv punkter lägger grunden för ett intensifierat arbete med 67 åtgärder som ska genomföras under de närmaste tre åren.

En ny elektrifieringsvåg har inletts. Omfattningen av denna kan faktiskt jämföras med den elektrifiering av samhället som den omfattande utbyggnad av elsystemet som skedde under 1900-talet genom utbyggnad av vattenkraft, kärnkraft och Sveriges högspänningsnät innebar.

Det är en elektrifiering som innebär stora möjligheter för Sverige men givetvis också stora utmaningar. Den skapar arbetstillfällen och en hållbar regional utveckling i hela landet. Arbetet med strategin har visat på initiativkraft i olika delar av landet, och viktiga regionala kraftsamlingar pågår kopplat till elförsörjning för att möjliggöra den elektrifiering som vi ser framför oss.

Fru talman! Det arbete vi ser i till exempel Göteborg, Boden och Malmberget banar verkligen väg för minskade klimatutsläpp, vilket gör den utmaning som vi är mitt i och har framför oss ännu större. Det innebär ett nytt läge för hela elsystemet, som går från ett förvaltande system till en expansiv fas.

Utbyggnadstakten för transmissionsnätet ökar redan dramatiskt, med en tredubbling av investeringarna framöver jämfört med tidigare år. Även elproduktionsmixen förändras, vilket påverkar balanshållningen i systemet.

En snabb utbyggnad av vindkraft förväntas de närmaste åren. Här behöver vi utveckla lagringen, så att vi har el när vi behöver den. Vätgas kan vara en del av lösningen. Mycket arbete med det här pågår runt om i landet. Detta arbete stöder vi givetvis och behöver fortsatt stödja, för det blir extra viktigt när vi fortsätter att bygga ut det förnybara.

Energieffektivisering och effektivare användning av befintlig infrastruktur kan underlätta elektrifieringen men också dra nytta av digitaliseringen på området.

Hur gör vi smarta elnät och smart användning av el så att den finns när den behövs och där den behövs? Svaret den frågan finns bland annat i elektrifieringsstrategin i alla dess delar. Det är väldigt mycket som behöver göras, som vi har hört här i talarstolen i dag. Ska vi klara omställningen behöver vi alla förstå vad det är som behöver göras. Effektivare insatser krävs på en nivå där alla bidrar.

Aktörer i såväl offentlig som privat sektor behöver bidra och dra åt samma håll. Ett konstruktivt samarbete där alla bidrar utifrån sina ansvarsområden kommer att vara avgörande för att vi ska kunna nå målbilden.

Det vi också ser i dag är hur kriget i Ukraina påverkar oss i ett Europa som är beroende av rysk olja och gas. Detta har kraftigt påverkat el- och energipriserna i Europa och, givetvis, i Sverige. Det gör att omställningen verkligen behöver intensifieras och påskyndas. Vi behöver göra det både för klimatets skull och för Europas osunda beroende av rysk olja och gas. (Applåder)

Anf. 106 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Att den här debatten handlar om elnät är nog svårt att tro med tanke på de replikskiften som har varit, men jag tänkte hålla mig till ämnet – precis som jag tycker att Monica Haider så förtjänstfullt gjorde i sitt anförande. Detta är nämligen helt avgörande om vi ska klara resten av de här utmaningarna.

En av de stora utmaningarna vi har är lokal acceptans. Det är faktiskt också helt avgörande för att slippa överklaganden, för att få smidiga processer och för att saker och ting ska gå snabbare – helt enkelt i den takt som verkligen behövs. Här har Centerpartiet lagt fram ett antal förslag, och jag tänkte nämna två av dem. Det ena är att vi i högre grad ska poängtera nyttjandet av marksnål teknik, och det andra handlar om ersättning till närboende – och också om en reformerad ersättning till markägare som i dag får sin mark beslagtagen, det vill säga exproprierad.

Jag är lite nyfiken, Monica Haider: Vad är Socialdemokraterna beredda att göra för att öka den lokala acceptansen för elnätsutbyggnaden?

Anf. 107 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! När Rickard Nordin pratar om marksnål teknik utgår jag ifrån att han menar att man ska gräva ned kablarna i marken. Det är väl det man hör mest när man är ute och träffar personer som drabbas av en ledning på sin mark.

Alla nätföretag är väldigt överens om att det är dyrt och inte tekniksmart att gräva ned kablarna i marken. Det är bättre att de hänger i luften, för man har kortare ledtider när det händer någonting och så vidare. Frågan är alltså ganska svår, tycker jag, och det tror jag att de flesta tycker. Det låter ju väldigt enkelt att säga att vi ska gräva ned kablarna, men så enkelt är det inte när man lyssnar på dem som är insatta i detta och som verkligen kan det här med teknik och vad det innebär.

Vad gäller ersättning till närboende eller till dem som drabbas av elledningen på sin egen mark får Rickard Nordin gärna utveckla det lite och berätta vad det är Centerpartiet vill. Det var väl också det han ville få göra, utgår jag ifrån. Det är inte så länge sedan som vi ändrade i ersättningsfrågan så att man faktiskt får 125 procent av markvärdet när man får en ledning på sin mark, men det är mycket möjligt att det finns andra sätt att ersätta de personer som drabbas av en elledning på sin mark.

Anf. 108 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! I mitt anförande sa jag faktiskt ett antal saker. Det handlar inte bara om att gräva ned ledningar, även om det ibland kan vara ett alternativ.

Det går till exempel att nyttja befintliga ledningsgator – ibland kan man bredda dem något, och då har man nyttjat redan beslagtagna mark. Det kan handla om att man höjer stolparna och helt enkelt får upp det på ytterligare en nivå. Det kan vara att man sätter mer högspänningslinor och använder smartare teknik som till exempel gör att man kan titta på hur vädret är och hur mycket ledningarna hänger ned.

Det finns ett antal sådana saker som gör att man kan öka kapaciteten ganska mycket utan att behöva ta speciellt mycket mer mark i anspråk. Det handlar alltså inte bara om att gräva ned. Därför kvarstår egentligen frågan om Socialdemokraterna är villiga att ha en ökad styrning på det här området.

När det kommer till lokala ersättningar var det min förhoppning att Socialdemokraterna var beredda att mycket tydligare titta på det. Jag berättar självklart gärna vad Centerpartiet tycker, alla dagar i veckan. Det handlar exempelvis om att de som är närboende i dag inte får någonting. Titta på vårt grannland Finland, där det går dubbelt så snabbt att bygga elnät! Där får du som närboende ersättning, för du blir de facto påverkad även om det inte är din mark som det byggs på.

Vi vill ju också se att man i högre grad har till exempel arrendemodeller, på samma sätt som när det byggs en vindkraftspark. Då är markägarna oftast väldigt glada, för de får en stabil ersättning över ganska lång tid för en alternativ markanvändning. Så sker inte när det byggs elnät, utan då får man sin mark beslagtagen för all framtid. Ja, du får ersättning, men det är ju ganska liten tröst om du vill lämna över din mark till dina barn – och kanske barnbarn – framöver. Marken är inte längre din och går inte att bruka.

Många hade gladeligen arrenderat ut sin mark till en skälig ersättning, för att sedan få tillbaka sin mark den dagen då elnätet av någon anledning inte längre

behövs, kanske för att systemet ser annorlunda ut – det vet vi ju inte i dag. Det vore en väsentlig skillnad mot dagens system.

Frågan är alltså: Finns det något som S kan tänka sig att titta på?

Anf. 109 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt vad Rickard Nordin menar med ökad styrning – om han tycker att det är vi i politiken som ska bestämma vilken teknik som ska användas när man bygger elledningar och peka ut det. Det är inte riktigt den modell vi brukar använda oss av i Sverige, alltså att politikerna säger att man ska gräva markkabel, bygga högre stolpar eller någonting sådant, utan det brukar vi överlåta till dem som är experter.

Givetvis ska det var möjligt och tillåtet att göra olika teknikval när man bygger ledningar. Det är också ett av uppdragen i elektrifieringsstrategin, det vill säga att tydliggöra vilka tekniker som kan användas vid olika spänningsnivåer i nätet. Det är en av de 67 punkterna i elektrifieringsstrategin.

När det gäller olika arrendemodeller skulle jag personligen vara mycket attraherad av att titta på hur vi skulle kunna lösa problemen med att människor faktiskt inte vill ha ledningar på sin mark. Det är nämligen ett stort problem. Vi behöver titta på allt som gör att det blir lättare att bygga ut vårt elsystem så att det fungerar.

Jag bor själv på en fastighet där min morsa och farsa fick pengar när Barsebäckledningen byggdes för ett antal år sedan. Precis som Rickard Nordin säger får inte jag några pengar för det. Sedan är det ju så att man kan nyttja marken; man kan odla julgranar eller något sådant på den. Det gör inte jag, men det får man göra. Man får alltså fortsätta nyttja marken – man får jaga på den och så vidare – så den är inte borta på något sätt. Men det är klart: Du kan inte fortsätta att bruka skogen på den.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 18 Ursprungsgarantier – genomförande av det omarbetade förnybartdirektivet

Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU17
Ursprungsgarantier – genomförande av det omarbetade förnybartdirektivet (prop. 2021/22:147)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 19 Kommissionens meddelande om gemensamma europeiska åtgärder för säkrare och mer hållbar energi

Näringsutskottets utlåtande 2021/22:NU24
Kommissionens meddelande om gemensamma europeiska åtgärder för säkrare och mer hållbar energi (COM(2022) 108)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 20 Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi

Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU27
Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi
föredrogs.

Anf. 110 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Vi står här i dag och diskuterar ett mycket angeläget ämne, nämligen vikten av att Europa så snart som det bara är möjligt gör sig oberoende av rysk fossil energi.

Jag är mycket glad att utskottet har kommit samman och enats om ett gemensamt förslag till tillkännagivande om att regeringen måste driva den här frågan hårdare, på EU-nivå och på den nationella nivån, för att Sverige och Europa ska kunna ta sig ur beroendet av rysk fossil energi. Men låt oss rekapitulera vad det egentligen är som har gjort att vi har hamnat i den här situationen!

Fru talman! En stor del av europeisk energiomställning har tyvärr cementerat Europas beroende av rysk gas. Vi är många som under lång tid har varnat för att Europa i och med detta har iklätt sig en säkerhetspolitisk strypsnara. Det är bara ett eller kanske ett och ett halvt år sedan som en majoritet, ledd av borgerliga partier, i riksdagens EU-nämnd sa åt den dåvarande regeringen, bestående av Socialdemokraterna och Miljöpartiet, att göra allt den kunde för att stoppa Nord Stream 2. Ändå valde regeringen att gå vidare med, och säga ja till, Nord Stream 2.

Vi kan konstatera att Europa i dag använder ungefär 150 miljarder kubikmeter rysk gas varje år. Det bidrar naturligtvis till att finansiera Ryssland som stat och därmed också det fruktansvärda anfallskrig som just nu bedrivs gentemot Ukraina.

Problemet för Europas del är att det inte är lätt att ta sig ur det här beroendet på kort sikt. Det är många politiska missgrepp under lång tid som har begåtts och som har försatt oss i den här situationen.

Jag nämnde tidigare, fru talman, att Tyskland år 2000 hade en elproduktion från sina kärnkraftverk som uppgick till 170 terawattimmar per år. År 2020 uppgick den tyska elproduktionen från gas till 89 terawattimmar per år. Ändå har Tyskland under den här

perioden fortsatt att lägga ned sin kärnkraft. Det planerade målet att lägga ned kärnkraften fullt ut till slutet av 2022 ser ut att kvarstå. Om Tyskland hade behållit den kärnkraft man hade i början av 2000-talet hade man inte behövt använda gas till elproduktion.

Men Tyskland har valt en väg som har varit förödande. Man har lagt nästan 5 000 miljarder kronor på den så kallade Energiewende, där man ensidigt har byggt ut oplanerbar kraft och som en konsekvens av detta har man behövt använda gas som balanskraft. Den svenska regeringen, ledd av Socialdemokraterna och Miljöpartiet, tycks ha sett detta som en färdplan snarare än som ett avskräckande exempel, för vi har gjort samma sak.

Vi har lagt ned vår kärnkraft i det här landet, och vi ska naturligtvis tacka vår vattenkraft för att vi inte har behövt bygga gasturbiner i Sverige. Men det har i högre grad gjort oss importberoende. Det är allt vanligare att det är priset på rysk gas som också sätter elpriset i Sverige, eftersom vi har marginalprissättning på el. Detta har naturligtvis drabbat enskilda hushåll i Sverige. Det märks framför allt i södra Sverige, som i dag många gånger har tio gånger högre elpriser än norra Sverige.

Exponeringen mot rysk gas som prissättande enhet för svensk el är en konsekvens av att vi har lagt ned vår planerbara elproduktion. Den är en konsekvens av att vi har 5 000 megawatt, mindre planerbar elproduktion nu än för 25 år sedan. Den är en konsekvens av att vi har en regering som har lagt ned kärnkraft. Detta, fru talman, är beklagligt, och det har bidragit till att försätta oss i en mer utsatt position än vi annars hade befunnit oss i.

Man ska dock komma ihåg att det direkta beroendet av rysk fossil energi i Sverige är förhållandevis lågt. Men det hade kunnat vara ännu lägre om inte regeringen år 2019 hade sagt nej till en ansökan om att binda ihop LNG-terminalen i Göteborg, en terminal för att ta emot flytande gas per fartyg, med det sydsvenska gasnätet. Hade man gjort detta hade det funnits ett alternativt sätt att mata det sydsvenska gasnätet, och då hade vi kunnat välja leverantörer från andra länder på ett mycket enklare sätt.

I dag sitter vi fast i det prekära problemet att vi inte vet hur många ryska gasatomer det kommer genom pipelinen från Danmark, helt enkelt därför att den är uppblandad med dansk gas. Det är också en konsekvens av hur den danska gasutvinningen ser ut. Nu kan vi hoppas att det på lite längre sikt blir så att Danmark åter blir självförsörjande på gas. Det kommer då att leda till att den svenska gasen blir till 100 procent dansk. Men vi hade inte behövt vara i den här situationen om regeringen inte år 2019 hade sagt nej till ansökan om att knyta ihop LNG-terminalen i Göteborg med det sydsvenska gasnätet.

Fru talman! På det hela taget är det tråkigt att se att Europa under lång tid har iklätt sig den säkerhetspolitiska strypsnara som Ryssland just nu har lagt på det europeiska samarbetet. Med detta sagt måste vi vidta alla åtgärder vi kan för att så snart som möjligt ta oss

ur detta beroende och också vara tydliga i den slutsats som måste komma ur detta, nämligen att det är av stor vikt att vara självförsörjande när det kommer till elproduktion.

Det är av stor vikt att kunna styra tillgången i sin egen elproduktion. Gör man inte det blir man beroende av någon annans elproduktion. I det här fallet är det ju ofta Tyskland eller andra omkringliggande länder som behöver använda rysk gas som balanskraft.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Anf. 111 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Den 24 februari i år inleddes Rysslands olagliga, orättfärdiga och provocerade anfallskrig mot Ukraina. Det är en svart dag i Europas historia.

Sverige har sedan dag ett stått på Ukrainas och det ukrainska folkets sida. Vi har fattat unika beslut om att bistå inte bara med pengar utan också med vapen och krigsmateriel. Civilsamhället har mobiliserat för att kunna ta emot och hjälpa. Svenska företag har i stor utsträckning lämnat Ryssland och avbrutit alla affärsförbindelser, och Sveriges regering driver på för hårda och effektiva sanktioner på EU-nivå också när det gäller rysk energi, som är ämnet för den här debatten.

Hittills har EU i enighet fattat beslut om fem sanktionspaket. Det andra innehöll ett förbud av försäljning, leverans, överföring och export till Ryssland av specifika varor och tekniker inom oljeraffinering. Den fjärde omfattade bland annat ett förbud mot nya investeringar i den ryska energisektorn. Det femte, som antogs den 8 april, innebär ett förbud mot att från den 9 april teckna nya avtal om import från Ryssland av kol och andra fossila bränslen.

Att dessa sanktioner antas på EU-nivå har ett stort värde, inte minst eftersom gemensamma sanktioner ger betydligt större effekt. Inget enskilt land kan åstadkomma vad 27 länder kan åstadkomma tillsammans.

Omfattningen på sanktionspaketet och hastigheten och enigheten hos EU:s 27 medlemsländer är också historisk, men den går inte att ta för given. Förhandlingar är alltid en balansgång, och varje land måste vid varje tillfälle förmå att ta ansvar för slutresultat och helhet.

Det senaste sanktionspaketet, som presenterades den 4 maj, är ännu inte beslutat. Paketet innehåller förslag om en infasning av sanktioner mot import av rysk olja. Kommissionen vill avveckla utbudet av rysk råolja inom sex månader och raffinerade produkter i slutet på året. En självklar första prioritering för alla borde nu vara att få det sjätte sanktionspaketet på plats och att därefter driva på för ett sjunde.

Ukraina behöver och förtjänar ett EU som är starkt enigt och uthålligt. Vår uppgift är att bidra.

Fru talman! Det svenska engagemanget och stödet för Ukraina är stort, och det är lätt att sympatisera med viljan att göra mer. Men det är också viktigt att göra rätt.

Sanktioner ska vara effektiva och träffa rätt. De ska slå mot Ryssland och den ryska statskassan. De ska inte vara slag i luften eller drabba europeiska eller

svenska företag och hushåll mest. Varje ineffektiv sanktion som träffar fel bidrar till att stärka Ryssland. Det gör att frågan om sanktioner är svår och komplex.

Om man begränsar sig till att titta på frågan om sanktioner på energiområdet kan man konstatera att Sverige i dagsläget saknar lagrum för unilaterala sanktioner. Att skapa lagrum är givetvis möjligt, men det inte gjort i en handvändning. Om flera länder väljer att införa unilaterala sanktioner måste det vägas mot risken att det försvårar för EU-gemensamma sanktioner.

Man kan också konstatera att Sveriges direktimport av rysk energi är liten. Det indirekta beroendet är större eftersom Sverige är en del av en global energimarknad för både naturgas och olja, där Ryssland har betydande andelar. Exakt hur stor den indirekta importen är går inte att säga eftersom det med dagens system inte går att spåra den fossila energins geografiska ursprung. I tank och ledning är den uppblandad. Ett system för ursprungsmärkning av fossil energi i likhet med det som finns för förnybar energi är därför önskvärt, men det måste göras minst på EU-nivå för att ha någon effekt, något som har lyfts av Sveriges energiminister i EU-förhandlingarna.

Fru talman! Frågan om sanktioner har också säkerhetspolitisk bäring oavsett om det är i form av unilaterala sanktioner eller om det är i form av EU-gemensamma sanktioner. Att behandla frågan i form av utskottsinitiativ är därför en utmaning och inte självklart det bästa alternativet. Det är därför glädjande att utskottsbehandlingen har landat i ett enigt, seriöst och väl avvägt yttrande, som tar sin utgångspunkt i vad som är praktiskt och juridiskt möjligt och lämpligt.

Utskottet vill för det första understryka vikten av att regeringen fortsätter att tydligt och med kraft driva linjen i EU att det europeiska beroendet av rysk energi, inte minst fossil energi, snarast praktiskt möjligt ska upphöra.

För det andra anser utskottet att det saknas transparens och möjlighet att spåra fossil energi så att konsumenterna och företag kan göra aktiva val och exempelvis välja bort rysk energi. Vi välkomnar därför det initiativ som tagits från regeringen för att driva på EU att ta fram ett regelverk för ursprungsmärkning.

För det tredje uppmanar utskottet regeringen att fortsätta att vidta åtgärder så att Sverige upphör med import av rysk energi när det är möjligt, inte minst fossila bränslen som naturgas och olja. Enligt utskottet finns det flera skäl för detta. Inte minst handlar det om att stärka Sveriges försörjningstrygghet och om att visa solidaritet med den ukrainska befolkningen.

Regeringen bör också fortsätta att uppmärksamma och samordna frivilliga initiativ.

Avslutningsvis, fru talman, kan det noteras att regeringen tydligt har uttryckt att man är helt enig med riksdagen kring dessa punkter. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 112 MATTIAS BÄCKSTRÖM
JOHANSSON (SD):

Fru talman! Efter bland annat ett utskottsinitiativ från Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna har utskottet tagit initiativ till ett förslag om tillkännagivande till regeringen om Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi. Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Sverige har under lång tid minskat sitt beroende av fossil energi. Det är framför allt satsningar på storskalig utbyggnad av vattenkraft, kärnkraft och bioenergi som har möjliggjort detta. I närtid finns även lovande projekt för att minska den användning av exempelvis kol som vi har inom järn- och stålindustrin. Dessutom pågår en elektrifiering i transportsektorn, där vi håller på att fasa ut de sista delarna av vårt fossila beroende.

Detta är en utveckling som i stort saknar motstycke i många andra länder i Europa. En stor del av deras energitillförsel är fortfarande fossilbaserad, och de har ett stort beroende av import från andra länder. I betänkandet kan vi se uppgifter från kommissionen som gör gällande att närmare 40 procent av gasen som används i Europa kommer från Ryssland. Tidigare har Ryssland även stått för ungefär 27 procent av den olja som importeras och 46 procent av det kol som importeras till Europa.

Det är en import som bygger och har byggt upp en stor andel av den ryska ekonomin. Detta borde vara tillräckligt för att enskilda länder på rent säkerhetspolitiska grunder ska se över sin energiförsörjning. Men frågan har givetvis blivit än mer akut efter invasionen av Ukraina den 24 februari. Därför är det ett styrkebevis att det är ett enhälligt utskott som understryker vikten av att regeringen fortsätter det arbete som sker på EU-nivå och att man snarast praktiskt möjligt ska fasa ut beroendet av rysk energi. De redan beslutade sanktionerna har inneburit en påtaglig effekt, men det behöver uppenbart göras mer för att se till att det fossila beroendet försvinner. Och vi behöver insatser även på svensk nivå.

Sverigedemokraterna har återkommande påtalat risken med att öka beroendet av rysk energi och hur en destruktiv europeisk energipolitik stärkt det ryska inflytandet över grundläggande samhällsfunktioner. Vi har till exempel motsatt oss, när det har varit uppe, Nord Stream 1 och 2 och de gasledningar och den infrastruktur som man försökt använda sig av på exempelvis Gotland, som skulle ha inneburit stora problem för svenskt vidkommande.

Det är problematiskt att en av få åtgärder som under mandatperioden hade kunnat trycka tillbaka rysk naturgas i våra gasledningar har varit en av de åtgärder som Socialdemokraterna och Miljöpartiet har motsatt sig. Det handlar om att förbinda LNG-terminalen i Göteborg med det svenska gasnätet. Där hade vi kunnat se till att få en inmatningspunkt som hade kunnat trycka tillbaka den ryska naturgasen.

Trots att vi redan i dag har en i praktiken fossilfri elproduktion har regeringen benämnt de höga elpriserna som just Putinpriser – något som stämmer utifrån

att elmarknaden sätter priset på marginalen. Man lyfter däremot inte det faktum att vi i dag i högre grad är beroende av våra grannländers elproduktion då vi inte har tillräckligt med produktion i våra två södra elprisområden, SE3 och SE4, efter att vi har lagt ned kärnkraften. Det är nu i stället rysk naturgas och kolkraft som sätter priset på el.

Det finns mycket som man kan anklaga Putin för, men det finns också ett stort politiskt ansvar att utkräva för de beslut som har tagits i Sverige. Vi har fått ett ökat beroende av våra grannländer.

Man kan bredda blicken och kolla hur det är runt om i Europa i stället. Miljörörelser runt om i Europa har agerat nyttiga idioter i samma avseende. Det finns uppgifter om att Gazprom till exempel har varit med och finansierat kampanjer för miljörörelser som handlar om att lägga ned kärnkraft i både Tyskland och Belgien. Det är något som direkt skulle gynna Rysslands intressen och som inte minst problematiserades av Trump. Han har uppenbart fått helt rätt i sak. Vi ser ju konsekvenserna med det ökade gasberoende som dessa länder har fått.

I Sverige har det även varit besvärande att Vattenfall har varit det enda bolag i väst som velat licensiera kärnbränsle åt amerikanskbyggda reaktorer, någonting som skulle öppna för att man då skulle kunna sälja till alla motsvarande tryckvattenreaktorer runt om i hela världen. Det är en fråga som Sverigedemokraterna och jag återkommande har lyft i denna kammare, men även i frågor och interpellationer, med ansvariga statsråd. Sverigedemokraterna var ensamma i början av året, före invasionen den 24 februari, om att driva linjen att vi bör göra en säkerhetspolitisk analys när denna typ av affärer görs. Men Socialdemokraterna, Miljöpartiet och de andra partierna röstade faktiskt nej till detta. Där har man i stället försvarat att statliga bolag får göra affärer med vem de vill, och det oavsett om det är det ryska bolaget Tvel, som även levererar kärnvapen till Putin. Jag tycker att det finns något att dra lärdom av från den typ av agerande som man har bidragit med.

Det är bra att det nu finns ett stort politiskt tryck för att göra beroendet av rysk energi obefintligt. Men det finns samtidigt en stor risk att misstaget kommer att göras om och att vårt beroende av auktoritära stater kommer att öka kopplat till vår energiförsörjning. I och med behovet av vissa metaller, mineral och teknik från länder som Kina och andra stater som är minst lika problematiska som Ryssland håller vi på att bygga in denna typ av beroende. Vi kan se att vi i norra Sverige har gigantiska vindkraftsparker. Om man skulle stänga dem skulle det ha en betydande inverkan på svensk elproduktion. Där har vi vissa innovationskritiska metaller som vi måste ha till viss teknik. Det är kopplat till lagring, batteriteknik och annat. Ja, där håller vi på att bygga in precis samma beroende till denna typ av stater.

Det är viktigt att den säkerhetspolitiska insikten i denna kammare inte endast stannar vid rysk energi utan att man även fortsatt har med sig detta. Och att

man har med sig det när beroenden är på väg att byggas upp även mot andra auktoritära stater.
(Applåder)

Anf. 113 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Att energi- och säkerhetsfrågorna är tätt sammankopplade är något vi i Centerpartiet har lyft fram länge. Ett europeiskt beroende av rysk energi är både dyrt och farligt. Det har jag påpekat många gånger.

Vår politik har därför konsekvent handlat om att styra bort från fossil energi, som ju till överväldigande delen kommer inte bara från Ryssland utan också från andra skurkstater som Saudiarabien, Qatar, Iran, Venezuela och många andra länder som vi verkligen inte vill skicka våra pengar till. Jag har många gånger sagt att jag hellre tankar Piteå än Putin.

Tyvärr har vårt engagemang inte konsekvent delats av andra partier. Regeringen har flera gånger varit högst tveksam till att ställa krav på spårbarhet för fossila bränslen. Engagemanget i förhandlingarna i Bryssel har varit minst sagt tveksamt. Andra partier har gjort sitt bästa för att skjuta ned de satsningar på bi drivmedel som finns liksom inblandningen av förnybart. Bara några veckor innan Putin anföll Ukraina välkomnade Moderaterna i Europaparlamentet att fossil gas skulle klassas som hållbar.

Resultat av det här är att vi fortsätter att använda olja och gas, trots att samtliga partier i en enig försvarsberedning har skrivit under på att decentraliserad, förnybar – notera ordet – energiproduktion är en styrka för det svenska totalförsvaret.

Sverige importerar i dag ganska små mängder direkt energi från Ryssland. Det är bra. Samtidigt lägger vi beslag på stora volymer från länder som exempelvis Norge, volymer som skulle kunna användas för att minska beroendet i andra länder. När vi som har fantastiska förutsättningar att producera förnybart låter bli blir effekten i förlängningen att andra länder tvingas att köpa från Ryssland.

Centerpartiet har lagt fram skarpa förslag på hur det förnybara ska kunna öka och hur vi kan dubbla drivmedelsproduktionen, hur vi kan dubbla svensk elproduktion inklusive utökad kärnkraft och hur vi ska kunna minska vårt beroende av fossila bränslen så att andra länder kan minska sitt beroende av Ryssland. EU skickar i dag 1 miljard euro om dagen till Ryssland i betalning för olja och gas. Det är säkerhetspolitiskt och ekonomiskt vansinne!

Det är bra att näringsutskottet nu har enats om att driva på regeringen för att på EU-nivå fasa ut rysk energi och öka spårbarheten – precis de frågor som Centerpartiet länge drivit och som ju Socialdemokraterna och Miljöpartiet i regeringsställning har haft möjlighet att driva i Bryssel tämligen länge. Tyvärr har det varit viktigare för EU och kanske också för dessa partier att klämma åt biobränslen och kräva spårbarhet för dem. Där går det ju att spåra hela vägen tillbaka till ursprungskällan medan oljan i bästa fall kommer till Rotterdam och gasen inte alls går att spåra.

Det här är ett av problemen med fossila bränslen och dess ursprung. Det gör dem billigare i förhållande till alternativen, och det gör att vi som konsument inte kan välja bort dem. Det har varit stora diskussioner där vi har velat se en ursprungsmärkning direkt vid pumpen men där regeringen och andra partier har valt att låta bli.

Jag hoppas att det här kan bli startskottet för nya tag för en politik där svensk energiproduktion kan öka, där värdet av egen produktion värderas upp ur flera aspekter och där EU inte ersätter fossila bränslen från en skurkstat med fossila bränslen från en annan.

Omställningen både av klimatskäl och ur sårbarhetsperspektivet är frågor som regeringen helhjärtat behöver driva. Då behövs det prioritering, och det är svåra frågor att döma av. Det finns målkonflikter som måste hanteras.

Det går inte att vänta längre. Putins krigföring motas inte bara med ett Natomedlemskap utan också genom att vi minskar vår sårbarhet och nyttjar de fördelar som vi har i Sverige så att vi kan stärka vår konkurrenskraft, minska utsläppen och dra Putin vid näsan. Det är för Sveriges och klimatets bästa.

Anf. 114 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Vi står inför bråda dagar där vi påverkats direkt av omfattande geopolitiska förändringar. I går var det pandemin, i dag är det den olagliga ryska invasionen av Ukraina.

Om det är något som de här kriserna har visat är det att den ekonomiska modell som vi lever under inte är hållbar. Dessutom har vi i processen visat hur viktigt det är med spårbarhet för det fossila.

Det är aldrig lätt för ett flertal av partierna när det gäller hur vi bör balansera inom den fria marknaden. Många gånger när vi hamnar i situationer där mänskliga rättigheter hotas pekar man på att den fria marknaden är ett verktyg för att driva fram mänskliga rättigheter och demokrati. Men det stämmer inte alltid. Vi har gång på gång pekat på att handel med diktaturer utan tydliga krav leder till att dessa diktaturers makt stärks. Verket, det vill säga den fria marknaden, lyckas inte hantera detta eftersom den fria marknaden sätter vinst framför folk.

Klimatomställningen tvingar oss att både se över hur vi producerar, vad vi producerar och var vi producerar det. När vi ställer högre krav menar vissa partier att näringslivet inte kommer att fixa det och att den administrativa bördan blir för stor. När vi pekar på att vi måste fundera på om produktionskedjorna måste kortas ned kallas vi för protektionister. Och när vi ifrågasätter den fria marknadens premisser hämmar vi utvecklingen. Så kan man välja att se det – eller så kan man ha ett annat perspektiv där människor, miljö och klimat kommer först.

Att anpassa vårt näringsliv utifrån klimatomställningen och att ta hänsyn till mänskliga rättigheter är att skapa ett modernare och säkrare näringsliv. Att skynda på omställningen är att inse att klimatkrisen är en reell

fara för oss alla. Att säkra energifrågan är att göra oss fria från smutsig energi på olika plan.

Hade vi gjort det kanske vi inte hade varit lika beroende av rysk energi i Europa. I stället för att växla från kol till rysk fossilbaserad gas borde man ha växlat till förnybara alternativ. Vi såg tidigt hur de länder som är beroende av Ryssland tystade ned sin kritik mot landet just för att de är i en beroendeställning. Mer om detta kan man läsa i vårt särskilda yttrande.

Fru talman! Tidigt sa vi från Vänsterpartiet att man skulle stoppa import av olja och gas från Ryssland. Tidigare var det någon som nämnde Moderaterna, Kristdemokraterna och så vidare, men när Miljöpartiet lämnade in ett utskottsinitiativ var det Vänsterpartiet som backade upp det. Politiken är intressant, för det som lämnades in från Miljöpartiet backades inte upp av andra partier. Efter en betänketid lade dock högerpartierna fram ett eget förslag som liknade Miljöpartiets, och i slutändan hamnade vi i ett gemensamt utskottsförslag. Det är bra att vi kom överens, för det här är viktigt och det behövs.

Allt det här visar ändå att omställningen måste intensifieras. Vi måste göra oss av med olje- och gasberoendet för klimatets skull men också för att driva på demokratiutvecklingen i världen. Det är ju inte bara ett enda krig som skapats för att dominera oljefält, och det är inte enbart en diktatur som upprätthålls via dem.

Jag hoppas att det här också landar i att vi hädanefter måste ställa andra krav på de länder som vi importerar ifrån, i synnerhet om det handlar om diktaturer.

Vi kan inte fortsätta som vanligt. Efter oljeberoendet kommer beroendet av mineraler. Då kan vi stå där igen i viljan av att stoppa importen från ett krigförande land utan att kunna göra det fullt ut.

Jag vill ändå avsluta med att rikta ett tack. När de politiska partierna tog flera veckor på sig att ta fram ett initiativ var det flera aktörer som snabbt visade sin solidaritet med det ukrainska folket. Särskilt vill jag nämna Svenska Hamnarbetarförbundet.

Jag läste i går att ni återinförde er blockad. Ni gjorde det vi borde göra, nämligen stoppa alla rysk-ägda, ryskflaggade och ryskkontrollerade fartyg samt allt sjötrafik till och från Ryssland. Ni visar oss att det går att göra mer. Den blockaden har haft effekt på svensk handel med Ryssland, och det är positivt.

Fru talman! Solidariteten facket visar är inte den första solidariska gesten som fackföreningar visat folk i andra delar av världen. Själv kommer jag från Chile – dotter till politiska fångar. Om det är något vi fortfarande pratar om i den chilenska diasporan är det solidariteten hamnarbetarna på den tiden visade det chilenska folket när diktatorn Pinochet slet isär landet.

Jag är också glad att även Transport har startat en blockad i hamnarna gentemot Ryssland. Låt oss uppskatta och stötta den solidaritet hamnarbetarna visar, och låt oss inte göra som arbetsgivarförbundet Sveriges Hamnar. I stället för att stötta solidariteten har man valt att dra Svenska Hamnarbetarförbundet till Arbetsdomstolen.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkan-
det.

(Applåder)
(forts. § 23)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.51 på förslag av förste
vice talmannen att ajournera sammanträdet till
kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 21 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 maj

KrU8 Idrott och friluftsliv

Punkt 4 (Utredningar på idrottsområdet)

1. utskottet
2. res. 5 (M)
3. res. 6 (C)
Förberedande votering:
64 för res. 5
27 för res. 6
209 avstod
49 frånvarande
Kammaren biträdde res. 5.
Huvudvotering:
211 för utskottet
62 för res. 5
27 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 53 SD, 23 V, 17 KD, 17 L,
11 MP, 1 -
För res. 5: 62 M
Avstod: 27 C
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Punkt 5 (Idrottsanläggningar)

1. utskottet
2. res. 8 (SD)
Votering:
147 för utskottet
53 för res. 8
100 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 1 M, 27 C, 17 KD, 2 L, 11 MP
För res. 8: 53 SD
Avstod: 61 M, 23 V, 15 L, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Lina Nordquist och Barbro Westerholm (båda L) an-
mälde att de avsett att avstå från att rösta men marke-
rats ha röstat ja.

Punkt 6 (Parasport)

1. utskottet
2. res. 13 (KD)
3. res. 14 (L)
4. res. 15 (MP)
Förberedande votering 1:
17 för res. 14
11 för res. 15
272 avstod
49 frånvarande
Kammaren biträdde res. 14.
Förberedande votering 2:
17 för res. 13
17 för res. 14
265 avstod
50 frånvarande
Talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit.
Utgången skulle avgöras genom lottning.
Talmannen anmodade Pia Nilsson (S) och Saila
Quicklund (M) att fungera som kontrollanter vid lott-
ningen samt Richard Jomshof (SD) att förrätta lott-
ningen.
Den upptagna lottsedeln visade ett nej, och kammaren
hade således antagit res. 14.
Huvudvotering:
175 för utskottet
17 för res. 14
108 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 23 V, 1 -
För res. 14: 17 L
Avstod: 53 SD, 27 C, 17 KD, 11 MP
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Punkt 12 (Friluftslivsmål)

1. utskottet
2. res. 21 (V)
Votering:
277 för utskottet
23 för res. 21
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 17 KD,
17 L, 11 MP, 1 -
För res. 21: 23 V
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU24 Naturvård och biologisk mångfald

Punkt 1 (Artskydd och skogsbruk)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, L, MP)

Votering:

160 för utskottet

140 för res. 1

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 M, 53 SD, 27 C, 17 KD, 1 L

För res. 1: 89 S, 23 V, 16 L, 11 MP, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Allan Widman (L) anmälde att han avsett att rösta nej
men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Genomförandet av naturvårdsdirektiven)

1. utskottet

2. res. 3 (KD)

Votering:

228 för utskottet

17 för res. 3

55 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 62 M, 27 C, 23 V, 17 L, 11 MP,
1 -

För res. 3: 17 KD

Avstod: 2 S, 53 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Teres Lindberg och Anders Österberg (båda S) an-
mälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått
från att rösta.

Punkt 3 (Sveriges intentioner i det internationella ar- betet och inom EU)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

3. res. 6 (C)

Förberedande votering:

53 för res. 5

27 för res. 6

220 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

123 för utskottet

53 för res. 5

124 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 17 KD, 17 L, 1 MP

För res. 5: 53 SD

Avstod: 1 S, 62 M, 27 C, 23 V, 10 MP, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Annika Hirvonen (MP) anmälde att hon avsett att avstå
från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 9 (Handel med hotade arter)

1. utskottet

2. res. 14 (M, C, V, MP)

Votering:

177 för utskottet

123 för res. 14

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 1 M, 53 SD, 17 KD, 17 L

För res. 14: 61 M, 27 C, 23 V, 11 MP, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Jan R Andersson (M) anmälde att han avsett att rösta
nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 10 (Invasiva främmande arter)

1. utskottet

2. res. 15 (M, SD, KD)

Votering:

168 för utskottet

132 för res. 15

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 27 C, 23 V, 17 L, 11 MP, 1 -

För res. 15: 62 M, 53 SD, 17 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Punkt 12 (Referensvärdet för varg och regionala för- valtningsplaner)

1. utskottet

2. res. 19 (S, V, L, MP)

Votering:

158 för utskottet

140 för res. 19

1 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 62 M, 52 SD, 26 C, 17 KD

För res. 19: 88 S, 23 V, 17 L, 11 MP, 1 -

Avstod: 1 C

Frånvarande: 11 S, 8 M, 9 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Hans Hoff (S) anmälde att han avsett att rösta nej men
markerats ha röstat ja.

Punkt 13 (Gemensam skandinavisk förvaltning)

1. utskottet

2. res. 20 (V, MP)

Votering:

248 för utskottet

35 för res. 20

17 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 17 KD

För res. 20: 23 V, 11 MP, 1 -

Avstod: 17 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Punkt 15 (Rovdjursangrepp)

1. utskottet

2. res. 21 (MP)

Votering:

289 för utskottet

11 för res. 21

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 23 V, 17 KD,
17 L, 1 -

För res. 21: 11 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Punkt 18 (Tätortsnära natur)

1. utskottet

2. res. 26 (L)

Votering:

248 för utskottet

17 för res. 26

35 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 17 KD

För res. 26: 17 L

Avstod: 23 V, 11 MP, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 22 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU19 Förbättrade rättsliga förutsättningar för att kunna ta emot militärt stöd från andra stater

Punkt 1 (Ändring i lagen om operativt militärt stöd mellan Sverige och Finland)

Beslutet under denna punkt avsåg överlåtelse av myndighetsutövning till annan stat.

Ett sådant beslut krävde enligt 10 kap. 8 § och 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen att *minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter* röstade för det.

Beslutet skulle enligt riksdagsordningen fattas genom omröstning.

Votering:

299 för bifall

1 avstod

49 frånvarande

Talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja, och kammaren hade således bifallit utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 23 V, 17 KD,
17 L, 11 MP

Avstod: 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD,
3 L, 5 MP, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU26 Innebörden av begreppet helt försäkringsbestånd

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU27 Ändrade transparensregler inom energibeskattningen

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU29 Världlandsavtal mellan Sverige och Internationella vaccininstitutet

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU17 Genomförande av direktivet om inrättande av en europeisk kodex för elektronisk kommunikation

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU15 Yrkestrafik och taxi

Punkt 2 (Vissa frågor om förutsättningarna för att bedriva yrkesmässig trafik och utstationering)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

3. res. 2 (KD)

Förberedande votering:

27 för res. 1

17 för res. 2

256 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Lorentz Tovatt (MP) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

259 för utskottet

24 för res. 1

17 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 17 L, 11 MP

För res. 1: 23 V, 1 -

Avstod: 17 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Punkt 3 (Reglering och kontroll av åkerinäringen)

1. utskottet
2. res. 4 (SD)
3. res. 5 (C)
Förberedande votering:
53 för res. 4
27 för res. 5
220 avstod
49 frånvarande
Kammaren biträdde res. 4.
Huvudvotering:
101 för utskottet
53 för res. 4
146 avstod
49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 1 L, 11 MP
För res. 4: 53 SD
Avstod: 62 M, 27 C, 23 V, 17 KD, 16 L, 1 -
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Lina Nordquist (L) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 7 (Hindrande av fortsatt färd och tidsfrist för klampning)

1. utskottet
2. res. 13 (M, SD)
Votering:
185 för utskottet
113 för res. 13
2 avstod
49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 27 C, 23 V, 17 KD, 17 L, 11 MP,
1 -
För res. 13: 60 M, 53 SD
Avstod: 2 M
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Ann-Sofie Alm och Arin Karapet (båda M) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU36 En utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU36 Effektivare bevisupptagning inom EU

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU38 Skärpta straff för knivbrott

Punkt 2 (Ytterligare skärpta straff)

1. utskottet
2. res. 1 (KD)

Votering:

283 för utskottet
17 för res. 1
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 23 V, 17 L,
11 MP, 1 -
För res. 1: 17 KD
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Punkt 4 (Kvalifikationsgrunder för grovt brott m.m.)

1. utskottet
2. res. 3 (M, KD)
3. res. 4 (SD)

Förberedande votering:

79 för res. 3
53 för res. 4
168 avstod
49 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

168 för utskottet
79 för res. 3
53 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 27 C, 23 V, 17 L, 11 MP, 1 -
För res. 3: 62 M, 17 KD
Avstod: 53 SD
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU18 Ändringar i lagar som genomför internationella bestämmelser om radiologiska skador och skador vid sjötransporter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU19 Ett moderniserat konsumentskydd

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet
2. res. 1 (SD)
Votering:
247 för utskottet
53 för res. 1
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 27 C, 23 V, 17 KD, 17 L,
11 MP, 1 -
För res. 1: 53 SD
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Punkt 2 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet
2. res. 2 (V, MP)
Votering:
265 för utskottet
35 för res. 2
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 17 KD, 17 L
För res. 2: 23 V, 11 MP, 1 -
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Punkt 4 (Informationskravet vid prissänkning)

1. utskottet
2. res. 4 (S, V, MP)
Votering:
176 för utskottet
124 för res. 4
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 M, 53 SD, 27 C, 17 KD, 17 L
För res. 4: 89 S, 23 V, 11 MP, 1 -
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Punkt 5 (Konsumenternas integritet vid e-handel)

1. utskottet
2. res. 5 (C)
Votering:
273 för utskottet
27 för res. 5
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 23 V, 17 KD,
17 L, 11 MP, 1 -
För res. 5: 27 C
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU21 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet

Punkt 1 (Avslag på regeringens förslag)

1. utskottet
2. res. 1 (V)
Votering:
276 för utskottet
24 för res. 1
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 17 KD,
17 L, 11 MP
För res. 1: 23 V, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Punkt 4 (Systemansvarig för distributions- och överföringssystem)

1. utskottet
2. res. 3 (M, SD, L)
Votering:
153 för utskottet
130 för res. 3
17 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 1 M, 27 C, 23 V, 1 L, 11 MP,
1 -
För res. 3: 61 M, 53 SD, 16 L
Avstod: 17 KD
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Fredrik Malm (L) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Nätföretagens grundläggande skyldigheter)

1. utskottet
2. res. 5 (M, SD, KD, L)
Votering:
150 för utskottet
149 för res. 5
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 27 C, 22 V, 11 MP, 1 -
För res. 5: 62 M, 53 SD, 17 KD, 17 L
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 5 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Ida Gabrielsson (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 7 (Elmarknadsöversyn)

1. utskottet
2. res. 12 (M, SD, KD)
Votering:
168 för utskottet
132 för res. 12
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 27 C, 23 V, 17 L, 11 MP, 1 -
För res. 12: 62 M, 53 SD, 17 KD
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Punkt 21 (Ersättning för skada och intrång)

1. utskottet
2. res. 40 (C)
Votering:
273 för utskottet
27 för res. 40
49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 23 V, 17 KD,
17 L, 11 MP, 1 -

För res. 40: 27 C

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Punkt 24 (Lagring av el)

1. utskottet

2. res. 48 (MP)

Votering:

183 för utskottet

11 för res. 48

106 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 53 SD, 23 V, 17 KD, 1 -

För res. 48: 11 MP

Avstod: 62 M, 27 C, 17 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 5 KD, 3 L,
5 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU17 Ursprungsgarantier – genomförande av det omarbetade förnybartdirektivet

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU24 Kommissionens meddelande om gemensamma europeiska åtgärder för säkrare och mer hållbar energi

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 23 (forts. från § 20) Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi (forts. NU27)

Anf. 115 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Herr talman! Energi är ett spännande ämne med många infallsvinklar, vilket vi hört tidigare i denna debatt. Energi handlar om säkerhetspolitik, näringsliv och medborgarnas väl och ve. Energi kan också handla om olika former av beroende. Vi vet sedan tidigare att olja och gas har gjort Sverige beroende av länder i Mellanöstern och, som vi i dag diskuterar, av Ryssland. Även den nya energimarknaden skapar beroenden, till exempel vindkraftens osunda beroende av Kina. Allt detta visar hur komplexa energifrågorna är.

Kristdemokraterna har stor respekt för denna komplexitet och menar att ett energisystem måste bygga på en mix av olika energikällor. Vi har den storskaliga vattenkraften som ger basenergi. Vi har den småskaliga vattenkraften i framför allt södra Sverige där många industrier ligger. Vi har sol och vind som ger bredd och fyller på med energi men som inte alltid har den stabilitet som näringslivet och medborgarna förväntar sig, och vi har självfallet kärnkraften.

Det vi framför allt diskuterar i dag är beroendeställningen, och det är glädjande att det är ett enigt utskott som agerar för att importen av rysk energi ska upphöra så snart som möjligt.

Herr talman! Det här ämnet berör mig personligen. När jag var förbundsordförande i KDU höll jag i utbildningar om demokrati inför den orangea revolutionen. Jag träffade unga människor från Ukraina som drömde om ett land i fred och frihet. Jag var även på Majdan 2014, och man blir ödmjuk av att se 1 miljon människor demonstrera för fred och frihet.

Jag hade också förmånen att besöka Kiev bara någon vecka innan kriget bröt ut. Där fick jag lyssna till människor som drömde om fred och frihet men som förberedde sig på att försvara sitt land. I det läget kände jag en stor tacksamhet för att Sverige har haft 200 år av fred.

I min hemtrakt Uddevalla samlade vi in pengar till fyra ambulanser, och jag hade förmånen att vara med att överlämna tre av dem i Lviv. Människor där befinner sig i ofärd samtidigt som vi i Sverige är väldigt trygga.

När det gäller energipolitiken ser vi hur delar av EU inte har gått i samma riktning som Sverige. Oavsett olika turer i utskottet vill jag lyfta fram Lorentz Tovatt och Miljöpartiet, som tidigt tog upp energifrågan. I trafikutskottet har ju Kristdemokraterna med flera lyft upp frågan om att stänga hamnar med mera. Jag är imponerad över hur vi som riksdag kunnat samla ihop oss och vara så eniga som vi är när det gäller just denna situation. Vi är oeniga om hur energin på sikt ska utvecklas och om sol-, vind- och kärnkraft. Men i just denna fråga har vi enats, och det är fantastiskt.

Vi har också kunnat samla ihop oss när det gäller säkerhetspolitiken, för energi är säkerhetspolitik. Jag har stor respekt för socialdemokratins interna arbete där man nu har landat i att en Natoansökan ska göras.

Det är viktigt att vi i riksdagen kan ha respekt för varandra i dessa stora, svåra frågor, och att vi nu är så tydliga mot Ryssland är starkt. Omvärlden hör ju vad vi säger, och därför känner jag en stor glädje över att vi i dag är så eniga.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag, och som troende ber jag till Gud att vi så snart som möjligt ska få se en rättfärdig fred där Ryssland lämnar hela Ukraina. Fram till dess hoppas jag att vi alla fortsätter att göra det vi kan för att stoppa den ryska aggressionen mot Ukraina.

Anf. 116 ARMAN TEIMOURI (L):

Herr talman! Vi debatterar i dag näringsutskottets betänkande NU27 om Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi. Som många talare redan sagt i debatten är det både bra och viktigt att vi är ett enigt utskott som är överens om flera delar.

Utskottet anser att regeringen tydligt och med kraft ska fortsätta att driva linjen i EU att det europeiska beroendet av rysk energi, inte minst fossil energi, snarast praktiskt möjligt ska upphöra.

Utskottet anser också att regeringen vidare bör driva frågan att EU ska ta fram ett regelverk för ursprungsmärkning av fossil energi som i första hand avser den fossila energins geografiska ursprung.

Utskottet anser även att det behöver vidtas åtgärder så att Sverige upphör med import av rysk energi när det är möjligt, inte minst fossila bränslen som naturgas och olja.

Jag tycker det är bra och viktigt att alla partier, även regeringspartiet, ställer sig bakom tillkännagivandet till regeringen. Detta är en viktig fråga, även om den är svår. Men det ger mycket tydliga signaler till både Ryssland och andra EU-länder.

Herr talman! Liberalernas tidigare partiledare Jan Björklund konstaterade en gång i tiden att det finns två problem med rysk gas: att det är gas och att den är rysk. Alla visste ju egentligen att han hade rätt, men ändå var det väldigt få som protesterade.

Liberalerna har konsekvent och tydligare än något annat svenskt parti arbetat för att Sverige och EU inte ska vara beroende av import av fossil gas, särskilt från Ryssland. Vi försökte stoppa gasledningen Nord Stream och senare Nord Stream 2 genom Östersjön. Vi är och har varit motståndare till att bygga upp en svensk infrastruktur för gas.

Vi motsatte oss att den då planerade terminalen för flytande gas i Göteborg skulle anslutas till det väst-svenska gasnätet. Även om terminalen skulle ha medgett import av flytande gas till svenska kunder, vilket hade varit bra i det läge vi nu är i, kan vi konstatera att den också hade inneburit att gaskonsumtionen i Sverige skulle ha varit långt högre än den är i dag och att vi skulle ha befunnit oss i ett betydligt svårare läge. Vi skulle ha blivit mer beroende av fossil gas.

Liberalerna har protesterat och krävt ändringar varje gång kommissionens infrastrukturpengar föreslagits gå till ännu mer gasinfrastruktur. Vi kräver, till exempel i vår klimatpolitiska motion, att kommissionen tar fram en konkret plan för hur den fossila gasen ska fasas ut ur EU:s energisystem.

Senast i mars krävde vi i näringsutskottet en plan för att fasa ut den vätgas som tillverkas genom ångmetanreformerings av fossil gas. Om jag inte missminner mig var det endast ett annat parti som ställde sig bakom vårt krav. Vi krävde också samma sak när EU:s vätgasstrategi diskuterades i EU-nämnden liksom i näringsutskottet.

Vi har kraftigt opponerat oss mot att flera europeiska länder har stängt, och fortfarande planerar att stänga, fullt fungerande fossilfri kärnkraft trots att exemplen från olika delar av världen visar att stängd kärnkraft alltid ersätts av elproduktion från fossil gas, utspädd med sol och vind när vädret så medger.

Precis det ser vi nu i både Sverige och Tyskland. Sverige är sedan stängningen av de fyra reaktorerna i Oskarshamn och vid Ringhals helt beroende av att det finns gaskraftverk i Tyskland som står redo att när som helst starta för att leverera el via kablarna till södra Sverige.

Om kärnkraften hade funnits kvar hade elexporten från Sverige varit betydligt större. Framför allt hade Sverige kunnat exportera el de timmar då våra grannländer behöver elen så att de sluppit köra sina gaskraftverk. Givetvis hade beroendet av Ryssland varit mindre.

Liberalerna vill se att Europa skyndsamt gör sig oberoende av import av fossil gas. Sverige måste arbeta för ett EU-gemensamt importförbud riktat mot rysk gas, samtidigt som en konkret plan för att göra EU oberoende av importerad gas oavsett ursprung tas fram och implementeras.

Herr talman! Fossil gas skulle ha behövt fasas ut i vilket fall som helst, som en del av klimatarbetet. Behovet av att snabbt sänka utsläppen av koldioxid var brådskande redan innan Rysslands invasion av Ukraina. Putins agerande understryker nu ytterligare att utfasningen måste göras genast.

Återigen, herr talman, vill jag tacka utskottet för att vi kunde lägga fram detta betänkande enigt och för att vi tillsammans arbetar för att minska och på sikt avsluta beroendet av Ryssland.

Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i sin helhet.

Anf. 117 LORENTZ TOVATT (MP):

Herr talman! Redan i krigets första vecka för drygt två månader sedan gick Miljöpartiet ut och krävde ett omedelbart totalstopp av all rysk energiimport. Redan då borde alla här inne instinktivt ha slutit upp bakom den linjen, men ni valde att släpa fötterna efter er.

När president Zelenskyj den 24 mars talade till just denna kammare var hans vädjan om sanktioner väldigt tydlig: Inte en tunna till! Då applåderade ni, trots att ni bara timmar tidigare hade röstat ned mitt och Miljöpartiets initiativ om att just möta Zelenskyjs krav med handling.

Vårt förslag kallades då för plakatpolitik. Moderaterna gick så långt som att säga att de inte ville legitimera miljöpartistisk politik. Politisk prestige var uppenbarligen viktigare än att göra någonting för Ukraina.

Trots detta, herr talman, ska jag säga att även om denna debatt är försenad är den ett stort kliv framåt. Äntligen ställer sig partierna bakom Miljöpartiets krav om att upphöra med import av rysk energi. Det är väldigt positivt att vi kan skicka en gemensam, tydlig signal.

Nu är det upp till regeringen att sätta planen i verket. Och det är bråttom! Miljöpartiet kommer naturligtvis inte att sitta stilla och tysta och titta på. Vi kommer att följa regeringens arbete i den här frågan.

Det för oss till nästa fråga, och det är: Hur? Det är den frågan vi nu måste börja ställa oss. Det är nämligen dags att nu fasa ut det ryska flygbränslet. Det är dags att stoppa importen av den flytande fossilgas som kommer in i våra hamnar. Det är dags att stoppa torv- och biobränsleimporten från Ryssland. Det är dags att lagstifta bort möjligheten att över huvud taget importera

ryskt uran. Det är dags att stoppa ryska fartyg i våra hamnar. Solidaritet med hamnarbetarna!

Det man inte ska göra i det här läget är det som sju av åtta partier just nu ägnar sig åt: att kraftigt sänka priset på fossilt med olika metoder, inte minst att sänka skatten. Man ska inte göra detta av tre skäl: För det första skjuter det våra klimatmål i sank. För det andra upprätthåller det en global efterfrågan på fossil olja, gas och liknande, vilket sätter pengar i fickorna på Putin. För det tredje ger det dessutom åtta gånger mer pengar i fickorna på rika jämfört med fattiga.

Framför allt ska man inte heller definiera gasen som hållbar, som Moderaterna vill göra på EU-nivå. Att föreslå ett importstopp med den ena handen och subventionera fossila bränslen med den andra är en otäck form av hyckleri.

Låt oss därför sänka skatten i glesbygd i stället för att sänka den på fossilt. Låt oss halvera matmomsen i stället för att pausa reduktionsplikten, vilket skulle öka den fossila andelen i transporter. Låt oss sänka priset på kollektivtrafik i stället för att ge en tusenlapp till de rika suv-ägarna i Djursholm.

Vi kan och vi ska hjälpa hushållen i denna kris, men utan att hjälpa Putin. Men framför allt måste vi nu göra allt som står i vår makt för att stoppa kriget. Det är dags att gå från ord till handling och stoppa importen.

Anf. 118 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag blir både ledsen och besviken när jag lyssnar till det här anförandet – ”otäck form av hyckleri”. Jag tycker att det också är en otäck form av hyckleri när Miljöpartiet om och om igen, i alla möjliga olika sammanhang, försöker hävda att Sverige har ett extremt starkt beroende av olja och gas från Ryssland. Så ser det nämligen inte ut.

Innan hela den här konflikten startade kom ungefär 8 procent av vår import från Ryssland. Sedan finns det givetvis också olja som man inte har full koll på. Men det finns mängder med länder som producerar olja och gas. Just oljan är antagligen en av de enkla grejerna att växla bort.

Det är egentligen samma sak med kärnkraft och uran. Det finns andra länder som producerar det, exempelvis Kanada. Även där kan vi växla bort.

Det blir egentligen lika otäckt och en form av hyckleri när man låtsas att reduktionsplikten får miljöeffekter. Det är nämligen bara sant om det finns något att blanda i. Om det är brist, vilket det råkar vara, på något att blanda i är det lika stor miljöeffekt om Indonesien använder sitt eget miljöbränsle, om Brasilien använder sitt miljöbränsle eller om vi i Sverige i framtiden använder det miljöbränsle som vi producerar.

Effekten för klimatet blir lika stor oavsett var man använder miljöbränslet, så jag tycker faktiskt att det är en otäck form av hyckleri.

Anf. 119 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Herr talman! Tack, Magnus Jacobsson, för repliken!

Det är ganska mycket som jag skulle vilja rätta Magnus Jacobsson om – på åtminstone tre punkter är Kristdemokraterna helt fel ute här.

Det går inte att relativisera Sveriges energiberoende av Ryssland. Förra året köpte vi rysk olja för 13 miljarder. Detta är mestadels borta, men – och det för mig in på den andra rättningen av Magnus Jacobssons anförande – det som jag nämner som hyckleri är att man upprätthåller en global efterfrågan genom att sänka skatter på det fossila. Detta är inte ett miljöpartistiskt påhitt, utan det presenterades väldigt tydligt för en och en halv vecka sedan på DN Debatt av tre forskare.

De är väldigt tydliga: Det som europeiska länder nu gör genom att sänka skatten på det fossila är att lägga pengar i fickorna hos Putin. Det är precis det som blir konsekvensen av den politik som sju av åtta partier i den här kammaren ägnar sig åt. Det är väldigt tydligt.

Vad gäller reduktionsplikten är det naturligtvis korrekt att man måste ha någonting att blanda i bränslena för att få en miljöeffekt. Det är just därför vi behöver få igång den svenska produktionen av hållbara biodrivmedel. Att över en natt ändra spelreglerna vad gäller reduktionsplikten, som vi var så rörande överens om i den här kammaren, innebär att företag efter företag tvekar kring sina investeringsplaner.

Det är precis det som Putin vill – att vi ska fortsätta att sitta fast i ett fossilberoende och inte producera vår egen energi i Sverige. Det innebär att vi kommer att fortsätta vara beroende av hans olja. Om vi inte vill köpa hans olja kommer vi att få köpa den från Norge eller något annat land, vilket innebär att vi tar konsumtionsutrymme från något annat land, som därmed i stället köper av Putin. Det är så den globala marknaden fungerar.

Det är otroligt viktigt att vi verkligen har blicken på bollen vad gäller alla de här delarna av energiomställningen.

Anf. 120 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Det blir väldigt mycket av ett cirkelresonemang när man ena stunden säger att det är hyckleri och i nästa ögonblick erkänner att det mesta av den svenska oljan är borta. Då tar man in resonemang om hela den globala marknaden. All respekt för det, men när vi sedan kommer över till resonemanget om biobränsle gäller helt plötsligt inte den globala marknaden.

Så länge det existerar en brist har inte reduktionspliktsbeslutet som vi tog förra hösten någon större effekt. Om vi tar beslut om att vi ska ha 60 procents reduktion eller 60 procents inblandning – hur vi nu vill paketera det – när EU ligger på 7–8 procent har det ingen större effekt om det inte finns någonting att blanda i. Det är därför det blir ett sådant otäckt formulerat hyckleri när man låtsas att det finns någonting som inte finns.

Vi i Kristdemokraterna är de första att hålla med om att Sverige ska bygga upp en inhemsk marknad. Vi har stora och många samtal med olika entreprenörer

som jobbar med det här. De vill ha långsiktiga och stabila spelregler, och jag har all respekt för det.

Låt oss bygga långsiktiga och stabila regler som fungerar både för den som producerar och för de företag som måste använda sig av det som produceras.

Att slå ut svenskt jordbruk, att slå ut åkeribranschen och att sätta familjer i en situation där de inte kan köra barnen till träningen, åka och handla eller åka till jobbet är ingen långsiktigt god miljöpolitik. Det är däremot en otäck form av hyckleri.

Anf. 121 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Herr talman! Jag är osäker på om Magnus Jacobsson ens lyssnade på min replik; det verkade som att han fortsatte med de missförstånd som han ägnade sin första replik åt.

Först och främst: Jag är jätteglad över att svenska företag har slutat att importera olja. Men man kan inte tro att Putin inte gynnas av den globala efterfrågan på olja. Det som har hänt sedan kriget bröt ut är ju att Putin har ökat sina intäkter från export av energi. Skälet till att han har kunnat göra det är att land efter land har sänkt skatterna på det fossila och möjliggjort en ökad efterfrågan på det fossila. Det innebär att fler köper Putins olja.

Det är precis det som har hänt. Det är bara att googla sig fram och titta på vilka intäkter Putin har från sin olja. De har ökat kraftfullt sedan kriget startade. Det är den politiken som sju av åtta partier i den här kammaren driver.

Vad gäller reduktionsplikten är det lite som att Magnus Jacobsson kommer ut som socialist. De spelregler som finns på marknaden skapar ju en efterfrågan som innebär ökad produktion. Om vi då plötsligt drar undan benen kring de spelreglerna kommer företagen inte att vilja göra de investeringarna. Det är precis så det fungerar.

Dessutom finns det ju alternativ till det här med att vi hela tiden ska stötta genom att sänka skatten på det fossila eller öka andelen fossilt. Jag har från talarstolen rabblat upp flera alternativ, och Miljöpartiet går totalt sett faktiskt fram med större stödpaket än de flesta partier här i riksdagen. Vi har större stödssystem, men vi riktar dem mot dem som verkligen behöver stödet utan att hjälpa Putin i hans fruktansvärda krig mot Ukraina. Det är så man ska göra.

Anf. 122 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Herr talman! Låt oss få historieskrivningen korrekt kring det här utskottsinitiativet.

Anledningen till att vi sa nej till det första utskottsinitiativet, som kom från Miljöpartiet, var att det var ogenomförbart. Det visade sig när vi lyssnade på branschorganisationer och de olika aktörer som har att hantera importen av energi till Sverige. Detta vidgick ju till och med Miljöpartiet.

Nu har ett enigt utskott ställt sig bakom andra formuleringar än dem som Miljöpartiet lade fram. Det är alltså i huvudsak de formuleringar som Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna lade

fram i sitt utskottsinitiativ som nu ligger till grund för det här.

Därutöver har vi diskussionen om drivmedelspriserna och att en tillfällig och en permanent skattesänkning skulle leda till att Putin gynnas. Detta bygger på idén att folk börjar använda bilen mer av okynne när drivmedelspriset går från 26 kronor till kanske 20 eller 21 kronor. Det är naturligtvis en helt absurd tanke.

Men låt oss ändå leka att den tanken är giltig. Då vill jag fråga: Hur förhåller sig Lorentz Tovatt till att dieseln kostade 11 kronor när hans parti satt i regeringen för ett år sedan? I vilken utsträckning menar du, Lorentz Tovatt, att den regering som Miljöpartiet då var med och ledde stöttade Putin och höll honom under armarna?

Logiken är tydligen att ju lägre drivmedelspriser vi har här, desto mer gynnas Putin. Det är naturligtvis en helt bakvänd logik.

Vi har alltså moms på helheten. Staten tjänar stora pengar på att världsmarknadspriserna går upp, och enskilda människor kommer i kläm. Det är otillständigt.

Anf. 123 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Herr talman! Tänk om det vore så väl att Moderaternas syfte var att ha någonting som var genomförbart! Problemet är att man inte ens ville påbörja en beredning; man ville inte ens att utskottet skulle bereda Miljöpartiets förslag. Det var helt uppenbart att det var någon typ av antitriangulering som man sysslade med. Man ville vara så långt ifrån Miljöpartiet som möjligt, för det kunde man kanske vinna några väljare på, eller något liknande.

Dessutom har man ett nyfunnet intresse av att allting ska vara genomförbart. Moderaterna har ju väldigt många gånger lagt fram förslag i utskotten som absolut inte är genomförbara. Sedan har man lämnat över ansvaret till regeringen; det är sådant som Moderaterna brukar ägna sig åt när man tar utskottsinitiativ.

Jag ska svara på den andra frågan som Carl-Oskar Bohlin var inne på. Miljöpartiet har ju pratat om beroende av rysk energi hur länge som helst. Vi har ju velat driva upp priset på det fossila; det har vi ju ägnat större delen av vår existens som parti åt. Om Carl-Oskar Bohlin är med på detta kan vi ju göra det tillsammans.

Nu när jag ändå har Carl-Oskar Bohlin här uppe tycker jag att det är på sin plats att han svarar på frågor om det här med rysk gas. Hans parti driver ju i Europaparlamentet att rysk gas – eller fossilgas generellt, men det inkluderar ju även rysk gas – ska klassas som en hållbar investering. Han är dessutom motståndare till den skatt som vi införde som handlar om att fasa ut fossilt inom den svenska kraftvärmen, bland annat gas och kol.

Det verkar som om Carl-Oskar Bohlin och hans parti inte vill bli av med det här fossila beroendet. Man ägnar ju sin tid åt att sätta käppar i hjulet när vi andra försöker ställa om samhället mot mer förnybart.

Jag tycker att Moderaterna är skyldiga oss andra ett svar. Varför fortsätter man att agera på det här sättet?

Anf. 124 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Det är mycket stora ord från en man vars regering administrerat kärnkraftsnedläggningar och sett till att det oljeeldade Karlshamnsverket har eldat mer olja under förra året än de tio senaste åren tillsammans. Det är ju vad som skapar fossilberoende i Sverige i praktiken.

Men åter till den fråga som Lorentz Tovatt inte vill svara på över huvud taget, nämligen drivmedelspriserna. Du, Lorentz Tovatt, menar alltså att när drivmedelspriserna går från 26 kronor ned till 20 kronor börjar människor att använda bilen på rent okynne. Då undrar jag vilken logik och vilken ordning som gällde under ert regeringsinnehav, när dieseln på grund av världsmarknadspriserna kostade 11 kronor.

Det är naturligtvis helt absurt att försöka leda i bevis att en sänkning som görs för att barnfamiljer ska ha råd med sin tillvaro – att skjutsa ungarna till träningar, att ta sig till jobbet – och för att minska inflationstrycket i sig självt är något som skulle gynna Putin. Det är ju var oljan kommer ifrån som avgör hur mycket Putin tjänar på svenska köp.

Slutligen har vi detta med kraftvärmen. Jag kan konstatera att den här regeringen alltså är den regering som har infört en mycket hög biooljeskatt, vilket har lett till ett lägre resursutnyttjande i den bioeldade kraftvärmen. Man har infört en avfallsförbränningsskatt som är direkt kontraproduktiv och gör att vi inte utnyttjar den kapacitet som finns i kraftvärmen. Detta om något är Lorentz Tovatt svaret skyldig på.

Anf. 125 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Jag tror att Carl-Oskar Bohlin tänkte på något annat under min tidigare replik här. Jag försökte vara pedagogisk när det gäller hur det fungerar med den globala oljemarknaden och hänvisade bland annat till tre forskare, som väldigt tydligt och pedagogiskt gick igenom detta på DN Debatt för någon vecka sedan. De har tagit fram modeller där de gör just det som Carl-Oskar Bohlin säger är omöjligt. De leder nämligen i bevis att de skattesänkningar som europeiska länder nu ägnar sig åt innebär en direkt monetär överföring till Putin.

Det rör sig om hundratals miljoner kronor om dagen. Det motsvarar 1 000 soldater som Putin kan anlita i det fruktansvärda krig som nu pågår i Ukraina. Detta är inte miljöpartistiskt hittepå. Det är forskare som leder detta i bevis genom modeller som de har tagit fram. Det är så det fungerar, helt enkelt. Det är inte jag som säger det, utan det är forskare.

Okej, nu kommer vi tillbaka till detta med kraftvärme och fossilberoende generellt. Jag vet inte om det var tydligt i min förra replik. Moderaterna har alltså valt att på EU-nivå driva att rysk gas ska klassas som en hållbar investering. Det är detta som Moderaterna driver på EU-nivå. Man har motsatt sig den koldioxidskatt som den rödgröna regeringen införde inom det svenska värmesystemet, som innebär att gas och kol fasades ut.

På punkt efter punkt driver Moderaterna en politik som innebär att vi ökar det fossila beroendet i Sverige. Det skadar klimatet. Och det gynnar också Putins krigskassa. Det är så det ser ut. Det är väldigt tragiskt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 maj.)

§ 24 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet

Näringsutskottets utlåtande 2021/22:NU28

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet (COM(2022) 71) föredrogs.

Anf. 126 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHNSON (M):

Fru talman! Subsidiaritetsprövning är ett ord att smaka på. Det handlar om ifall ett förslag om åtgärder ska ligga på nationell nivå, det vill säga medlemsstatsnivå, eller på unionsnivå. Det handlar inte om att framföra synpunkter i sak på ärendet eller den föreslagna åtgärden.

Enligt konstitutionsutskottet ska det framgå att subsidiaritetsprövningen innefattar ett proportionalitetskriterium, alltså att det står i proportion till vad den föreslagna åtgärden ska leda till och vad som är nödvändigt för att uppnå det eftersträfvade målet.

Det är inte ofta vi debatterar ”subprövningar”, som vi brukar förkorta dem, men i dag är ett sådant tillfälle.

Fru talman! Den här resan började när regeringen till riksdagen den 31 mars 2022 lämnade faktapromemoria 2021/22:FPM71, det vill säga ett direktiv, som benämningen är, om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet, subsidiaritetsfrågan inkluderad. Regeringen lämnade därefter den 8 april 2022 en promemoria där regeringens bedömning av subsidiaritetsfrågan kompletteras.

Den 19 april 2022 beslutade utskottet att begära ytterligare information om regeringens bedömning av tillämpningen av subsidiaritetsprincipen i direktivförslaget. Regeringen informerade muntligen utskottet om sin bedömning vid sammanträdet den 5 maj 2022.

Regeringen har längs vägen sagt att man bedömer att förslaget i stort är förenligt med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. Det innebär att man inte fullt ut menar att det är förenligt, och det saknades svar på vad som saknas.

I stort lämnade underlaget, promemorian och direktivet, åt den som ska ta beslut – alltså vi i utskottet och kammaren – att ta beslut på den del som inte beskriver vad som inte omfattas i stort. Det fanns alltså en vit fläck som var okänd. Detta föranledde då oss ledamöter i utskottet att be att få förtydligat vad det var som inte var känt för oss. Därför har ärendet gått

tillbaka till regeringen för klarläggande och därefter åter till utskottet.

Fru talman! Sverige är ett exporterande land, och många av de svenska företagen är verksamma på den europeiska och den globala marknaden. Företag som verkar både på och utanför den inre marknaden behöver rättssäkerhet och rättvisa konkurrensvillkor för att kunna växa på ett hållbart sätt.

Vi anser därför att harmonisering av lagstiftning generellt kan vara en bra utgångspunkt. Däremot är vi kritiska till kommissionens förslag som rör detta ärende, inte minst förslagen till bestämmelser om att företag ska ta vissa hänsyn när de fastställer rörliga ersättningar under artikel 15.3, aktsamhetsplikt för medlemmar av företags ledning, artikel 25, och införande av övervakning av åtgärder för tillbörlig aktsamhet, artikel 26. Dessa typer av frågor ska förbli nationella angelägenheter.

Fru talman! Vår uppfattning är att det redan i dag finns omfattande regler när det gäller frågor som rör mänskliga rättigheter och miljömål i annan lagstiftning. Där har svenska företag under lång tid gått före i hållbarhetsarbetet. Därför menar vi att det finns stora risker för att det förslag som kommissionen har presenterat kommer att medföra ökad byråkratisering och ett större antal regler och ökade administrativa bördor. Det tar fokus från företagens möjlighet att konkurrera internationellt.

Vi ser alltså risker för att förslaget leder till att de svenska och europeiska företagens konkurrenskraft försvagas. Därför är vi kritiska till förslaget i dess helhet. Vi anser att kommissionens förslag strider mot subsidiaritetsprincipen och att bolagsfrågor hör hemma i svensk nationell lagstiftning.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till vår reservation.
(Applåder)

Anf. 127 MATTIAS BÄCKSTRÖM
JOHANSSON (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag det betänkande där näringsutskottet har genomfört en subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet.

Detta är ett förslag från kommissionen där man ser ett problem med att medlemsländernas arbete med ramverk och regler för exempelvis klimatfrågor, Agenda 2030 och den europeiska gröna given hanteras på nationell nivå. Från kommissionens sida avser man att hjälpa medlemsländerna med detta, då man tycker att en fragmentisering av dessa frågor där medlemsstaterna själva ska få bestämma riskerar att undergräva rättssäkerheten och motverka rättvisa konkurrensförhållanden för företagen på den inre marknaden.

För att motverka den fragmentering som riskerar att uppstå om medlemsstaterna agerar på egen hand har man nu tagit fram detta direktiv för att hjälpa dem.

När riksdagen och näringsutskottet i handläggningen av detta ärende begärde in regeringens uppfattning i subsidiaritetsprövningen var svaret från

regeringen återkommande att man ansåg att förslaget i stort var förenligt med subsidiaritets- och proportion- alitetsprinciperna, något som i praktiken faktiskt innebär att det finns delar som inte är förenliga med dessa principer. Man vill inte på något sätt från regeringens sida specificera vilka delar det är som man inte anser är förenliga.

Härvidlag är Sverigedemokraterna glada över att ett enhälligt utskott – även med Socialdemokraterna – åtminstone kan dela uppfattningen att de tre artiklar som berör bolagsstyrning strider mot subsidiaritets- principen. Det är något som vi då också kan fastslå i ett beslut här i riksdagen.

Men Sverigedemokraterna tycker att man behöver gå längre än så gällande detta direktiv. Redan i dag finns det omfattande regler när det gäller frågor som rör just mänskliga rättigheter och miljömål i annan lag- stiftning, och Sverige och svenska företag har under lång tid legat väldigt långt fram i det arbetet.

Här tycker vi att de förslag som kommissionen pre- senterat riskerar att innebära en ökad byråkratisering med mer regleringar. Det är väldigt enkelt att man ini- tialt pratar om exempelvis att det bara är stora företag som ska beröras. Sedan är det väldigt lätt att i nästa steg börja skjuta bördan nedåt på mindre företag och småföretagare. Det handlar om olika blanketter som ska fyllas i och om uppgifter. Vi har redan nationell lagstiftning för det. Vi ser en risk för att detta leder till att vår konkurrenskraft försvagas i Europa och i Sve- rige.

Detta gör att vi är kritiska till förslaget i sin helhet. Det är just därför som vi i betänkandet från Sverigede- mokraternas sida, tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna, framför att kommissionens förslag strider mot subsidiaritetsprincipen, vilket riksdagen även bör framföra till kommissionen.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till reser- vationen i betänkandet.

Anf. 128 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till ut- skottets förslag i betänkandet och avslag på reservat- ionen.

Som tidigare talare har sagt är det ovanligt att vi debatterar subsidiaritetsärenden här i kammaren. Vi gör det i dag för att alla åtta partier är överens om att tre av artiklarna i det föreslagna direktivet strider mot subsidiaritetsprincipen eftersom de bättre hanteras av nationell rätt – där är alla åtta överens – och att det se- dan är tre partier som har en reservation för att de säger nej till direktivet i sin helhet.

Hela syftet med det direktiv som vi pratar om i dag är att företag ska säkerställa att de och deras underle- verantörer respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till miljö- och klimatomfattig hållbarhet. Det borde väl vara ett syfte som alla partier ställer upp på?

Frivilliga åtgärder, som internationella standarder och annat, har inte bidragit till någon större förbättring. Trots att många svenska företag agerar föredömligt och ansvarsfullt och har policyer, planer och riktlinjer

gör inte alla deras konkurrenter det och tyvärr inte alla som de anlitar längre ned i leverantörskedjan.

Fru talman! Vi har alla kunnat konstatera negativa effekter av produktion och konsumtion i EU, både inom och utanför unionen. Där vill jag nämna tvångsarbete, barnarbete, bristande säkerhet på arbetsplatsen och utnyttjande av arbetskraft. Sedan finns det miljöproblem som utsläpp av växthusgaser, föroreningar, förlust av biologisk mångfald och så vidare. Det är förstås oacceptabelt.

Samtidigt, fru talman, har flera av unionens medlemsstater tagit fram nya nationella rättsliga ramar för företagens tillbörliga aktsamhet. Det kan på sätt och vis ses som bra, men det försvårar för företagen när vi har olika regler på den inre marknaden och det är olika lagstiftningar som de ska förhålla sig till. Det skadar svenska företags möjlighet att göra goda affärer.

Fru talman! Jag har själv vid flera tillfällen besökt människor i Sydostasien som har utsatts för cynisk land grabbing. De har lurats eller bara brutalt körts bort från sin mark för att företag som levererar till europeiska företag vill använda deras mark. I Kambodja träffade jag bybor som hade blivit bortförda från sin bördiga jordbruksmark och som ”kompensation” fått en mager liten jordlott längre bort, där det omöjligt går att odla eller föda sina djur. Deras inkomstmöjligheter hade alltså helt tagits bort från dem.

Kvinnorna och männen, som satt i en ring på marken när vi pratade, frågade mig hur jag som lagstiftare kunde tillåta att företag i vår union kunde bete sig på det här sättet. Jag skämdes, och jag lovade mig själv att göra allt i min makt för att bidra till en lagstiftning som på ett bättre sätt skyddar människor mot denna typ av svek.

Jag har besökt – och gråtit tillsammans med – en fantastiskt stark kvinna i Kambodja, Tep Vanny, som utan rättgång blev satt i fängelse för att hon och andra fredligt sittedemonstrerat mot den land grabbing som de blev utsatta för. Vi som lagstiftare måste göra allt vi kan för att ställa krav på företag inom EU att de ska säkerställa att varken de eller deras underleverantörer bidrar till sådant elände.

Fru talman! Vi behöver dessvärre inte gå så långt som till Sydostasien. I Sverige ser vi gång på gång hur oseriösa företag utnyttjar människor genom den alldeles för liberala arbetskraftsinvandringslagstiftning som vi har haft fram till nu. Man struntar i människors säkerhet, låter dem bo i förråd eller på arbetsplatsen och ger dem villkor som snarast kan liknas vid slavkontrakt. Dessa företag anlitas inte sällan av stora svenska företag, som tyvärr har för dålig koll på vad som händer längre ned i kedjan. Det är en skam.

Fru talman! Min och Socialdemokraternas syn är att förslaget från kommissionen absolut inte är perfekt i alla delar. Vi vill påverka utformningen i kommande förhandlingar. Det gäller inte minst de tre artiklar som handlar om bolagsstyrning, men det finns också annat som behöver förändras. Det framgår av regeringens ståndpunkt. Därför finns detta särskilda yttrande gällande subsidiaritetsprövningen.

Men vi har verkat för, och vi vill se, en lagstiftning på EU-nivå som sätter stopp för det hänsynslösa utnyttjandet av människor och miljö här och i andra delar av världen. Detta direktiv är tänkt att omfatta de största företagen, ungefär 1 procent av de svenska företagen, och deras underleverantörer. Men jag hoppas att det här leder till branschstandarder och riktlinjer som tillämpas av alla företag.

Fru talman! Att Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna säger nej till direktivet i sin helhet är häpnadsväckande. Svenskt Näringsliv har efterlyst lagstiftning på EU-nivå om tillbörlig aktsamhet för att förbättra konkurrensvillkoren för alla de svenska företag som redan tar ansvar. Alla de tre fackliga centralorganisationerna – LO, Saco och TCO – välkomnar direktivet. Mängder av stora svenska företag har gjort detsamma. Ändå säger de högerkonservativa nej. Varför vill Moderaterna och Sverigedemokraterna urholka svensk konkurrenskraft i strid med vad företagen själva vill se?

Livsmedelsproducenten Axfood sa på ett seminarium här i riksdagen, som jag var med och arrangerade, för ett par veckor sedan att de välkomnar lagstiftningsförslaget. De har jobbat för det i flera år, tillsammans med många andra företag. De har på frivillig basis försökt följa FN:s vägledande principer. Men detta är svårt att få till på frivillig väg. Ändå säger de högerkonservativa nej till detta direktiv.

Fru talman! Fair Wear Foundation är bolag som tillverkar modeartiklar, friluftskläder, skor och annat. De uttryckte stöd för lagförslaget den 24 februari efter att EU-kommissionen hade presenterat det. Där finns 147 medlemsföretag, bland annat svenska Haglöfs, svenska Mini Rodini, svenska Nudie Jeans och svenska Acne. Flera av dem är mindre bolag. De vill ha lagstiftning på EU-nivå. Ändå säger de högerkonservativa partierna nej till lagförslaget.

Ericsson, Ikea och runt hundra andra europeiska företag och investerare gick ut i februari, strax innan förslaget presenterades, och uppmanade EU att omgående anta lagstiftning om due diligence för mänskliga rättigheter och miljö. Företagen trycker på för att alla företag oavsett storlek i hela värdekedjan ska omfattas, och de som drabbas negativt av företags verksamhet ska få tillgång till gottgörelse. Ändå säger de högerkonservativa partierna nej till lagförslaget.

Fru talman! Det är för mig helt obegripligt. Bryr man sig ens om svenska företags konkurrenskraft, undrar jag.

Avslutningsvis: Vi socialdemokrater kämpar alltid för miljö- och klimatmässig hållbarhet och för att förbättra arbetares villkor och skärpa efterlevnaden av mänskliga rättigheter runt om i världen. Dessutom är ett av våra huvudfokus alltid att sträva efter ett näringsliv i världsklass och att förbättra svenska företags konkurrenskraft. Det gör vi med lagstiftning på EU-nivå om tillbörlig aktsamhet.

(Applåder)

Anf. 129 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Det är spännande att vi har några replikskiften angående subärenden också!

Det är väl samma mål, tänker jag: Svenska företag ska kunna konkurrera och sälja sina produkter både på den inre marknaden och utanför.

Det finns många berättelser från världen som är skrämmande och häpnadsväckande på olika sätt. Dem behöver man ta in. Men svenska företag ligger långt framme. Vi är väldigt duktiga. Även om det alltid finns folk någonstans som bryter mot saker och ting på ett sätt som man inte bör ser vi risken att det här direktivet, som ska in Bryssels ringlande korridorer med den gröna given, Fit för 55 och så vidare, kommer att bli något annat än den höga svenska kvaliteten på det vi har.

Det som är häpnadsväckande är att Socialdemokraterna menar att vi skulle vara emot sådana här saker, för det är vad jag läser in i Åsa Erikssons debattinlägg. Åsa Eriksson vet mycket väl att Moderaterna står för mänskliga rättigheter, miljömål etcetera, något som vi också menar finns i den lagstiftning vi redan har. Därför ser vi riskerna från andra hållet med det här, alltså att våra företag kan komma i kläm och att det inte blir så mycket med det.

Anf. 130 ÅSA ERIKSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Ann-Charlotte Hammar Johnson, för möjligheten att fortsätta att diskutera det här!

Jag vet att Moderaterna står upp för mänskliga rättigheter, och därför blev vi så oerhört förvånade över den här reservationen. Det gäller inte bara oss socialdemokrater, utan det är många organisationer och företag som också har höjt på ögonbrynen och undrat hur det här kommer sig.

Precis som Ann-Charlotte Hammar Johnson säger är det väldigt många företag som tar ett väldigt stort ansvar och som ligger långt framme. Det kostar, och det gör att deras varor och tjänster ibland blir lite dyrare. Då menar de och vi socialdemokrater att vi måste ha regler som gör att alla tar samma ansvar och får samma kostnader så att man konkurrerar på samma villkor. Just nu får ju den som tar ansvar sämre konkurrensvillkor, och så vill vi inte ha det. Vi vill givetvis att alla ska göra rätt.

Min fråga till Ann-Charlotte Hammar Johnson blir därför: Om Moderaterna menar att det inte är så här vi kan få fler företag att respektera mänskliga rättigheter och miljömässig hållbarhet, hur ska vi då göra det?

Jag kan faktiskt inte, fru talman, tolka Moderaternas, Sverigedemokraternas och Kristdemokraternas agerande på något annat sätt än att man är emot direktivet när man både i reservationen skriver och Ann-Charlotte Hammar Johnson själv säger i sitt anförande att man är kritisk till förslaget i dess helhet.

Ann-Charlotte Hammar Johnson får därför väldigt gärna förtydliga.

Anf. 131 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Vi har talat om vad som på olika sätt är inbegripet i den svenska lagstiftningen. Sedan tänker man att det är jättebra.

Åsa Eriksson och jag brukar ofta prata om att man ska ha gemensamma regler, men just i det här fallet har vi Tyskland, Frankrike och Holland som tänker på sina egna kriterier. Jag kan också se att de organisationer som Åsa Eriksson hänvisar till egentligen också säger att det här är inte vad man skulle önska sig.

Då kan man antingen gå med på någonting halvdant, om jag får säga så, eller så kan man bestämma sig för att vi gör bäst i att hålla i det vi har som är väldigt genuint och bra i Sverige.

Det kostar – ja, men det kan också kosta om det slår ut våra företag som ligger i framkant. Det är ju så det är. Vi pratar om myntets båda sidor. Det kan kosta svenska företag som ligger i framkant om de hamnar i ett nytt läge och vi måste backa bandet för att passa ihop med någonting annat.

I detta fall har vi landat i att vi gör bäst i att ha det på nationell nivå.

Anf. 132 ÅSA ERIKSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vill bara påminna kammaren och Ann-Charlotte Hammar Johnson att det är mängder av företag i Sverige som har efterfrågat den här lagstiftningen, dels för att man vill att andra företag ska ta samma ansvar och samma hänsyn som de flesta svenska företag redan gör, dels för att man vill ha en gemensam lagstiftning på EU-nivå så att man slipper förhålla sig till 26 olika regelverk på den inre marknaden, till exempel.

Ann-Charlotte Hammar Johnson menar att den svenska lagstiftningen är bättre än det som föreslås. Så skulle det kunna vara, även om jag håller med om att det finns saker som behöver förbättras även där. Men den svenska lagstiftningen gäller ju inte företag utanför Sverige, så då har vi fortfarande problemet att svenska företag som tar ansvar har sämre konkurrensmöjligheter än sina utländska kollegor som inte har den här lagstiftningen. Där menar jag att ni moderater blir svaret skyldiga.

Jag och regeringen har för avsikt att försöka att påverka direktivet så att det blir så bra som möjligt, till exempel att de tre artiklarna som vi säger nej till i subprövningen helt tas bort. Jag menar att det måste bli tydligt att vi till exempel kan fortsätta att ställa krav på att även små och medelstora företag ska följa hållbarhetskriterier när vi gör offentliga upphandlingar.

Vi måste också se till att det blir en rimlig administrativ börda så att det här inte blir kostnadsdrivande och heller inte sätter krokben för företag i onödan, för det är ingen betjänt av. Men för svenska företags konkurrenskrafts skull och för människor och miljö runt om i världen behöver vi ha en lagstiftning på EU-nivå om tillbörlig aktsamhet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 maj.)

§ 25 Folkhälsofrågor

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU16
Folkhälsofrågor
föredrogs.

Anf. 133 ACKO ANKARBERG
JOHANSSON (KD):

Fru talman! Folkhälsan i Sverige utvecklas positivt, och medellivslängden fortsätter att öka. Det är glädjande att människor generellt är mer engagerade i sin hälsa än kanske någonsin tidigare. Men samtidigt kan vi inte bortse ifrån att stress, psykisk påfrestning, rökning, riskbruk av alkohol, övervikt och andra hälsoproblem ökar inom vissa grupper.

Vetskapen om att våra levnadsvanor är drivande för utvecklingen av många sjukdomar kan kännas tung. Men samtidigt är det hoppfullt att beräkningar visar att en tredjedel av hjärt- och kärlsjukdomar men också vissa cancerformer skulle kunna förebyggas med förändrade levnadsvanor. Det är otvetydigt så att ett aktivt folkhälsoarbete ger stora vinster både för den enskilda människan och för samhället i stort.

En kristdemokratisk folkhälsopolitik syftar till att stödja den enskilda människan att göra hälsosamma val. Det ska vara lätt att göra rätt, och då måste också samhället erbjuda evidensbaserat stöd och riktade insatser som främja ett gott val.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till Kristdemokraternas reservation 2 som handlar om just detta.

Folkhälsopolitiken hamnar ofta i skymundan i den allmänna debatten – men inte i socialutskottet. I dag är jag därför glad över att en majoritet i utskottet har ställt sig bakom fem tillkännagivanden som på olika sätt kan bidra till att stärka folkhälsan. Det handlar om att stärka tillgången till hivförebyggande läkemedel och hivtestning, skapa ett nationellt vaccinationsprogram för äldre, stärka det förebyggande arbetet mot barnfetma, stärka förebyggande och behandlande insatser inom allergiområdet samt att tillse ett nationellt ansvar för pollenmätningar. Vi kristdemokrater står bakom alla dessa tillkännagivanden, och jag vill gärna fördjupa mig lite i de förslag som grundar sig i våra motiver.

Fru talman! I dag är 11 procent av fyraåringarna överviktiga eller lider av fetma. Fetman kan delvis förklaras av genetik, men den miljö som barnen befinner sig i bär ofta ett större ansvar. Att arbeta med prevention av barnfetma är särskilt angeläget utifrån fetmans omfattning och dess dominoeffekt på barns hälsa genom livet. En stor del av den psykiska ohälsan, diabetes typ 2, hjärt-kärlsjukdomar och cancer är fetmarelaterad. För att minska barnfetman och för att främja barns hälsa och rörelse behövs insatser från tidig ålder och bred samverkan mellan flera olika aktörer. Jag är därför glad att socialutskottet anser att regeringen i

samråd med relevanta aktörer och professioner bör se över hur det förebyggande arbetet mot barnfetma kan stärkas och utvecklas i hela landet.

Fru talman! I folkhälsoarbetet har vaccinationer en avgörande betydelse. Genom att erbjuda vaccin till särskilda grupper kan svåra sjukdomar undvikas och vårdkostnader minskas. Sverige har en god och lång tradition av att erbjuda vaccin till befolkningen, och vi har en hög tilltro till det särskilda vaccinationsprogrammet för barn liksom vaccination av riskgrupper mot säsongsinfluensa.

Det är glädjande att en enig riksdag nyligen, efter förslag från Kristdemokraterna och Moderaterna, fattade beslut om att regeringen ska genomföra en systematisk, långsiktig och nationell satsning på att eliminera livmoderhalscancer. Genom erbjudande om HPV-vaccination och HPV-screening kan detta bli verklighet inom en period av fem sex år.

Kristdemokraterna välkomnar också att regeringen har förverkligat vårt förslag om kostnadsfritt pneumokockvaccin till äldre personer. För att ytterligare förbättra äldres hälsa har vi kristdemokrater föreslagit att det offentliga bör erbjuda kostnadsfritt vaccin även mot andra sjukdomar. Jag är därför glad över att en majoritet i utskottet har ställt sig bakom att regeringen bör ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram ett underlag till ett nationellt vaccinationsprogram för äldre personer. Det är ett viktigt steg för att säkerställa att var i landet du bor inte ska vara avgörande för om du får rätt till en jämlik vård. Alla ska ha en chans att erbjudas vaccin och kunna skydda sig mot potentiellt svår sjukdom.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis säga att astma och allergi är Sveriges kanske vanligaste kroniska sjukdomar. En tredjedel av den svenska befolkningen har i dag allergiska besvär eller någon överkänslighet. För de drabbade påverkas ofta livskvaliteten negativt under hela eller stora delar av livet. Trots omfattningen är kunskapen om astma och allergi låg i samhället.

Vi måste förbättra situationen för dem som har allergier, och det är därför bra att en majoritet i socialutskottet nu har ställt sig bakom följande förslag från Kristdemokraterna och andra partier.

Det handlar om att ta ett samlat ansvar för att synliggöra aktuell kunskap och bedöma vilka åtgärder som krävs för att färre ska drabbas av allergiska besvär och för att fler ska kunna leva ett gott liv trots sjukdomen. Men det handlar också om att ta fram nationella riktlinjer för hela området allergi som gör att vårdgivare och andra aktörer kan utgå från samma kunskapsmaterial. Jag beklagar att Socialdemokraterna har reserverat sig mot det här förslaget. Men då denna typ av samordning av det förebyggande arbetet inom allergiområdet avsevärt skulle förbättra förutsättningarna för en jämlik vård förväntar jag mig ändå att regeringen kommer att verkställa socialutskottets tillkännagivande. Det skulle förbättra livskvaliteten för många som i dag lider av allergi.

(Applåder)

Anf. 134 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Hälsa är bland det första som de flesta människor önskar sig och sina nära – att få ha en god hälsa. De sjuka önskar sig att få vara friska. Det är få saker som är viktigare i livet än att få må bra och vara frisk.

Vi mäter och tar status på ett lands välstånd bland annat utifrån hur befolkningen mår. Folkhälsa är en värdemätare och ett viktigt politiskt område. Riksdagen har beslutat att det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen, och vi ska sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Det här har resulterat i åtta målområden med den tydliga adresseringen och syftet att skapa jämlik hälsa.

Fru talman! Folkhälsa är vilka levnadsvillkor vi har genom hela livet från när vi föds tills vi dör. Jag tänker att jag ska beröra några av de grundbultar vi behöver i folkhälsobygget.

Det handlar om en jämlik barnhälsovård och jämlik förskola för alla barn. Livsvillkoren mellan olika familjer bidrar till att barn har vitt skilda förutsättningar under det tidiga livet.

Vidare under hela skolgången och tonåren är skolan en helt avgörande arena för hur vi kommer att må och lyckas. Det är särskilt viktigt att det finns en lärande miljö, ett likvärdigt skolsystem och en skola som verkligen motverkar misslyckanden.

Det yrkesverksamma livet är långt och utgör en stor del av vårt vuxna liv. Ett av människans grundläggande behov är att känna sig behövd. Arbetet fyller just den funktionen. Därför är det så viktigt att vi har ett arbete att gå till och att vi kan försörja oss av egen kraft, och det ska vara ett arbete med god arbetsmiljö – för det är fortfarande så att det finns arbeten i Sverige som vi blir sjuka av, både fysiskt och psykiskt. Det är inget annat än ett misslyckande för samhället.

Har du möjlighet till en bostad som passar din plånbok? Finns det förutsättningar till social gemenskap? Trygghet, trafikbuller eller grönområden är viktigt för välbefinnandet och hälsan. Därför är samhällsplaneringen en viktig del för just folkhälsobygget. Oavsett om du är ung eller gammal och oavsett kön, funktionsvariation, etnisk tillhörighet eller geografisk hemvist, är det genom hela livet viktigt med delaktighet. Och därför är det viktigt med ett jämlikt deltagande i bland annat demokrati och civilsamhälle.

Sist men inte minst i folkhälsobygget är det viktigt att vården arbetar förebyggande och hälsofrämjande och att behandling utgår från patientens behov och möjligheter, inte efter storleken på plånboken. Ett arbete för en jämlik vård och en hälsofrämjande hälso- och sjukvård kännetecknas av ett systematiskt jämlikhetsfokus.

Fru talman! Jag har försökt att ge en beskrivning av hur brett folkhälsobygget behöver vara. Det går att beskriva både djupare och noggrannare, men jag tror att vi har fått en uppfattning om de många olika delarna av samhället som behöver finnas med. Men det ska

vara en politik på många områden som ska verka för en jämlik hälsa.

Fru talman! Regeringen har gjort en rad saker under mandatperioden för att den svenska folkhälsan ska förbättras. Det har gjorts betydande satsningar för att minska den psykiska ohälsan och förebygga suicid. Regeringen har gett ett antal myndigheter uppdrag eller nya direktiv för att förtydliga styrningen och nå fler framgångar. Regeringen tillsatte en kommitté för främjande av fysisk aktivitet, och den ska slutredovisa sitt uppdrag nästa år och lämna förslag på åtgärder.

Ny forskning visar att även en liten ökning av den fysiska aktiviteten gör stor skillnad för dem som rör sig minst. Genom rörelse i vardagen kan vi minska risken för psykisk ohälsa, fetma, hjärt-kärlsjukdomar, typ 2-diabetes och vissa cancerformer.

Forskare uppskattar att vart tionde förtida dödsfall i världen skulle kunna förebyggas med ökad fysisk aktivitet. Med tanke på den forskningen kan jag inte nog understryka hur viktigt det är att alla barn har samma rätt till fysisk aktivitet.

Fru talman! På 80-talet då jag föddes sågs det att det finns en sak som inte går att köpa för pengar, och det är god hälsa. I dag tvivlar jag dock på det. Den goda hälsan går kanske att köpa för pengar? Det är i alla fall inte långt ifrån, för de ekonomiska klyftorna är den överlägset största orsaken till de stora hälsoklyftorna vi har i dag.

Om dina föräldrar är hög- eller låginkomsttagare och var i landet du bor är helt avgörande för vilka levnadsvillkor du föds in i. De geografiska skillnaderna behöver långt ifrån vara stora – bara en cykelbana eller några tunnelbanestationer kan utgöra en skillnad på flera levnadsår. Ekonomiska och sociala villkor spelar i dag roll för hur länge du får leva. Hälsoeffekterna avspeglas direkt i den yttersta konsekvensen: antalet levnadsår.

Så länge det är på det här viset är inte alla människor lika mycket värda i praktiken. Så länge vi har ungar som föds in i ett förutbestämt öde som dessutom är svårt att ändra på under hela deras livstid har vi inte gjort tillräckligt.

Om vi ska lyckas med att sluta hälsoklyftan inom en generation behöver vi politik som utjämnar de ekonomiska och sociala klyftorna på en rad områden. Ska det ske kraftfulla förflyttningar framåt kommer klassisk ekonomisk fördelningspolitik att vara fullständigt nödvändig, fru talman, för till syvende och sist är det varje människas rätt att få vara frisk.

Jag står bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 28. (Applåder)

Anf. 135 ACKO ANKARBERG
JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Sofia Amløh, för anförandet!

Jag är väldigt glad över att ledamoten lyfter fram det breda perspektivet på folkhälsa. Utskottet har ju varit aktivt inte minst inom området psykisk hälsa för

att bevisa hur många delar, exempelvis i riksdagen, som är berörda. Det är inte bara en fråga för socialutskottet. Det handlar också om utbildning, samhällsplanering, det civila samhället, kultur och fritid, arbetsmarknaden och socialförsäkringar. Det är så många sektorer som måste samverka och dra åt rätt håll.

Jag är också glad över att ledamoten lyfter fram frågan om de skillnader som finns för barn. Därför är det beklagligt att Socialdemokraterna röstar nej till Kristdemokraternas förslag om fritidskort som ska gå till alla barn men där beloppet är större för de barn som lever i ekonomisk utsatthet. Vi tror att det krävs ett stöd till barn för fritidsaktiviteter som är bra för både kropp och själ.

Men skälet till att jag vill ställa en fråga till ledamoten är att ledamoten var tydlig med att regeringen har gjort väldigt mycket och nämnt suicidområdet. Ändå är det inte länge sedan vi hade en debatt här och föredrog ett betänkande därför att Riksrevisionen konstaterade att arbetet mot suicid är för dåligt samordnat och fragmentiserat. Man riktade kritik och en lång rad av krav på förbättringar.

Anser ledamoten att regeringen har gjort tillräckligt i fråga om suicidförebyggande arbete?

Anf. 136 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Ja, det var inte länge sedan vi hade den debatten här i kammaren.

Vi kan aldrig vara nöjda. Vi kan inte säga att vi har gjort tillräckligt så länge det finns en enda människa som väljer att ta sitt liv. Men vi har gjort en rad saker. Det visade också Riksrevisionens rapport.

Från 2020 har de satsningar som görs faktiskt haft betydande effekter. Jag tror att det var från 2016 fram till 2020 som vi mer än fördubblade pengarna och satsningarna på just det här området med över 1 miljard. Det är satsningar som inte har gjorts historiskt som nu har kommit på plats. Det finns mer att göra på området, men vi har kommit en bit på väg. Det är påbörjat.

Fru talman! Jag har en fråga tillbaka till ledamoten.

I dag debatterar vi folkhälsa, och en av de mest genomgående och grundläggande orsakerna till den ojämlika hälsa vi ser i dag är de stora ekonomiska skillnaderna i befolkningen. Det visar otaliga rapporter. För att vi ska kunna sluta hälsoklyftan som vi har för att vi har ekonomiska klyftor behöver vi ha en politik som utjämnar. Jag undrar vad Kristdemokraterna har för ekonomisk politik för att utjämna de ekonomiska klyftorna, tillika hälsoklyftan.

Anf. 137 ACKO ANKARBERG

JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret!

När det gäller suicid har pengar inte räckt. En psykiatriutredare eller psykiatrisamordnare på regeringens uppdrag konstaterade att oavsett regering har man satsat miljardbelopp, men pengar har inte varit i närheten av att räcka för att få till det arbete som krävs.

Den bedömningen är kvar. Det är åtgärderna som ger effekt som saknas. Vi har inte fått ned talen. Vi har inte kunnat göra mer suicidpreventivt arbete, så vi behöver nog snarare gemensamt konstatera bristerna och se till att vi faktiskt åtgärdar dem i stället för att vara allmänt nöjda med beloppen i sig.

När det gäller ekonomisk politik delar jag oron, inte minst när det gäller den stora grupp som i dag är långtidsarbetslös. Den gruppen växer samtidigt som vi får en stor klyfta mellan den och den grupp som i dag har väldigt lätt att få jobb. Vi ser att man söker arbetskraft på jättemånga områden. Det innebär att klyftan växer mellan dem som har lätt att ta ett jobb och kan välja mellan jobb och dem som står långt från arbetsmarknaden och behöver mycket mer stöd för att kunna komma tillbaka. Det innebär att de som väntat länge i kön på ett jobb får vänta ännu längre.

Att kunna få jobb i stället för bidrag är en jätteviktig faktor, inte minst om man har barn. Att se föräldrarna gå till jobbet är en viktig faktor för att barn ska må bra. Jag vet inte minst från mitt eget arbete i kommunpolitiken hur avgörande det är att vi kan ge människor en chans till arbete.

Här krävs det väldigt mycket mer. Kristdemokraterna har ett förslag om ett dubbelt jobbskatteavdrag för dem som går från arbetslöshet till arbete för att främja det och ta bort alla de där små skillnaderna som finns i dag så att vi möjliggör för dem att återgå i arbete och se att det blir skillnad i plånboken.

Visst behövs det många åtgärder. Det var precis det som glädde mig i ledamotens anförande – hon sa att vi måste se till att alla sektorer är med och drar åt samma håll. Regeringen har fått underkänt på det området av psykiatrisamordnaren och i politiken som helhet, så vad vill ledamoten göra?

Anf. 138 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag vill påminna om att Riksrevisionen var tydlig i fråga om det suicidpreventiva arbetet. Det är ända sedan 2008 och fram till 2020 som det inte har gjorts någonting, så jag känner att det finns flera regeringar som har ansvar för att de satsningarna inte blivit gjorda. Inte minst när ledamotens eget parti Kristdemokraterna hade makten valde man inte att göra de satsningar som nu görs.

Det är som sagt många områden. Jag ser kanske mer i den ekonomiska politiken att när det gäller att sätta sig vid förhandlingsbordet för att ta fram en budget är det kanske inte just Kristdemokraternas främsta prioritering att minska de ekonomiska klyftorna i samhället. Skattesänkningar för dem som har mest får det största utrymmet i den prioriteringen.

Jag ser gärna att vi gör de här satsningarna och har den här utjämningspolitiken, för det är det som kommer att krävas. Ska vi lyckas nå målet att sluta hälsoklyftan inom en generation krävs det en ordentlig fördelningspolitik, en ekonomisk fördelningspolitik. Jag tänker att det fortfarande är Socialdemokraterna som är garanten för den. Fler partier får gärna ställa sig

bakom den fortsättningsvis. Då ser vi kanske att vi klarar att nå målet framgent.
(Applåder)

Anf. 139 ULRIKA JÖRGENSEN (M):

Fru talman! I dag debatterar vi folkhälsofrågor och ett betänkande med hela fem tillkännagivanden till regeringen. Detta är glädjande för oss moderater, som har haft en stor roll i att driva på i folkhälsofrågorna. Jag kommer att fokusera på ett antal av dessa tillkännagivanden i mitt anförande.

Givetvis står vi bakom alla våra yrkanden, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1, som handlar om folkhälsofrämjande informationsinsatser.

Folkhälsofrågorna berör hela samhället, och målet med folkhälsopolitiken måste vara att skapa bättre långsiktiga förutsättningar för en god hälsa hos hela befolkningen, oberoende av var i landet man bor eller vilken bakgrund man har. Att underlätta för alla människor att göra hälsosamma val är en viktig politisk uppgift, men vi ska inte styra med förbud eller pekpinar utan ge goda förutsättningar för att varje individ ska kunna göra hälsosammare individuella val. Det finns få områden som är så breda och i så stort behov av fler samarbeten mellan olika organisatoriska stuprör och sakfrågor som hälsofrämjande insatser. Fler aktörer behöver samverka och arbeta mot samma mål.

Moderaterna har sedan början av denna mandatperiod drivit frågan om att det behöver tas fram en nationell hälsofrämjande strategi med tydliga mål, prioriteringar och satsningar samt uppföljning och utvärdering. Strategin bör tas fram i samarbete mellan regering och riksdag, regioner och kommuner, myndigheter och organisationer. Att satsa på det förebyggande hälsofrämjande arbetet måste prioriteras högre på den politiska agendan och ses som en investering med god avkastning. Ett sätt kan vara en nationell strategi som kan peka ut hur vi gemensamt kan underlätta för alla människor att göra egna hälsosammare val, men förutom det samlade nationella ansvaret är även det egna ansvaret för hälsan avgörande.

Fru talman! Nyligen släpptes Pep-rapporten 2022, och i förra veckan anordnade jag tillsammans med Sofia Nilsson här i riksdagen ett seminarium med Generation Pep med anledning av rapportens resultat. Rapporten är en undersökning som kartlägger hälsovanor hos barn och unga i hela landet. Årets rapport visade ett tydligt samband mellan regelbunden fysisk aktivitet och psykisk hälsa. Barn som rör på sig regelbundet upplever mindre symtom av depression och ångest.

Rapporten lyfter även att endast 51 procent av barn och ungdomar cyklar eller går till skolan eller förskolan. Skolan kan ha en avgörande roll i att få fler barn och unga att röra på sig då skolan når alla barn. Skolmiljön runt och i skolan kan inspirera till rörelsegädje. Forskning visar på ett starkt dubbelriktat samband mellan studieresultat och hälsa. Goda skolresultat leder till bättre hälsa, och bättre hälsa ger bättre förutsättningar att nå kunskapsmålen. Riktigt oroväckande

siffror i rapporten visar på att endast 4 procent av barn och ungdomar rör på sig enligt rekommendationen om 60 minuter om dagen och äter enligt kostråden om frukt och grönsaker samt fisk.

Fru talman! Det är då glädjande med ett tillkännagivande till regeringen om att den i samråd med relevanta aktörer och professioner bör se över hur det förebyggande arbetet mot barnfetma kan stärkas och utvecklas i hela landet. Vi moderater vill se konkreta, mätbara mål som kan bryta utvecklingen när det gäller barnfetma.

Aktiva barn och unga blir aktiva vuxna. Så många som en av tio fyraåringar i Sverige har i dag övervikt eller fetma. Siffran ökar med stigande ålder och bidrar till fysisk och psykisk ohälsa. Forskning visar på att enbart ökad fysisk aktivitet inte räcker för ett barn med övervikt eller fetma. Att fetma inte växer bort finns det evidens för. Hälften av alla i lågstadiet med fetma kommer att ha fetma som vuxna, och för tonåringar är risken ungefär 80 procent. Att tidigt erbjuda insatser inom både mödrahälsovården och barnavårdscentralen, till exempel genom föräldrastödsprogram som inkluderar hälsosamma matvanor och rörelse, kan vara en del av insatserna. Inom skolan har man i ämnet hem- och konsumentkunskap stor möjlighet att lyfta betydelsen av hälsosamma matvanor.

Fru talman! Ett område som bör belysas mer är allergivården, inte minst utifrån ett hälsoperspektiv. Allergi är en stor folksjukdom; cirka 25 procent av befolkningen har någon form av allergi. Flera av de drabbade använder sig av egenvård under många år för att lindra sina symtom. Men runt 45 procent förblir odiaagnostiserade och får otillräcklig behandling. Patientens resa är ofta lång, med otillräcklig symtomkontroll. Många upplever att det finns en okunskap inom vården och hos allmänheten om att det finns behandlingar som inte enbart lindrar symtom utan även behandlar orsaken till allergin.

Allergivaccination kan vara en lösning för dem med svåra besvär. Denna behandling fanns tidigare i injektionsform men finns numera även i tablettform och skulle mycket väl kunna utföras i den nära vården. Detta skulle underlätta och hjälpa egenvårdsanvändarna och de patienter som blir allvarligt påverkade av sin allergi. Det kan till exempel handla om barn som blir inaktiva på grund av gräs- och pollenallergi.

För att allergiker ska få rätt behandling och en jämlik vård bör det, anser Moderaterna, finnas nationella riktlinjer för allergivården. Vården för allergiker varierar stort i landet, och det får inte bero på din bostadsort om du får behandling och vilken behandling du får. Jag har förmånen att bo i Halland, i Kungsbacka. Där har vi en väl utbyggd allergivård, men tyvärr ser det inte ut så i hela landet. Nationella riktlinjer för allergivården skulle ge bättre livskvalitet men även innebära att resurserna användes mer effektivt.

Mot denna bakgrund, fru talman, är det glädjande med ett tillkännagivande till regeringen om att den när det gäller allergivården bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att samordna det förebyggande arbetet inom

allergiområdet samt verka för att vården av personer med allergier ska bli mer jämlik.

Det sista tillkännagivande som jag vill belysa är det som handlar om att regeringen bör ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram ett underlag till ett nationellt vaccinationsprogram för äldre. Den avgiftsfria pneumokockvaccinationen, som det beslutades om förra året, är ett steg på rätt väg mot ett vaccinationsprogram för äldre. Ett vaccinationsprogram för äldre där vaccin mot flera allvarliga sjukdomar ingår skulle vara en reform för att möjliggöra en friskare tillvaro för fler, högt upp i åldrarna.

Avslutningsvis, fru talman: Att satsa på det förebyggande, preventiva, folkhälsoarbetet måste prioriteras högre på den politiska agendan, för den enskilde men även för samhället i stort.
(Applåder)

Anf. 140 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Det finns en majoritet för fem tillkännagivanden till regeringen i detta motionsbetänkande. Flera av dem gäller frågor där regeringen redan gör eller har satt igång saker. Det är bra saker, och regeringen gör dem redan eller har satt igång dem.

Men vi kan konstatera att det kanske inte är det som berörs i dessa tillkännagivanden som gör att vi tar de riktigt stora kliven för folkhälsan, utan det är det som görs när det gäller den ekonomiska politiken. Det finns otaliga rapporter som visar den brutala sanningen: Det finns en djup, stark sammankoppling mellan de ekonomiska klyftorna och den hälsoklyfta vi har i Sverige idag.

För att nå framgång när det gäller folkhälsa behöver vi utjämna de ekonomiska klyftorna i samhället. Så, fru talman, vad har Moderaterna för politiska förslag för att utjämna de ekonomiska klyftorna?

Anf. 141 ULRIKA JÖRGENSEN (M) replik:

Fru talman! Vi har fem tillkännagivanden som ger en god möjlighet att få en bättre folkhälsa, som jag nämnt. Att ha en bred nationell hälsostrategi tror jag är vägen till framgång när det gäller att nå dessa mål och få en bättre hälsa för oss alla. Det ska, som jag nämnde tidigare, vara tydliga mål, som kan vara ekonomiska, samt prioriteringar, satsningar, uppföljningar och utvärderingar. Strategin bör vara ett samarbete mellan regeringen och riksdagen, kommuner och organisationer. Jag tror överlag att alla måste samarbeta för att vi ska få en bättre folkhälsa.

Jag ställer en fråga tillbaka till ledamoten, fru talman: Vilka andra incitament än ekonomiska anser ledamoten behövs?

Anf. 142 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Flera av de sakerna tog jag upp i mitt anförande, som ledamoten säkert hörde.

Moderaterna har fortfarande ingen ekonomisk politik som kommer att minska klassklyftorna och därmed hälsoklyftorna. Det sägs mycket bra och fint här, men Moderaterna kanske inte är någon att hålla i

handen när det handlar om den ekonomiska utjämningspolitiken.

Jag provar att ställa en annan fråga till ledamoten, fru talman. Just nu bereds en skarpare lagstiftning för nikotinprodukter i utskottet. Moderaterna tycker att smaksättning av e-vätskor med exempelvis godis ska finnas kvar. Men vi vet att det är en garanti för att fler tar steget till att bli nikotinberoende. På yttersta marginalen är detta ett sätt att få fler att sluta bruka nikotin.

Fru talman! Min fråga är om Moderaterna orkar stå emot tobakslobbyisterna för folkhälsans skull.

Anf. 143 ULRIKA JÖRGENSEN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Ingen ska börja röka, absolut inte. Det är huvudmålet för folkhälsopolitiken, och där har vi lyckats ganska bra. Vi har fått ned rökningen på en låg nivå. Jag vill att vi även får ned barnfetman på den nivån; om barnen utvecklar fetma kan det leda till olika sjukdomar.

Jag är inte så orolig för det här med smaksättningen. Det viktigaste för mig är att man inte börjar röka. Jag tror inte att det har så stor betydelse om det är smaksättning eller inte.

Anf. 144 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! Vi debatterar SoU16, ett betänkande där viktiga och relevanta folkhälsofrågor behandlas.

Folkhälsa är ett samlingsbegrepp för hela befolkningens hälsotillstånd. Det handlar om både hälsa och ohälsa. Därför är det också viktigt att vi arbetar utifrån en helhetssyn där sjukvård och ett preventivt folkhälsoarbete hänger ihop. Folkhälsofrågorna behöver integreras i alla samhällssektorer, från exempelvis utbildning till fysisk samhällsplanering. Samtidigt behöver vi ha ett brett samhällsperspektiv där frågor som jämlikhet, delaktighet, språkkunskaper och jämställdhet inkluderas. Därför ser Sverigedemokraterna också behov av att ta fram en sammanhållen nationell strategi för att fullt ut kunna främja folkhälsan och samtidigt avlägsna onödiga stuprör som begränsar folkhälsoarbetet.

Covid-19-pandemin visade tydligt att folkhälsan är beroende av ett flertal olika samhällsområden. Vi har kunnat se en direkt hälsopåverkan i form av sjuklighet och dödlighet med anledning av pandemin. Samtidigt har smittskyddsåtgärderna indirekt haft en påverkan på förutsättningarna för hälsa. Vaccinet har bidragit till att vi numera har kunnat återgå till ett normalt liv, fast det är också många som har blivit särskilt hårt drabbade och som ännu inte är återställda efter sin covid-19-infektion.

Inledningsvis antogs långvariga besvär och vårdbehov efter covid-19 endast föreligga för svåra fall av infektionen, det vill säga fall som lett till intensivvård. Under våren och sommaren 2020 visade det sig dock att en annan grupp covid-19-patienter, som inte behövt sjukhusvård initialt, likväl utvecklade långvariga symptom med en uttalad funktionsnedsättning i arbetsförmåga, studieförmåga och förmåga att ta hand om sig själv och klara sig själv i sin vardag.

Pandemins största patientgrupp är alla de individer vars hälsa inte är återställd efter genomgången covid-19-infektion. Långtidskomplikationer efter covid-19 är och kommer fortsatt att vara en folkhälsoutmaning för oss att hantera. Därför behöver konsekvenserna av coronapandemin också identifieras ur ett brett folkhälsooperspektiv.

Fru talman! Förbättrade och mer hälsosamma matvanor kan ha en mycket positiv effekt på folkhälsan och kan faktiskt rädda liv. Därför behöver vi se till att kunskapen om hälsosamma matvanor förstärks, både inom hälso- och sjukvården och hos befolkningen. Vi behöver också bli bättre på att arbeta för att granska näringsinnehåll och komma ifrån onödigt höga sockernivåer.

Enligt en sammanställning som Cancerfonden genomfört tillsammans med Sveriges Konsumenter innehåller svensk läsk mer socker än läsk i andra länder. Läsk med apelsinsmak av ett visst välkänt märke innehåller upp till nästan tre gånger mer socker i Sverige än i Spanien och Storbritannien. I Sverige har apelsinläsk ett innehåll på 18 sockerbitar, medan samma läsksort innehåller 7 sockerbitar i bland annat Spanien. Sverige skiljer även ut sig från våra nordiska grannländer, då sockernivåerna är märkbart högre här. Sockernivån ligger på 12,3 gram per deciliter i Sverige. I Danmark och Finland är nivån 7,2 gram per deciliter.

Övervikt och fetma är en allvarlig effekt av sockerkonsumtion. Därför är det viktigt att reglera onödigt höga sockerhalter. I dag lider mer än hälften av Sveriges befolkning av övervikt eller fetma, vilket i sin tur ökar riskerna för exempelvis cancer. Därför är en minskad konsumtion av socker en betydande del i arbetet för en förbättrad folkhälsa.

Ett flertal länder har valt att införa en skatt på läsk som innehåller socker. För att konsumenterna inte ska drabbas har läskproducenterna i sin tur valt att sänka sockerhalten i sina produkter. Sverigedemokraternas uppfattning är dock att det finns bättre alternativ för att minska sockerkonsumtionen än höjda skatter. Vi anser i stället att Sverige behöver reglera tillåten mängd socker i läsk med hjälp av lagstiftning. Producenterna skulle då bli tvungna att ta hänsyn till lagen i sin tillverkning. På så sätt skulle vi kunna minska en ohälsosam sockerkonsumtion och samtidigt verka för en bättre folkhälsa utan att någon ska behöva straffbeskattas.

Fru talman! Astma och allergi hör till vår tids största folksjukdomar. Så mycket som var tredje svensk är drabbad, och antalet ökar. I dag finns det bättre kunskap kring hur vi kan minska alternativt mildra allergier, men den kunskapen tas inte till vara. Trots att så många människor regelbundet behöver söka vård för sina symtom upplevs kunskapen i vården ofta som låg.

Bristen på kunskap och avsaknaden av nationella riktlinjer leder till en både ofullständig och ojämlik vård. Kvaliteten på vården man får beror tyvärr i många fall på var man bor. Sverigedemokraterna menar att detta är helt oacceptabelt. Vi anser därmed att

åtgärder för att komma till rätta med det måste genomföras omgående.

Samtidigt ser vi hur allt fler individer i Sverige blir allergiska mot mat. Det drabbar personer i alla åldrar. Kunskapen om bakomliggande mekanismer är låg, och insatserna vid fastställda allergier är i många fall bristfälliga. Att prioritera en så pass vanligt förekommande kronisk sjukdom i vårt land är en viktig insats för folkhälsan och välfärden. I dag innebär matallergier onödigt stora kostnader för individen, hushållet och samhället. Så ska det inte behöva vara. Vår uppfattning är att ett kunskapscentrum skulle kunna bli den kraftsamling och den motor som behövs för att bättre kunna hantera matallergier.

Avslutningsvis vill jag framhålla det otroligt positiva i att en utskottsmajoritet är överens om ett antal viktiga tillkännagivanden och att vi gemensamt kan verka för att det folkhälsopolitiska arbetet stärks ytterligare. Med det sagt yrkar jag bifall till reservation nummer 13.

Anf. 145 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för hennes anförande och särskilt för att hon lyfter den viktiga delen med kostvanor och behovet av att minska konsumtionen av socker.

Men vad tycker ledamoten om nikotinnivåerna? Och framför allt: Vad tycker ledamoten om att behålla smaksättningen av nikotinprodukter?

Jag har även en annan fråga, fru talman. Vilken är den absolut viktigaste insats eller satsning som krävs för att lyckas med att nå det folkhälsopolitiska målet att minska de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation?

Anf. 146 CLARA ARANDA (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågorna.

Utskottet arbetar nu med frågan om smaksättning av nikotinprodukter, men det är inte det vi debatterar i dag. Jag kan dock svara lite kort att vi förespråkar en åldersgräns. Det viktiga är att dessa produkter inte säljs till minderåriga. De är för vuxna människor, och vi tycker att de ska ha friheten att välja vilken smaksättning de vill ha. Vi får som sagt återkomma till frågan, och det kommer att finnas tillfälle att debattera den ytterligare.

Ledamoten efterfrågar en enskild folkhälsopolitisk satsning som kan lösa alla problem, men så enkelt är det inte. Vi ser det som ett helhetsprojekt där vi först och främst förespråkar att vi får en nationell övergripande strategi på plats så att vi kan arbeta med de områden som kräver det men också ha en övergripande syn.

Som jag nämnde i mitt anförande är det viktigt att inse att det inte handlar om bara hälso- och sjukvård utan att vi måste arbeta preventivt. Vi måste se hur vi kan arbeta inom civilsamhället med olika frågor och på vilka områden behöver göra satsningar.

Jag tror inte att ekonomiska incitament enskilt är lösningen på några problem när det gäller folkhälsa,

utan det handlar om långsiktighet och att ha en övergripande plan.

Anf. 147 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Jag hoppas verkligen att Sverigedemokraterna orkar stå emot tobakslobbyisterna, inte bara för de ungas utan för hela befolkningens skull. Ska vi nå målet om att sluta hälsoklyftan inom en generation behöver vi definitivt börja med smaksättningen.

Fru talman! Det handlar ändå om de stora ekonomiska skillnader som finns i befolkningen. År 2019 hade en direktör i den ekonomiska eliten en lön som motsvarade drygt 60 industriarbetarlöner. En sådan gigantisk klassklyfta sluter inga hälsoklyftor, vilket all forskning visar.

Vad vill Sverigedemokraterna göra åt detta?

Anf. 148 CLARA ARANDA (SD) replik:

Fru talman! När det gäller smaksättningen har nog många av oss blivit kontaktade av personer som har kunnat sluta röka med hjälp av e-cigarett med smak. De väddar till oss riksdagsledamöter att gå emot detta förslag, för detta har hjälpt dem när inget annat har gjort det. Nu vill Socialdemokraterna och regeringen ta bort denna möjlighet, och de tror att förbud är lösningen på snart sagt allt. Men så många människor vittnar ju om hur detta har hjälpt dem att röka mindre eller sluta helt.

Ledamoten upprepade sin fråga, och jag kan svara lite kort igen. Det finns ingen enkel lösning, utan vi behöver ha en bred nationell plan. Vi måste arbeta långsiktigt, och det måste Socialdemokraterna förstå. Låt oss ta suicidprevention som ett exempel. Här har man gjort många satsningar de senaste åren och försökt göra skillnad. Men enligt granskningsrapporten har dessa satsningar inte gett en önskad effekten.

Det krävs långsiktighet. Det handlar inte om pengar eller spretiga, kortsiktiga insatser, utan vi måste jobba på ett annat sätt med dessa frågor.

Anf. 149 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! Folkhälsoarbetet och folkhälsofrågorna är ett område som vi borde tala om mer. Kommuner och regioner står inför stora demografiska utmaningar eftersom vi lever allt längre och barnkullarna växer. Behovet av välfärdstjänster ökar stort samtidigt som den arbetande delen av befolkningen och därigenom möjliga skatteintäkter minskar.

Därför är arbetet för en mer jämlik hälsa inte bara en ekonomisk nödvändighet utan också ett strategiskt val för att klara framtidens välfärd, bemanning och finansiering. Välfärden är beroende av att medborgarna har goda förutsättningar att må bra och är vid god hälsa högt upp i åldrarna. Just därför borde vi som sagt tala mer om folkhälsofrågorna och även satsa mer resurser och tankeverksamhet på vad vi kan göra för att fler ska ha en god hälsa genom hela livet.

Fru talman! I det betänkande som vi nu debatterar täcker vi in allt från hälsosamma matvanor,

ungdomsmottagningar och pollenmätningar till vaccinationer. Jag kommer i mitt anförande att fokusera på de tre tillkännagivanden där Centerpartiet har varit drivande under många år och där vi nu har samlat en majoritet.

Fru talman! I förra veckan arrangerade vi ett seminarium här i riksdagen tillsammans med Generation Pep. Det var ett väldigt intressant seminarium där Generation Pep presenterade sin rapport om hur folkhälsoläget ser ut bland våra barn och unga, och läget är faktiskt ganska dystert. Vi kan se att barn och unga rör sig för lite, att den psykiska ohälsan ökar och att man i genomsnitt äter bara hälften av den rekommenderade mängden frukt och grönt varje dag. Detta är ingen grund att stå på om man ska ha en god hälsa genom hela livet. Rapporten pekade också på sambandet mellan brist på rörelse och psykisk ohälsa.

Fru talman! I tidigare rapporter från bland annat Generation Pep kan vi se att andelen barn med fetma har femdubblats sedan 90-talet. Detta är verkligen alarmerande siffror. Farorna för barn med övervikt och fetma, både direkt och senare i livet, är många. Värst är utan tvekan all mobbning och stigmatisering, som riskerar att skapa allvarliga konsekvenser för det psykiska måendet och självkänslan men även socialt utanförskap.

Trots ett stort behov eftersom vi har sett en ökning av barnfetma under en lång tid har Sverige ingen nationell strategi eller plan för hur vi ska arbeta med frågorna och vända trenden. Det finns vissa regioner, bland annat Halland, som är väldigt duktiga på att arbeta systematiskt och planerat. Men skillnaderna i landet i hur man tar sig an övervikt och fetma hos barn är alltför stora.

Därför är jag glad att regeringen nu får i uppdrag, på initiativ från bland annat Centerpartiet, att se över hur det förebyggande arbetet mot barnfetma kan stärkas och utvecklas i hela landet.

Fru talman! En fråga som vi i Centerpartiet tyvärr inte fick gehör för är vårt förslag för hur vi kan stärka tillgången till ungdomsmottagningar i hela landet. Vi vet att ungdomsmottagningar många gånger spelar en avgörande roll för ungdomars psykiska och fysiska hälsa. Det är hit man vänder sig som ung vid problem, för rådgivning och för att få tillgång till preventivmedel. Tyvärr ser vi även här att jämlikheten över landet skiljer sig mycket åt. På landsbygd och i glesbygd är det ofta svårare för barn och unga att komma i kontakt med ungdomsmottagningen.

Centerpartiet vill därför ge lämplig myndighet i uppdrag att se över hur tillgången kan stärkas genom traditionella, mobila och digitala lösningar. Därför yrkar jag bifall till reservation 21.

Fru talman! Jag vill i mitt anförande även lyfta fram vikten av hivprevention och en jämlik tillgång till profylax för hiv genom ökad rådgivning och förskrivning av så kallad Prep i alla regioner.

Enligt Folkhälsomyndigheten krävs ett flertal insatser för att säkerställa jämlik sexuell hälsa för män som har sex med män. Regionernas gemensamma råd

för införande av nya läkemedel, NT-rådet, rekommenderar sedan 2018 regionerna att använda så kallad pre-expositionsprofylax, Prep, som förebyggande behandling hos personer med hög risk att smittas av hiv. Det är viktigt att regionerna får de resurser som krävs så att de som behöver det får möjlighet till testning, rådgivning och förskrivning av Prep. Så är tyvärr inte fallet i dag.

Fru talman! Trots bevisat goda effekter är förskrivningen av Prep väldigt låg runt om i Sverige. Det är bara ett fåtal kliniker i landet som förskriver Prep, trots att alla läkare har förskrivningsrätt. Här behövs en förändring nu. Att vi har lyckats samla en majoritet för att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att se över hur tillgången till hivförebyggande läkemedel och hivtestning kan utökas i alla regioner är därför väldigt glädjande.

Fru talman! Den tredje och sista delen av mitt införande vill jag ägna åt att prata om hur Centerpartiet hade velat utveckla det förebyggande hälsoarbetet för våra äldre. Även om man brukar säga att vi måste börja med barnen kan vi konstatera att det blir rejält pang för pengarna om vi även satsar på ett förebyggande och hälsofrämjande arbete för våra äldre.

I Sverige har vi sedan många år tillbaka framgångsrika nationella mödrahälsovårds- och barnhälsovårdsprogram. Vi mäter, följer upp, samtalar, ger råd och vaccinerar. Allt detta gör vi för att vi vet och ser att det har en enormt god effekt.

Centerpartiet har sedan 2019 drivit frågan om att vi även ska införa ett äldrehälsovårdsprogram där vi samlar ihop de förebyggande och hälsofrämjande insatserna till ett nationellt program. Ett sådant program skulle bygga på forskning och vetenskap och bland annat innehålla ett nationellt vaccinationsprogram.

Detta har vi tyvärr inte fått gehör för. I stället har vi duttat lite här och lite där. Jag är naturligtvis väldigt glad att vi nu har samlat en majoritet för Centerpartiets förslag om ett nationellt vaccinationsprogram för äldre. Men jag hade varit ännu gladare om vi hade vågat ta steget att fullt ut införa ett nationellt äldrehälsovårdsprogram och på så sätt samlat det förebyggande arbetet för våra äldre och skapat en jämlikhet i hela landet.

Anf. 150 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! För Vänstern är ordet folkhälsa förknippat med jämlik hälsa. I dag är hälsoklyftorna mellan olika grupper i samhället mycket stora, och de ökar faktiskt. Det här gäller också barn. Det handlar om klass, anser vi.

Barn till föräldrar som har sämre ekonomi är särskilt exponerade för hälsoproblem och löper mer än dubbelt så stor risk att dö under barndomen som andra barn. De löper också nästan tre gånger så stor risk som andra barn att bli inskrivna på sjukhus på grund av psykisk ohälsa.

Fru talman! I Studieförbundet Näringsliv och Samhälles, SNS, forskningsrapport *Hellre rik och frisk – om familjebakgrund och barns hälsa* går forskarna

igenom i vilken utsträckning föräldrarnas ekonomiska och sociala situation påverkar barnens hälsa. Resultatet visar att det finns stora sociala skillnader i barns hälsa. Detta har pågått i decennier, kan vi se i tabellerna.

Rapporten visar att hälsan under barndomen i stor utsträckning har betydelse exempelvis för hur det går i skolan. Klass och hälsa påverkar hela livet. Förebyggande arbete för att motverka ohälsa hos barn är en mycket viktig åtgärd, och den ska in väldigt tidigt. Förutsättningen att vända en negativ utveckling ökar om insatsen sätts in så tidigt som möjligt. Görs det? Det kan man fundera på.

Vi vill att regeringen ger Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram förslag på en handlingsplan för att minska hälsoklyftorna bland barn och unga samt tydligt peka ut områden som ska prioriteras. Det gör vi i reservation 6, som jag härmed lyfter.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Yrkar bifall till.)

Förlåt! Jag säger fel varje gång. Jag borde sitta i något slags skamvrå här inne.

Ett av de största folkhälsoproblemen inte bara i Sverige utan i hela västvärlden är övervikt och fetma. Mycket riktigt är också övervikt och fetma en av de främsta orsakerna till sjukdomsburden och för tidig död i Sverige. Det har vi också sett under covid-19.

Förutom förhöjd risk för cancer, typ 2-diabetes och hjärt-kärlsjukdom är fetma och övervikt ofta associerat med social stigmatisering. Det riskerar också att leda till psykisk ohälsa.

För barn och ungdomar med övervikt och fetma är risken dessvärre stor att övervikten och fetman kvarstår i vuxen ålder. Detta är en klassfråga som måste angripas på väldigt många olika sätt.

Barns och ungas möjlighet att delta aktivt i föreningslivet, fru talman, begränsas i många fall av föräldrarnas möjlighet att betala utrustning och terminsavgifter. Har mamma råd att betala fotbollskursen eller fotbollsskorna? Finns det idrottsföreningar där du bor? När vi ut till dem som behöver föreningslivet bäst?

Jag går och tränar på Eriksdalsbadet väldigt regelbundet. Då tittar jag alltid på de föreningar där som jobbar med eller tränar barn. Jag funderar alltid på vilka barn som är där och vilken samhällsklass de kommer ifrån. Har man inte de här klassglasögonen på sig är det lätt att tro att det inte behövs strukturella satsningar på barn och unga generellt.

Då kan det bli som i Stockholms kommun, att man tar bort äventyrsbadet. Det kan ju låta lite muppigt, men i äventyrsbadet rör sig barn väldigt mycket. Det kan även bli som det också blev i Stockholms kommun, där den före detta Alliansen styr med Miljöpartiet, att man minskar simkurserna för barn. Så kan det bli om man inte har de glasögonen på sig.

Samhället behöver kraftsamla för att vända utvecklingen av övervikt och fetma i Sverige. Samtidigt krävs det också insatser för att undvika och motarbeta diskriminering av personer som är överviktiga och för

att fetma ska betraktas som den kroniska sjukdom det faktiskt är. Vi vill att Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att ta fram en nationell plan för en nationell kampanj om mat, fetma och lite annat smått och gott.

Fru talman! Vänsterpartiet vill se en ordning där folkhälsoarbetet ges en tydligare roll i styrningen av hälso- och sjukvården. För att detta ska bli verklighet krävs resurser. Arbetet för folkhälsan måste bli en tydligare del i hur statliga medel ska fördelas till regionerna. Vi vill även lagstifta om att folkhälsoarbetet ska vara obligatoriskt och inte "fritt valt arbete" i regioner och kommuner, som det är nu.

Allergi, fru talman, är ett jätteområde av diagnoser och tillstånd. En tredjedel av alla svenskar lever med allergi eller överkänslighet. För att på ett effektivt sätt behandla och förebygga allergi krävs nationella riktlinjer som gör att vårdgivare och andra aktörer kan utgå från samma kunskapsmaterial.

Nationella riktlinjer stärker också möjligheten att uppnå en jämlik hälsa och en jämlik vård av allergiker och astmatiker, något som i dag är ett bekymmer. Vi vill som sagt att regeringen ger lämplig myndighet i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer. Detta är också en av de saker som utskottet gemensamt har bestämt sig för göra någonting åt. Jag är glad för att detta förslag till tillkännagivande flöt igenom så fint.

Fru talman! Nu går jag in på ett helt annat område. Vi vill också att regeringen ger lämplig myndighet i uppdrag att se över tillgången till hivförebyggande läkemedel och hivtestning. Det är också ett förslag till tillkännagivande som vi har ställt oss bakom. Vänsterpartiet delar synen och har också väckt en motion om detta. Det här är en jättefråga.

Jag har jobbat med hivprevention på Folkhälsomyndigheten, delvis, och har sett hur otroligt stigmatiserad denna grupp fortfarande är. Det är många i befolkningen som fortfarande tror att man kan få hiv när man råkar ta ett glas i köket av någon som har hiv, exempelvis. Det här måste vi göra någonting åt.

En fördömsfull och kunskapsfientlig syn på hiv och aids gynnar ingen, allra minst dem som lever med diagnosen. Ett mål för politiken på området bör alltså vara att effektivt minska infektionerna och smittan och samtidigt ta bort stigma. Mycket tyder på att en nationell plan behövs för information och kunskap om hiv med fokus på att bryta stigma hos såväl allmänhet som hälso- och sjukvård.

Ett av de mest effektiva sätten att förhindra överföringen av hiv är att personer som befinner sig i särskild risk för att komma i kontakt med viruset medicinerar preventivt med så kallade Prep-läkemedel. För mig är det en gåta att detta inte är genomfört i hela Sverige.

En person som står på Prep löper avsevärt mindre risk att få hiv överfört. Effektiviteten av läkemedlet har uppmätts till 99 procent. Då har man tittat på forskning i USA och Storbritannien, exempelvis, som visar att Prep-förskrivningen är effektiv och utgör ett bättre skydd än informationsinsatser och utdelning av exempelvis kondomer.

Trots det här är alltså förskrivningen i Sverige bekymmersamt låg och komplicerad. Endast en handfull kliniker i landet förskriver Prep-läkemedel, trots att alla läkare har förskrivningsrätt. Vi ser årslånga väntetider för inrättandet av läkemedlet på vissa kliniker. Det här är verkligen inte okej.

För de grupper som löper större risk att smittas av hiv är Prep ett mycket effektivt sätt att undvika överföring av virus. Vi är fast beslutna att arbeta för en politik där rätten till effektiva läkemedel inte begränsas av moraliska överväganden eller snäva budgetramar. Den som löper risk att smittas av hiv borde erbjudas Prep-behandling för att undvika överföring och livslångt läkemedelsberoende.

Detta måste man sätta fart på i hela Sverige, och det flöt också in i det här tillkännagivandet. Vänsterpartiet är med i fyra av de fem tillkännagivandena, så visst kan man göra skillnad.

Jag måste bara tillägga en sak, fru talman, även om klockan tickar framför mig. Jag hör hela tiden Socialdemokraterna lyfta fram det ekonomiska och att vi måste ha en annan fördelningspolitik, vilket gör mig som vänsterpartist väldigt glad. Jag ser fram emot att ni i Socialdemokraterna efter valet också står för just en annan fördelningspolitik.

Anf. 151 BARBRO WESTERHOLM (L):

Fru talman! Det här betänkandet om folkhälsa har vi diskuterat många gånger, och vi kan konstatera att det finns ganska stor samstämmighet beträffande vad vi vill.

Vi gläds också åt den förbättring av hälsotillståndet som, om vi ser det genomsnittligt, har ägt rum i Sverige. I dag har en 70-åring samma hälsolivå som en 50-åring hade för 50 år sedan, vilket är positivt. Men det råder en ojämlikhet och en väldig variation, vilket flera här inne har vittnat om. Det innebär att folkhälsoarbetet hela tiden måste stärkas, inte minst genom Folkhälsomyndighetens uppdrag. Vi kan konstatera att deras insatser naturligtvis har påverkats av covid-19 eftersom mycket av deras resurser har fått ägnas åt pandemin, men nu kan de ta nya tag.

Folkhälsoarbetet ska genomsyra hela samhället. Det är därför vi tjarar med den reservation som vi har också i det här betänkandet. Det handlar om reservation 3, som vi yrkar bifall till.

Det är ju inte bara hälso- och sjukvården som ska arbeta här. Ja, där ser man de hälsoproblem som uppstår genom levnadsvanor och sättet att röra sig ute i samhället, med skador och så vidare, men det är viktigt att hälso- och sjukvården har tid och instrument att informera om till exempel att man i en kommun ser många halkolyckor på vissa platser och att kommunen bör göra insatser där.

Vi ser också det här problemet bland barn. Det vittnades om detta på det seminarium som hölls häromveckan, där barns hälsa var i fokus. Här har förskolan naturligtvis en väldigt viktig roll att spela, liksom skolan, högre utbildning och så vidare. Jag ska inte förlänga mitt inlägg med att djupdyka här.

Jag vill ta upp frågan om tillkännagivanden. Detta är ju riksdagens möjlighet att i demokratisk ordning påverka regeringen i den riktning som man vill. Det här är ju i grunden väldigt bra, men vi måste fundera över hur vi använder detta redskap.

När jag tittade på riksdagens utredningstjänsts statistik, som vi fick häromveckan, såg jag att det är ett betydande antal tillkännagivanden som regeringen nu har att hantera. Justitiekontoret har flest, vi i socialutskottet är god tvåa och miljö- och jordbruksutskottet är trea.

När jag tittar på de fem tillkännagivanden som vi har i det här betänkandet är jag väldigt glad över det som vi tar upp om vaccinationsprogram för äldre. Det är något som vi har haft uppe gång efter annan i utskottet, och nu riktar vi ett tillkännagivande.

Att detta tillkännagivande känns viktigt har också att göra med hur regeringen har reagerat på ledamoten Acko Ankarbergs och min fråga. När man nu har en rekommendation från Folkhälsomyndigheten om att införa det här breda vaccinationsprogrammet för åsrika människor, också med pneumokockvaccination, går regeringen ut med vaccination för 75-åringar. Men vi har massor av 75-plussare som inte är vaccinerade. Jag har ställt en följdfråga, och det verkar inte som att andra än just de som är 75 ska få möjlighet till den här vaccinationen.

Då blir det viktigt med detta tillkännagivande. Vi ska inte diskriminera dem som är 75-plus – eller 76-plus – från den här vaccinationen.

Vi i Liberalerna har inte ställt oss bakom det här om allergiområdet. Vi har en diskussion om att vi ska ta det som känns allra viktigast, och när vi gick igenom vad som görs på allergiområdet fann vi att SKR och Centrum för Allergiforskning gör i princip det som tillkännagivandet är ute efter. Jag kan väl säga att vi står bakom tillkännagivandet, men vi skriver inte under det. Utskottet är uppenbarligen rörande överens om att allergisjukdomarna är någonting som det är väldigt viktigt att vi satsar på.

Vi lyfter också fram en rad andra saker, som ungdomsmottagningarna, som är viktiga, och inte minst hivpreventionen.
(Applåder)

Anf. 152 JOHN E WEINERHALL (M):

Fru talman! Sedan hivpidemins tog sin början på 1980-talet har mer än 30 miljoner människor i världen dött i aids. Då på 1980-talet uppskattades det i prognoser att var fjärde svensk skulle smittas av viruset, och från politiskt håll talades det till och med om att upprätta arbetsläger i Norrland för personer med hiv. Bland smittskyddsåtgärder fanns rekommendationer om att undvika närkontakt med hivsmittade exempelvis i butiker, i folksamlingar och på restauranger. Bastuklubbar förbjöds till och med i moralpanikens och rädlans tecken. I dag framstår detta, tack vare kunskap och medicinska framgångar, som fullständigt främmande, även om stigmatiseringen fortfarande är stor.

Men trots att både forskning och preventivt arbete har kommit långt på fyra decennier är epidemin långt ifrån över. Nära 40 miljoner människor världen över lever med hiv. I Sverige lever drygt 8 000 människor med hiv. I dag är utbredningen som störst i afrikanska länder söder om Sahara, där två tredjedelar av världens hivsmittade i dag lever. Det är också från den delen av världen som flest med nydiagnostiserad hiv kommer till Sverige.

För att bekämpa spridningen av hiv har stora ansträngningar gjorts såväl i världen som i Sverige. Bland annat lanserade FN-organet Unids 90-90-90-målen år 2014. De innebär att 90 procent av dem som har hiv ska vara medvetna om det, att 90 procent av dessa ska behandlas med hivläkemedel och att 90 procent av dem ska ha omätbara virusnivåer, det vill säga smittfri hiv.

Globalt sett uppfylls i dag dessa så att 81 procent har fått en hivdiagnos, 67 procent har fått behandling och 59 procent har omätbara virusnivåer. Vi har alltså fortfarande stora globala utmaningar.

Vi kan vara stolta i Sverige. Sverige har historiskt sett varit mycket framgångsrikt i bekämpningen av spridning och behandling av hiv och var först med att nå Unids mål om 90-90-90. I dag uppfyller Sverige dessa till 90-98-94.

Sverige håller dock på att missa det första målet om att minst 90 procent av dem som smittas med hiv också ska vara medvetna om sin hivdiagnos och därför riskerar att inte nå Agenda 2030-målet om att eliminera hivpidemin till år 2030. Sverige behöver på nytt ta på sig ledartröjan och höja ambitionerna. Vi tycker tillsammans med bland andra Kristdemokraterna att vi ska höja målet till 95-95-95. Detta är också i enlighet med Unids mål. Jag kan tycka att det är lite märkligt att partier i den här församlingen som vanligtvis är stora FN-vurmåre inte lyssnar på FN:s organ för att eliminera hiv till 2030. Vi ställer oss alltså vid sidan av det internationella arbetet för att eliminera hiv.

Utvecklingen är oroväckande på flera sätt. Personer som har hiv riskerar att få behandling långt efter smittotillfället, till men för deras hälsa, och det innebär också att andra riskerar att smittas. Den största risken för smitta är sexuell kontakt eller delning av injektionsverktyg med någon som är omedveten om sin hivstatus. Det är värt att påminna om detta. Därför vore det önskvärt med ett medvetandegörande om vikten av testning bland allmänheten, en frikostig inställning till testning i sjukvården och en god tillgänglighet när det gäller just testning.

Fru talman! Många som lever med hiv i Sverige upplever fortsatt en stor stigmatisering. Detta var inte minst Karin Rågsjö inne på i sitt tidigare anförande. Det medför stora psykosociala problem. Inom vård och omsorg är det givetvis en självklarhet att vården ska vara av hög kvalitet och att personalen möter patienter på ett professionellt och värdigt sätt. I uppföljningen av patienter med hiv bör därför också livskvaliteten mätas regelbundet och utgöra ett fjärde nationellt 95-

mål. Socialstyrelsen bör få i uppdrag att ta fram ett kvalitetsregister för att mäta detta.

En åtgärd för att minska antalet infektioner av hiv är förskrivningen av Prep, alltså preexpositionsprofylax, som effektivt minskar risken för att smittas med hiv. Tyvärr är tillgängligheten för att få Prep utskrivet olika över landet. Nu verkar man ha betat av köerna ganska bra i Stockholm, men tidigare har Stockholm haft mer än årslånga köer för att få just Prep. Under den tiden är det många i riskgrupper som riskerar att smittas helt i onödan. En mer tillgänglig Prep-behandling skulle minska förekomsten av hiv och också innebära kostnadsbesparingar i hälso- och sjukvården.

Sverige har sedan 2006 en nationell strategi mot hiv/aids som senast uppdaterades 2017. För att den ska vara aktuell i arbetet mot hiv behöver den uppdateras. Förebyggande behandling, skarpa skrivningar om tillgång till mer generös testning, avskaffad informationsplikt och tydligare skrivning om goda levnadsvillkor behöver ingå i en sådan uppdatering av strategin. Detta skulle också vara en viktig signal för att minska den stigmatisering som personer med hiv i dag upplever.

Fru talman! Ytterligare åtgärder för att minska stigmatiseringen är kunskapen bland vård- och omsorgspersonal. Människor som lever med hiv upplever i stor utsträckning att de möts av okunskap om såväl deras hivinfektion som de följdssjukdomar som den medför. Ingen ska behöva mötas av vårdpersonal med dubbla handskar eller visir.

Fru talman! En viktig och omistlig del i det hivpreventiva arbetet är de ideella krafter som finns i vårt land. Det finns många föreningar som arbetar både med hivprevention och för goda levnadsvillkor för dem som lever med hiv. Tyvärr valde den socialdemokratiska regeringen för några år sedan att halvera statsanslag 2:4, som just handlar om förebyggande insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar. Detta har fått stora konsekvenser, inte minst på regional och lokal nivå, där anslagen har minskat kraftigt. Därför är jag så glad över att just Moderaternas och våra samarbetspartners budget vann gehör i kammaren, så att vi kunde återställa anslaget till den ursprungliga nivån gällande förebyggande insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar.

Tidigare fanns också ett nationellt hivråd som samlade relevanta intressenter. Det låg under Socialstyrelsen och hade som uppgift att arbeta för att bekämpa spridningen av hiv i landet. Efter att Sverige uppnådde 90-90-90-målen avskaffades dock detta. Givet att Sverige nu halkar efter många andra i västvärlden vore det önskvärt att detta kunde återinrättas. Därför bör regeringen tillsätta ett nytt hivråd som kan samla politiken, expertis och civilsamhälle för att med gemensamma ansträngningar vara behjälpliga när det gäller att Sverige ska bli först i världen med att eliminera hiv.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att jag är glad över att vi moderater här i kammaren har lyckats driva på för avskaffad informationsplikt, dubblade anslag till hivprevention tidigare under mandatperioden och också att en stor majoritet i dag säger att det

är viktigt med åtgärder för att bryta stigma, öka förskrivningen av Prep, utöka testningen och öka kunskapen bland allmänheten. Det är bara Socialdemokraterna som ensamma står som reservanter mot detta.

Sedan hade vi gärna gått längre. Vi hade tyckt att det hade varit bra om fler i den här församlingen hade ställt sig bakom våra förslag om att höja målen och införa ett fjärde mål när det gäller livskvalitet och att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för hivvården. Vi tror också att det vore bra om regeringen utser ett hivråd. Men jag tänker att vi kanske inte behöver vänta mycket längre än till nästa val för att få se detta bli verklighet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 maj.)

§ 26 E-hälsa m.m.

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU17
E-hälsa m.m.
föredrogs.

Anf. 153 ACKO ANKARBERG
JOHANSSON (KD):

Fru talman! Inom de flesta samhällssektorer i dag används digitala verktyg av olika slag. Hälso- och sjukvården har gjort det länge. Inom en rad områden har digitala lösningar utvecklat och revolutionerat vården.

Samtidigt finns brister som påverkar patientsäkerheten och minskar effektiviteten. Om vårdpersonal inte kan ta del av patientens fullständiga journal, exempelvis när patienten söker vård akut, uppstår medicinska risker. Och när vårdpersonal tvingas använda en del av sin arbetsdag till att öppna och stänga olika rutor eller boxar i it-systemet minskar tiden med patienten. Vi har sammantaget allt att vinna på att ha smarta digitala lösningar som stärker den medicinska säkerheten, ökar möjligheten till delaktighet för patienten och underlättar arbetet för personalen.

Fru talman! Det betänkande som socialutskottet behandlar nu handlar om e-hälsa. Utskottet anser liksom tidigare att det är av stor vikt för såväl vårdgivare som patienter att kunna följa och jämföra kvalitet och resultat i vården.

Vi bedömer att patientens möjlighet att ta del av lättillgänglig information om skillnader i kvalitet, väntetider och bemötande i vården behöver förbättras. Därför behövs en nationell plattform som är lättåtkomlig för alla patienter och som innehåller tydlig information om exempelvis möjliga val av slutenvård och annan vård, kvalitet, väntetider och patientbemötande. Med hjälp av plattformen bör patienter kunna ta del av bland annat information om medicinska resultat, måluppfyllelse gällande väntetider, kvalitet, patientnöjdhet med mera. Utskottet anser att regeringen bör

ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram plattformen.

Fru talman! Utskottet anser vidare att det behöver genomföras en långsiktig patientdatareform som tar ett samlat grepp om patientdatafrågorna. Grundläggande för en sådan reform bör vara att säkerställa att det är patienten som äger sina patientdata. Man ska alltså säkerställa att det är patienten själv som tar ansvaret men utan att detta förhindrar behandling för ändamål som forskning och förebyggande hälso- och sjukvård. Patienten ska äga sina data, men man måste samtidigt möjliggöra forskning och utveckling. En del av reformen bör vara organiserad så att även egeninsamlade hälso-data ska kunna användas för sådana ändamål.

Det är i sammanhanget väsentligt att utreda möjligheten att klassificera olika typer av vårdinformation för att bedöma behovet av skydd för patienternas integritet. Utskottet anser att regeringen behöver utreda frågan.

Fru talman! De nationella kvalitetsregistren fyller en viktig funktion för att få fram data om resultat i vården.

Det är av stor vikt för patienten att kunna jämföra väntetider och kvalitet i vården. Enligt utskottets uppfattning kan det behövas ett brett nationellt kvalitetsregister också för kognitiva sjukdomar. Regeringen bör därför ge lämplig myndighet i uppdrag att utreda behovet av ett brett nationellt kvalitetsregister för kognitiva sjukdomar.

Fru talman! Vi kristdemokrater yrkar bifall till reservation 12 under punkt 12. Vi menar att digitalisering är ett kraftfullt verktyg för att göra vård och omsorg mer individanpassad och därmed högkvalitativ och trygg för varje unik patient. Men nyttan med digitaliseringen kan bara bli verklighet om möjligheterna att använda, bearbeta, analysera och dela medicinsk information inom vård och omsorg förbättras. Ett antal lagar sätter stopp för dessa möjligheter.

En modern lagstiftning är grunden och själva förutsättningen för de förändringar som vi vill genomföra. Den stora mängd överlappande lagar som i dag reglerar personuppgiftshantering inom vård- och omsorgsområdet bör ersättas av en samlande ramlagstiftning som reglerar personuppgiftshantering för alla offentligt finansierade vård- och omsorgsgivare oavsett om de är kommunala, regionala, privata, idéburna eller något annat. Det behöver vara en lag som är teknikneutral och som går igenom de integritetskänsliga frågor som är aktuella inom området. Regeringen bör skyndsamt tillsätta en utredning om en sådan ramlagstiftning.

Fru talman! Redan i maj 2019 beslutade en enig riksdag att regeringen skulle få mandat att ta fram standarder och tekniska specifikationer för all digital vårdinformation. Detta är nödvändigt för att klara medicinsk kompetens och säkerhet, patients delaktighet men också vårdpersonalens möjlighet att på ett effektivt sätt ta del av all information som är nödvändig för dem. Ännu har regeringen inte agerat så att detta har kunnat förverkligas. Några steg i rätt riktning tog regeringen dock i förra veckan när man lämnade besked

om att utreda sekundär användning av hälsodata. Men mer behövs. Jag tänker inte minst på det tillkännagivande som en enig riksdag lämnade för tre år sedan. Vi väntar på det genomförandet.
(Applåder)

Anf. 154 MATS WIKING (S):

Fru talman! I dag debatterar vi motionsbetänkandet gällande e-hälsa. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 11.

Vi kan se att det har hänt mycket på kort tid inom hälso- och sjukvården. Vi har gått från pappersrecept till e-recept. Journalsystemen är numera elektroniska, och vi bokar läkartider via internet. Allt detta är exempel på e-hälsa.

Det finns framför allt tre områden där e-hälsa har betydelse. Det är i kommunikationen, i tillgängligheten och i själva verksamheten.

E-hälsa kan underlätta kommunikation mellan vårdpersonal, sjukvård och patienter. E-hälsa kan låta patienten själv medverka i sin vård genom att till exempel boka vårdtider på webben och jämföra olika vårdgivare.

Fru talman! E-hälsa kan också ge vårdpersonal rätt arbetsverktyg och tillgång till snabb information, vilket i så fall leder till säkrare vård.

Man kan se e-hälsa som ett fenomen som är en del av den digitalisering som pågår i hela samhället.

Hälsoappar används flitigt. Patienterna vill vara delaktiga i vården och ställer högre krav på vårdens tillgänglighet.

Fru talman! Inom vården talar vi numera mindre om tekniken när vi diskuterar e-hälsa. I stället betonar vi målet med tekniken, den individcentrerade vården. Individcentrerad vård innebär att vården utgår från patienternas behov och låter dem vara mer delaktiga i sin egen vård. Det finns ett allt starkare tryck från patienter att flytta hem en del av vården från sjukhus och vårdcentraler. Det kan till exempel handla om EKG, cellgiftsbehandling eller kontroll av pacemaker. I det arbetet är digitaliseringens möjligheter ett viktigt verktyg. Men, fru talman, oavsett vilka nya funktioner som teknikutvecklingen möjliggör kommer den enskilda patientens behov att vara i fokus.

Att jämföra tillgången till vård är givetvis viktigt för såväl patienter som regioner. Vi har sedan 2006 haft öppna jämförelser, där det redovisas goda resultat, brister och skillnader mellan olika regioner och befolkningsgrupper.

Vårdanalys anger också i sin rapport från 2014 att öppna jämförelser har utvecklats till ett värdefullt instrument som har bidragit till ett ökat fokus på kvalitet och utfall för patienten.

Fru talman! Regeringen har gett Socialstyrelsen ett uppdrag att utveckla den nationella uppföljningen med fokus på primärvården. Myndigheten ska se över möjligheten till nationell insamling av registeruppgifter från primärvården, och man ska kunna följa landstingens och kommunernas omställningsarbete till en mer nära vård med fokus på primärvården.

Fru talman! År 2016 beslutade regeringen och SKR att man skulle ställa sig bakom Vision e-hälsa 2025. Det slogs an att socialtjänsten och hälso- och sjukvården är välfärdsområden där digitaliseringen bär med sig stora möjligheter.

I budgeten för 2022 uttalas att regeringen fortsätter att arbeta aktivt med frågor kring e-hälsa och digitalisering inom hälso- och sjukvården, bland annat inom ramen för överenskommelsen med SKR.

SKR beskriver i sin rapport att utvecklingen av digitala tjänster verkligen har tagit fart och att fler patienter fått möten med vården i sina hem, antingen via mobila team eller på andra sätt.

Rapporten visar att mottagningsbesök i primärvården minskade med 25–55 procent mellan februari och april 2020. Samtidigt ökade distanskontakterna och telefonrådgivningen via 1177 Vårdguiden.

Fru talman! Regeringen kan därför konstatera att digitalisering utgör ett medel för att säkerställa tillgång till god och nära vård i hela landet samt för att öka tillgängligheten, jämlikheten och effektiviteten.

Nu var detta under pandemin, så man får ta siffrorna på lite mindre allvar, men det är ändå en stor ökning.

Fru talman! I januari 2022 beslutade regeringen om en lagrådsremiss avseende förslag om en ny lag om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation. Enligt förslaget ska bland annat bestämmelserna i patientdatalagen om sammanhållen journalföring överföras till den nya lagen. Ändringarna kommer att innebära att vård- och omsorgsgivare genom direktåtkomst får tillgång till personuppgifter hos andra vård- och omsorgsgivare.

Fru talman! I lagen införs också integritetsstärkande åtgärder samt bestämmelser om barns samtycke till behandling av personuppgifter.

Fru talman! De nationella kvalitetsregistren innehåller information om patienters diagnoser, behandlingar och hälsoresultat. Det går också att se resultat för olika patientgrupper. För närvarande finns det 100 kvalitetsregister. Regeringen har därför gett E-hälsomyndigheten i uppdrag att genomföra en förstudie om hur myndigheten ska kunna tillhandahålla en nationell digital infrastruktur för nationella kvalitetsregister. Målet med en gemensam statlig infrastruktur är att öka nyttan samt underlätta och minska administrationen för regioner, kommuner och statliga myndigheter.

I februari 2022 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att fördela medel i syfte att långsiktigt säkerställa en verksamhet i form av ett nationellt kompetenscentrum för anhörigstöd samt ett nationellt kompetenscentrum inom demensområdet.

Slutligen, fru talman: Mycket kan göras inom e-hälsan för att utveckla plattformar som är enkla och har ett tydligt patientfokus, där patienter inte bara ska kunna läsa sin journal och beställa tid hos läkare utan även kunna få råd och veta vilken vård som finns att få. Det digitala mötet kan dock aldrig fullt ut ersätta det fysiska mötet. Medborgarna behöver ett

vårdssystem där det som sker i appen hänger ihop med vårdcentralen.
(Applåder)

Anf. 155 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! En av mina personliga huvudsakliga prioriteringar sedan jag efter förra valet fick möjlighet att bli ledamot av riksdagens socialutskott har varit just att driva på för bättre förutsättningar för digitaliseringen av såväl hälso- och sjukvården som socialtjänsten. Varför? Jo, därför att digitaliseringen skapar alldeles fantastiska förutsättningar och möjligheter till verksamhetsutveckling till gagn för patienter, brukare, personal och skattebetalarna – alltså till gagn för samhället i stort.

Det är min och Moderaternas bestämda uppfattning att vi bland annat kan göra vården mer tillgänglig, mer individanpassad och mer effektiv med hjälp av digitalisering. Digitalisering är alltså inget självändamål, däremot ett mycket potent verktyg både för att adressera och åtgärda problem som är akuta här och nu, så som växande värdköer, och för att långsiktigt skapa det framtida hälso- och sjukvårdssystem som vi brett är överens om att vi vill se, i alla fall övergripande, nämligen en hälso- och sjukvård som är betydligt mer nära oss medborgare, en hälso- och sjukvård som är mer proaktiv och hälsofrämjande och inte alls så reaktiv och sjukhustung som den faktiskt är i dag.

För att digitaliseringen ska kunna vara det kraftfulla verktyg som den har potential att vara behöver hinder rivas och bättre förutsättningar skapas. Därför har vi moderater lagt ett batteri av förslag här i kamraren. Många av dessa förslag har också en majoritet här i riksdagen ställt sig bakom.

Efter förslag från Moderaterna kräver riksdagen bland annat att dagens krav på aktivt samtycke bör ändras så att en patient kan antas samtycka till att vårdgivare får ta del av patientinformation till dess att patienten själv eller anhöriga har sagt att vårdgivarna inte får göra det. Vi har också krävt att det ska skapas goda möjligheter till en sammanhållen journalföring och informationsdelning inte bara inom hälso- och sjukvården utan också mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Dessutom har vi krävt att olika typer av vårdinformation ska klassificeras i syfte att möjliggöra en mer nyanserad reglering.

Vi moderater fortsätter att vara en pådrivande kraft. Vi fortsätter att lägga fram konkreta förslag för att riva hinder och skapa förutsättningar för en bättre och mer tillgänglig hälso- och sjukvård med hjälp av digitalisering.

I betänkandet som vi debatterar här i kväll föreslår vi i socialutskottet tre nya tillkännagivanden. Efter förslag från Moderaterna vill en riksdagsmajoritet att det tas fram en nationell plattform för lättillgänglig information om kvalitet, väntetider och utbud av vård, att regeringen låter utreda ett brett nationellt kvalitetsregister för kognitiva sjukdomar och att det genomförs en långsiktig patientdatareform.

Det första tillkännagivandet är viktigt för att stärka patientens ställning och för dennes rätt att få vård i tid. Genom att bygga upp en nationell plattform vill vi ge patienter ökad information och möjlighet att jämföra och följa kvalitet och väntetider. Det behövs för att stärka patientens ställning, och det vill vi moderater.

Det andra tillkännagivandet är viktigt, eftersom det syftar till att utveckla vården av kognitiva sjukdomar, vilket är ett område inom vården som är mycket angeläget att förbättra.

Det på sikt viktigaste av de tre tillkännagivanden som utskottet nu vill göra är emellertid, enligt min uppfattning, tillkännagivandet om att genomföra en långsiktig patientdatareform byggd på det viktiga principiella ställningstagandet att det är den enskilda patienten som i grunden ska äga sina data. Hur vi hanterar hälsodata är en av de i särklass viktigaste och mest strategiska framtidsfrågorna för hälso- och sjukvården liksom för hela life science-sektorn. Därför är en patientdatareform av yttersta vikt och betydelse, och det brådskar.

Jag hade verkligen önskat att Sverige skulle ha kommit längre när det gäller frågor om hälsodata eftersom detta alltså är en helt central strategisk resurs. Tyvärr har Sverige halkat efter både när det gäller frågan om hälsodata och digitaliseringen och e-hälsoområdet i stort. Vi har blivit omsprungna av många länder, och det är bara att konstatera att vi i dag dessvärre har ett mycket stort och kanske rent av växande gap mellan vision och verklighet. Ska Sverige bli bäst i världen på e-hälsa krävs det betydligt mer handling.

För att förverkliga visionen om att Sverige ska vara bäst i världen på e-hälsa 2025 borde regeringen bland annat redan ha undanröjt juridiska hinder för digitaliseringen och skapat tydligare ansvarsfördelning inom staten. Det behövs nu skyndsamt göras.

Vad som också behövs är ersättningsmodeller och avtalsformer som stöder innovation och utvecklingen av nya digitala arbetssätt. Vi moderater vill bland annat se en nationell strategi för digifysisk vård och omsorg. Inom ramen för en sådan vill vi att det tas fram riktlinjer för nationella ersättningssystem, vilket vi beskriver i vår reservation 7. Jag står självfallet bakom samtliga moderata reservationer i betänkandet, men för tids vinning yrkar jag alltså bara bifall till nyss nämnda reservation 7.

Fru talman! Låt mig avslutnings- och sammanfattningsvis konstatera att ett av de främsta hindren för att utveckla vården och omsorgen med hjälp av digitalisering är den nuvarande socialdemokratiska regeringen, inte för att regeringen saknar visioner och mål utan för att regeringen saknar handlingskraft och ledarförmåga. Sverige behöver en ny regering som kan riva hindren för digitaliseringen i syfte att utveckla hälso- och sjukvården. Sverige behöver en ny regering med kraft att leda Sverige.
(Applåder)

Anf. 156 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Vi hanterar i dag ett lite bredare betänkande som främst handlar om e-hälsa. Det innehåller bland annat förslag om strategier, reformer, datalagring, register och tillgänglighet och även om vem som ska ges rätt till svensk sjukvård.

Jag vill först berätta lite om situationen inom svensk sjukvård, just för att belysa vikten av en fortsatt utveckling av digitalisering men också den elektroniska utvecklingen.

Fru talman! Vi pratar allt som oftast om krisen inom den svenska hälso- och sjukvården. Den är ett faktum; det vet vi alla. Men vad som också är värt att nämna här i kammaren är att vi i Sverige har fantastiskt många duktiga, kompetenta och oumbärliga medarbetare. Det är alltid vanskligt att särskilt nämna några, för jag menar verkligen alla. Men exempelvis ser vi läkare, kirurger, forskare, sjuksköterskor, omsorgspersonal och så vidare som dagligen gör heroiska insatser för att utveckla, vårda och rädda liv i Sverige. Som oppositionspolitiker är det oftast så att man lyfter upp de saker som behöver förändras och förbättras. Därför saknas ibland de goda exempel som faktiskt finns.

Oavsett detta ser vi samtidigt brist när det gäller bemanning. Vi ser brist på kompetens, en ohållbar arbetsmiljö och uppgivenhet hos personal inom vissa delar av vården. Det är personal som säger upp sig för att få ut sin semester. Exempelvis förlossningsvården har varit särskilt uppmärksamman men också äldreomsorgen, där inte minst språkförbistringar är alltför vanligt förekommande när brukaren inte kan göra sig förstådd eller förstå.

I kombination med en ansträngd personalsituation har vi samtidigt olagligt långa väntetider, och människors hälsa försämras i väntan på vård. Detta påverkar inte bara hälsan utan också ekonomin för den enskilde men även samhället i stort då man inte kan återgå i arbete innan man fått sin vård, operation eller rehabilitering. Det är en ond cirkel som helt enkelt måste brytas, och här är digitaliseringen en viktig del i att effektivisera.

För att växla upp behöver vi göra många saker, inte minst se till att resurser faktiskt används på bästa sätt. Även här är digitaliseringen ett viktigt instrument, exempelvis när det gäller att synliggöra och nyttja ledig vårdkapacitet över landet på allra bästa sätt. En tillgänglig vård ökar i någon mening också jämlikheten över landet.

Att utveckla digitala arbetssätt och plattformar är givetvis inte hela lösningen men ack så viktig. Sverige som välfärdsland borde ligga i framkant, men tyvärr vet vi att digitaliseringen och it-utvecklingen är eftersatta inom våra svenska myndigheter men också inom vården. Samtidigt vill jag poängtera, fru talman, att det görs fantastiskt mycket. Det görs fantastiskt många digitala besök i dag, och det finns många andra saker som är fantastiskt bra inom e-hälsan.

Men fortfarande 2022 finns exempelvis journalsystem som inte pratar med varandra. Information om vårdkapacitet och kvalitet finns inte tillgänglig, och

här finns det alltså utmaningar. Vi sverigedemokrater anser att det finns ett stort behov av en nationell plattform där just kvalitet, väntetid och utbud presenteras, och detta har vi förespråkat länge. Det handlar om en plattform där data om ledig kapacitet, kvalitet och köer för såväl privata som offentliga vårdgivare tillgängliggörs och presenteras. Det ska vara samlat och enkelt.

I detta betänkande lyfter vi fram ett sådant tillkännagivande, och det är viktigt att få det på plats. Vi har också framfört att en sådan plattform kan sammankopplas med exempelvis 1177 för att vara lättillgänglig. På så sätt blir det inte alldeles för många olika kanaler.

Fru talman! I betänkandet tas också frågan om vem som ska ges rätt till svensk sjukvård upp. Jag tänker ägna mina sista minuter åt den frågan.

Är det verkligen rimligt att hela Sveriges befolkning ska ges tillgång till subventionerad hälso- och sjukvård i Sverige? Det tycker inte vi, i synnerhet när man inte fullt ut mäktar med att möta de behov som finns.

Sverigedemokraternas utgångspunkt är att Sveriges välfärd, inklusive sjukvården, i första hand ska finnas till för våra svenska medborgare. En grundprincip måste dock alltid vara att ingen människa någonsin ska nekas akutvård, oavsett juridisk status och betalningsförmåga.

Patientsäkerheten ska heller aldrig hotas, men att ge alla människor i världen obegränsad tillgång till svensk sjukvård är varken ekonomiskt möjligt eller rimligt. Det är därför viktigt med väl avvägda och anpassade regelverk avseende villkor för tillgång till vård för de utlänningar som bor eller vistas i Sverige beroende på deras status i vårt land, deras ålder, deras anknytning och deras bidrag till välfärden. Vi menar därför att regeringen ska tillsätta en utredning för att se över möjligheten att knyta tillgången till offentligfinansierad hälso- och sjukvård och tandvård samt de bosättningsbaserade förmånerna enligt socialförsäkringsbalken något närmare medborgarskapet. Utredningen ska också lämna författningsförslag som begränsar omfattningen till dels de bosättningsbaserade förmånerna, exempelvis barnbidrag och bostadsbidrag, dels hälso- och sjukvården till att endast gälla svenska medborgare och personer vars rätt till sådana bidrag härrör från EU-rätten.

Vidare menar vi att det bör vara så att endast svenska medborgare och EU/EES-medborgare som enligt unionsrätten har rätt till likvärdig sjukvård ska ges full rätt till subventionerad hälso- och sjukvård samt tandvård medan utlänningars rätt till sådan faktisk bör begränsas. Vi har ett förslag, som behandlas förenklat, där vi menar att övriga bör teckna försäkring som tar eventuella kostnader för svensk sjukvård under den tid man vistas här.

Som jag sa tidigare är dock vår grundläggande princip att det även i fortsättningen ska vara så att ingen ska nekas akutsjukvård. Barn med utländskt medborgarskap ska även de i fortsättningen ha tillgång till sjukvård på samma sätt och på samma villkor som

andra barn. Utlänningar som beviljats uppehållstillstånd för bosättning bör få samma rätt till subventionerad sjuk- och tandvård om man har kommit i varaktig egen försörjning.

Fru talman! Självklart står vi bakom samtliga våra reservationer, men jag yrkar bifall till reservation 1 som rör just begränsning av tillgången till den svenska hälso- och sjukvården och som vi står ensamt bakom.

Anf. 157 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Det stora problemet inom svensk sjukvård är inte att personer som exempelvis har flytt hit får sjukvård, utan det stora problemet med svensk sjukvård är personalsituationen och den ojämlika vården.

Fru talman! Mitt anförande blir lite högt och lågt. Att kvinnor löper större risk att utsättas för våld i samband med separation vet vi. Då kan man fundera över vad som händer inom hälso- och sjukvården när kvinnan kommer dit. Hur sker dokumentationen? Det har visat sig i ett antal fall att dokumentationen inte har varit tillfyllest och att en gärningsman till och med kan följa upp den typen av dokumentation.

Vi har lyft upp denna fråga. Vi menar att när en kvinna som har blivit misshandlad i hemmet av en anhörig kommer till sjukvården ska förstås hela kroppen undersökas och samtliga skador dokumenteras. Det bör samtidigt finnas rutiner för hur dokumentationen bäst ska ske. Det är fråga om att använda rätt mall, koder och sökord. Det är nödvändigt. Representer för olika stödboenden har vittnat om att det är superviktigt.

För att säkerställa våldsutsatta personers jämlika rätt till vård och omsorg behövs en samordning på övergripande nivå. Vi vill att regeringen tar initiativ till nationella riktlinjer så att säker dokumentation och journalföring tas fram. Jag yrkar bifall till reservation 16.

Fru talman! Glesbygdsmedicin handlar också om digital medicin. Glesbygdsmedicin är ett begrepp som har vuxit fram, och den innefattar en rad kunskapsområden och metodutveckling som syftar till att kompensera för avståndsproblem.

Vård i glesbygd omfattar alla slags sjukdomar. Här är det oerhört viktigt med det digitala förhållningssättet och e-hälsan. Jag hoppas att alla har besökt Glesbygdsmedicinskt centrum, GMC. Det är en enhet som bedriver just forskning, utveckling och utbildning i glesbygd och som bygger mycket på hur man kan arbeta med e-hälsa. Där har man tagit fram modeller, metoder och tekniklösningar. Det är oerhört intressant, och det här kan förstås utvecklas lite mer storskaligt i den övre delen av Sverige där avstånden är långa.

Fru talman! Vi vill att samhället ska ta ansvar även för den digitalt baserade hälso- och sjukvården, e-hälsan. Jag tycker väl inte att den offentliga vården har varit på topp i denna fråga. Jag vet att SKR har gjort diverse försök, och jag kan tyvärr inte säga att de har lyckats speciellt bra. Så det måste man ta tag i på något sätt.

Självklart ska all offentlig vård kunna erbjuda digitala tjänster. Under covid-19-pandemin har vi sett att dessa tjänster tvingats fram, och det är väl bra. Jag anser att det är de offentliga vårdinrättningarna som ska stå för de digitala tjänsterna.

Nu brakar jag iväg här och tänker prata lite om nätläkare och digitala tjänster. Det har varit tyst om det i dag.

Nätläkare – what's in it for Norrbotten? Det är inte Vänsterpartiet som säger det jag tänker säga här utan det är Vård- och omsorgsanalys – en myndighet.

Digitala läkarbesök – nätläkare – hanterar färre kroniska diagnoser och färre diagnoser i jämförelse med fysiska läkarbesök. Den digitala vården har medfört ökade kostnader för regionerna – jag återkommer till det. Digitala vårdbesök används främst av barn och yngre, vuxna storstadsbor, personer som inte har någon kronisk sjukdom och personer med relativt goda socioekonomiska förhållanden. För fysiska besök är det precis tvärtom.

Det här kan man fundera över. Är det här rätt prioritering? Eller ökar vårdkonsumtionen i storstäderna? Jag vet inte. Det får man titta vidare på.

Konsumtionen av digitala vårdbesök är högre bland högutbildade och höginkomsttagare, även om man justerar för ålder och förekomst av kroniska sjukdomar. Då kan man fundera över hur jämlikt det här är. Det är en rimlig fråga.

Här handlar det om att marknaden tar en väldigt plats när den offentliga vården inte har lyckats bygga upp dessa möjligheter. Så är det förstås. Därför är det en självklarhet att den offentliga hälso- och sjukvården ska ha dessa förutsättningar. Annars blir det en skev användning av digitala besök, som inte blir jämlik. Alla utredningar visar att det inte är boende i Västerbottens inland eller högst upp i Norrbotten som använder de digitala tjänsterna. Det finns undersökning på undersökning som visar detta, exempelvis den som ni säkert fick i veckan om ni har Dagens Medicin. Nu gjorde jag reklam för den också, fru talman. Det kanske inte var så lämpligt.

Regionernas kostnad för digitala vårdköer uppgick enligt en sammanställning i Region Sörmland 2020 till 957 miljoner kronor. Det är tre gånger så mycket som det kostade två år tidigare. Det ökar alltså, och det är inte så konstigt. Så länge man inte reglerar det här kommer det att öka. Det finns liksom inget tak.

Vi är förstås väldigt positiva till digital vård. Det ska kunna ges överallt, men frågan är om det ska ske på det här sättet. Frågan är om det har hamnat rätt. Det kan ju inte vara så att de som bor på Kungsholmen har ett större behov av hälso- och sjukvård än de som bor i Västerbottens inland. Det funderar jag mycket på, och jag förutsätter att regeringen gräver lite mer i det.

Anf. 158 ANDRE VICE TALMANNEN:

Som ledamoten själv konstaterade var det kanske inte så lämpligt att göra reklam för den där tidningen.

Anf. 159 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Rågsjö för anförandet.

Det är bra att ledamoten bjuder in till debatt. Vi har lite för få replikskiften i socialutskottets debatter, tycker jag.

Jag tog replik för att lyfta upp frågan om de digitala vårdbesöken, för jag tycker att ledamoten Rågsjö målar upp en felaktig bild.

Den analys som hon redovisade eller refererade till slår ju också fast att de digitala vårdbesöken har främjat produktiviteten och ökat tillgängligheten. Det är en av de slutsatser som Vård- och omsorgsanalys drar i sin rapport.

Sedan tycker jag att det är viktigt att fortsätta följa utvecklingen av de digitala vårdgivarna och se hur den är.

Vad Moderaterna tycker är alldeles uppenbart är att vi behöver helt andra ersättningsmodeller och en helt annan styrning för att de här tjänsterna ska fortsätta utvecklas väl. Det är därför vi har lagt fram konkreta förslag om just detta. De återfinns bland annat i vår reservation nummer 7, som jag yrkade bifall till, men också i vår reservation nummer 8.

Det är uppenbart, tycker jag och Moderaterna, att dagens system med utomlänsersättning inte funkar särskilt väl och inte skapar bra förutsättningar framåt. Men jag tycker också att det är väldigt olyckligt att regioner ställer krav på att en vårdgivare ska finnas tillgänglig fysiskt i till exempel en region. Då tror jag att man driver fram en ökad ojämlikhet.

Om man ställer krav på att en vårdgivare ska finnas tillgänglig fysiskt är det återigen här i Stockholm som vårdtillgången kommer att öka, inte i Norrlands inland eller på landsbygden. De digitala vårdgivarnas stora fördel är att de har skalfördelar, så låt oss inte slå undan benen för det.

Jag vill höra vad Vänsterpartiets förslag är för att skapa förutsättningar för utveckling av goda digitala vårdgivare som kommer hela Sverige till gagn. Några sådana förslag hördes inte i ledamoten Rågsjös anförande.

Anf. 160 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag kan hänvisa till ett antal motioner som vi lagt fram i ärendet och vad vi kommer att göra i valet. Jag kommer inte att skicka ledamoten valmaterialet.

Vi pratar om tillgänglighet här, fru talman, och det är alltid intressant. Det är klart att vi alla ska ha tillgänglighet. Men tillgängligheten i Sverige ser väldigt olika ut beroende på var man bor, inte sant? Och hur styr behoven? Det kan man fundera på. Är det här behovsstyrt? Är nätläkarna behovsstyrda? Jag är skeptisk till det.

Vi pratar hela tiden om kontinuitet, att kontinuitet är viktigt. Vi drog igenom och klubbade en primärvårdsreform för inte så länge sedan. Jag tror att alla partier nämnde ordet kontinuitet. Använder ledamoten en digital tjänst är kontinuiteten kanske inte på topp.

Sedan är det alltid intressant att titta på hur marknaden placerar sig. Nu har nätläkarna öppnat och gått från 2 till 46 vårdcentraler på fem år. Det gjorde de väl i rask takt när de förstod att man kanske ska börja reglera marknaden; vad vet jag?

Då kan vi titta på placeringen. Det är två vårdcentraler i övre Sverige. Ovanför Uppsala pratar vi om då. Sedan kryllar det mer och mer exempelvis på Norrmalm och i Nacka, Lomma och så vidare. Då kan vi fundera på hur det kommer sig att man inte satsar lite mer utifrån behoven som finns ovanför Uppsala.

Jag tycker att det är dags att reglera den här typen av marknad och se till behoven. Jag tycker att det skulle vara väldigt bra. Det är klart att om det här ökar från nästan 1 miljard nu kan det bli problem.

Anf. 161 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Min fasta övertygelse är att de digitala vårdgivarna och de digitala vårdmötena är helt centrala för att möta patienter så som patienter vill möta vården. Många av oss vill faktiskt ha ett digitalt vårdmöte för att det sparar tid och resor.

Ledamoten Rågsjö tog upp att den som är kroniker behöver kontinuitet. Jag är själv kroniker. Jag är diabetiker. Jag kan ha alldeles utmärkta vårdmöten med min diabetesläkare eller min diabetessköterska som är just digitala vårdmöten. Jag kan dela alla mina blodsockervärden med min läkare eller min sköterska, och jag kan ta det mötet härifrån Stockholm i stället för att behöva resa till min mottagning i Uddevalla. Det är någonting som är bra för mig som enskild patient.

Ledamoten Rågsjö nämnde att de digitala vårdgivarna har öppnat få vårdcentraler i norra Sverige. Det var lite grann min poäng i mitt första inlägg i det här replikskiftet. Om vi ställer krav på att en vårdgivare ska finnas tillgänglig fysiskt kommer vi att driva etableringen mot de större befolkningscentrumen. Men om man har förutsättningar att jobba digitalt över hela landet kommer tillgängligheten att bli bättre också för dem som bor på den jämtländska landsbygden eller i norra Bohuslän, där jag själv bor.

Jag tror att det är viktigt att inte slå sönder den stora fördelen med de digitala vårdtjänsterna, nämligen skalfördelarna.

Tack vare skalfördelarna går det också att erbjuda specialistkompetens på ett helt annat sätt. Nu kan specialistkompetensen flytta hem till den som bor i Sollifteå, och man kan mötas på det sättet. Ledamoten Rågsjö lyfte fram Glesbygdsmedicinskt centrum som ett gott exempel på just detta. Det är detta de driver – att flytta specialistkompetens och vård närmare medborgarna.

För detta är de digitala vårdgivarna och den digitala tekniken möjliggörare, så låt oss fånga de möjligheterna! Men det gör man inte, fru talman, med Vänsterpartiets politik.

Anf. 162 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! ledamoten Hultberg försöker få det till att de här digitala nätbolagen inte kan flytta norrut. På

grund av vad? Det handlar ju om marknad. Det handlar om att man vill ha så många kunder som möjligt eftersom man ser världen så, i segment. Man har en marknad.

Problemet med Sverige är att vi inte har reglerat hälso- och sjukvårdsmarknaden. Jag tycker att det är ett stort problem. Jag tycker att det är ett stort problem att regionerna betalar 1 miljard till nätläkarna för vård där det inte finns linjer in i något slags kontinuitet.

Jag måste säga att det är väldigt märkligt hur centreringen av nätläkarna och vilka som använder sig av nätläkare ser ut. Det är intressant. Vi har sett i utredning efter utredning att det inte är de som bor längst bort från vårdcentralerna som använder sig av nätläkare. Det är andra, som du och jag. Det är de som har förutsättningar, de som bor i innerstan. Det är de friskaste. Det kan man peka på i de här undersökningarna.

Detta i samband med att vi har en väldigt ojämlig vård. Vi har en ojämlig vård. Det visar rapport efter rapport. Ska vi spä på det? Ska vi spä på det med ytterligare segment på det här sättet? Det är inte okej, tycker jag.

Vi i Vänsterpartiet står för att vi vill reglera marknaden. Vi måste göra något åt kostnaden som drabbar regionerna, men vi måste också få igång ett annat sätt att förhålla sig i den offentliga vården så att man använder digitala system på ett annat sätt. Det tycker vi är en fantastiskt bra idé.

Anf. 163 ACKO ANKARBERG

JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet! När vi behandlade primärvårdspropositionen, som ledamoten hänvisade till, hade bland annat mitt parti i vår följdmotion förslag som handlade om problemen med förslaget. Om man styr mot att det måste vara fysiska vårdcentraler kommer de att hamna i centrala lägen där det bor mycket folk.

Genom propositionens utformning – vi har ett annat yrkande för att om möjligt balansera detta – kommer man att säkra inkomsterna för bolagen under lång tid framöver. Det är precis det som har skett nu och som jag tror att ledamoten menar när hon hänvisar till artikeln. Precis det vi varnade för är alltså det som sker. Men ledamotens parti röstade inte för vårt yrkande i det avseendet.

Däremot – och det var därför jag begärde replik och gick fram – röstade ledamoten för det yrkande som också blev utskottets och riksdagens ställningstagande: att regeringen ska ta fram nationella principer för ersättning och avgifter, och de ska bygga på behovsprincipen. Det är behovsprincipen vi i dag saknar i systemet, liksom nationella principer i stället för den utomlänssättning som leder fel.

Så vi borde väl snarare göra gemensam sak och se till att den här utredningen kommer till stånd. Det är nämligen först när vi använder behovsprincipen som vi får en jämlik hälso- och sjukvård.

Jag har vänt mig emot – det har jag sagt i många sammanhang – att jag som patient direkt kan avropa

den dyraste resursen utan att det finns en behovsbedömning. Jag tycker att det behövs en bedömning, fast inte om vi har en fast läkar- eller vårdkontakt. Då känner man varandra och har ofta bestämt hur man ska ha kontakt – via chatt eller telefon eller på annat sätt. Men att jag själv kan söka den allra dyraste resursen och låta skattebetalarna stå för det tycker jag inte stämmer med de principer vi har för hälso- och sjukvården eller med behovsprincipen.

Det är därför vi vill ha de nationella principerna. Detta har ledamoten röstat för, så vi borde göra gemensam sak i frågan.

Anf. 164 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Ledamoten och undertecknad får ha en liten turné kring detta. Jag tycker att dessa frågor är superviktiga, för jag tycker att detta har blommat ut. Och det har det gjort för att man inom den offentliga hälso- och sjukvården inte har lyckats bygga upp digitala system. Jag har varit på många debatter, exempelvis i Almedalen, och pratat om detta. Då har exempelvis olika personer från SKR sagt att detta är på gång. Det har inte varit på gång, men det blev det under pandemin. Det är tråkigt att det behövdes en pandemi för att rulla igång det här.

Nu förutsätter jag att man sätter sig ned och reglerar hela denna marknad, om jag får uttrycka mig så. Det är klart att hälso- och sjukvård måste vara behovsstyrd. Det kan inte vara så att man får en känsla för något och ringer fast man kanske inte har behov av det.

Jag slås hela tiden av vilka som använder sig av denna typ av tjänster, fru talman. Det är inte de som har de största behoven, utan det är personer som har tillgängligheten och snabbt kan trycka på sin mobil och ringa. När vi har den här situationen med ojämlik vård och hälsa som tickar på kan vi inte, fru talman, samtidigt ha ett system som triggar igång så att ojämlikheten ökar ytterligare.

Denna fråga är ganska stor, och jag hoppas att man efter valet, oavsett vem som vinner – jag hoppas ju på den sida som jag själv tillhör, och, måste jag samtidigt säga, jag vet ju inte vad den andra sidan kommer att göra – tittar på detta så att det inte fullständigt far iväg.

Anf. 165 ACKO ANKARBERG
JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! En majoritet i utskottet, men inte Socialdemokraterna och Miljöpartiet, röstade ändå för att vi ska ta fram nationella principer som bygger på behovsprincipen. Så vilka förhoppningar man lägger där får väl ledamoten själv dra slutsatser om.

Jag tror att det är nödvändigt att vi gör flera saker samtidigt. Om vi inte bygger upp primärvården så att alla får en fast, namngiven läkarkontakt som har ett rimligt antal patienter, precis som distriktssköterskorna, kommer detta inte att fungera. Vi måste bygga den basen så att jag får möjlighet att få kontakt med den jag vill prata med samma dag och faktiskt får det svar jag behöver från den som känner mig. Den personen kan också ibland säga: Du behöver inte träffa mig

nu – det räcker om du gör det om en vecka eller två, för du klarar dig eller kan gå till apoteket och komplettera med egenvård eller annat.

Men detta kräver att man har en fast kontakt så att det finns kontinuitet och någon man litar på och kan känna att tilliten fungerar. Om vi inte bygger det systemet kommer människor att söka vård på annat sätt.

Jag tycker inte att det är intressant att förbjuda digitala lösningar. Det är fel väg att gå. Alla förväntar sig att kunna lyfta mobilen när något inte fungerar.

Däremot vill jag se till att vi har ersättningssystem och avgifter för att hantera den tekniska utvecklingen på ett klokt sätt, och det har vi inte i dag. Regeringen valde att lämna walkover i frågan. Jag är därför glad att riksdagen inte gjort det utan sagt att vi behöver titta på denna fråga.

Jag ser fram emot en utredning i frågan. Men vi måste också grunna på att när vi ställer upp krav kommer verksamheten att anpassa sig efter dem. Det var detta som hände när det gäller kravet på både fysisk och digital närvaro, och jag tror inte att vi har vunnit något på det. I stället har vi utestängt alla i glesbygd och på landsbygden som kanske skulle vilja öppna mottagning någon dag i veckan men inte ha en digital variant utan bara en fysisk mottagning. De kan inte vara med i systemet nu. Vi borde, tror jag, vara lite smartare när vi gör våra system framöver.

Anf. 166 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Ledamoten har helt rätt: Man måste bygga grunden. Primärvården är extremt viktig, liksom slutenvården. Man måste göra flera saker samtidigt. Man kan inte bara göra det ena eller det andra, utan man måste se till helheten. Då handlar det väldigt mycket om att bygga upp en struktur med en fast kontakt, precis som ledamoten säger. Det måste också finnas någon form av gräns för hur många patienter man kan ha.

Vi vill få bort etableringsfriheten – nu är vi inne och surrar i ett annat område – så att vårdcentralerna inte själva kan bestämma var och hur de ska öppna. I stället bör regionen titta på var behoven är som störst. Det tror jag skulle vara väldigt bra. Behoven är kanske inte störst i en innerstad, utan de kanske är störst på små orter i norra Sverige, i förorterna till Stockholm, Göteborg och Malmö och så vidare.

Det är alltså flera saker som måste göras samtidigt. Digitaliseringen har kommit och kommer att stanna. Frågan är hur man ska reglera den och hur man ska få marknaden, som vi vill reglera, att gå i takt med den offentliga vården så att man hittar förhållningssätt tillsammans.

Den väg vi går nu tror inte jag på – där man inte reglerar och inte har någon koll och där nätläkarna, på grund av att det är en marknad, kan bredda sig på det här sättet. När jag tittar ned på kartan över var nätläkarna har placerat sig blir jag lite bekymrad över att det är två vårdcentraler norr om Uppsala medan det kryllar av vårdcentraler i södra Sverige. Det är för att det finns mer pengar att hämta där.

Anf. 167 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Vi debatterar e-hälsa. Kommer digitaliseringen att förstöra precis allt? Kommer den att rädda precis allt? Nej, det tror jag inte. Jag tror inte att allt kan lösas med ettor och nollor. Men jag tror verkligen inte heller att digitaliseringen kommer att förstöra allt, bara vi inte lämnar människor utanför och gör som några av bankerna gjorde – plötsligt hade internetkontoren ersatt de fysiska kontoren.

Jag är säker på, fru talman, att en hel del kan bli väldigt mycket bättre om vi bara tar vara på möjligheterna med e-hälsa och digitalisering, passar oss för fallgroparna och fattar kloka och genomtänkta beslut. Jag tror att digitaliseringen kan hjälpa oss att forma vården efter oss människor så att sjuka människor äntligen slipper klämmas ihop och formas efter vården.

Jag tänker, fru talman, att tre sådana kloka beslut faktiskt fattas här i dag; det handlar om dagens tillkännagivanden.

Det första gäller en nationell plattform, där man lätt ska kunna se vilken vård som finns, vilken kvalitet den har och vad det är för väntetider.

Det andra gäller en långsiktig patientdatareform, där det tydliggörs att det är vi själva som äger våra data och måste få bestämma vem som ska få se dem. Ingen annan ska bestämma att hemsjukvården inte ska få se dem eller att vissa delar av den regionala sjukvården inte ska få se dem.

Det tredje är ett kvalitetsregister för kognitiva sjukdomar. Jag tror att alla de här tre besluten blir mycket bra.

Men en del bifall fattas. Apropå kvalitetsregister är det så att digitalisering absolut kan hjälpa patienter, anhöriga och anställda. Vi kan följa upp data på ett helt annat sätt. Vi kan sammanställa data. Vi kan få veta saker som gör människor friskare. Men jag är helt övertygad om att vi måste ta oss en funderare på vad det är vi vill mäta och följa upp och hur mycket tid det här egentligen får ta från avgörande yrkesgrupper i sjukvården.

När nu denna digitalisering lite grann stiger oss åt huvudet och vi blir så lyckliga – med rätta – över allt man kan göra med den kunskap som vi nu kan samla in måste vi samtidigt också fatta ett beslut om att Sverige ska ned till det europeiska snittet när det gäller hur mycket arbetstid som sjukvårdens anställda ska behöva ägna åt administration och uppföljning – punkt.

Fru talman! Jag är övertygad om att digitaliseringen kan göra att vården kommer närmare patienterna på många sätt. Jag är också övertygad om att det behövs frizoner för innovation inom vården samt innovationsfrämjande upphandlingar, gärna småskaliga sådana. Tillsammans med Moderaterna ställer vi oss bakom att vården där det är medicinskt lämpligt ska vara tillgänglig både digitalt och fysiskt i hela landet. Det tror vi ger en väldigt bra avvägning.

Fru talman! Jag vill särskilt lyfta reservation 10 under punkt 10. Reservationen handlar om digital säkerhet och tekniska hjälpmedel som vi vet är kloka och enkla att använda i äldreomsorg och sjukvård – appar,

robotar och andra stöd som vi vet att vi vill ha. Tillsammans med Kristdemokraterna och Centerpartiet har vi enats om att vi måste ge någon ett tydligt nationellt ansvar för att utvärdera de nya digitala stöden. Vilken teknik är bra nog? Vilken teknik är säker nog? Vilken teknik riskerar att hamna i ryssarnas händer, så att de kan komma åt vilka brister vi har i svensk hälsa? Vad riskerar att komma i företags händer, så att människors integritet blir blottad och människor i värsta fall far illa? Det kan behövas ett nationellt råd eller en myndighet, fru talman. Vi ser det som viktigt med en sådan instans.

Fru talman! Ingen ska lämnas utanför när det gäller e-hälsa och digitalisering. Däremot ska fler inkluderas. Det är viktigt. Fler ska få del av vård med hjälp av de digitala innovationer som jag är övertygad om att vi bara har sett början på. Fler ska kunna stärka sin hälsa. Med beslut efter beslut och upptäckt efter upptäckt hoppas jag att vi tillsammans ska kunna forma vården efter människan.

(Applåder)

Anf. 168 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! E-hälsa, digitalisering, gemensamma journalsystem, sömlösa system och så vidare – jag vet faktiskt inte hur många år vi har diskuterat den här frågan. Jag upplever verkligen att det finns en bred samsyn om vilket håll vi vill gå åt. Ändå tar vi inte några enorma kliv framåt. Frågan är varför. Jag tror att det nu behövs mod och beslutsamhet och en regering som pekar med hela handen för att vi ska komma i mål.

Fru talman! Det räcker inte med småuttalande. Man går två steg fram och ett tillbaka samtidigt som Integritetsskyddsmyndigheten aktivt motverkar välfärdens strävan att bli mer digital. Jag tror att det behövs en genomgripande och storskalig förändring och en harmonisering av den snårskog av lagstiftning som reglerar personuppgiftshanteringen i offentlig sektor. Vi behöver verkligen en omfattande digitalisering av svensk vård och omsorg.

Fru talman! All relevant information bör följa patienten inom och över kommun- och regiongränser – från universitetssjukhuset till kommunens äldreboende, från socialtjänsten till skolköns hälsan. Detta kommer att innebära helt nya möjligheter att göra vård och omsorg mer individanpassad. För att detta ska bli verklighet behöver viktiga reformer genomföras.

För det första tror jag att det är avgörande att Sverige etablerar principer och standarder för kommunikation tillsammans med definitioner av vad som är medicinska data och hur de ska lagras och struktureras. Sverige är inte där än, men det måste vara målet. Staten behöver också få i uppgift att vara kravställare, så att alla vård- och omsorgsgivares inköp av teknisk utrustning följer etablerade och så kallade öppna standarder. Vi behöver ha en första helhet.

För det andra måste alla offentliga vård- och omsorgsgivare rent konkret kopplas samman i ett och samma nätverk. Man skulle kunna kalla det för ett digitalt ekosystem. Det här är en utveckling som

förutsätter att det finns en aktör som har överblick över hela landet och förmåga att leda det arbete som omfattar alla kommuner och alla regioner. Det här bör staten ta ansvar för.

För det tredje behöver man också arbeta upp gemensamma standarder och nätverk. När vi väl har de här standarderna och nätverken på plats kan staten börja bygga upp e-hälsokonton för alla invånare som ger sitt medgivande till det. Ett heltäckande e-hälsokonto som samlar journaler och annan relevant medicinsk information ger också varje människa en helt ny makt och en inblick i sin egen vård eller omsorg. I ett e-hälsokonto ska det vara möjligt att föra in egen information som kan vara av värde i mötet med vården.

Men lika viktigt är det att var och en ska ges makten att välja vilken information som ska vara tillgänglig för alla vårdgivare. Digitaliseringen av sjukvården är avgörande för att öka effektiviteten och förbättra kvaliteten, men det är lika viktigt att förstärka den personliga integriteten, tillgängligheten och människors makt över den information som delas om dem.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 13, Hel-
täckande e-hälsokonto.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 maj.)

§ 27 Nya regler för organdonation

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU26
Nya regler för organdonation (prop. 2021/22:128)
föredrogs.

Anf. 169 ACKO ANKARBERG
JOHANSSON (KD):

Fru talman! Om jag drabbas av sjukdom eller skada kan hälso- och sjukvården oftast hjälpa mig att bli frisk eller må bättre med hjälp av läkemedel, operation eller terapi i någon form. Men i några få fall krävs transplantation av ett nytt organ för att jag ska klara mig. Transplantation av organ och vävnader är en livräddande behandling för många svårt sjuka människor. I andra fall kan transplantation ge avsevärt förbättrad hälsa och högre livskvalitet.

De organ som doneras och transplanteras i Sverige är njure, lever, lunga, hjärta, bukspottkörtel och tunntarm. I Sverige transplanteras 800 organ och 1 300 vävnader per år. De vävnader som tas till vara är framför allt hud, hjärtklaffar, benvävnad och hornhinnor.

En förutsättning för transplantation är att människor är villiga att donera organ och vävnader efter sin död. Behovet av organ och vävnader är större än tillgången. Varje år dör mellan 30 och 50 personer i väntan på organtransplantation.

Fru talman! Det är allvarliga frågor vi samtalar om nu i kväll i kammaren. Men det är glädjande att konstatera att donationsviljan är hög i Sverige.

Det finns 1,8 miljoner människor i det statliga donationsregistret. De har där gett uttryck för sin vilja när

det gäller donation, och 80 procent av dem säger ja till möjligheten att donera om det blir aktuellt. Också jag har angett min vilja i donationsregistret och sagt ja till att donera.

Det är angeläget att du berättar om din inställning genom att registrera dig i donationsregistret. Oavsett om du är för eller emot är det angeläget att din vilja, din inställning, är känd.

Fru talman! Det är angeläget att din och min vilja i frågan om donation följs. Har du angett att du är positiv till att donera och situationen är sådan att det är möjligt bör hälso- och sjukvården göra allt som står i dess makt för att genomföra det, dels för att du själv gett uttryck för att detta är din vilja den dag du inte längre lever, dels för att en transplantation kan rädda liv på en annan person.

Fru talman! Regeringen har tagit fram en proposition som ger bättre förutsättningar än i dag att kunna genomföra transplantationer. Det behöver sägas att frågan inte är enkel; det är många och svåra frågor som berörs i propositionen. Det har tagit längre tid än planerat att komma fram till det förslag vi har på bordet i dag, men det har varit nödvändigt för att det ska bli så bra som möjligt.

Enligt förslaget ska medicinska insatser före döden, så kallade organbevarande behandling, få ges till en möjlig donator. Behandlingen ska dock endast få ges om den inte kan vänta till efter döden, inte medför mer än ringa smärta eller ringa skada och inte hindrar insatser för den möjliga donatorns egen skull. Syftet med förslaget är att skapa ett rättssäkert och tydligt lagstöd för organbevarande behandling, som i de flesta fall är nödvändig för att donation efter döden ska kunna äga rum, vilket i sin tur syftar till att hjälpa svårt sjuka människor som annars skulle dö eller få en betydligt sämre livskvalitet.

Fru talman! Dessutom föreslås att den rätt som närstående i dag har att förbjuda donation i de fall den möjliga donatorns inställning till donation är okänd, det så kallade närståendevotet, ska tas bort.

Regler kring sekretessbelagda uppgifter finns också med propositionen, och lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli i år.

Utskottet godkänner regeringens förslag, och jag vill i sammanhanget tacka regeringen för att den förra propositionen, som hade några oklarheter, kunde dras tillbaka och att denna proposition togs fram.

Socialutskottet föreslår två tillkännagivanden, uppmaningar, till regeringen. Den ena handlar om att det nordiska njurbytesprogrammet kan behöva stärkas och utökas. Regeringen behöver också se över frågan om ett uppdaterat kunskapsstöd och andra konkreta insatser för att säkerställa ett systematiskt och jämlikt bemötande samt möjlighet till uppföljningssamtal för anhöriga till avlidna organdonatorer i hela landet. Kristdemokraterna står bakom dessa.

Vi vill också yrka bifall till reservation 4 under punkt 5. Det handlar om att regeringen bör se över frågan om att säkerställa en likartad struktur i alla sjukvårdsregioner för att möjliggöra donation vid fler

tillfällen. Organdonation är jämfört med annan sjukvård en relativt sällsynt händelse i vården. Vården behöver därför enligt vår mening ha en tydlig struktur och organisation för att möjliggöra fler organdonationer vid de tillfällen då donationsviljan finns. (Applåder)

Anf. 170 KRISTINA NILSSON (S):

Fru talman! Jag satt och lyssnade på utskottets ordförande och konstaterade att hon i princip sa allt jag hade tänkt säga. Men jag får väl försöka göra mitt bästa och komplettera.

Jag har många gånger följt patienter som väntat på transplantation. Deras sjukdomsresor har påverkat mig starkt. Det är såklart en stor utmaning att lida av en sjukdom och veta att ett nytt organ är den enda långsiktiga lösningen, med allt vad det innebär av oro och väntan för både den drabbade och närstående.

Jag har också sett hur mycket livet kan förändras efter att en transplantation kunnat genomföras. Att till exempel slippa gå på dialys, återfå sina krafter och kunna leva ett mycket bättre liv är självklart ovärderligt.

När jag 2015 för första gången fick en utredning om organdonation i min hand läste jag med glädje förslagen, och min förhoppning var att de skulle kunna förverkligas så snart som möjligt. Men precis som tidigare talare sa är det inte så enkelt som man kanske tror vid första anblicken, och 2017 konstaterades att utredningen behövde kompletteras avseende vissa juridiska aspekter på vad man ska och får göra inom sjukvården för att göra en donation möjlig. Detta är en viktig del, för likaväl som att den som behöver ett organ ska ha största möjliga chans att få det ska den som vill donera sina organ få största tänkbara möjlighet att faktiskt göra det. Betänkandet presenterades 2019.

Jag är väldigt tacksam över att alla partier i utskottet tillsammans med regeringen har arbetat fram den proposition vi har på bordet i dag och som vi ska klubba igenom i kammaren i morgon. Vi har lyssnat till dem som är experter på området, tagit till oss av såväl positiv som negativ kritik och gemensamt kommit fram till de justeringar i propositionen som gjorts innan vi ska fatta beslut.

Nu blir det tydligt för sjukvården vad som gäller. Det kommer sannolikt att leda till att fler kan få möjlighet att donera sina organ, vilket är bra, för det behövs verkligen fler organ.

Som sagt handlar förslaget bland annat om medicinska insatser före och efter döden i syfte att möjliggöra transplantation, så kallad organbevarande behandling. Syftet är att skapa ett rättssäkert och tydligt lagstöd för detta. Jag läste någonstans att det vi egentligen gör är att kodifiera den praxis som redan finns i sjukvården. Det är av stor vikt att all sjukvårdspersonal känner att det är tydligt vad de förväntas göra i dessa många gånger svåra situationer. Med detta förslag blir det så.

Att närståendes vetorätt tas bort betyder nog en del. I dagsläget betyder vetorätten att en närstående kan

säga nej till organdonation baserat på att man själv är emot det oavsett den tänkta donatorns inställning. Nu blir i stället den närståendes roll att vara en källa till information om den avlidnes inställning till donation. Det är den vi ska tillgodose.

Den tredje delen handlar om att sekretessbelagda uppgifter om den möjliga donatorn får lämnas mellan vårdgivare. Det innebär att det blir lättare för dem som jobbar med donations- och transplantationsverksamhet att utbyta information med varandra för att utreda de medicinska förutsättningarna för donation.

Sammanfattningsvis, fru talman, är det min, och tror jag hela utskottets, övertygelse att den lagstiftning vi nu beslutar om gör att vi bättre kan ta till vara den utbredda donationsviljan som faktiskt finns i Sveriges befolkning och därmed ge fler svårt sjuka människor möjligheten till ett både längre och bättre liv.

Jag hade hoppats att det inte skulle bli tillkännagivanden i alla förslag. Men det blev det. Låt mig därför säga att anledningen till att vi yrkar avslag på vissa förslag inte alltid är att vi i grunden tycker att de är dåliga utan att vi ser att regeringen känner till det och arbetar med det på något sätt och att vi kanske litar mer på den sittande regeringen än vad oppositionen gör. Jag tror att väldigt mycket kommer att bli gjort även utan tillkännagivanden.

Med detta yrkar jag bifall till propositionen och till reservation nummer 6.

(Applåder)

Anf. 171 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Äntligen! Äntligen har vi nu att i kväll debattera och i morgon fatta beslut om en proposition med oerhört viktiga lagstiftningsförändringar som på allvar kan skapa bättre förutsättningar för fler organdonationer i Sverige – fler organdonationer som radikalt kan förbättra livskvaliteten för svårt sjuka människor, fler livräddande organdonationer. Därför säger jag det igen, fru talman: Äntligen!

Vi moderater välkomnar verkligen den proposition som vi nu har att debattera och stöder dess viktiga förslag, bland annat att medicinska insatser före döden, så kallad organbevarande behandling, ska få ges till en möjlig donator. Detta är nämligen helt centralt för att i praktiken möjliggöra fler donationer. Detta är naturligtvis viktigt först och främst för människor i behov av ett nytt organ men också för den som, liksom jag, vill donera sina organ. Förändringen är viktig för att fler ska få sin donationsvilja respekterad i praktiken.

En annan viktig förändring i propositionen är avskaffandet av det så kallade närståendevetet. Jag och Moderaterna tycker, precis som flera viktiga remissinstanser som Socialstyrelsen, Statens medicinsk-etiska råd och Nationella Nätverket Transplantationskoordinatorer Organdonation, att det är bra att närståendes roll nu renodlas till att vara en förmedlare av information. Det är den möjliga donatorns inställning till donation som ska avgöra, inte en närståendes uppfattning. Därför är det bra att närståendevetet tas bort.

Fru talman! Moderaterna säger ja till propositionens samtliga förslag. Vi är dock mycket kritiska till att det är först nu som regeringen kommer med förslag till synnerligen efterfrågade förändringar av lagstiftningen rörande organdonationer. Trots att frågan på riktigt handlar om liv och död har regeringen dragit den i långbänk. År efter år har passerat och ministrar har kommit och gått utan att det lagts några förslag på riksdagens bord.

Det bär emot att säga det, men det behöver sägas: Människor dör i väntan på donation, bland annat som en konsekvens av brister i lagstiftningen, brister som har fått bestå på tok för länge. För detta vilar ett tungt ansvar på den nuvarande socialdemokratiska och den tidigare rödgröna regeringens axlar.

Fru talman! Alliansregeringen såg de allvarliga problemen med organbrist och behovet av att förändra såväl sjukvårdens organisation som lagstiftningens utformning för att råda bot på bristen på organ och för att möjliggöra fler transplantationer. Därför tillsattes en särskild utredning i februari 2013 med uppdrag att lämna förslag i syfte att säkerställa en fungerande donationsverksamhet och möjliggöra ett ökat antal donatorer och tillgängliga organ.

Utredningen överlämnade sitt betänkande till regeringen Löfven 2015. Betänkandet, som hade getts namnet *Organdonation – en livsviktig verksamhet*, skickades snabbt ut på remiss, men sedan hände inget. När jag i augusti 2016 frågade den dåvarande sjukvårdsministern, Gabriel Wikström, när en proposition skulle komma blev svaret att regeringen planerade att överlämna en proposition under 2017. Någon proposition kom emellertid inte. Wikström lämnade i stället regeringen, och ansvaret för frågan övergick till socialminister Annika Strandhäll.

På hösten 2017, fyra och ett halvt år efter att donations- och transplantationsutredningen tillsattes, meddelade Strandhäll, på debattplats i Aftonbladet av alla ställen, att regeringen ansåg att det underlag som lämnades i utredningen *Organdonation – En livsviktig verksamhet* inte var tillräckligt utan att ytterligare utredning och överväganden krävdes.

I en interpellationsdebatt med undertecknad utvecklade ministern att regeringen framför allt såg problem kopplade till den grundlagsskyddade rättigheten att samtycka till den vård som ges. Det är bra och viktigt att regeringen tar våra grundlagsskyddade rättigheter på största allvar, men jag tycker att det är anmärkningsvärt att det tog regeringen två år att komma till slutsatsen att ytterligare insatser behövdes.

Regeringens saktfärdighet har dessvärre också fortsatt sedan dess. Det var först i mars 2018 som regeringen förmådde att tillsätta en ny utredning, en utredning som då fick i uppdrag att lämna förslag som syftade till att medicinska insatser skulle få ges till en levande människa för att möjliggöra donation efter att denna avlidit. Slutbetänkandet från denna nya utredning överlämnades i juni 2019.

Till slut, fru talman, kom regeringen med en proposition till riksdagen i november 2020. Snabbt stod

det tyvärr klart, inte minst efter att larm från professionen och den väldigt aktiva och viktiga organisationen MOD Mer Organdonation, att regeringens proposition inte höll måttet. Propositionens förslag riskerade faktiskt att motverka sitt syfte. Med regeringens dåvarande förslag skulle inte fler organdonationer möjliggöras utan snarare färre. Regeringen insåg dock sitt misstag och erkände det genom att dra tillbaka propositionen. Sedan dess har regeringen gjort om och gjort rätt.

Nu, ytterligare ett och halvt år senare, har vi ett förslag som kommer att göra rejäl och positiv skillnad för arbetet med organdonation och organtransplantation i Sverige. Nu har vi en proposition med lagförslag som ger ett tydligt stöd för den organbevarande behandling som i de allra flesta fall är nödvändig för att donation över huvud taget ska vara möjlig. Äntligen!

Sammanfattningsvis har vi nu en bra proposition på riksdagens bord, men bakom oss har vi en bedrövlig process, en process som har tagit alldeles för lång tid. För det tycker jag att regeringen förtjänar kritik.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att jag är glad över att en majoritet i socialutskottet inte heller nöjer sig med regeringens proposition. För även om den till slut blev bra får vi inte slå oss till ro. Mer behöver göras, och kan göras, för att möjliggöra fler organtransplantationer. Mer behöver göras för att få fler att göra sin donationsvilja känd. I Sverige är 8 av 10 positiva till organdonation, men betydligt färre har gjort sin inställning känd.

Mer behöver också göras för att förbättra hur vården är organiserad, liksom hur samarbetet fungerar. Därför är jag glad över de två tillkännagivanden som utskottet vill att riksdagen riktar till regeringen, dels om hur det nordiska njurbytesprogrammet kan stärkas och utökas, dels om att regeringen bör se över frågan om ett uppdaterat kunskapsstöd och andra konkreta insatser för att säkerställa ett systematiskt och jämlikt bemötande samt möjlighet till uppföljningssamtal för anhöriga till avlidna organdonatorer i hela landet.

Därutöver vill Moderaterna, liksom Centerpartiet, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet, att regeringen ska se över hur en likartad vårdstruktur kan skapas i hela Sverige i syfte att möjliggöra donation vid fler tillfällen. Det förslaget fick vi dessvärre ingen majoritet för i utskottet. Därför vill jag nu yrka bifall till reservation 4 samt i övrigt bifall till utskottets förslag. (Applåder)

Anf. 172 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! Det betänkande vi nu debatterar handlar om organdonation och är ett exempel på hur viktigt utskottets arbete är och hur viktigt det är att försöka komma framåt tillsammans i frågor som är livsavgörande.

Det första förslaget till lagrådsremiss som kom från regeringen vad gäller organdonation tyckte vi inte höll måttet. Därför skickade vi tillbaka det. Lyckligtvis hörsammade regeringen det medskick som utskottet

gjorde, vilket resulterade i ett avsevärt mycket bättre förslag.

Jag vill också inledningsvis passa på att tacka alla de organisationer och professioner, speciellt MOD, som har deltagit i arbetet med att förbättra och förfinas här lagrådsremissen. Det är otroligt viktig kunskap.

Fru talman! I Sverige väntar 800 personer på ett nytt organ. De flesta av dessa, mer än 600 personer, väntar på en ny njure. Ungefär 30 personer behöver nya lungor, runt 25 ett nytt hjärta och närmare 70 en ny lever. Nästan alla organ som transplanteras kommer från avlidna, men det är bara vid ett fåtal dödsfall som organdonation faktiskt är möjlig.

Fru talman! I Sverige blev förra året 192 människor donatorer efter döden, den högsta siffran någonsin. Många länder har dock betydligt högre siffror. Bäst av alla just nu är Spanien, där organdonationer är mer än dubbelt så vanliga som här.

I Sverige är det inte viljan hos potentiella organdonatorer som saknas. 85 procent av svenskarna är positiva till att bli organdonatorer.

Snarare ligger problemet i lagstiftningen och inom sjukvårdens organisation.

Trots att viljan att donera är så hög blir knappt 200 svenskar per år organdonatorer efter sin död. Med de lagändringar som nu föreslås hoppas jag att den siffran kan bli mycket högre, så att vi kan rädda fler liv.

Fru talman! Organdonation är en fråga som har stötts och blötts under väldigt lång tid. Att vi nu har ett lagförslag på bordet är mycket välkommet.

I lagrådsremissen förslås två stora förändringar. Den ena är att närståendevetet försvinner, vilket innebär att närstående inte längre kommer att kunna säga nej till donation när donatorns inställning inte är känd. Den andra förslaget handlar om att vården ska kunna ge organbevarande behandling redan före dödstillfället under vissa förutsättningar.

Detta är två otroligt viktiga förändringar som syftar till att rädda fler liv och som tar bort hinder för organdonation. Under många år har just dessa två delar i lagstiftningen stoppat många tänkbara organdonationer. De har också satt många närstående i svåra situationer och dilemman när de ställts inför frågan om organdonation. Många gånger har det varit en anhörigs åsikt och inte den tilltänkta donatorns åsikt som har fått avgöra.

Fru talman! Vidare riktar utskottet glädjande nog två uppmaningar till regeringen som bygger på Centerpartiets förslag. Utskottet vill dels att det nordiska njurbytesprogrammet ska utökas, dels att anhöriga till avlidna organdonatorer över hela landet ska få ett systematiskt och jämlikt bemötande med bland annat möjlighet till uppföljningssamtal. Detta är, utöver de föreslagna ändringarna i lagen, mycket viktiga delar för att ytterligare stärka organdonationen i Sverige.

Just stödet till anhöriga till avlidna organdonatorer ser vi som extra viktigt. Här behövs ett uppdaterat kunskapsstöd och konkreta insatser för att säkerställa ett systematiskt och jämlikt bemötande och möjlighet till

uppföljningssamtal. Att vårdgivare har rutiner för kommunikation, bemötande och uppföljning är viktiga pusselbitar i frågan.

Fru talman! Vi i Centerpartiet har även lagt fram ett förslag om vårdstrukturer som handlar om att vi vill se en tydligare och mer likartad struktur i alla sjukvårdsregioner. Trots allt är organdonation en väldigt sällsynt händelse i vården, och för att det ska fungera väl tror vi i Centerpartiet att det behövs en tydlig struktur och organisation för att möjliggöra organdonation vid fler tillfällen om donationsviljan faktiskt finns.

Därför yrkar jag, precis som ett par andra här i kammaren har gjort tidigare, bifall till reservation 4.

Anf. 173 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Det är 800 personer som står på väntelistan för donationer – för att få ett liv och inte bara leva men även för att kunna överleva.

I dag kommer vi att klubba regeringens lagförslag om donation, och vi är eniga om det mesta. Det här är ett väldigt viktigt beslut.

Den 28 februari 2022 presenterade regeringen en justerad och uppdaterad proposition om ny lagstiftning. Det här var ett grupparbete som vi gjorde tillsammans med regeringen, och jag tycker att det blev väldigt bra.

Frågan om ny lagstiftning för organdonation har varit på gång länge – sedan 2013 – och, som flera har sagt här, utretts två gånger. Nu sätter vi ned foten. Det här har kanske tagit tid också för att det är en svår fråga. Då gäller det att få med professionen, anhöriga och så vidare i arbetet. Nu har man lyckats med det, och det är jättebra.

Jag kände en person som blev transplanterad; det handlade om en lungtransplantation på Sahlgrenska. Många år av liv följde, och varje dag räknades som guld för honom och hans familj. Nu gäller det att öka antalet organdonationer.

Fru talman! När sjukvården inte längre kan rädda liv utreds viljan till donation. Om patienten är positiv till organdonation och har lämnat in ett sådant där litet kort kan man nu se till att intensivvårdens uppgift blir att uppfylla patientens donationsvilja i de fall detta är möjligt.

Primärt handlar vården fram till donationen om fortsatt respiratorvård, men den kan också handla om blodtrycksstimulerande dropp och andra läkemedel. Behandlingen ges samtidigt som patienten får palliativ vård. Den organbevarande behandlingen har aldrig företrädde framför den palliativa vården; jag tycker att det är viktigt att säga det.

Det krävs en väldigt tydlig struktur för donationer i hela landet. Detta har Centerpartiet lyft fram i sin motion, och vi är många som har tyckt att det var en bra idé.

Det bör också finnas en likvärdig struktur i alla regioner. Det handlar om utbildning och om att på alla sätt se till att det blir just likvärdigt. En transplantation är inte någonting man gör varje dag.

Även jag yrkar bifall till reservation 4.

Det är utmärkt att vi har enats om att närståendes roll i en samtyckesutredning om organdonation nu renodlas till att vara förmedlare av den möjliga donatorns inställning till donation. Närstående kan alltså inte lägga in sitt veto.

Livet kan förändras på en sekund – så är det. Anhöriga slipper ta svåra beslut i ett kanske oerhört jobbigt läge; det tycker jag är bra.

Däremot är anhöriga oerhört viktiga i processen. Det är viktigt att det finns rutiner för att ta hand om anhöriga hela vägen, att anhörigperspektivet lyfts fram, att man ger stöd och ett bra bemötande och att man inte lämnar de anhöriga ensamma.

Det här ihärdiga gänget från socialutskottet har nu suttit i den här salen i tre timmar – det är strålande, måste jag säga. Jag vill tacka regeringen, som tog fram det här tillsammans med oss i den här salen. Jag vill också passa på att tacka MOD, som på olika sätt har varit bra att bolla med.

Anf. 174 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Det här är ju verkligen livsavgörande lagstiftning. Svårt sjuka människor väntar på organ, och samtidigt vill de absolut flesta i vårt land donera sina organ om de kan vara till nytta för någon annan den dag som de själva inte längre behöver dem.

Det som detta beslut kommer att säga, vilket jag är väldigt tacksam för, är implicit att varje vuxen, beslutskapabel människa har ett fritt val att göra men också ett ansvar att göra sin vilja känd. Lagar och regelverk kommer tydligare att utgå från den förkrossande majoritet av oss som vill donera men samtidigt ovillkorligen respektera den som sagt nej, fru talman.

Våra anhöriga ska inte längre ha veto, utan deras uppgift ska vara att förmedla vår vilja vidare till sjukvården. Beslutanderätten ska vara vår egen och ingen annans.

Med den lag vi snart röstar igenom, fru talman, blir allt det här tydligt. Anhöriga ska inte bestämma över våra kroppar. De ska inte heller tvingas fatta svåra beslut när livet just har rasat och de antagligen mår som allra sämst. Däremot ska anhöriga få mer stöd. Tack för det, Sofia och övriga i Centerpartiet! Det är en viktig och bra förbättring.

Det beslut som kommer att fattas innebär också att vi kommer att hjälpas åt mellan länder. Det nordiska njurbytesprogrammet behöver stärkas och utökas.

Det blir också tillåtet att ge oss intensivvård för att rädda våra organ när vi ska dö, så länge det inte medför mer än ringa smärta eller ringa skada – det vill säga så länge vi inte lider mer och, förstås, så länge det inte hindrar oss från att få den vård vi själva behöver under vår sista tid.

Att sjukvårdspersonal kan vårda våra kroppar – min kropp eller någon annans – för okända andras skull när hoppet är ute för just oss kommer att rädda liv. För de människor som desperat behöver nya organ betyder det här beslutet liv i stället för död.

Jag tycker att det fattas en sak. Det är att livsavgörande organdonationer kräver mycket avancerad vård.

Det är väldigt viktigt och positivt med det beslut som denna riksdag tidigare fattat, att vårt land behöver fler vårdplatser och fler kunniga människor som fångar upp oss när livet går sönder. Men jag hade ändå velat att vi nu tydligt sa att just intensivvårdsplatserna, som är det allra yttersta skyddet, måste bli fler om vi ska kunna rädda fler liv med organdonation.

Därför, fru talman, yrkar jag nu bifall till reservation 3, under punkt 4 – den liberala reservationen om just fler intensivvårdsplatser.

Det är viktiga steg framåt. Vår dödlighet är ju hundraprocentig. Så är det ju. Men den dag jag dör är det med dagens beslut större chans att jag kan hjälpa kanske så många som åtta andra personer. Det beslut som kommer att fattas här ökar chansen att den dag jag själv inte längre behöver min kropp kan den faktiskt ge någon annan livet tillbaka.

Anf. 175 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! Varje år genomförs cirka 800 organtransplantationer i Sverige. Dessa transplantationer genomförs tack vare att någon annan person sagt ja till organdonation efter döden eller i vissa fall velat ge som levande organdonator.

Med hjälp av organtransplantationer kan i dag svårt sjuka och döende människor överleva och få en mycket god livskvalitet. En enda organdonator kan donera sex olika organ men ge liv till åtta personer, då njurar och lungor kan ges till två olika personer.

Vi svenskar har den högsta donationsviljan i världen. Nio av tio personer säger sig vara positiva till att donera sina organ efter sin död. Trots detta har vi inga höga siffror när det gäller antalet genomförda organtransplantationer i ett internationellt perspektiv. Det antal som i dag genomförs i Sverige är inte tillräckligt i förhållande till det stora behov som finns.

I Sverige står i dag närmare 800 människor på väntelistan för ett eller flera organ. Väntan är oftast oviss och i många fall lång och mycket svår. Två personer i veckan avlider eller tas permanent bort från väntelistan på grund av att organbristen är så stor i vårt land.

Fru talman! Den 28 februari 2022 presenterade regeringen en justerad och uppdaterad proposition om ny lagstiftning om organdonation. Det nya lagförslaget bygger nu helt på professionens och andra experters kunskap, och det återspeglar dessutom den höga donationsvilja som finns i vår befolkning.

Frågan om ny lagstiftning har varit en följetong sedan 2013 och har utretts två gånger. Därför välkomnar vi nu äntligen den nya lagstiftning som styr organdonation.

Vad innehåller då den nya lagstiftningen? Jo, när det står klart att patientens liv inte längre går att rädda utreds viljan till donation. Om patienten då är positiv till organdonation är det intensivvårdens uppgift att uppfylla patientens vilja i de fall det är möjligt.

Den organbevarande behandlingen är i stort sett samma behandling som de flesta patienter får i livräddande syfte, men den ges i stället i syfte att bevara organens funktion, så att de går att transplantera. Primärt

kan det handla om fortsatt respiratorvård, men det kan också handla om blodtrycksstimulerande dropp och andra läkemedel. Behandlingen ges samtidigt som patienten får palliativ vård.

Här är det viktigt att påpeka att den organbevarande behandlingen aldrig har företräde framför den palliativa vården.

I lagförslaget finns även förändringar som handlar om närståendes roll i donationsprocessen. Bland annat innebär det att det så kallade närståendevetet tas bort.

I dagsläget kan närstående säga nej till donation baserat på att de själva är emot det, i de fall en möjlig donators vilja inte är känd. Närståendes roll kommer nu att renodlas till att vara en källa till information om den avlidnes inställning. Detta innebär att man i de fall patienten inte tagit ställning till donation under sin livstid kan man nu gå vidare, förutsatt att de närstående inte har konkreta och mycket tydliga skäl att tro att patienten själv inte hade velat donera.

Dessutom finns det två tillkännagivanden till regeringen. Ett av dessa är att se över hur det nordiska njurbytesprogrammet kan stärkas och utökas. Genom att utöka det nordiska njurbytesprogrammet kommer fler personer att bli transplanterade med njurar från levande donatorer. Detta minskar väntetiden både för dem som måste stå på listan för att få en njure från en avliden donator och den som får en njure från en levande donator.

Det andra tillkännagivandet handlar om att anhöriga till avlidna organdonatorer ska få ett systematiskt och jämlikt bemötande med bland annat möjlighet till uppföljningssamtal. Det är oerhört viktigt att de anhöriga inte glöms bort i detta skede utan har möjlighet att ställa frågor även en tid efteråt.

Till sist, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 maj.)

§ 28 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motion

2021/22:4740 av Per Bolund m.fl. (MP) Nato och arbetet mot kärnvapen (väckt enligt 9 kap. 15 § riksdagsordningen med anledning av händelse av större vikt)

§ 29 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 17 maj

2021/22:1597 Dödsskjutningen av Shireen Abu Aqleh
av Jamal El-Haj (S)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:1598 Brist på kroppskameror för poliser i yttre tjänst

av Katja Nyberg (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1599 Ahmadreza Djalali

av Markus Wiechel (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

§ 30 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 18 maj

2021/22:1566 Underhåll av vägar och järnvägar

av Jimmy Ståhl (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

§ 31 Kammaren åtskildes kl. 20.27.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 11 anf. 35 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 68 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 69 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 17 anf. 84 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 17 anf. 104 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.51,

av talmannen därefter till och med § 23 anf. 123 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 26 anf. 155 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Anmälan om granskningsrapport.....	2
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
§ 5 Ärenden för bordläggning	2
§ 6 Förbättrade rättsliga förutsättningar för att kunna ta emot militärt stöd från andra stater	2
Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU19	2
Anf. 1 ALEXANDRA VÖLKER (S)	2
Anf. 2 HANS WALLMARK (M).....	3
Anf. 3 ARON EMILSSON (SD)	4
Anf. 4 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik	4
Anf. 5 ARON EMILSSON (SD) replik	5
Anf. 6 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik	5
Anf. 7 ARON EMILSSON (SD) replik	5
Anf. 8 KERSTIN LUNDGREN (C)	5
Anf. 9 HÅKAN SVENNELING (V)	6
Anf. 10 HANS WALLMARK (M) replik	7
Anf. 11 HÅKAN SVENNELING (V) replik	7
Anf. 12 HANS WALLMARK (M) replik	8
Anf. 13 HÅKAN SVENNELING (V) replik	8
Anf. 14 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	8
Anf. 15 HÅKAN SVENNELING (V) replik	9
Anf. 16 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	9
Anf. 17 HÅKAN SVENNELING (V) replik	9
Anf. 18 MIKAEL OSCARSSON (KD)	9
Anf. 19 JOAR FORSSELL (L).....	10
Anf. 20 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik	11
Anf. 21 JOAR FORSSELL (L) replik	11
Anf. 22 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik	12
Anf. 23 JOAR FORSSELL (L) replik	12
Anf. 24 HÅKAN SVENNELING (V) replik	12
Anf. 25 JOAR FORSSELL (L) replik	12
Anf. 26 HÅKAN SVENNELING (V) replik	13
Anf. 27 JOAR FORSSELL (L) replik	13
Anf. 28 MARIA FERM (MP).....	13
Anf. 29 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik	14
Anf. 30 MARIA FERM (MP) replik	14
Anf. 31 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik	14
Anf. 32 MARIA FERM (MP) replik	15
(Beslut fattades under § 22.)	15
§ 7 Innebörden av begreppet helt försäkringsbestånd.....	15
Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU26.....	15
(Beslut fattades under § 22.)	15
§ 8 Ändrade transparensregler inom energibeskattningen	15
Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU27	15
(Beslut fattades under § 22.)	15
§ 9 Världlandsavtal mellan Sverige och Internationella vaccininstitutet.....	15
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU29	15
(Beslut fattades under § 22.)	15
§ 10 Genomförande av direktivet om inrättande av en europeisk kodex för elektronisk kommunikation	15
Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU17.....	15
(Beslut fattades under § 22.)	15
§ 11 Yrkestrafik och taxi	15

Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU15.....	15
Anf. 33 STEN BERGHEDEN (M)	15
Anf. 34 THOMAS MORELL (SD)	17
Anf. 35 MIKAEL LARSSON (C)	18
Anf. 36 JESSICA THUNANDER (V).....	19
Anf. 37 MAGNUS JACOBSSON (KD).....	20
Anf. 38 ELIN GUSTAFSSON (S).....	21
Anf. 39 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	23
Anf. 40 ELIN GUSTAFSSON (S) replik	23
Anf. 41 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	23
Anf. 42 ELIN GUSTAFSSON (S) replik	24
Anf. 43 THOMAS MORELL (SD) replik	24
Anf. 44 ELIN GUSTAFSSON (S) replik	24
Anf. 45 THOMAS MORELL (SD) replik	25
Anf. 46 ELIN GUSTAFSSON (S) replik	25
Anf. 47 STEN BERGHEDEN (M) replik.....	25
Anf. 48 ELIN GUSTAFSSON (S) replik	25
Anf. 49 STEN BERGHEDEN (M) replik.....	26
Anf. 50 ELIN GUSTAFSSON (S) replik	26
Anf. 51 AXEL HALLBERG (MP).....	26
Anf. 52 STEN BERGHEDEN (M) replik.....	27
Anf. 53 AXEL HALLBERG (MP) replik.....	27
Anf. 54 STEN BERGHEDEN (M) replik.....	28
Anf. 55 AXEL HALLBERG (MP) replik.....	28
Anf. 56 THOMAS MORELL (SD) replik	28
Anf. 57 AXEL HALLBERG (MP) replik.....	28
Anf. 58 THOMAS MORELL (SD) replik	29
Anf. 59 AXEL HALLBERG (MP) replik.....	29
(Beslut fattades under § 22.)	29
§ 12 En utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar	29
Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU36	29
Anf. 60 MUBARIK MOHAMED ABDIRAHMAN (S)	29
Anf. 61 DENNIS DIOUKAREV (SD)	30
(Beslut fattades under § 22.)	30
§ 13 Effektivare bevisupptagning inom EU	30
Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU36	30
(Beslut fattades under § 22.)	30
§ 14 Skärpta straff för knivbrott	31
Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU38	31
Anf. 62 LOUISE MEIJER (M).....	31
Anf. 63 TOBIAS ANDERSSON (SD)	31
Anf. 64 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	32
Anf. 65 MARIA STRÖMKVIST (S).....	33
Anf. 66 MALIN BJÖRK (C)	33
(Beslut fattades under § 22.)	34
§ 15 Ändringar i lagar som genomför internationella bestämmelser om radiologiska skador och skador vid sjötransporter	34
Civilutskottets betänkande 2021/22:CU18	34
(Beslut fattades under § 22.)	34
§ 16 Ett moderniserat konsumentskydd.....	34
Civilutskottets betänkande 2021/22:CU19	34
Anf. 67 SANNE LENNSTRÖM (S).....	34
Anf. 68 ANGELICA LUNDBERG (SD)	35
Anf. 69 OLA JOHANSSON (C)	36
Anf. 70 JON THORBJÖRNSSON (V).....	37
Anf. 71 LARS PÜSS (M)	37
Anf. 72 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik	38
Anf. 73 LARS PÜSS (M) replik	39

Anf. 74	ANGELICA LUNDBERG (SD) replik	39
Anf. 75	LARS PÜSS (M) replik	39
Anf. 76	LARRY SÖDER (KD)	39
Anf. 77	SANNE LENNSTRÖM (S) replik	40
Anf. 78	LARRY SÖDER (KD) replik	41
Anf. 79	SANNE LENNSTRÖM (S) replik	41
Anf. 80	LARRY SÖDER (KD) replik	41
Anf. 81	ROBERT HANNAH (L)	41
	(Beslut fattades under § 22.)	42
§ 17	Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller	
	nätverksamhet	42
	Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU21	42
Anf. 82	CARL-OSKAR BOHLIN (M)	42
Anf. 83	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD)	43
Anf. 84	RICKARD NORDIN (C)	44
Anf. 85	CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	45
Anf. 86	RICKARD NORDIN (C) replik	45
Anf. 87	CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	46
Anf. 88	RICKARD NORDIN (C) replik	46
Anf. 89	BIRGER LAHTI (V)	46
Anf. 90	LARRY SÖDER (KD)	48
Anf. 91	RICKARD NORDIN (C) replik	48
Anf. 92	LARRY SÖDER (KD) replik	48
Anf. 93	RICKARD NORDIN (C) replik	49
Anf. 94	LARRY SÖDER (KD) replik	49
Anf. 95	ARMAN TEIMOURI (L)	49
Anf. 96	LORENTZ TOVATT (MP)	49
Anf. 97	CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	50
Anf. 98	LORENTZ TOVATT (MP) replik	50
Anf. 99	CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	51
Anf. 100	LORENTZ TOVATT (MP) replik	51
Anf. 101	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD)	
	replik	51
Anf. 102	LORENTZ TOVATT (MP) replik	52
Anf. 103	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD)	
	replik	52
Anf. 104	LORENTZ TOVATT (MP) replik	52
Anf. 105	MONICA HAIDER (S)	53
Anf. 106	RICKARD NORDIN (C) replik	54
Anf. 107	MONICA HAIDER (S) replik	54
Anf. 108	RICKARD NORDIN (C) replik	54
Anf. 109	MONICA HAIDER (S) replik	55
	(Beslut fattades under § 22.)	55
§ 18	Ursprungsgarantier – genomförande av det omarbetade	
	förnybartdirektivet	55
	Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU17	55
	(Beslut fattades under § 22.)	55
§ 19	Kommissionens meddelande om gemensamma europeiska	
	åtgärder för säkrare och mer hållbar energi	55
	Näringsutskottets utlåtande 2021/22:NU24	55
	(Beslut fattades under § 22.)	55
§ 20	Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi	55
	Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU27	55
Anf. 110	CARL-OSKAR BOHLIN (M)	55
Anf. 111	JENNIE NILSSON (S)	56
Anf. 112	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD)	57
Anf. 113	RICKARD NORDIN (C)	58
Anf. 114	LORENA DELGADO VARAS (V)	59
	(forts. § 23)	60
	Ajournering	60

Återupptaget sammanträde	60
§ 21 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 maj.....	60
KrU8 Idrott och friluftsliv.....	60
MJU24 Naturvård och biologisk mångfald.....	61
§ 22 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	62
UU19 Förbättrade rättsliga förutsättningar för att kunna ta emot militärt stöd från andra stater	62
SkU26 Innebörden av begreppet helt försäkringsbestånd.....	62
SkU27 Ändrade transparensregler inom energibeskattningen	62
SoU29 Världlandsavtal mellan Sverige och Internationella vaccininstitutet	62
TU17 Genomförande av direktivet om inrättande av en europeisk kodex för elektronisk kommunikation.....	62
TU15 Yrkestrafik och taxi	62
FiU36 En utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar	63
JuU36 Effektivare bevisupptagning inom EU	63
JuU38 Skärpta straff för knivbrott	63
CU18 Ändringar i lagar som genomför internationella bestämmelser om radiologiska skador och skador vid sjötransporter	63
CU19 Ett moderniserat konsumentskydd	63
NU21 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet.....	64
NU17 Ursprungsgarantier – genomförande av det omarbetade förnybartdirektivet	65
NU24 Kommissionens meddelande om gemensamma europeiska åtgärder för säkrare och mer hållbar energi	65
§ 23 (forts. från § 20) Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi (forts. NU27).....	65
Anf. 115 MAGNUS JACOBSSON (KD).....	65
Anf. 116 ARMAN TEIMOURI (L).....	65
Anf. 117 LORENTZ TOVATT (MP).....	66
Anf. 118 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	67
Anf. 119 LORENTZ TOVATT (MP) replik	67
Anf. 120 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	67
Anf. 121 LORENTZ TOVATT (MP) replik	68
Anf. 122 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	68
Anf. 123 LORENTZ TOVATT (MP) replik	68
Anf. 124 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	69
Anf. 125 LORENTZ TOVATT (MP) replik	69
(Beslut skulle fattas den 19 maj.).....	69
§ 24 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet.....	69
Näringsutskottets utlåtande 2021/22:NU28.....	69
Anf. 126 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)...	69
Anf. 127 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD).....	70
Anf. 128 ÅSA ERIKSSON (S).....	70
Anf. 129 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	72
Anf. 130 ÅSA ERIKSSON (S) replik.....	72
Anf. 131 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	72
Anf. 132 ÅSA ERIKSSON (S) replik.....	72
(Beslut skulle fattas den 19 maj.).....	73
§ 25 Folkhälsofrågor	73
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU16.....	73
Anf. 133 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	73
Anf. 134 SOFIA AMLOH (S)	74

Anf. 135	ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik ...	74
Anf. 136	SOFIA AMLOH (S) replik	75
Anf. 137	ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik ...	75
Anf. 138	SOFIA AMLOH (S) replik	75
Anf. 139	ULRIKA JÖRGENSEN (M)	76
Anf. 140	SOFIA AMLOH (S) replik	77
Anf. 141	ULRIKA JÖRGENSEN (M) replik	77
Anf. 142	SOFIA AMLOH (S) replik	77
Anf. 143	ULRIKA JÖRGENSEN (M) replik	77
Anf. 144	CLARA ARANDA (SD)	77
Anf. 145	SOFIA AMLOH (S) replik	78
Anf. 146	CLARA ARANDA (SD) replik	78
Anf. 147	SOFIA AMLOH (S) replik	79
Anf. 148	CLARA ARANDA (SD) replik	79
Anf. 149	SOFIA NILSSON (C)	79
Anf. 150	KARIN RÅGSJÖ (V)	80
Anf. 151	BARBRO WESTERHOLM (L)	81
Anf. 152	JOHN E WEINERHALL (M)	82
	(Beslut skulle fattas den 19 maj.)	83
§ 26	E-hälsa m.m.	83
	Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU17	83
Anf. 153	ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	83
Anf. 154	MATS WIKING (S)	84
Anf. 155	JOHAN HULTBERG (M)	85
Anf. 156	LINDA LINDBERG (SD)	86
Anf. 157	KARIN RÅGSJÖ (V)	87
Anf. 158	ANDRE VICE TALMANNEN	88
Anf. 159	JOHAN HULTBERG (M) replik	88
Anf. 160	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	88
Anf. 161	JOHAN HULTBERG (M) replik	89
Anf. 162	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	89
Anf. 163	ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik ...	89
Anf. 164	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	90
Anf. 165	ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik ...	90
Anf. 166	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	90
Anf. 167	LINA NORDQUIST (L)	91
Anf. 168	SOFIA NILSSON (C)	91
	(Beslut skulle fattas den 19 maj.)	92
§ 27	Nya regler för organdonation	92
	Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU26	92
Anf. 169	ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	92
Anf. 170	KRISTINA NILSSON (S)	93
Anf. 171	JOHAN HULTBERG (M)	93
Anf. 172	SOFIA NILSSON (C)	94
Anf. 173	KARIN RÅGSJÖ (V)	95
Anf. 174	LINA NORDQUIST (L)	96
Anf. 175	PER RAMHORN (SD)	96
	(Beslut skulle fattas den 19 maj.)	97
§ 28	Bordläggning	97
§ 29	Anmälan om frågor för skriftliga svar	97
§ 30	Anmälan om skriftligt svar på fråga	97
§ 31	Kammaren åtskildes kl. 20.27.	97